

1958

HLASATEL KALENDÁŘ

1958 — Ročník 61. — Cena 60c — Poštou 75c

KALENDÁŘ HLASATEL

PRO ČECHOSLOVÁKY AMERICKÉ
NA OBYČEJNÝ ROK

1958

ROČNÍK 61.

Tiskem a nákladem časopisu

DENNÍ HLASATEL,

1545 W. 18th STREET,
CHICAGO 8, ILLINOIS

SVÁTKY STÁLÉ A POHYBLIVÉ V ROCE 1958

Nový Rok	1. ledna
Svatých Tří Králů	6. ledna
Neděle Devítník	2. února
Neděle 1. po Devítníku	9. února
Neděle 2. po Devítníku	16. února
Popeleční Středa	19. února
Květná Neděle	30. března
Zelený Čtvrtek	3. dubna
Velký Pátek	4. dubna
Bílá Sobota	5. dubna
Hod Boží Velikonoční	6. dubna
Nanebevstoupení Páně	15. května
Hod Boží Svatodušní	25. května
Svatá Trojice	1. června
Božího Těla	5. června
Hod Boží Vánoční	25. prosince

SVÁTKY AMERICKÉ

Narození Lincolnovo	12. února
Narození Washingtonovo	22. února
Den Matek	11. května
Den Zdobení Hrobů	30. května
Den Americké Vlajky	14. června
Den Otců	15. června
Prohlášení Nezávislosti	4. července
Dělnický Den	1. září
Židovský Nový Rok (Rosh Hashanah)	15. září
Den Pykání (Yom Kippur)	24. září
Kolumbův Den	12. října
Den Příměří	11. listopadu
Den Děkčinění	27. listopadu

RŮZNÉ LETOPOČTY

Od stvoření světa dle Calciciusa	5907
Od stvoření světa dle letopočtu židovského	5718
Od založení města Říma	2711
Od počátku stěhování národů	1584
Od objevení Ameriky	466
Od zavedení kalendáře gregoriánského	367
Od prohlášení samostatnosti Spojených Států	182
Od založení Č. S. R.	40

Leden

January

DNY A
TÝDNY

K A L E N D Á Ř
Katolický | Evangelický

JMÉNA
Staročeská

1. Středa	Nový Rok	Nový Rok	Hodislav
2. Čtvrtek	Makaria	Abela a Seta	Mečislav
3. Pátek	Jenověfy	Enocha	Vlastimil
4. Sobota	Tita biskupa	Izabely	Bohodar

NEDELE PO OBŘEZÁNÍ PÁNĚ

5. Neděle	Telesfora	Simeona	Vlastibor
6. Pondělí	Sv. Tři Králů	Zjevení Páně	Svetozar
7. Úterý	Luciána	Rajmunda	Miloslav
8. Středa	Severina	Severina	Čestmír
9. Čtvrtek	Juliana a Bas.	Marciala	Zora
10. Pátek	Agatona, pap.	Pavla poust.	Všeslav
11. Sobota	Hýgina	Matildy	Milomír

NEDELE 1. PO ZJEVENÍ PÁNĚ

12. Neděle	Probusa, bisk.	Reinholda	Otislava
13. Pondělí	Veroniky, muč.	Hilaria	Svatoslav
14. Úterý	Hilarius, b.	Felia	Sáva sv.
15. Středa	Pavla, poust.	Maura	Domyslav
16. Čtvrtek	Marcela	Marcela	Vladimír
17. Pátek	Antonína, p.	Antonína	Dobroslav
18. Sobota	Petra z Ríme	Prisky	Jaroslav

NEDELE 2. PO ZJEVENÍ PÁNĚ

19. Neděle	Sáry	Sáry	Branislav
20. Pondělí	Fab. a Šebest	Fab. a Šebest	Vladivoj
21. Úterý	Anežky, p.	Anežky	Jaroslava
22. Středa	Vincence, muč.	Vincence	Slavomír
23. Čtvrtek	Zasn. P. M.	Emerana	Vratislav
24. Pátek	Timotea	Timotea	Milan
25. Sobota	Obr. sv. Pavla	Obr. sv. Pavla	Všemil Ml.

NEDELE 3. PO ZJEVENÍ PÁNĚ

26. Neděle	Polykarpa	Polykarpa	Všelad
27. Pondělí	Jana Zlatoust	Jana Zlatou.	Přibyslav
28. Úterý	Karla Vel.	Karla Vel.	Zvěstoslav
29. Středa	Františka Sal.	Valeria	Zdislav
30. Čtvrtek	Martiny p.	Adelgundy	Důbravka
31. Pátek	Petra z Nol.	Virgila	Spytihněv

Lidová pranostika:

Na Nový rok o slepičí krok, na Tři krále (6 l.) o skok dále, na Hromnice (2 il.) o hodinu více - (přibývá dne).

Jsou-li červánky v novoroční den, přinesou ještě samou slotu jen.

Je-li leden suchý a studený, možno očekávat v únor umnoho sněhu.

Krátký masopust dlouhá zima.

Teplý leden, polituj Bože. Je-li teplo v lednu, sahá bída ke dnu.

Když leden mokrý bývá, jistě vína nedolívá.

Jiněna Ježíš, ke kamnům nejbliž.

Když roste tráva v lednu - roste špatně v létě.

Velké zimy a málo sněhu působí rolím i stromům škodu.

Jaký leden, takový červenec.

Je-li začátek a konec ledna krásný, bude úrodný rok.

Čtvrti měsíce:

Úplněk Dne 5.
Poslední čtvrt " 12.
Nový měsíc " 19.
První čtvrt " 27.

Únor

February

DNY A TÝDNY	K A L E N D Á Ř		JMÉNA Staročeská
1. Sobota	Ignáce muž	Brigity	Milorád

NEDELE DEVÍTNÍK

2. Neděle	Očišť. P. M.	Hromnice	Miloslava
3. Pondělí	Blažeje	Blažeje	Slavibor
4. Úterý	Ondřeje kors.	Veroniky	Lidoslava
5. Středa	Háty	Háty	Dobrohněva
6. Čtvrtek	Doroty	Doroty	Vanda
7. Pátek	Romualda	Reinharda	Šulislav b.
8. Sobota	Jan z Mathy	Šalamouna	Ostronír

NEDELE 1. PO DEVÍTNÍKU

9. Neděle	Apolonie	Apolonie	Hořislava
10. Pondělí	Školastika	Školastiky	Lutona
11. Úterý	Eufrosiny	Eufrosiny	Svatoslava
12. Středa	Eulalie	Eulalie	Volimíra
13. Čtvrtek	Kateřiny z R.	Kastora	Otaslav
14. Pátek	Valentina	Valentina	Nemír, Milka
15. Sobota	Faustina	Faustina	Pravoslav

NEDELE 2. PO DEVÍTNÍKU

16. Neděle	Juliany	Juliany	Liboslava
17. Pondělí	Silvína, b.	Konstancie	Svatopluk
18. Úterý	Simeona b.	Konkordie	Jarohněv
19. Středa	Popelec	Gabiána	Stislav b.
20. Čtvrtek	Eleuthera	Eucharía	Žitomír
21. Pátek	Eleonory, p.	Eleonory	Zbislava
22. Sobota	St. Petra	St. Petra	Vratislav

NEDELE 1. POSTNÍ

23. Neděle	Petra Dam.	Serenia	Slavenna
24. Pondělí	Matěje, ap.	Matěje	Bohuš
25. Úterý	Valburgy	Viktorie	Lumíra
26. Středa	Markéty, kaj.	Božetěcha	Hromislav
27. Čtvrtek	Leandra	Leandra	Ludomysl
28. Pátek	Romana	Romana	Zeměslav

Lidová pranostika:

O Hromnicích (2.) musí si skřivánek vrznout, kdyby měl zmrznout.

Když přijdou Hromnice — konec je sanice.

O Hromnicích sníh, na jaře dešť

Jezevec když o Hromnicích leze z jámy, poleze za měsíc zase do jámy

O Hromnicích milejší je ovčákovi vlk než slunce.

O Hromnicích teplo, medvěd staví boudu; o Hromnicích mrzne, medvěd bourá boudu.

Únor bílý, pole sílí.

Co si únor zazelená, březen si to hájí, co si duben zazelená — květen mu to spálí.

Svatý Matěj (24.) ledy boří nebo staví.

Na sv. Matěje, pije skřivan z koleje (taje).

Najde-li Matěj led, seká ho hned, nenajde-li led — dělá ho hned

Silné severní větry ke konci února zvěstují úrodný rok.

Čtvrti měsíce:

Úplněk Dne '4.
Poslední čtvrt " 10.
Nový měsíc " 18.
První čtvrt " 26.

Březen

March

DNY A TÝDNY	K A L E N D Á Ř		JMÉNA Staročeská
1. Sobota	Albína	Albína	Budislav
NEDĚLE 2. POSTNÍ			
2. Neděle	Anežky České	Simplicia	Anežka
3. Pondělí	Kunhuty	Kunhuty	Kunhuta
4. Úterý	Kazimíra	Hadriána	Kazimír s.
5. Středa	Bohumila	Bedřicha	Krásnoslav
6. Čtvrtek	Bedřicha	Fridolina	Svatomíra
7. Pátek	Tomáše Akv.	Perp. a Fel.	Miroslav
8. Sobota	Jana z Boha	Filomena	Milchostr
NEDĚLE 3. POSTNÍ			
9. Neděle	Františky	Crhy a Stra.	Polemír
10. Pondělí	40 mučedníků	Gaja	Božislav
11. Úterý	Konstantina	Rufina	Jaroboj
12. Středa	Řehoře	Řehoře	Náum
13. Čtvrtek	Růženy	Arnošta	Netislav
14. Pátek	Matyldy	Zachariáše	Božena
15. Sobota	Longina	Křištofa	Dluhoš
NEDĚLE 4. POSTNÍ			
16. Neděle	Gertrudy	Kristiana	Budimír
17. Pondělí	Patricka	Patricka	Hrozislava
18. Úterý	Gabriela	Anselma	Bohumil
19. Středa	Josefa	Josefa	Bohdana
20. Čtvrtek	Jachyma	Huberta	Izaslav
21. Pátek	Benedikta	Benedikta	Blahoslav
22. Sobota	Oktaviana	Kazimíra	Bořivoj
NEDĚLE SMRTELNÁ			
23. Neděle	Otta	Otta	Žirotlav
24. Pondělí	Gabriela	Gabriela	Zbislav
25. Úterý	Zvěst. P. M.	Vtělení Páně	Volimil
26. Středa	Haštala m.	Emanuela	Věstislav
27. Čtvrtek	Guntrama	Ruprechta	Svatoboj
28. Pátek	Jana kap.	J. Komenského	Tvořiboj
29. Sobota	Eustase op	Jetřicha	Mstislav
NEDĚLE KVĚTNÁ			
30. Neděle	Květná neděle	Zosína	Tetka
31. Pondělí	Kvidy, op.	Bohuvěry	Myslana

Lidová pranostika:

Sv Eudokeje (13.),
ještě psa sněhem po uši
zavěje

Březen za kamna je-
ště vlezem duben ještě
tam budem. máj, půjde-
me v háj.

V březnu vítr z blízy
fouká.

Prach v březnu má
cenu zlata.

Březen bez vody, du-
ben bez trávy.

Na sv Řehoře každý
sedlák lenoch, který ne-
oře

V březnu stár boj se
mar.

Na den Zv. Panny
Marie (25.) dešť, rodí
se rež.

Je-li na květnou na-
děli hezky, následuje do-
brý rok.

Jaro zvěstuje, Zvěsto-
vaní ale zimu ještě ne-
vyhání.

Březen přináší podletí.

Na jaře džber deště,
lžice bláta na podzim
lžice deště džber bláta.

Na Jaře a v létě co
den a noc zmočí, hodina
vysuší. —

Čtvrti měsíce:

Úplněk Dne 5.
Poslední čtvrt " 12.
Nový měsíc " 20.
První čtvrt " 28.

Duben

April

DNY A
TÝDNY

K A L E N D Á Ř
Katolický | Evangelický

JMÉNA
Staročeská

1. Úterý	Hugona	Theodora	Častoslav
2. Středa	Františ. z P.	Theodosie	Veleslav
3. Čtvrtek	Zelený čtv.	Rosamundy	Zeměmysl
4. Pátek	Velký pátek	Ambroze	Hostislav
5. Sobota	Bílá sobota	Hozeáš	Milica

NEDELE VELIKONOČNÍ

6. Neděle	Velik. neděle	Ireneá	Lubomír
7. Pondělí	Hermana Jos.	Eberharda	Vladivoj
8. Úterý	Alberta b.	Apolonie	Divis
9. Středa	Marie Cleof.	Demetria	Jarobud
10. Čtvrtek	Ezechiel	Daniela	Hořislav
11. Pátek	Lva p.	Iva	Jaromír
12. Sobota	Julia	Julia	Slavomír

NEDELE 1. PO VELIKONOCÍCH

13. Neděle	Hermenegilda	Justina	Pravoslav
14. Pondělí	Tiburcia m.	Justina m.	Ctibor
15. Úterý	Petra Gonzal.	Olympie	Bohoboj
16. Středa	Kalista m.	Rudolfa	Bohevid
17. Čtvrtek	Roberta	Charisia	Slaviš
18. Pátek	Amidea Rud.	Venera	Slavojub
19. Sobota	Krescencie	Hermogena	Rastislav

NEDELE 2. PO VELIKONOCÍCH

20. Neděle	Sulpicia	Sulpicia	Vladimír
21. Pondělí	Anselma	Adolara	Želislav
22. Úterý	Sotera a Gaia	Sotera	Vyšeslav
23. Středa	Vojtěcha	Vojtěcha	Vojtěch sv.
24. Čtvrtek	Jiřího	Jiřího	Věrnislav
25. Pátek	Marka ev.	Marka ev.	Radomír
26. Sobota	Kleta	Nestora	Radbod

NEDELE 3. PO VELIKONOCÍCH

27. Neděle	Jaroslava	Anastazia	Jaroslav
28. Pondělí	Pavla z Kř.	Vitališe	Chranislav
29. Úterý	Petra m.	Sibyly	Velimír
30. Středa	Kateřiny Sien.	Eutropia	Dobrovít

Lidová pranostika:

V dubnu čas a pan-
ský kvas (nejistý jest).

Když záhy trn roz-
kvétá, záhy se žito za-
metá.

Mokry duben přislubu-
je dobrou sklizeň.

O sv. Jiří vylézají z
díry hadi a štíři.

Březen suchý, duben
mokry naplňuje sud a
pytlý.

Na Boží hroby orší,
sucho úrodu poruší.

Duben hojný vodou,
říjen "Near peer"

Když vlašt'ovice letí,
jest znamení podletí

Mokry duben a pak
květen chladný, k syp-
kám a k senu přístup
radný.

Záhy-li kosu slyšeti
můžeš se, rolníku těšiti.

Jaro přizeň, léto trý-
zeň.

Ne den sv. Tiburcia
(14.) mají se všechna po-
le zelenat.

Dobrý duben, špatný
květen.

Bouřky v dubnu zvě-
stují mokré léto. —

Čtvrti měsíce:

Úplněk Dne 3.
Poslední čtvrt " 10.
Nový měsíc " 18.
První čtvrt " 26.

Květen

May

DNY A TÝDNY	K A L E N D Á Ř		JMÉNA Staročeská
	Katolický	Evangelický	
1. Čtvrtek	Filipa a Jak.	Filipa a Jak.	Branislav
2. Pátek	Zikmunda	Zikmunda	Vladovít
3. Sobota	Nal. sv. kříže	Nal. sv. kříže	Milivoj

NEDĚLE 4. PO VELIKONOCÍCH

4. Neděle	Moniky	Floriana	Svatoslava
5. Pondělí	Pia V	Gotharda	Čestmír
6. Úterý	Jana apošt.	Jana	Kostislava
7. Středa	Stanislava	Stanislava	Dobromír
8. Čtvrtek	Zjev. sv. Mich.	Zjev. sv. Mich.	Stanislav s
9. Pátek	Řehoře	Joba	Ludmila
10. Sobota	Isidora, rol	Epimacha	Radivoj

NEDĚLE 5. PO VELIKONOCÍCH

11. Neděle	Mamerta	Šebestiana	Soběslav
12. Pondělí	Pankráce	Pankráce	Dobrohost
13. Úterý	Serváce	Serváce	Tichoslav
14. Středa	Bonifáce	Bonifáce	Střežislava
15. Čtvrtek	Naneb. Páně	Žofie	Slavobor
16. Pátek	Jana Nep.	Peregrina	Stojan
17. Sobota	Baschála	Jodoka	Chvalimír

NEDĚLE 6. PO VELIKONOCÍCH

18. Neděle	Venance, m.	Venance	Jaromír
19. Pondělí	Petra Celest.	Potenciany	Milan
20. Úterý	Bernardina	Anthanasie	Věkoslava
21. Středa	Felixe	Prudence	Želimír
22. Čtvrtek	Julie	Desidera	Vislava
23. Pátek	Lesidera	Zuzany	Chtivoslava
24. Sobota	Johany	Jany k.	Lubomíra

HOD BOŽÍ SVATODUŠNÍ

25. Neděle	Urbana, pap.	Filipa N.	Zbihněv b.
26. Pondělí	Filipa Ner.	Luciana	Miroslava
27. Úterý	Magdaleny	Béda, círk. uč	Svatobor
28. Středa	Germánka, b.	Viléma	Rustav
29. Čtvrtek	Marie M. z P.	Maima	Bohdana
30. Pátek	Ferdinanda	Zdob. hrobu	Milomíra
31. Sobota	Petronily	Letnice	Bojislav

Lidová pranostika:

Studený máj, v to-
dole (v zahradách) ráj.

Když máj vláhy nedá,
červen se předá

Len setý na sv He-
tenu, bývá dlouhý

Do sv. Ducha, nesvlé-
kej kožucha, o sv Du-
še, zůstaň v kožuše

Chladný květen, čer-
ven vlažný, je pro sýp-
ky, sudy blažný.

Myslivost. — Půvabné
zábavy, myslivecké v po-
kročilém iaru přestávají
a lov obmezuje se jen
na odstřelování srnců.

Pro tebe, sv. Filipe a
Jakube,

jeden druhému měsíc
oškube,

nebo zase lépe píjí a
hrají,

a na kostel nic nedbají,
než po lukách a po tráv-
nicích sedí

jedni jedi, druzí jedi,
mladí jako kozy skáčí,
a tak se jim zdá den
kratší.

Čtvrti měsíce:

Úplněk Dne 3.
Poslední čtvrt " 10.
Nový měsíc " 18.
První čtvrt " 25.

Červen

June

DNY A
TÝDNY

K A L E N D Á Ř
Katolický | Evangelický

JMÉNA
Staročeská

NEDĚLE 1. PO SV. DUCHU — NEDĚLE NEJSV. TROJICE

1. Neděle	Fortunáta	Radima	Veleslav
2. Pondělí	Erazima, m.	Heleny	Radislav
3. Úterý	Klotildy, kr.	Erazima	Bratomila
4. Středa	Frant. Kar.	Karpátia	Dalibor
5. Čtvrtek	Božího Těla	Bonifáce	Lubomír
6. Pátek	Norberta, arc.	Longina	Radomír
7. Sobota	Rob rta, op.	Lukrecie	Lech

NEDĚLE 2. PO SV. DUCHU

8. Neděle	Medarda	Medarda	Domoslav
9. Pondělí	Prima	Adlety	Stanislava
10. Úterý	Markéty, skot	Onofria	Bohumila
11. Středa	Barnabáše	Barnabáše	Vvšemír
12. Čtvrtek	Jana z Fak.	Odulfa	Oleg
13. Pátek	Antonín Pad.	Antonína	Žitomír
14. Sobota	Basilína	Basiliše	Myslibor

NEDĚLE 3. PO SV. DUCHU

15. Neděle	Víta, muč.	Víta	Vislav
16. Pondělí	Zbyňka, b.	Justiny	Milutín
17. Úterý	Adolfa	Volkmara	Zoroslava
18. Středa	Marcela	Gerváše	Drahomír
19. Čtvrtek	Gervas a Pr.	Silveria	Miloš
20. Pátek	Silveria p.	Bohdala	Vladimír
21. Sobota	Aloisia	Aloisia	Věkoslav

NEDĚLE 4. PO SV. DUCHU

22. Neděle	Kristiny, ř.	Achace	Břetislav
23. Pondělí	Agripiany, p.	Edeltrudy	Radoslav
24. Úterý	Jana Křtitele	Jana Křtitele	Hostimil
25. Středa	Ivana, poust.	Eulogia	Mladen
26. Čtvrtek	Jana a Pavel	Jeremiáše	Ivan
27. Pátek	Ladislava	7 spících	Vladislav s.
28. Sobota	Lva pap.	Lva	Velebit

NEDĚLE 5. PO SV. DUCHU

29. Neděle	Petra a Pavla	Petra a Pavla	Krásica
30. Pondělí	Pam. sv. Pavla	Pavla pam.	Šárka

Lidová pranostika:

Červen studený —
sedlák krčí rameny.

Je-li na Boží Tělo jas-
no, bývá dobrý rok.

Medardovo kápě (8.)
čtyřicet dní kape.

Před sv. Janem modlí
se za déšť, po sv. Janě
přichází bez modlení.

Do sv. Jana Křtitele
nechval ječmene.

Sv. Vít kořen štíp. sv.
Petr, ten ho natrh. sv.
Prokop kořen dokop. sv.
Markyta (13. července)
vede žence do žita.

Netřeba Boha v červ-
nu o déšť prositi, přijde
hned, jak začneme kositi.

Na Boží Tělo jaký
den, dlouho se potom
vrací ten.

Mnoho ryb — málo
zrna.

Jaké počasí na Me-
darda, takové jest šest
nedě po něm.

Jasný den na sv. Me-
darda tiší rolníkova na-
řikání.

Čtvrti měsíce:

Úplněk Dne 1.
Poslední čtvrt " 9.
Nový měsíc " 17.
První čtvrt " 24.

Červenec

July

DNY A TÝDNY	K A L E N D Á Ř		JMĚNA Staročeská
	Katolický	Evangelický	
1. Úterý	Theobolda	Theobalda	Ljudevít
2. Středa	Kamila	Kamila	Mojmír
3. Čtvrtek	Heliodora, b.	Oldřicha	Bréanislav
4. Pátek	Prokopa	Kornelia	Prokop s.
5. Sobota	Cyr. a Meth.	Cyr a Meth	Vratislava
NEDĚLE 6. PO SV. DUCHU			
6. Neděle	Isiáše	Upálení J. Husa	Bohdan
7. Pondělí	Vilibalda, b.	Vilibalda	Krásnovoda
8. Úterý	Alžběta, port.	Kiliána	Milorád
9. Středa	Briekia	Ludviky	Stojhněv
10. Čtvrtek	7 bratří	Amalie	Radomír
11. Pátek	Pia i pap.	Pia	Valčislav
12. Sobota	Jana Kvalb.	Jindřicha	Bořislav
NEDĚLE 7. PO SV. DUCHU			
13. Neděle	Markéty	Markéty	Radomila
14. Pondělí	Bonaventura	Karoliny	Dobroslav
15. Úterý	Jindřicha	Roz apošt.	Dělorád
16. Středa	Marie Karm.	Rutha	Myslislav
17. Čtvrtek	Aleše	Aleše	Lubomila
18. Pátek	Kamila z L.	Arnolda	Miroslav
19. Sobota	Vincence z P.	Rufiny	Zoroslava
NEDĚLE 8. PO SV. DUCHU			
20. Neděle	Jeronýma, z ř.	Eliáše	Česlav s.
21. Pondělí	Viktora, voj.	Daniela	Přiměslav
22. Úterý	Maří Magdal	Majdal.	Želislav
23. Středa	Apolináře	Apolináře	Olga
24. Čtvrtek	Kristiny	Kristiny	Krasislava
25. Pátek	Jakuba	Jakuba	Igor
26. Sobota	Anny	Anny	Mislava
NEDĚLE 9. PO SV. DUCHU			
27. Neděle	Pantaleona	Pantaleona	Dušan
28. Pondělí	Innocence	Innocence	Svatomír
29. Úterý	Marty	Marty	Křesomysl
30. Středa	Abdona	Bořivoje	Ludomysla
31. Čtvrtek	Ignáce z L.	Hynka	Dobromír

Lidová pranostika:

Co červenec neuvaří,
toho srpen neupeče

Sv. Prokop sije hou-
by. —

Když se hříby zrodí,
chleba málo.

Roztrhne-li pavouk
svou síť ve dvě, při-
chází na to brzy dešť.

Co do Jakuba odkve-
te, do Havla (16. října)
uzraje

Na sv. Eliáše (20.)
dopoledne léto, odpo-
ledne podzim.

Do Eliáše pod křovím
schne, po Eliáši ani na
křoví.

Parno o Jakubě, zima
o Vánocích.

Hezký der na sv. Ja-
kuba přislubuje mnoho
ovoce.

Svatá Anna (26.) —
chladno z rána.

Zvětšují-li mravenčí
na sv. Annu své hroma-
dy, dá se očekávat ji-
stě tuhá zima.

Svatá Anna žito žala

Když na sv. Jakuba
slunce svítí, má prý
krutá zima býti.

Čtvrti měsíce:

Úplněk	Dne 1.
Poslední čtvrt	" 8.
Nový měsíc	" 16.
První čtvrt	" 23.
Úplněk	" 30.

Srpen

August

DNY A TÝDNY	K A L E N D Á Ř		JMÉNA Staročeská
	Katolický	Evangelický	
1. Pátek	Petra v okov	Petra v okov	Rolislav
2. Sobota	Alfonsa z L.	Gustava	Střezislava
NEDELE 10. PO SV. DUCHU			
3. Neděle	Štěpána A.	Augusta	Miroslav
4. Pondělí	Dominika	Dominika	Neklan
5. Úterý	P. M. Sněžná	Osvalda	Chranislav
6. Středa	Pr. Krista P.	Sixta	Něhoslav
7. Čtvrtek	Kajetána	Donata	Piragost
8. Pátek	Cyriaka	Cyriaka	Nezamysl
9. Sobota	Romana m.	Romana	Ratibor
NEDELE 11. PO SV. DUCHU			
10. Neděle	Vavřince	Vavřince	Slavata
11. Pondělí	Filomeny, p.	Heřmana	Ratislav
12. Úterý	Klára	Klára	Slavomíra
13. Středa	J. Berchmanse	Hyppolyta	Svatopluk
14. Čtvrtek	Eusebia	Eusebia	Branimír
15. Pátek	Naneb. P. M.	Naneb. M.	Sobeslav
16. Sobota	Rocha	Rocha	Prostivoj
NEDELE 12. PO SV. DUCHU			
17. Neděle	Liberáta	Bertrama	Míron s. m.
18. Pondělí	Heleny cíř.	Agapita	Boleslav
19. Úterý	Ludvíka Tol	Sebalda	Ludomír
20. Středa	Bernarda	Bernarda	Jacek
21. Čtvrtek	Fr ze Chantál	Adolfa	Dědomír
22. Pátek	Timotea	Žibřida	Siemyslava
23. Sobota	Filipa Ben.	Zachariáše	Sdziwoj b.
NEDELE 13. PO SV. DUCHU			
24. Neděle	Bartoloměje	Bartoloměje	Květuša
25. Pondělí	Ludvíka kr.	Ludvíka	Ludevít
26. Úterý	Zefirina	Samuela	Otakar
27. Středa	Josefa Kal.	Gebharda	Stoslav
28. Čtvrtek	Augustina	Augustina	Vlastimil
29. Pátek	Stěti Jana K.	Niceáše	Šťastný
30. Sobota	Rosy p.	Benjamína	Radvan
NEDELE 14. PO SV. DUCHU			
31. Neděle	Raimunda	Raimunda	Bohudat

Lidová pranostika:

Čeho srpen neuvaří, toho září neusmaží.

Počátkem srpna studený vítr se strníšť fouká.

Je-li léto mokré, bývá v příštím roce dražota.

Kde stoklasa, má chléb pán i chasa, kde metlice, nemá ho hospodář ani slepice.

Na den sv. Vavřince (10.) jdou oříšky do věnce.

Krásně-li o Vavřinci a Bartoloměji (24.), na dobrý podzimek měj dobrou naději.

Panna Maria (15.) dává první oříšky, svatá královna dostane první výlupek (oříšek).

Když jsou v srpnu velké rosy, zůstane obyčejně pěkné počasí.

Když kvetou boby, nouze o chleby, a když kvete mák, to už ne tak.

Duben, máj, červen víno v sudech suší, srpen, září, říjen hospodáři kruší.

Čtvrti měsíce:

Poslední čtvrt Dne 7.

Nový měsíc " 14.

První čtvrt " 21.

Úplněk " 29.

Září

September

DNY A TÝDNY	K A L E N D Á Ř		JMÉNA Staročeská
	Katolický	Evangelický	
1. Pondělí	Jiljího, opata	Jiljího	Jarmila
2. Úterý	Štěpána kr.	Arnošta	Dobroslav
3. Středa	Mansveta	Mansveta	Ranislava
4. Čtvrtek	Rozalie p.	Rozalie	Přemyslav
5. Pátek	Viktorina	Viktorina	Radslav
6. Sobota	Zachariáše	Magna	Držislava

NEDELE 15. PO SV. DUCHU

7. Neděle	Reginy	Regina	Milena
8. Pondělí	Nar. P. Marie	Naroz. Marie	Rodoslava
9. Úterý	Gorgonia m.	Brunona	Ctibor
10. Středa	Mikuláše T.	Mikuláše	Přemyslav
11. Čtvrtek	Prota	Prota	Mstidruh
12. Pátek	Kvidona	Kvidona	Všeslav
13. Sobota	Amáta	Materna	Grzymisla

NEDELE 16. PO SV. DUCHU

14. Neděle	P. sv. Kříže	Kornela	Radomíra
15. Pondělí	Sed. Bol. P.M.	Nikodema	Strastimír
16. Úterý	Ludmily	Eufemie	Věra
17. Středa	Lamberta	Lamberta	Drahoslav
18. Čtvrtek	Josefa k.	Títa	Jaroslav
19. Pátek	Januaria	Januaria	Roslaw
20. Sobota	Eustacha	Fausta	Myslaw

NEDELE 17. PO SV. DUCHU

21. Neděle	Matouše ap.	Matouše	Bohuchval
22. Pondělí	Maurice	Maurice	Mislov
23. Úterý	Tekly p.	Tekly	Vladimíra
24. Středa	P. M. de Merc	Stěti Jana	Dubravka
25. Čtvrtek	Kleofáše	Kleofáše	Ladislav
26. Pátek	Cypriána	Pravdomily	Pravomila
27. Sobota	Kosmy a D.	Kosmy a D.	Kosma

NEDELE 18 PO SV. DUCHU

28. Neděle	Václava kr.	Václava arch.	Václav král
29. Pondělí	Michala	Michala	Novomíra
30. Úterý	Jeronyma	Jeronyma	Samomysl

Lidová pranostika:

Podzim n. strakaté
kobyly jezdí.

Panny Marie naroze-
ni vlast'oviček rozlou-
čení.

Po sv. Matouši. čepl-
ci na uši

Na sv. Maurice nesej
pšenice, buďet' samá
metlice.

Na sv. Václava každá
pláňka dozrává.

Je-li hezky na sv. Jil-
ji, lze očekávat po čty-
ři neděle hezké počasí.

Padají-li před sv. Mi-
chaelem žaludy, nastane
brzká zima.

Pěkné růže v zahra-
dách větší pěkný pod-
ziměk. pozdní zimu.

ZRNKA

Kdykoliv jsme vítězi-
li, pokaždé se tak stalo
více převahou ducha
nežli mocí fysickou.

Svoboda se nedá vy-
křičet, vyplakat a vyla-
mentovat, jen z ruky
pilné naděje svitne.

Čtvrti měsíce:

Poslední čtvrt Dne 6.
Nový měsíc " 13.
První čtvrt " 19.
Úplněk " 27.

Říjen

October

DNY A
TÝDNY

K A L E N D Á Ř
Katolický | Evangelický

JMÉNA
Staročeská

1. Středa	Remigia	Remigia	Blažena
2. Čtvrtek	Leodegarda	Leodegarda	Vojslav
3. Pátek	Bohumila, b.	Ludomira	Jaroslav
4. Sobota	Františka S	Františka S.	Bra'slav

NEDELE 19. PO SV. DUCHU

5. Neděle	Placida	Placida	Vratislav
6. Pondělí	Brunona	Bedřišky	Věronica
7. Úterý	Marka I., pap.	Abadiáše	Libuše
8. Středa	Brigity	Pelagia	Bislaw
9. Čtvrtek	Diviše	Diviše	Slavomila
10. Pátek	Františka B.	Frida	Dobromil
11. Sobota	Ludvík Bert	Burkharda	Zvonimír

NEDELE 20. PO SV. DUCHU

12. Neděle	Maxmiliána	Maxmiliána	Mirogoj
13. Pondělí	Eduarda V.	Kolomana	Blahomír
14. Úterý	Kallixta I.	Kallixta	Wiescoslaw
15. Středa	Teresie	Teresie	Jadwiga s.
16. Čtvrtek	Havla, op.	Havla	Lubislawa
17. Pátek	Hedviky	Hedviky	Vlaslav
18. Sobota	Lukáše ev.	Lukáše ev.	Zlatomír

NEDELE 21. PO SV. DUCHU

19. Neděle	Petra z Alk.	Ferdinanda	Ostrihoj
20. Pondělí	Vendelína	Vendelína	Krešimír
21. Úterý	Voršily	Voršily	Vojmír
22. Středa	Korduly	Korduly	Věrnislav
23. Čtvrtek	Severina	Severina	Vladislav
24. Pátek	Rafaela arch.	Rafaela	Vlastimil
25. Sobota	Křišpína	Křišpína	Stranislav

NEDELE 22. PO SV. DUCHU

26. Neděle	Evarista	Evarista	Žitoslav
27. Pondělí	Sabiny	Sabiny.	Dadiboh
28. Úterý	Šimona a Judy	Den čsl. sam.	Blahomír
29. Středa	Zenobius	Narcise	Božidar
30. Čtvrtek	Marcela	Hvězd.	Tvrdomír
31. Pátek	Volfganga	Slav. reform.	Hněvoboj

Lidová pranostika:

Je-li vrána na blízku,
je nejvyšší čas k setl.

Když se říjen blýská,
zima plýská.

Šimona Judy, zima je
všudy.

Když dlouho listí ne-
padne, tuhá zima se při-
krade.

Divoké husy na odle-
tu konec i babímu létu.

Studený říjen ničí
všechn hmyz i pro bu-
doucí rok.

ZRNKA

Projevujeme vůli svou
vždy cestou zákonní a
bud' me jisti že se vždy
po dobrém to státi mu-
sí, čeho si celý národ
přeje. Žádná moc na
světě není tak silná aby
mohla oddati spravedli-
vé žádosti celého náro-
da.

Bud' vždy spravedli-
vým k dítěti Slib mu
jen to, co mu splnit
můžeš a splň to, co si
mu slíbil.

Čtvrti měsíce:

Poslední čtvrt Dne 5.

Nový měsíc " 12.

První čtvrt " 19.

Úplněk " 27.

Listopad

November

DNY A
TÝDNY

K A L E N D Á Ř
Katolický | Evangelický

JMÉNA
Staročeská

1. Sobota | Věch Svat. | Věch Svat. | Milič

NEDELE 23. PO SV. DUCHU

2. Neděle	Pam. Dušiček	Pam. Dušiček	Bohumil
3. Pondělí	Huberta	Huberta	Bronisz
4. Úterý	Karla Bor.	Otona	Slavobor
5. Středa	Zachariáše	Blandiny	Mojmír
6. Čtvrtek	Linharta	Linharta	Vševolod
7. Pátek	Engelberta	Engelberta	Zdeněk
8. Sobota	Bohumíra	Bohumíra	Bohumír

NEDELE 24. PO SV. DUCHU

9. Neděle	Theodora	Bohdana	Bohuchval
10. Pondělí	Ondř. Aveliny	Proba	Dobřila
11. Úterý	Martina	Den Příměří	Křeslav
12. Středa	Benedikt s b.	Jonáše	Vyšeslava
13. Čtvrtek	Stanislava	Diega	Stanislav s.
14. Pátek	Josafata b.	Levína	Veselka
15. Sobota	Leopolda	Leopolda	Wizimír

NEDELE 25. PO SV. DUCHU

16. Neděle	Edmunda, ar.	Ottomara	Stojslav
17. Pondělí	Řehoře	Hugona	Jaromíra
18. Úterý	P. chr sv. P.	Gelasia	Namyslav
19. Středa	Alžběty	Elišky	Stanimír
20. Čtvrtek	Felixe z Val	Edmunda	Čestmír
21. Pátek	Obětov. P. M.	Obětov. P. M.	Novomír
22. Sobota	Cecilie p.	Cecilie	Vojslava

POSLEDNÍ NEDELE PO SV. DUCHU

23. Neděle	Klimenta	Klimenta	Dalibor
24. Pondělí	Jana z Kříže	Protase	Miluša
25. Úterý	Kateřiny	Kateřiny	Hodimír
26. Středa	Konráda	Konráda	Prelimír
27. Čtvrtek	Den Dikůčin.	Den Dikůčin.	Miloust
28. Pátek	Rufusa. muč.	Vintíře	Svatoslav
29. Sobota	Saturnína	Kleofáše	Radhod

NEDELE 1. ADVENTNÍ

30. Neděle | Ondřeje ap. | Ondřeje | Radhošta

Lidová pranostika.

Hřímá-li v listopadu,
bude úrodný rok

Kvetou-li v listopadu
znovu stromy, bude zima
trvat až do května.

"Má se jako hus o
Martině" (těst stále v
nebezpečí)

Chodí-li husa o Mar-
tině po ledě, chodí o
vánocích po blátě

Svatý Martin přijede
na bílém koni

Na sv Martina kou-
řivá se z komína

Je-li na sv Martina
slunečno, nastane tuhá
zima.

Na sv Kateřinu (25.)
schováme se pod peři-
nu. —

At' Kateřiny neb Kři-
že když mrzne, topte
chýše.

Sníh na sv. Ondřeje
(30.) velmi žitu pro-
spěje.

Jaké počasí na sv.
Kateřinu, takové je v
příštím lednu.

Jiní o Věch Svatých
věští nám o Vánocích
tuhé mrazy a krutou
zimu.

Čtvrti měsíce:

Poslední čtvrt Dne 4.

Nový měsíc " 11.

První čtvrt " 17.

Úplněk " 26.

Prosinec

December

DNY A TÝDNY	K A L E N D Á Ř		JMÉNA Staročeská
	Katolický	Evangelický	
1. Pondělí	Eligia	Dluhoše	Náum
2. Úterý	Bibiany	Kandida	Stražimír
3. Středa	František X.	Kasiana	Chvalislav
4. Čtvrtek	Barbory	Barbory	Těšibor
5. Pátek	Sabasa, poust.	Sabaše	Lubomír
6. Sobota	Mikuláše	Mikuláše	Bořivoj

NEDĚLE 2. ADVENTNÍ

7. Neděle	Ambrože	Agaty	Semen
8. Pondělí	Početí P. M.	Kaj. den ev.	Boguwoła
9. Úterý	Leokádie	Jáchyma	Chvalimíra
10. Středa	Melchiada	Judity	Křesislav
11. Čtvrtek	Damaše	Damaše	Savin
12. Pátek	Sinesia	Otilie	Ratislav
13. Sobota	Lucie p.	Lucie	Vyšemíra

NEDĚLE 3. ADVENTNÍ

14. Neděle	Nikasia	Nikasia	Hořislav
15. Pondělí	Kristiny, pa.	Ignacia	Slavoboj
16. Úterý	Adely, cis.	Albina	Čedomil
17. Středa	Lazara	Lazara	Vladimila
18. Čtvrtek	Graciana	Vunibalda	Hostimír
19. Pátek	Nemesia	Nemesia	Osvětín
20. Sobota	Křišť'ana, b.	Izáka	Bohumil

NEDĚLE 4. ADVENTNÍ

21. Neděle	Tomáše ap.	Tomáše	Tomislav
22. Pondělí	Zena, voj. a m	Blaženy	Božena
23. Úterý	Viktorie p.	Dagoberta	Vlasta
24. Středa	Adama a Evy	Adama a Evy	Budimír
25. Čtvrtek	Nar. Páně	B. hod vánoc.	Bohuslav
26. Pátek	Štěpana m.	Štěpána	Štěpan s.
27. Sobota	Jana ev.	Jana ev.	Ivan

NEDĚLE PO VÁNOCÍCH

28. Neděle	Mlad'átek	Mlad'átek	Hrdoslav
29. Pondělí	Tomáše Kant	Johathana	Milada
30. Úterý	Sabina, b.	Davida kr.	Miloš
31. Středa	Sylvestra	Sylvestra	Bořislav

Lidová pranostika:

Když v prosinci mrzne a sněží, úrodný rok na to běží.

Na sv. Barboru (4.) saně na dvoru.

Barbora mosty mostí, Judita hřeby ostří a Mikuláš přibíjí (4., 5 a 6.)

Po sv. Baruší střež nosu i uši.

Svatý Mikuláš splachuje břehy

Přichází-li zajíc do ohrady, bude zima ještě tužší.

Studený prosinec se sněhem dá žito na každé výšině.

Jaký je prosinec taký je příští červen

Sv. Lucie (13.) noci upije.

Do Vánoc huj, od Vánoc cuvej.

Zelené Vánoce, bílé Velikonoce.

Vánoce v jeteli, letnice ve sněhu.

Jitřní jasné a obloha čistá, úroda hojná příští rok jistá

Po studeném prosinci bývá úrodný rok.

Čtvrti měsíce:

Poslední čtvrt Dne 3.

Nový měsíc " 10.

První čtvrt " 17.

Úplněk " 25.

Prameny života

Napsal Adolf Piskáček

I.

Y L O na konci-května.

Sochař Ojškrť protáhl se na pohovce. Promnul oči a rozhlédl se atelierem. V koutech ležely stíny, místo u okna bylo zalito sluncem. Hodiny ukazovaly půl třetí. Vstal, upravil oděv, pod límcem zadrhl černou vázanku a vyšel z atelieru. Uzamkl, klíč vložil pod rohož. Posluhovačka již věděla, kde jej hledat. Přicházela denně večer i ráno. Ráno dvakrát zaklepala, večer sáhla pod rohož. Stávalo se někdy, že klepala marně, ale klíč našla pod rohoží vždy.

Ojškrť vyšel do ulice a zapálil cigaretu. Nevěděl, v kterou stranu by se dal. Chvilí váhal, ale proud lidstva, valící se jako mořská vlna stále jedním směrem, ho strhl a tak došel až k Palackého nábřeží. Na Vltavě houpaly se parníky. Skoro mechanicky sestupoval k podběří a bezmyšlenkovitě vstoupil na parník.

Času k odjezdu bylo ještě dosti. Vstupujícím na parník pozornosti nevěnoval. Usedl na zádi a díval se k Hradčanům. Nehybné odrážely se skoro přísně od jarního nebe. Ve spodní části tratily se poněkud v kouři, vyššími hradními patry a prolamovanými chrámovými věžemi dívaly se již do volného a čistého prostoru.

Zvon na parníku ozval se po druhé, po třetí a parník se hnul. Po několika vratkých pohybech zaměřil šikmo k Palackého mostu. Vyjížděl. Kam jede, stále Ojškrť nevěděl a bylo mu také lhostejno, kde vystoupí. Odpovídalo zcela jeho touhám a názorům, (ty hnaly se vždy ke konci a nejzazším bodům všech věcí), že

koupil si lístek do Chuchle. Tam končila pout' malého parníku a tam vystoupil. Zmizely v dáli Hradčany i vyšehradské gotické věže, zmizel zlíchovský kostelík i baňaté komíny podolských cementáren a před ním stála chuchelská stráž s kostelíkem na vrchu.

Ojškrť zaměřil k němu.

Stoupal zvolna lesními stezkami. Naslouchal pěnicím, hledal v trávě žluté pryskyřníky a kvetoucí jitrocel. Díval se lesními průseky na vltavskou hladinu a teprve si uvědomoval, že před hodinou přibouchl dveře atelieru, a teď že dýchá jarní vzduch, plný silící vůně. Při té myšlence jakoby tíha spadala s jeho prsou.

Při doteku s přírodou pozbýval Ojškrť spojitost s uměním. Příroda byla mu nade vše. V ní spatřoval prvky všeho umění. Nedovedl se spřáteliti s myšlenkou, že by z ptačího zpěvu mohla povstati klassická symfonie. V Beethovenově pastorální symfonii chápal více individualitu jejího tvůrce, než pouhou kopii přírody: byl mu Beethoven silou, jež rostla z týchž neznámých hlubin, jako z nich vyrůstala sama příroda. Ale v květu hlohu, v houpající se podivné travině v skloněném skalisku viděl více, než všechno výtvarné umění mohlo říci. Viděl, že promluvil zde odvěký přírodní zákon, zákon života a smrti, zachycující skálu v letu a zdvihaající kalich květu k slunci a životu. Viděl zde věci umírat, aby žily a mřít, aby byly novému životem.

II.

Kráčel rozkvetlou strání jako opojen. Měřil zkušeným zrakem barevné tóny odhadoval poměry světla a

stínů v lesních záseřích, kde prolomovaly se dlouhé světlé pruhy sluneční na plochách tmavě zelených, podíval se zakrasalým houštinám, jichž spleť byly bludištěm kroků a chrámem vůně.

Cesta, kterou kráčet, končila v rovině a zvolna zase klesala. Přešel mladým lesem, za kterým nízká zeď stavěla krok živých i mrtvých.

Ojškrť zahleděl se na hřbitov. Ticho bylo kolem, jen les šuměl z hluboka a stínem pohazoval kříže a pomníky. Chuchelský hřbitůvek je jeden z těch nemnohých, o nichž nelze říci, že by byly místem hrůzy a bolesti. Tak jásavě skoro je vklíněn v lesní tišinu a sluneční paprsky, ptačí jásot činí z něho místo odpočinku i živým. Je jednou z těch hmotných věcí, jež pod zdáním klidu, bezstarostnosti a veselí skrývají propasti žalu a slz. Jeho tvář je zdání, jeho úkol pravda. Smích a slzy, radost a utrpení!

Ojškrť i zde zůstal věren svému odhadování života a jeho hmotných i nehmotných věcí. Díval se již dlouho s hřebene zdí do záplavy kosatců, kalin a rozkvetlých pívoňek, když spatřil ve dveřích márnice hrobníka.

"Mohu vejít na hřbitov?" otázal se.

"Proč by ne?" odpovídal hrobník, muž asi padesátiletý a rozpráhl proti Ojškrťovi ruce.

Ten odskočil od zdi, obešel hřbitov a se strany od kostelíka vstoupil. Chůzí vyplašil na kostelní bání hejno kavek. Rozkvákaly se mu nad hlavou a skoro všechny vzlétly vysoko k slunci.

Vešel na hřbitov. Dojem, který jej při vstupu ovládl, byl příjemný. Řady nízkých rovů, obyčejných náhrobků a teď v jaře pomněnky, fiaily, kaliny, kosatce, bezy, kontrast umělé přírody a hlubokého lesa s duby a olšemi tvoří ten malý kouzelný zázrak.

Došli až ke hřbitovnímu koutu, kde jednotlivé rovy byly bez nápisů, tak naivně dojemných na venkovských hřbitovech, a bez jmen.

"Kdo leží zde?" ptal se Ojškrť.

"Zde leží samovrazi," odpověděl hrobník, aniž pohnul svačím ve tváři.

"Samovrazi?" opakoval Ojškrť udiven. "Vždyť je tu záplava květů? Hroby tak pravidelně srovnány, že rozdílů neviděl mezi těmi, kdož zemřeli nedobrovolně?"

"A proč alespoň po smrti ho nevyrovnat?" děl hrobník klidně. "Pán, nepán, zemřelý a samovrah, všechny sem poslala stejná ruka."

Hrobník měřil skoro se zálibou rovy zemřelých i sebevrahů a zdálo se, že v něm klíčil pocit blízký skoro pýše.

A líčil krátkým, úsečnými větami osudy samovrahů. Asi tři se oběsili, dva přejel rychlík dole pod lesem, někteří se zastřelili. Ti byli z Čech, jiní z Moravy. Hrobník vykládal vše suchým, ba nelitostným hlasem. Kladl jednu událost ke druhé, aniž se mu zachvěla nejvzdálenější stopa soucitu ve hlase. Byl až otrlý ve výkladu lidské bolesti a bídy, jež jedny hnala do vln, jiné na koleje.

Ale Ojškrťovi se konečně líbil tento hrobař, který na kost ztvrdil ve svém povolání. Vždyť si v něčem oba přece byli blízcí. I on sem vešel se svými pohrdáním životem, s názorem, jenž každému dovoľoval život skončiti, kdy se mu zachtělo. Kdo měl právo státi nad lidským životem, než člověk sám, jenž jediný nesl jeho tíhu, strast, bolest i žal?

To byl názor Ojškrťův a ten v hladké plochy hladil tvrdá slova hrobařova. Vyšli ze hřbitova a hrobník již přibouchl vrata. Zaskřípěly v závěsech, klíč zarachotil.

"Bud'te zdrav!" pravil Ojškrť hrobaři. "Máte povolání zlé, ale je vám hej."

"Ba, je mi hej," odpovídal hrobař se zatřpklým úsměvem a zatoulal se zrakem přes nízkou hřbitovní zeď, kde kvetl modrý bez. "Je mi hej!" opakoval jako pro sebe a klíčem od hřbitovních vrat pohazoval v ruce.

"Ale mám tu něco pěkného," pravil pojednou a významně pokynul Ojškrťovi. Seběhl s mírného návrší od kostelíka ku hřbitovním vratům, prudce v nich otočil klíčem a otevřel je.

Vešel na hřbitov, Ojškrt mimovolně ho následoval.

"A co mi chcete ukázati? Máte tu skutečně něco zajímavého?"

Ale hrobník neodpovídal. Rychle mizel Ojškrtovi na úzkých cestkách v kvetoucím stromoví a skoro bezdech stanul u tří zelených a květy hýřících roví.

"Tohle je přece pěkné, ne?" děl k Ojškrtovi drsným hlasem.

Ojškrt nechápal jeho slov a jen zíral na tři nízké, zelené rovy, hýřící v barvách a vůni.

"Tři moje děti," řekl hrobař. "Ta nahoře vdaná dcera, dole synové. Velcí mí umřeli, malí po nich zůstali."

Hlas starcův lámal se v slzách a Ojškrt cítil, že je něco, co velí člověku aby žil, aby bojoval a snad trpěl i tenkrát, když vlastní život dává člověku právo, aby nad ním, dle jeho teorie, rozhodoval sám.

Když teď vycházeli ze hřbitova, hrobník poklekl a rty jeho šeptaly: "S Pánem Bohem". Vrata zavřel skoro opatrně, jakoby se bál, že prudkým úderem vzbudí někoho z těch, kdož spali pod třemi zelenými rovy.

III.

Ojškrt sestupoval lesní stezkou v myšlenkách. Otřáslo jím to, co právě uslyšel, ale více ještě zabouřila jeho nitrem myšlenka, že přece je něco na světě, co velí člověku, aby žil i za cenu vlastního klidu a spokojení.

Slunce zapadalo za Petřínem, když se ocitl opět na Palackého nábřeží. Sešel do staré části Podskalí, které krumpáč a motyka brzo již na vždycky odzvoní. Z emauzského opatství zaléhaly sem odbíjející hodiny. Bilo právě osm a rozzvučely se zvony emauzské, ze Skalky, vyšehradské, smíchovské i podskalský klinkálek.

Ojškrt stál u bývalé podskalské radnice, nízkého barokového stavení, s dřevěnou, zelenou vížkou nad střechou a se sochou kteréhosi svatého v průčelní zdi, kde na čas nalezla útulku Filantropická družina.

Do hlasu zvonů zazněl nesmělý dětský zpěv. Ozýval se ze zamřížova-

ných přízemních oken bývalé radnice a dětské hlasy provinovaly se nábožnou písní železným mřížovým ven, kde výskal městský život v záři obloukových lamp.

Ojškrt napjatě naslouchal. Dětské hlasy měly v této chvíli pro něho zvláštní kouzlo. Stál až dozpívaly. Zazněla společná modlitba a pak již nastalo ticho.

Ojškrt vzpomněl na scénu z chuchelského hřbitůvku, prošel v myslí dojem právě tichem uzavřený a pochopil ze starcova stesku do smrti i z této nevinné dětské prosby o život, mír a šťastnou dobrou noc, že přece je něco v životě, co stojí za to, aby člověk tomu žil a věnoval své síly. Není to přece vždy jen umění, jež velí žít! Jsou zajisté i jiné věci, snad unikající těm, kdož vlastním životem chtějí vyjádřiti veliké myšlenky, jež malým i nejmenším bytostem velí žiti a bíti se s životem do krvava. Ale žiti velí všem, jako jepicím, aby krátký život rozkoše věnovaly v bolestech potomstvu.

A tuto příčinu tajemnou, snad kouzlo života, dosud nepoznané, snad pravou jeho cenu, možno dost, že i sám pramen života, umínil si Ojškrt vyhledat, když vstupoval na ozářené nábřeží.

Vydal se na cestu a hledal si lásku.

IV.

Nešel do horských srázů, se zvonyými bystřinami a prameny v kamených prohlubních, nešel za lesy, pokyvující v letních parnech korunami jako obrovští, tmavě zelení motýlové dvojicí křídel, nevešel ani do pražských salonů na zrcadlicí parkety. Ponechal jako fatalista všechno náhodě.

V kruzích, k nimž se nyní v životě po prvé obracel, neměl valných známostí. Vymezil okruh své volby na střední pražské vrstvy a vhodil udici do vody, čekaje jako rybář nad splávkem, ponoří-li se.

Nečekal ještě dlouho a v nadidlo v hloubce zapůsobilo. Ryby braly. Skoro neúčasten díval se Ojškrt do

zazelenalých, smaragdových vln, jak se rybky honily a v nadídlu přebíraly. Ta byla plavá, ta rusá, ta těkává a plachá, jiná přihlouplá, ale všechny hleděly v nadídlu uchopit a splávek potopit. Ojškrt však prutem nezatrhl. Seděl klidně v sítinách, žmolil cigaretu — a díval se na splávek.

Až jednou, bylo to k poidení, ucítil jak prut se mu v ruce schvěl k smaragdové hladině. Neškubl jím nedočkavě, ale vyčkal, dívaje se pod povrch zazelenalých vod vytrvalým pohledem. V tu chvíli právě rozšířil se podzimní den. Vysoko nad ním v letu zaváhali velcí ptáci s napjatými mrky.

Ojškrt seznámil se s Věrou.

Seznámil se s ní tak nahodile, při příležitosti tak nevýznamné, že by dnes ani nejlepšímu příteli nemohl říci, kde to bylo. Věděl jen, že to bylo kdysi v podzimu, v mlhou sešelfý den, a divní ptáci s napjatými mrky a zažloutlými zobany že mu táhli nad hlavou.

Věra byla daleka životní moudrosti i lačnosti duchového, povzneseného života. Žila právě jako stříbrná rybka v zatemnělé hloubce tichého, nechvátajícího proudu. Byla samý rozmar, veselí, bezstarostnost stále zrůžovělých dní, nad nimiž mládí rozvísilo kupy světlých obláčků. Hovořila, aby hovořila, smála se stejně bez příčiny jako lesní hrdlička a milovala Ojškrtu z toho důvodu, že ho měla ráda.

Ojškrt byl Věrou štásten. Proto ji žhavě miloval, že byla jeho pravým opakem. Znaven uměleckými sny, s těžkýma rukama, jimiž velel hlíně, aby přijímala všechny tvary dle jeho vůle — a proto do jisté míry panovačný a sebevědomý — nacházel v její duševní plytkosti a bezstarostnosti svůj protiklad. Nalezl v ní brod, jímž přecházel na druhou, veselejší životní stranu.

Žilo se mu tam blaze. Vzdával se ve Věřině přítomnosti myšlení, pozbyval svojí zahloublé přemítavosti, jež z něho na venek vytvářela zarytého šedivce života, muže bez radosti a úsměvu. Věra poznávala jeho roz-

hořelé úsměvy, jeho pěkné věty, vykřikované do světa někdy s buřičskou radostí a opojením, jindy skoro nedořečené a z pola přervané, ale přece výkřiky a zásvity života i radosti.

Mnohé jí vyprávěl, když se s ní sešel v letním dnu jako uhoněn, uštván, s čelem zpoceným a očima divně planoucímá. To bývalo vždycky, zpozdlil-li se v ateliéru.

“Promiň, Věro,” — hovořil rychle, jakoby mu seděl v patách někdo neznámý — “tak mne to dnes schvátilo. Viš, ‘Štěstí’ a ‘Láska’. Nejsou nové ty náměty, ale doufám, že je nově vyjádřím. Hlavně ‘Láska’. Je to až protivno, viděti vždy dvojici lidí, muže se ženou v náručí. Je tohle láska? Nejde snad tento cit za mez našich pojmů? Nevlní se výš než právě jen k tomuto objetí? Myslím, že za tímto smyslným prahem, který může býti i poslední z pohádkových devíti bran, je něco jiného, nového, našim obhroublým smyslem ne dosti chápaného. Je přece v tom pojmu něco blaze rozvratnějšího než zklidňující aneb rozvášňující styk dvojí hmoty, dvou těl. Chtěl bych za tuto mez. Chtěl bych ten nový, neznámý, avšak jistě bytostný poměr třísknout s nejprudší odvahou v kámen, jako zachycuje prudká a kvácící láva život v jeho i nejprudším vření. Chtěl bych!”

A dotýkal se Věřina útleho, zchoulostivělého ramínka železnou, drásovou silou, které zvykl stykem s kamenem.

Věře nebyvaly tyto hovory blízké. Nebližila se jím, nevhluhovala se do nich, neuchvacovaly jí. Stála daleka a cizá při prudkých, za mez jejího citění směřujících hovorech, jež jí, myšlenkově, ale neuvědomělou, cloumaly a zdvihaly nad hladinu jejího života.

Nechápala jeho tvůrčího rozplamění, neuchvacována sama jeho teplem. Bylo jí někdy ootížené. Toužila po podprůměrných řečech pražských slečinek. Chtěla, aby s ní zaváděl hovor o žofínských bálech, promenádách, hotova s ním sdělití všechny nejnovější klepy a pomluvy. Vě-

děla jich dost, a jmenovitě pikantní příhody svých přítelkyň vyprávěla mu se škodolibou radostí.

"I to jsou prameny života," řekl jí Ojškrť kdysi, raněn skoro jsa cynismem, s kterým vyprávěla o své dobré přítelkyni. "Ale jsou nečisté, zkaleněné rmutem života a napojené jeho bídou," dodal vážně. Po její odmítavách a nerozumně proložených hovorrech stále se vracel k své duševní představě a bil do její duše, nezmocněné ani žárem a pochopením, jako kladivem. Byla jako hluchá skála, skloněná svažem do metlic a do mechů. Ozvěny nevydala.

I on tichl. Cítil zřejmě její neúčast na hovoru, její rozmrzelost a nápadnou zamlklost. Nehořela ani jiskrou, ač chtěl, aby hořela plamenem.

Bylo mu, skoro vhod, když řekla Věra po chvíli:

"Není již pozdě?"

Stáli u železniční trati a dívali se do údolí, zvolna se halícího v mlhu a páry. Slunce bohatě zapadalo v červánkách. Viděli je od trati, vinoucí se na vysokém náspu. Odleskem hořelo v oknech strážního domku, jenž stál ještě nad zakrouženou tratí. Vedlo k němu několik schůdků, zrobených z usekaných větví. Stál proto tak vysoko, poněvadž trat' zde zahýbala v náhlé křivce a bylo nutno, aby hlídač měl volný přehled jak ku Praze, tak směrem opačným.

"Je již čas. Půjdeme," odpověděl jí, spatřiv zapadající slunce, jež v krátké chvíli jejich rozhovoru kleslo ještě níže. Žhavý odlesk zhasl na oknech strážního domku. Hořely jen nad Petřínem červánky. Podal Věře ruku a sestoupil do údolí. Kráčeli úzkou vozovou cestou mezi dozrávajícím obilím. Dívali se po polích, kam kladla se rosa, a v přibývajícím šeru tiskli se blíž jeden druhému. Než došli konce údolí, zatměli docela. Údolí i železniční trat' splynuly v jedno. Chvillemi ozval se od strážních domků signál a vlak zaburácel jim nad hlavami. Za strážním domkem rachot kol tichl a údolí na novo zapadlo v klid...

V.

Ojškrť nebyl v létech, kdy se chodí na zálety. Bral se v umění i životě vážnou cestou a jak stiskl Věrinu ruku po prvé, řekl si: Ta bude mojí ženou.

Věra byla jedináček. Matka, vdova po panském úředníku, více ji milovala, než v jejích mladých letech trestala. Proto bývala Věra umíněná a zlá. Ač jí bylo dvacet roků, nezatbužila ještě nikdy po vdavkách. Užívala svého mládí a svobody jako zcela průměrná žena. Flirtovala, koketovala, ale za mez nešla. Její srdce zůstávalo stále klidno. Do jeho hloubi nevryl se ještě obraz žádného muže a nezachytilo se tam ničí slovo. Byla veselá a jásavá, jako její vlas, kadeřící se jí vlnitě na skráních a nad čelem.

Až přišel Ojškrť. Jak se jí přiblížil, seznala hned vrozeným citem ženským, že není z těch, kdož nerozehřejí a neupoutají. V jeho pohledu čtla silnou vůli, v doteku jeho ruky tušila žhoucí cit.

Ojškrť nechodil odjakživa po světě jako mudřec a básník. I on dovedl ztrávit s kamarády v hostinci večer až k jitru a vraceti se domů s rozbolavěnou hlavou. I on dovedl zaníti v ženských očích pláč a drsnou rukou zahrati bytost, které kdysi obkládal čelo aureolou. Ale právě tímto skutkem, kterým zaboolestnil on nejvíce, probudil se k životu. Udeřil a sám pocítil ránu. A to ho vzpamatovalo. Vzehopil se, umravnil se, ožil. Ožil nikoli do slz a bolesti, ale ožil do nového života s čistými vzněty.

S přibývajícími lety prechal i u něho mladický romantism. Již mu nepostačovalo k upokojení, jako kdysi, vyhvězděné nebe, květy na lukách a stráních, šum padajících vodotrysků, v nichž tušil tleskot neviditelných dlaní. Ač stále ještě umělečtěji cítil a rostl do výše, domáhal se přece i v jeho nitru rovnomocného práva životního realism, jako složka jeho bytosti, kterého nebylo možno ani zakřiknouti, ani utlumiti.

Jak však se mění proudy našich životů, životní prameny, kterým neviditelné ruce a netušené události dávají jiný směr.

Sešel se s Věrou pod železniční tratí na vozové cestě. Po ubíli, jež ji kdysi vroubilo zelení vymetaných klasů, nebylo stop. Po strništích v údolí vláčely se mlhy, zahalující strážný domek i semaforey, jejichž bílý a červený terč se prodíral jimi skoro násilně.

"Půjdu k divadlu," řekla Věra, dotýkajíc se jako tykadlem Ojškrtovy duše. Ojškrtova Věřin výrok zneklidnil. Obával se tohoto Věřina rozhodnutí. Věřin hlas byl chválen všemi odborníky a Ojškrt žárlivě sledoval její úspěchy v hudebním světě.

"A tvůj slib, že pro naši lásku zřekneš se divadla?" pravil jí s výčitkou.

"Činím tak jen proto, abych nebyla matce na obtíž. Nenutí mne k sňatku s jiným, přeje naší lásce, ale tvoji býti ještě nemohu."

"Mám před sebou dlouhou cestu," děl Ojškrt zatrpkle.

"Právě proto!" Věra se živě rozhovořila. "Nechci tě sraziti s cesty, kterou jsi nastoupil. Žij svým snům! Jakmile však mne zavoláš, vrátím se do tvého náručí."

Ojškrt uznával Věřiny důvody a litoval, že nebylo z jejich trapného postavení jiného východiště. Připoutati ji k sobě do života, jenž stále znamenal boj o chléb, nemohl. Byl by vzal Věře všechny její úsměvy. A jiného života jí ještě nabídnouti nemohl. Podrobuje se mlčky jejímu rozhodnutí (neměl práva se mu vzepřít, poněvadž ho nemohl vyvážit jiným), cítil, že někdo stoupá mezi jejich bytostí. Někdo, dosud neznámý, tváří v tvář nespátřený, jehož ruce však jsou železné a mají drtivou moc.

"Nezbývá jiného, než že se s tvým rozhodnutím smírují. Smírují, ale nerad. Hluboce bych litoval, kdyby tvoje volba si vyžádala obětí." Ojškrt mluvil vážně, zdánlivě bez vzrušení, ale jeho nitro propalovala nezakřiklá bolest.

"Jakých obětí?" zvolala Věra a na

rty jí sedl úsměv jako motýl na růžový květ.

"Obětí naší lásky," řekl Ojškrt temně a sevřel Věřinu ruku. Zadíval se do jejích očí. Byly otevřeny jako dětský zrak a Ojškrt četl v jejich hloubi pohádku o nekonečném štěstí.

VI.

Věra šťastně odbyla svůj divadelní křest, ale u divadla spokojena nebyla.

"Zavolej mne k sobě," psala Ojškrtovi. "Dopřej mi, abych s tebou dýchala tvůj čistý vzduch. Zde se zalknu. Žítí zde nemohu!"

Ojškrt uvažoval. Vyrve Věřinu čistou duši železnými rukám s drtivou mocí, nyní je poznával, ale za jakou cenu? Hodí přes palubu svůj umělecký ideál? Ztroskotá tvůrčí sen, aby s ní mohl měšťácky žítí? Stane se výdělkářem, jako se jimi stali jiní, aby mohl žítí v dostatku a pohodlí?

Ale v konci těchto mučivých úvah, jimiž pozbývala Ojškrtova umělecká bytost základu, stála Věra a volala:

"Zavolej mne k sobě! Zde se zalknu. Žítí zde nemohu!" To rozhodlo.

Vnitřně ustálen, sedal Ojškrt do vlaku, aby Věru vyrval železnému objetí. Ji trýznilo, jeho mučilo. Mohl jednati jinak, než že usiloval o záchranu?

Ve vlaku setkal se s dávným přítelem inženýrem Rozvarou.

"Obdržel jsi již nabídku naší firmy?" tázal se Rozvara po několika slovech přátelského uvítání.

"Nikoli," pravil Ojškrt.

"Obdržíš ji tedy v příštích dnech. Zakoupili jsme tovární budovu v kraji národnostně ohroženém. Jde o záchranu naší državy. K mému návrhu zařídíme tam keramický průmysl. Krajinné podmínky jsou výrobě z míry příznivé. Jde nám o umělecký průmysl — slova ta Rozvara důrazně nadnesl — a nabízíme ti ředitelské místo s podílem na čistém zisku."

"Až do dneška jsem se nezajímal o keramickou výrobu. Váš podnik vítám, ale odpusť slovu, je mi cizí.

Kde jest jeho spojitost s uměním?"

"Uniká ti, poněvadž jsi dosud o ní nepřemýšlel. Uvaž následující! V keramice zaplavuje nás cizí brak, uniká nám tedy valná část národního majetku, přecházejíc do cizích rukou. Tot' důvod jistě podstatný."

"O tom není sporu. Důvod narodohospodářský. Ale umělecký?"

"Stejně podstatný, jako prvý: čelití nevkusů uměleckým výběrem. Uplatnění jej v maličkostech i největších výkonech, jež, ačkoli továrně vyrobeny, měly by výchovnou sílu. Přivodily by zjemnění vkusu, účtu k naší vlastní síle. Posilující kraj narodohospodářsky, zdvihaly by mravně celek. Na lidovou duši působí dobře volenou drobnůstkou, třeba keramickou, stejně úrodně, jako slovem s kazatelnou."

Rozvara rozprádal plány až ku konečnému cíli své cesty. Byl praktik, ale spolu muž, jemuž neunikal smysl pro všeobecné dobro. Cesty, kterými je hleděl uplatnit, byly přímé a bez zákrutů.

Ojškrt osaměl a ještě dlouhou chvíli zněl jeho nitrem Rozvarův hlas: Nadšený muž, zajímavý plán, ale — Věra?

VII.

Po šesté hodině vystoupil Ojškrt v městském nádraží. Drobně přšelo. Město se hemžilo lidmi, kterých ani déšť nevyrušil z maloměstských klepů. Večerní šero leželo v ulicích. Za chvíli vstoupil Ojškrt do divadelní budovy. U pokladny se setkal s revidentem Pasykou, členem divadelního družstva. Pasyka nepovolil, dokud Ojškrt nepřijal pozvání do družstevní lože.

"Po prvním jednání zavedu tě na jeviště." Pravil to s onou protivnou blahosklonností všech členů divadelních družstev, kteří přezírají umělecký význam divadla, ale vyvyšují své osobní vlivy.

Skutečně. Po prvním jednání stál Ojškrt na jevišti. Cítil po prvé v životě onen zvláštní zápach pomalovaných pláten a po prvé zřel spěch a ruch, vířící jevištěm při spuštěné opo-

ně. Dělníci mlčky vykonávali režisérový rozkaz, neboť mnozí z nich pracovali pro divadlo s láskou, ba možno říci s přesvědčením. Jejich modré haleny radostně vlály vzduchem. Kulisy se pohybovaly, naklánějice se vrchem. Z provazistě sjížděl krajinný prospekt a Ojškrtovi bylo jako ve vidění. Pohyboval se před ním les, zdvihla se skála, tančily u jeho nohou balvany, lehce zdvihané dětskýma rukama.

V tom světě žila tedy Věra! Ale jeho láska dovede jí nahraditi životní zdání skutečností. Zaveze Věru někam do pohraničí, kde jsou lesy sytých barev a kouzelných průhledů. Maně vzpomněl na Kuks, kde slavný Braun oživil skály a probudil balvany, rozhodané bystrinami a stíněné borovicemi. Mohl by žít s Věrou něco podobného. Ah, s dlátem v ruce zírat do modra, do šíra a ona, Věra, s ním!

Sen však se rozplynul.

Ojškrt zaslechl známý hlas. Nebyl to Věřin hlas? Přehlušován okolím, zněl tlumeně. Či byl snad úmyslně tlumen? Zmaten obrátil se směrem zalehnuvších vět a užírl Věru, stojící v poslední kulise s mužem, stírajícím s tváře líčidlo. Jejich vzájemný styk byl takové povahy, že nepřipouštěl pochybností.

Ojškrt pochopil!

Jako udeřen ustoupil do podélné chodby a vypoťácel se z jeviště. Neznámý, který po prvé vstoupil mezi Věru a něho tehdy na vozové cestě pod tráti, stál nyní proti němu tváří v tvář. Nebyl to onen muž, stírající s tváře líčidlo a usmívající se ve Věřinu tvář. Byl to život, jenž nezasíhl ji silnou a pevnou.

Věra zakolísala a již padla. Shakespearova věta o padajících dětech a ženách byla o doklad bohatší. To tam bylo Ojškrtovo přesvědčení o lásce, věrnosti a čistotě, ten tam sen o pohraničních lesích. Nad Kuksem vybíjela se bouř, skály a balvany, rozhodané bystrinami a stíněné borovicemi, propadaly se v bezdno Ojškrtovy bolesti. Nedočkal ani kon-

ce představení a posledním vlakem odejel.

Navrátil se do Prahy, našel ve schránce Věřin dopis tohoto obsahu:

“Zůstanu u divadla. Můj první dojem byl příliš povšechný a nespravedlivý. Je v divadelním životě tolik poesie!”

Ojškrt četl list u otevřeného okna a cosi ho lákalo, aby plivl oknem ven. Měl v duši dojem potřesení, zubožení a přece zároveň pocit hrlosti a ušlechtilosti. Rozešel-li se s Věrou na jevišti po první, rozešel se s ní nyní po druhé, a to nenávratně.

“Je v něm tolik poesie!”

V té chvíli stalo se mu jeho umění dvojnásobně drahým. Jakou cítil vlnu z něho sílu! Jakoby navlhčená plátna padala s hlíny a sochy natahovaly k němu uruce, volající: “Náš jsi, náš!”

Čím byla mu nyní Rozvarová keramická továrna? Pramenem fyzického života. Čím žena? Pramenem lidského. A umění? Pramenem duševního života.

Ale Věřin příběh zaměstnával Ojškrtu i s Rozvarovou nabídkou, kterou obdržel současně s jejím dopisem. Nabídka bušila na jeho duši, žádající si neodbytně vstupu.

Věřina vina byl ovšem osobní, ale ještě spíše byla všeobecnější povahy. Věřiny mravy porušila pokleslá mravnost, zchátralost jejího okolí. Není povinností každého povznést ji a pracovat k jejímu zdokonalení? Není úkolem každého vzbudit v lidu smysl pro krásu, dobro, mravnost?

Může on k tomu pracovat ve svojí dílně? Jak je malý okruh jeho působnosti! A jak byl egoistický, že zřel dříve jen sebe jako střed svého života. Nyní chápal, že jest jen silou, měřící do společného středu, pákou, jejímž úkolem je udržet chod ostatních kol, teprve všeobecnou prací dávajících obrodnou výslednici.

Co znamenal proti tomu jeho rozchod s Věrou? Ale jaké mu otevřel obzory, jejichž krásy netušil a jejichž velikosti nechápal!

VIII.

Zabořil se v práci. Atelier jeho plnilo se skizami. Byla-li některá zvláště výrazná myšlenkou, obkládal ji pečlivě vlhkými plátny, aby hlína nezatvrdila a byla v jeho prstech stále poddajná. Chtěl podrobiti hmotu velké tvůrčí myšlence, chtěl, aby ideou přemohl materiál, a po čase vždy viděl, že hlína zůstává hlinou, hmota neživou hmotou. Jindy přece se mu práce dařila! Proč bylo teď tolik tíhy a neobratnosti v jeho prstech, že nedovedl hmotě vdechnouti tvárnosti života? Nepozoroval, že sebe myšlenkově přerůstá. Chtěl umělecky vyjádřit to, k čemu podává klíč jediný život a co zůstává stále celým právem života. Učil se zapomínat na Věru, ale chtěl to, čím v dřívějších dobách zapadala do jeho života, vyjádřit uměleckým činem. K tomu ovšem byla a zůstala lidská ruka slabá. Jeho obsáhlý myšlenkový proud, kterému povoloval jindy v hovorách s Věrou, sbíral se v nemožné sny a vidiny. To ho lámaly a ničily. Chtěl z hmoty vytvořit svůj vlastní svět, vyjadřující jeho duši ve všech jejích záchvěvech a zapomněl, že Věřina láska byla jiskra života na životě urvaná. Životní žár, aniž si toho Ojškrt uvědomoval, v něm hasl.

Nyní často bloudil Malou Stranou a širákem do čela staženým a nechal na sebe působiti kouzlo zčernalých a setmělých paláců. Bloudil v jejich stínech jako sám zakletý. Zanedbaný jeho zevnějšek neodrážel se nikterak od zmlklých a opuštěných míst. Ojškrt měřil dlouhými kroky stíhlá náměstí a ohlas jeho kroků vzbuzoval v něm příjemné pocity.

“Nejdu sám,” říkal si a tiše se usmíval vlastním hovoru. Radoval se, slyše ozvěnu svých vlastních kroků a kdyby mu byl někdo nabídl průvod, byl by se tomu šetrně, ale důrazně ubránil. Jak sám říkával, chtěl se na podobných potulkách soustřediti a k tomu hodila se jen samota, samota, prosluhávaná světlem plynových lamp.

Všechno mu dávalo podněty k dvě-
hám.

Spadl tiše se stromu list a hned
si pomyslel, jak hebece padl do stlaní.
Vzkřikl pták a Ojškrť pátral zrakem
po větvích, měře bezstarostnost pta-
čího světa s lidskými životy, plnými
trudu. Míhl se po zdi stín a již jej
zrakem sledoval, vida v něm, mizí-
cím v prudce osvětlených plochách
aneb v hustém šeru, obraz lidských
snů, tužeb a přání.

Od rozchodu s Věrou, stal se z
Ojškrty samotár. Neuzavíral se zce-
la společností, ale nebyla mu každá
po chuti. Jen v té okřival, kde na-
lezel umělecký zájem, duševní roz-
hled a příměst. Nebyl z těch, kdo
žijí povrchně a povrchně hovoří o
umění. Život jeho byl pln jizev a žil
hlubší život, než se zdálo všem, kdož
jej posuzovali z běžného styku a spo-
lečenského názoru. A že hlouběji žil,
chápal i umění hlouběji. Nesnižoval
je hospodským tlachem, nehanil přá-
tel po vinárnách: přál každému úspě-
chy poctivě dobyté a pohrdlivě měřil
ty, kdož snižovali jeho kamarády,
chtějící jemu zalichotiti.

"Kritika je snadnější, než cokoli
jiného," odbýval klevetníky. "Poku-
sil jste se někdy něco vytvořiti? Ne-
pokusil, neznáte tedy bolesti tvoření.
Namítáte, že znáte zákony umělecké-
ho tvoření; formu, aesthetiku; máte
tituly, stohy vysvědčení a dekretů:
vše to není ničím. Tvořte dle akade-
mických formulí, dejte ožít pod svým
dlátem kamenu, jenž i pod nejsilněj-
ším úderem myšlenky i mistru není
dostí poddajný a uvidíte hned, jak
protichůdná je teorie a praxe. A
tvrdíte-li, že kritik nepotřebuje umě-
lecky tvořit, nezapomínejte, že musí
alespoň umělecky cítit."

Nejraději zasedal do nízké malo-
stranské vinárny, skoro utopené v
boku rozložitého paláce, s dvěma,
třemi přáteli. Ale v poslední době
zhořkli mu i ti. Slovo špatně vole-
né, chabý zvuk hlasu tam, kde chtěl
slyšeti srdečný tón, srazil jeho ruku s
kliky přátelských dveří. Nevešel a
bloudil sám.

Setmělo se. Plynové lucerny za-

blíkal v tmách žlutými plameny a
ztichla malostranská náměstí. Ojškrť
vracel se kamenným mostem Karlo-
vým a díval se na zamrzlou hladí-
nu, mdle odrážející světla elektric-
kých lamp. Kráčel v dlouhých stí-
nech soch, postavených na mostním
zábradlí, ale nevěnoval jim dnes po-
zornosti. Vždy jindy rozplameňoval
se obdivem: tu měřil zrakem měkce
zlomenou linií, tam bohatě zavěšenou
draperií, jinde obdivoval, organický
srůst postavce se světlovou postavou,
dnes však míjel vše bez pohledu.

IX.

Byl kdysi sám mezi svými sochami
a náčrtý.

Díval se na obraz, dar přítelův, vi-
sící na přední zdi atelieru, kam ne-
padalo plné světlo. Představuje kraj
v měsíčním svitu. V pravo nad nízkým
rovem, hlavu opřenu v dlaních
a zcela zahalen stínem, sedí muž a
vzpomíná. V levo, po zoraném poli,
na jehož širokých, červenavých bráz-
dách leží klidné měsíční světlo, chvě-
je se bílá, průsvitná postava, jako
světlý stín. Nadnáší se přes velké
hroudy lehkým krokem. Mužovy
vzpomínky zasahovaly ji jako bílý
terč.

Zadrnčel zvonek. Ojškrť se vzcho-
pil, otevřel dvěře a přijal z listonošo-
vy ruky malý balíček. Přelétl zra-
kem obal a poznal Věřino písmo. Za-
sedl ke stolu a položil balíček stra-
nou. Neměl sil, aby jej otevřel. Pře-
ce po chvíli neodolal. Skoro násil-
ně strhl pečeť a roztrhl obal. Na-
hmátl v něm tvrdý předmět. Rozbalil
opatrně papír a uzřel nepatrnou cet-
ku, kterou kdysi Věře daroval. Hle-
dal slůvko vysvětlení, ale nikde ani
řádky ani písmene. Dráždil se ne-
jistotou, v níž se nalézal a chvěl ho-
rečnou touhou, aby alespoň jedinou
známkou dala na jevo, že naň vzpo-
míná.

Zachvěl se. Ba, byl by skoro
vzkřikl!

Nalezl v spodním obalu dlouhý
vlas. Nemohl sem přijíti náhodou,
byl sem jistě úmyslně vložen. A byl
to její vlas, Věřin vlas. Byl by jej

poznal mezi tisíci, vždyť žádná žena neměla vlasů té barvy a měkkosti. Vzal jej skoro něžně mezi špičky prstů a nechal volně padnouti. Vlas se skadeřil, svítil a lehce zachvíval. Ojškrt cítil, jak mu nabíhají žíly na spáncích.

"Ano, je to její vlas," šeptal si příjemně rozmrazen.

A jak se naň zahleděl, viděl ji státi před sebou. Zřel nejprve její hlavu, pak uzřel oči, hluboké a divně zaplálé, mírně vykrojená ústa. Kráčel v myšlenkách dál a dál, až zřel ji s rukama zakleslýma za hlavu a všecku rozhřátou. Vrchní její zuby, bez kazu, zdravé a široké, zat'aty byly skoro násilně a jako v přemoci do spodního rtu, nabíhajícího krví.

Ojškrt se chvěl. Ruka, svírající ve špičkách prstů dlouhý vlas, sjela na stůl. Podepřel hlavu dlaní a střechou atelieru zadíval se ven. Viděl čtverhran fádnicích čínčáků, s otevřenými okny a vyloženými peřinami, do kterých pralo slunce. Viděl v oknech baňaté láhve s naloženými ořechy a višněmi a zaslechl odkudsi ze čtvrtého patra ženský popěvek:

"Pod Emauzy v té dolině
dám se zavřít dobrovolně."

Vřískot ženy jej probudil. Rty jeho se sběhly a Ojškrt, pohodiv hlavou, tiše se zasmál. Vzpomněl zase na Věrin skadeřený vlas.

"Žena!" řekl krátce a opakoval to slovo několikrát. Připamatoval si ženskou pověru, jež v přiloženém aneb ovinutém vlase kolem knoflíku mužova oděvu zří pouto lásky.

Vložil vlas tam, kde jej našel, balíček svázal a opatrně vložil do přihrádky. Pak pokročil k podstavci, sňal s hlíny navlhčené plátno, prohrábl vlasy a vesele zahvizdnuv uchopil špachtli. A jak se jí chopil, zdálo se mu, že vnařidlu, vhozenému do klidných vod, blíží se malá stříbrná rybka z hloubky tichého, nechvátajícího proudu. Ale Ojškrt prutem nezatrhl. Díval se klidně na splávek, jak roztančeně poskakuje na vlnách.

X.

V holých skalách nevyrůstá květ a život Ojškrtův byl nyní holá skála. Pracoval úmorně, ale stále byl daleko uskutečnění svých snů. Protože chápal umění tak hluboce, nebyl skoro s ničím spokojen, co vytvořil. Na všem sledával nedostatky. Tu vadila forma, onde myšlenka a tak kupila se v jeho atelieru řada děl, veřejnosti neznámých. Jen několik důvěrných přátel nahlédlo v jeho dílnu a byli uchvázeni jejich silou i náměty, jež Ojškrt luštil odvážně, ba skoro až tvrdě. Rval se s kamenem, bil se s myšlenkou a výsledkem svých prací byl přímo nešťasten.

"Tak uvaž," říkával kamarádům, "co z toho všeho je? Nic, nic! Umění ze mne nemá prospěchu a já jen ubíjím čas, který bych mohl věnovati užitečnější práci. Rvu se s vidinami, myšlenkami a pod rukou mi přechá život, život fysický i vnitřní. Proč biji v žulu, opuku i mramor, proč hnětu hlinu, chtějí-li zůstatí němy? Proč volám ve svůj život sny, když popírám celým svým pochybeným životem radost ze života? Proč zvedám dílto, rozbíjím-li sestrojenný umělecký přelud, nemoha ho zachytiti v myšlenkovém majestátu, jak ve mně rostl a zrál? Proč vlastně žiji tak sám, bez rodiny, bez štěstí, s hrstkou přátel, jímž klid jejich dovedu jen závidět?"

Byly to chvíle drásavých rozporů. V Ojškrtovi nabýval převahy názor, dovolující každému skončiti život, kdy se mu zachce. Měl snad někdo právo státi nad jeho životem, nesl-li on jediný jeho žal, bolest, strast a tíhu?

Jak se těch tichým spáčům spalo na chuchelském hřbitůvku! Vpomínal hrobníkových slov: proč alespoň po smrti nevyrovnati rozdílu mezi lidmi? Jakým však bylo ulehčením, vyrovnati lidské rozdíly již za živa. A mohl býti drásavý rozpor mezi jeho touhou a vůlí, snahou a prací vyrovnán jinak, než — smrtí? Nepřichází-li ona dobrovolně, nemohl by ji přivolati? Stačilo by k tomu tak ne-

patrně málo. Ocelová spoušť! Zapadl by s vědomím i vůlí. Je snad mužnější a lidštější, býti zlomen? Padnouti a roztržiti se?

Chtěl snad od života něco, čeho nemohl poskytnouti a co život trestal? Nikoli. Chtěl vyplniti svůj život. Chtěl žíti nikoli pro požitek a prospěchářství, nýbrž prostě pro úkol, který život vkládá na každá lidská bedra. Necítil-li jiný toho úkolu, cítil jej Ojškrt dvojnásobně.

Úkol svůj našel v umění, jež mu bylo pramenem duševního života. Ale jedno již chápal: pramen ten, křišťálový, jako horský ručej, sám o sobě studil. Žena sama o sobě by Ojškrtu nedovedla vyplniti a neuspokojil by ho ani pramen fysického života: peněžní prospěch, výdělek, jak jej zaručovala Rozvarova nabídka. Kdyby však vzájemně spojil některé z pramenů? Žena a umění? Umění a tovarnu? Spojí-li všechny tři prameny, získá tím něčeho lid? Prospěje celku, jehož byl zodpovědnou částí? Či dá vyschnouti některému z pramenů?

Ojškrt dlouho přemítal. Trojice pramenů vířila před jeho duševním zrakem. Prameny se vzájemně předstihovaly, zpívající každý svoji píseň a Ojškrt mimoděk vzpomněl na Šumavu, tuto vlast zpívajících pramenů, kde za každým krokem zvonil v posvátném lesním klidu spád živých krůpějí.

Na umění již tolik nespolehal, jako kdysi. Seznal, že filosofovat v umění není prospěšné. Co přemýšlel o nových výrazech, jež by byly oživily starou formu, předechnali ho jiní, méně hloubaví a menšího, či zcela nepatrného citu pro zodpovědnost. Připadalo mu to, jako na dostihách. On filosofoval, stály, a před ním v závodní dráze jen se zakmitly barvy a zmizely v dálce. Starter, diváci, kone, jezdec, vše v strakaté směsici. I ti poslední jsou blíže cíli, než on. Má se nyní dáti s nimi v zápas, je-li místem za posledními? On, který chtěl stát na předním místě?

XI.

Všechno toto ožilo v Ojškrtovi, když procházel se o Štědrém dni ulicemi. Procházel Staroměstským náměstím a cizím mu bylo kouzlo, rozeštilající se pod týnskými věžemi. Dráždilo jej vše, co viděl. Dráždili ho lidé, chvatně se prodírající davy kupujících, dráždili ho vyvolávači, vykřikující na prahu bud do mnohohlavého množství, dráždily ho všechny ty betlémy s hvězdami nad chýší a s pastýři i stády. Jiskřilo mu divně v očích, dlaně vhlý a údy protřásala zima. Zšel ze středu náměstí k Týnskému chrámu, ale ani zde se neuklidnil. Zavanula mu vstříc vůně jehličí, zabodaly v zraku zasněžené koruny smrčků a nízkých borovic, zapestrily se v blízkosti zlaté a stříbrné řetězy, zavonělo kadidlo, a Ojškrt prechal, aby co nejrychleji byl z dosahu všeho toho, co jiným bylo předzvěstí večera, hřejícího tolikým kouzlem.

Ulice dávno již ztichly a Ojškrt ještě bloudil sám. Kupci uzavírali krámy, kavárny i hostince se prázdnily a jen chvílemi zkřížil cestu opožděný chodec, spěchající k domovu.

Konečně i Ojškrt zapadl ve své čtyři stěny. V atelieru bylo chladno a tma. Výpary vlhké hlíny naplňovaly vzduch. Ojškrt zatopil v železných kamnech a otevřel okno. Vzpřímil se v celé výši postavy, jak se zadíval ven. Výhled z okna jej překvapil.

Vyhlížel do sadu, zapadlého sněhem. Sotva rozeznával jeřáby, smrky, jasany, platany a čilimníkové keře. Slévaly se v této podivuhodné noci v jedno se základní bílou plochou, pohazující ji kostrbatými a pitvornými stíny. S odumřelým sadem jik kontrastovala protější řada domů. Skoro v každém okně plála zář a Ojškrt dobře rozeznával planoucí svíčky na vánočních stromcích, k nimž v této chvíli měl tak daleko, jako k prvním dnům dětství. Okna dosud tmavá rozzařovala se nyní do noci. I v nich chytala záře, i z nich šlehal jas, že se mu zdálo, jakoby

protějšší strana domů chytala požárem.

Přibouchl okno. Kamna se rozehrála a atelierem vanulo příjemné teplo. Natočil do nádoby vody a postavil na kávu. K kapsy vyňal kus sýra, chléb a pojídal. Chutnalo mu výborně, ale v hlavě mu vířilo.

Co chtěl od života a umění, stále ho mýjelo. Marny byly všechny snahy a boje, zbytečny vysilující zápasy, kdy chvějícími prsty hnětl hlinu v tvář své vidiny, a dlátem bil do vzdorného kamene. Jedno jen zůstávalo stejné: život jenž věšel se mu tíhou na paty.

"K čemu ty boje?" pomyslí si Ojškrt. "Jsem silen dost, abych vše rázem ukončil."

Na kamnech zasyčelo. Vřelá voda vyhlila se z nádoby a na žhavé plotně měnila se v kotouče páry. Ojškrt přiskočil, odstavil nádobu a nasypal kávy. Hořký, nelahodný nápoj vлил do malé čísky, zapálil cigaretu.

Tékal zrakem po atelieru. Obhlížel svoje práce z části zaprášené, z části prosvítající bělostí, obhlížel nedokončené studie, torsa, měřil chladným a klidným zrakem díla, provedená v opuce.

Prohlídka ho neuspokojila.

"Co to vše?" — řekl si pohrdlivě. "Kdysi jsem se domníval, že zachytil jsem v to kus svého života a spíše jsem tím kus života promrhal."

Vstal, pokročil k sochám, i se skizz strhl navlhčené plátěné obaly, a ušklíbl se.

"To má být skutečnost?" řekl si a kráčel od jedné práce ke druhé. "To je Materství. Studí jako led! To zde Povinnost. Ani zdání po pravdivém výraze! To zde Štěstí. Eh — jak hloupé! To zde Láska. Starý krám! To zde — Ojškrt vzpomínal — ano, ano, Shledání. Stejně, jako tamhle Láska, otřelé, banální, muž a žena v náručí —"

Všechno bylo mu v této chvíli cizí, studené, neživotné a nevýrazné. Divil se, že prací těch dávno nerozbil. Všechny mu dnes lhaly. Všechny byly dnes pouhé umělecké zdání a ani jediná z nich umělecká Pravda,

o jejíž vyjádření usiloval celý dosavadní život. Maně se zadíval okny na protějšší řadu domů. Všechna okna stále plála. Rozžaté stromky svítily v mrtvý klid večera, ale tam za zastřenými záclonami, tam byl život, klid a snad i Pravda, kterou Ojškrt tak úmorně hledal. To štěstí venku tam za ojiněnými okny, na které dýchal mráz fantastické květy kapradin a převislých trav, vzbudilo i v něm touhu po klidu, po rodinném životě.

Mohl někdo jeho touhu vykládati ve zlé? Nejméně již někdo z'těch šťastných, kteří za zamženými okny naslouchali jásavému dětskému hovoru. Ti všichni již někomu prospěli, jen on neměl práva radovati se s někým.

Připamatoval si hovor s Rozvarou a pravil pevně:

"Přijmu nabídku! Chci být štásten jako ti tam všichni," a mávl rukou směrem k Praze, zalehlé sněhem. "Zničím minulost, abych vybudoval lepší budoucnost."

Chtěl se odpoutati od minulosti třeba násilím. Zničí to, co dosud vytřovil a počne znovu na jiném základě. Zdvihl kladivo.

Stál před sochami jako gigant. Svým odhodláním vyrůstal do ohromné výše. Studená sádra čekala prvý úder kladiva. Ještě nedopadlo. Ještě Ojškrt váhal. Ale netrvalo dlouho a shroutila se první socha, druhá, třetí a Materství s Povinností, Štěstí s Láskou a Shledáním bylo zničeno. Ojškrt s cynickým klidem rozbíjel studie, skizzy, ale kladivo pojednou skoro se mu vzepřelo v ztuhlé dlaní.

Chtěl rozbít i svoji první práci, Ideál, ale ruka mu sklesla. Soška svítila neporušenou bělostí, jako hvězda tmou. Neměl sil, aby i ji rozbil. Vytvořil jej v době, kdy ještě žil svým vidinám, nezkrúšen sklamáním a podceňuje štěstí, skryté v rodinném životě.

"Tebe ušetřím" — prohodil polohlasně. Odhodil kladivo do kouta, oprášil šat, ustrojil se a vyšel z atelieru.

"V protějšší řadě domů okna tmavěla.

"Všechno mizí jako lidské sny," pomyslí si a ušklíbl se. Štědrovečerní nálada byla ta tam. Oteplilo se a padal sníh, smíšený s deštěm. Zaslýchli znatelné hlasy. Zněly ze dveří noční kavárny, kam jistě nevešla štědrovečerní nálada. Místo hvězdy betlémské blikala nad vchodem červená plynová lucerna. Vešel. Dusný vzduch, směs tabákového kouře, kávy a lihovin ho zarazil. Skoro u všech stolů hráli v karty. Zde chce ubíti noc? Sem zapadá? Ale zůstal přece. Usedl a bylo mu lhostejno, co mu číšník donese. Postavil před něho sklenici černé kávy. Nedbale kývl hlavou a zadíval se ke stolu, kde žaludy přebíjely krále.

XII.

Hned po svátcích dopsal Rozvarovi a již o Novém roce nastoupil svoje místo jako ředitel keramického oddělení.

Těžce se loučil s atelierem, který vzbuzoval dojem vandalského zrušení. Těžce se loučil s bohemnou, tím nepopsatelným životem bídy a strádání, krásy a pohrdání měšťáky a boháči, rájem i peklem zároveň.

V tovární budově očekával ho skvěle zařízený byt o pěti pokojích v první mposchodí. Ojškrt se útrpně zasmál, spatřiv veškeru tu měšťáckou nádheru.

"Přestal jsem býti umělcem, stal jsem se ředitelem," řekl si smířeně. "Je nutno, abych se vpravil do nových poměrů a přijal jejich výhody, vzal-li jsem na sebe i jejich tíhu. Volil jsem dobrovolně a nebyl bych mužem, kdybych podceňoval svět, v kterém chci nyní najítí smysl svého celého života."

Klidně usínal v prachových peřinách.

Továrna jej zaměstnala zcela. Svědomitost Ojškrtova nepřipustila ani na chvíli, aby nepojímal svého úkolu s pocitem naprostě zodpovědnosti. V továrním atelieru pracoval od ráno do večera. Přihlížel pracem, opravoval, navrhoval, doplňoval a hravě přispíboval tovární výrobu umělec-

kým zásadám. Podnik mohutněl. Rozvara zářil.

"Se vším jsem zde spokojen," pravil mu kdysi Ojškrt, "ale přece jediné mne ruší v práci."

"A to je?" naléhal Rozvara, již pohledem slibuje splnění každého Ojškrtova přání.

"Není to v tvé moci, aniž je zavinněno továrnou. Jste všichni zde ke mně tak laskaví. Jest to můj staromládenecký život," děl Ojškrt s úsměvem.

"Pak je věc velice snadná," zasmál se Rozvara hlasitě. "Ožeň se! Ale tvůj mládenecký život překážel by ti i mimo továrnu," dodával důrazněji. Míloval vybudovaný podnik tou měrou, že vzdaloval od něho i Ojškrtovo postesknutí.

"Mýlíš se! Továrna mne vyžaduje celého od rána do večera."

"Téhož by vyžadoval tvůj umělecký život i mimo továrnu."

"Ovšem, ale nikoli tak dochvilně. Je mi prostě závadou, že pozbývám příliš drahého času svým stravováním v hostinci. Již mi nelze při mém nynějším postavení o vlastnoručně uvařené pražené polévce, kousku sýra a krabičce sardinek, jako kdysi."

"Stravuj se tedy u nás!" nabídl Rozvara srdečně.

"U vás?" opáčil Ojškrt. "Vždyť sedáme při obědě v hostinci u téhož stolu?"

"Tedy jsem ti ještě neoznámil noviny: v několika dnech přijede sem moje sestra Marta. Pamatuješ se přece na ni?" Ještě je svobodna. I mne vyžaduje továrna celého a nabídl jsem Martě, aby mi vedla domácnost. Přijede s radostí."

"Zmínil jsi se jí o tom, že jsem zde ředitelem?"

"Jak by ne! To jest moje pýcha."

"A Marta přes to přijede?"

"Panuje snad mezi vámi nějaké rozladění?"

"To nikoli," odpovídal Ojškrt poněkud váhavě.

"Přijmeš tedy můj návrh?"

"Přijal bych s radostí, kdybych věděl, že —"

"Že —?"

“Že Marta nebude činití námitek.”

“Bláhový! Marta se těší na shledání s tebou,” ujist’oval Rozvara.

“Mluvíš do větra, anebo máš pro svoje tvrzení důvody?” Otázku tu položil Ojškrt vážně, skoro přísně.

“Marta tak doslovně psala,” odpovídal Rozvara, zaražen Ojškrtovou vážností.

“Pak tvůj návrh přijímám a ze srdce zaň děkuji. Vyříd’ totéž Martě hned při jejím příjezdu. Nebudu prvním, kdo ji na nádraží pozdraví,” děl Ojškrt již vesele.

“Posledním však nebudeš,” řekl Rozvara určitě.

“Posledním snad nikoli, ale jedním z nejposlednějších.” Ojškrtův hlas zněl skoro cize.

Rozvara překvapen pohlédl na Ojškrtu. Z Rozvarova pohledu bylo lze vyčísti touhu pátravé otázky. Ale zaječela tovární píšťala, komínem se vyvalily oblaky kouře a továrna zahučela.

“Čekají mne v atelieru,” prohodil Ojškrt z Rozvarovi a stisknuv mu spěšně ruku, dal se přes tovární dvůr.

Rozvara za ním pohlížel. Nemohl se ještě vybavit z neklidu, vzbuzeného hovorem. Byla v Ojškrtovi trpkost či posuzoval Martu křivě?

XIII.

Martiným příjezdem továrna oživila od přízemí až po nejvyšší patra. Martin smích zvonil v pisárně i skladišti, přehlušoval hluk strojů, výskal z bytu Rozvarova a laskal se s balsaminami a šalvějem v závodní zahradě. Šerá tovární budova, ještě nezabělená prachem, usmála se světle do kraje a tovární komín vysoko se protáhl nad plovoucí oblaky.

Martiných pětadvacet roků kvetlo na její lících i hrálo diblíky v jasných zracích. Ty dovedly pohlédnouti do světa vážně a hluboce, ale volnost a nezávislost měly k Martině duši blíže, než starost a přemýšlení.

A proč by Marta přemítala? Její úsměv byl úsměv dětských rtů a její duše plna dětských snů. Vyzrálá léty i půvaby, jak svůdné pružnosti byla její postava, nepozbyla oné pro-

stoty dívčího stvoření, mizící pravidelně s vyzutím dětských střevíčků.

Tovární život sblížil Martu s radostnou touhou její duše: s dětmi. Marta milovala děti a hostívala je v bratrově příbytku. Ukládala je na svoje lože, zakrývala měkkými poduškami a sklánějíc se nad nimi, šeptávala: jak je to krásné, býti matkou!

Rozvara sledoval tuto Martinu touhů se skrytou bolestí. Znal její duševní přednosti, podívoval se jejímu hospodyňskému smyslu a viděl ji přece přerůstati poledne dívčí krásy. Proč zůstaly muži nepovšimnuty její přednosti? Podívoval se tomu tím spíše, poněvadž Martina společenská srdečnost umožňovala jí výběr skoro neohraňčený možností.

Martino srdce však bylo nedotknuto jako liliový kalich. Dívalo se k světlu, přijímalo teplo slunečních paprsků, ale zůstávalo neprožehnuto láskou.

Jen jednou postřehl Rozvara, že Marta zakolísala ve své zdánlivé lhostejnosti vůči mužům. To bylo tehdy, když se v továrně po prvé setkala s Ojškrtem.

Snad ani nechtě uvítal Ojškrt Martu jako jeden z nejposlednějších. Jeho rozpačitost při společenském pozdravu vysvětloval Rozvara jako důsledek Ojškrtova samotářství: čím však vysvětliti Martinu nejistotu při díku za pozdrav? Proč se zatřásl její ruce? Proč vrychlil její dech? Proč rozechvělo nosní chřípí? A odkud ta Martina zamlklost po Ojškrtově časném odchodu, zdůvodněném snad návaľem neodkladné práce?

Tyto zjištěné zjevy byly by si vyžádaly u jiného důkladnějšího pozorování, nikoli však u Rozvary. Továrna zaměstnávala všechny jeho nervy, zabírajíc každou časovou píď. Nedostávalo se mu času k pracem v pravdě důležitým, (mysle na prchající čas mívál dojem, že jej ustríhují neviditelné ruce); měl se zabývatí otázkou, proč se zatřásly Martininy ruce při shledání s Ojškrtem?

Továrna znamenala o mnoho více. Působila záchranu v ohroženém kra-

ji, stům lidí dávala chléb, zabezpečovala Rozvarovu i Martinu budoucnost. Ojškrtovým vedením vyšinula se v nej přednější průmyslové řady a hřimajíc stroji, drtiči, dmychajíc komínem v široký kraj, zaručovala klid Rozvarovy duše. Proč ho pozbývati věcmi nedůležitými?

Ojškrt docházel k Rozvarovům, vítán nejsrdečnějším způsobem. Marta, podobna biblické sestře, pečovala o něho jako o bratra. Její ruce předkládaly mu jídlo se stejnou něžností, jako Rozvarovi. Po necelých dvou měsících vyprosil si Ojškrt, aby mu jídlo zasílali domů. Poukazoval na nový, nečekaný nával práce. Rozvara uznal jeho důvody. Ale když právě po měsíci poděkoval Ojškrt zcela za Martinu ochotu, zamyslel se Rozvara jako tehdy, když spatřil Martu nejistou a zneklidnělou.

Miloval svoji sestru a Ojškrtovo rozhodnutí bylo zároveň její pohanou. Mezi muži nastalo rozladění. Jejich pozdravy byly úsečné, hovory krátké a nesrdečné. Styk obou mužů určovaly pouze tovární zájmy. Napětí přeneslo se i do vnitřního továrního života. Ojškrtova činnost ochabla a výroba vyčerpávala již jen staré zásoby. Ojškrt, jak již byl pociťován a svědomitý, viděl, že mu nelze pracovati v poměru k přijatému závazku, ba, nyní již přesvědčení, vypověděl továrně smlouvu.

Rozvara byl tím raněn. Vynikající tovární výroba byla základně ohrožena. Věděl, že není náhrady za Ojškrtovy ruce. Ani se nepokusil, aby zvrátil jeho rozhodnutí. Znal Ojškrtovu neústupnost, byl-li přesvědčen, že jedná mravně a poctivě. A Ojškrt věřil, že svojí duševní skleslostí, snad úplným myšlenkovým vyčerpáním, brzdí tovární rozvoj.

Bratrovo rozladění dotklo se i Marty. Zneklidnilo ji hluboce. Postřehla, že příčinou Ojškrtova rozhodnutí byla ona sama. Vše ostatní bylo zámlinkou. Ji tedy Ojškrt nenáviděl! Domnívá se snad, že mu po letech úmyslně vstoupila do cesty. Ale nikoli! Ovládala svoje srdce tou měrou, že nevykřiklo ani v nesmířených

bolestech. Proč by žalovalo nyní, je-li její bolest dávno smířena?

Co však lidé? Děti? Továrna přece nemohla trpěti k vůli ní! Proto se rozhodla, že sama promluví s Ojškrtem za cenu bratrova klidu. Zachráně továrnu, lidu chléb. Je-li ona překážkou, odjede! Toto rozhodnutí jí dodalo sil, že písemně sama požádala Ojškrtu o okamžitou rozmluvu. Zda se dostaví? A přijde-li, jak jí přivítá?

XIV.

Pravá dojmová směsice vířila Martě hlavou, když očekávala Ojškrtu u knížecí obory. Červencový podvečer hasl a nastávalo přitnutí. Křivka opalových červánků přecházela v pravidelnou vlnu, obejmající obzor jako prsten tmavý amethyst. Lučiny dýchaly vlhkem a chladem. Na zrající ovsy a ječmeny kladla se rosa. Blýštěla a pískřila na stéblech jako pryskyřičné slzy. Ztichlá továrna rýsovala se v dáli jako obrovský pták, spadlý do luk a polí a rozloživší křídla. Za obilnými stohy zapadaly v prostoru hvězdy. Vesmír slzel a země usínala.

Ale Martino srdce budilo se k životu. Trásl jím pocit nevyslovitelné úzkosti, zavěšující se na zneklidnělá víčka a zajíždějící do konečků prstů. Její tělo roztrásala horečka z toho, co kdysi bylo i z toho, co bezprostředně nastávalo. Ale zde selhávaly Martiny představy. Co mohlo ještě oživit její vztah k Ojškrtovi, když —

U obory zarýsovala se mužská postava. Dříve než oko, řekl Martin cit: Ojškrt! Ano, on to byl. Martino srdce bilo úzkostlivě v hrudi, jak poplašený pták.

Ojškrt kráček zvolna a nerozhodně. Spatřiv však Martu, jejíž bílý úbor odrážel se znatelně od zakrsklých borovic, zastavil se. Olověná tíha padla mu do kolen. Cesta, dělicí ho od Marty, zdála se mu nekonečně dlouhá. A přece bylo nezbytno ji přejíti, jako je nutno nalézt v řece brod, strhně-li plavce proud a unáší.

A poslední události zachytily Ojškrtu jako divoký vír. Bránil se mu

ze všech sil, hleděl pevnou nohou dostoupiti dna, ale přece stále byl jen hříčkou vln. Martin příjezd do továrny znamenal pro něho zdvižení všech stavidel a hřimající splavy odplavily jeho klid a vyplavily — minulost. Ta se zavěšovala nyní tíhou do Ojškrtova kroku, jako se zavěšovala úzkostí na Martino srdce. Dvoji minulost a přece jediná!

Ojškrt rozhodně vykročil a Marta již z daleka vztáhla ruku k pozdravu.

"Promiňte, pane řediteli," pravila zadýchle, "že jsem vás požádala o rozmluvu. Bylo však nezbytí. Mluvme přímo a otevřeně!"

"Chtěl jsem vás poprositi o totéž," řekl Ojškrt vážně.

"Tím lépe! Stojíme tedy za každým svým slovem," děla Marta.

"Ano, za každým slovem," opakoval po ní Ojškrt jako žák po učiteli.

"Jaké důvody vás přiměly k tomu, že jste dal továrně výpověď?"

"Jsou několikery. Únava a přepracování jsou z hlavních."

"Závod vám nabídl neobmezenou dovolenou."

"Ano. Ale uvedené důvody nejsou jediné."

"Smím zvěděti i ty, jež jste zatajil?"

"Jest to i stesk po mé umělecké minulosti."

"Nenalezl jste tedy v novém povolání toho, co jste čekal?"

"Nemluvil bych pravdu, kdybych přisvědčil. Byl jsem zde zcela spokojen. Spojil jsem zde prameny svého života: umění i poslání. Získal jsem jistoty, že moje předpoklady, neklamaly. Ale toužím po klidu."

"Toho vám ovšem továrna poskytnouti nemůže. Víím to."

"Vy to víte?" tázal se Ojškrt zdánlivě lhostejně.

"Vím," odpověděla Marta pevně. "Překážkou vašeho klidu jsem zde já!" —

"Vy?" Ojškrt vykřikl toto jediné slovo s důrazem, jenž nezanechal v Martě pochybnosti.

"Továrna nesmí utrpěti; proč tedy

odcházíte, nejsem-li já překážkou?"

"Vy byste mohla býti jenom pou-tem. Ale mne vyhání, ano, v pravém smyslu slova, vyhání pocit mojí zodpovědnosti vůči minulosti."

"Je to tak těžké, čím jste se provinil?" tázala se Marta a její hlas zněl měkce a poddajně.

"Je to neodpuštělné. Při mém životním názoru nevysvětlitelné. Smím mluvití přímo?"

"Mluvte!"

"Miloval jsem vás skutečně. Lá-ka-ka mne tehdy více vaše krása aneb dobrota? Po patnácti letech těžko člověk vzpomíná, já však o tom přemýšlel často a od vašeho příjezdu denně. Schvacovalo mne u vás obo-ji. Prožíval jsem u vás jiné dojmy, než v blízkosti průměrných žen. Nemluvila jste k mým smyslům, nýbrž k mojí duši. Málomluvná žena pochopí, jak veliké je toto její vítězství. V kalich vaší duše nahlédl jsem prvý. Kolik v něm bylo a podnes zůstalo krásy!"

"Čím vám to všechno bylo? Pohrdl jste tím!"

"Pohrd. Ano, pravdu díte! Ale nebyl jsem vás hoden."

"Máte i pro lásku mravní formu-li?"

"Láska, dle mého názoru, je mrav-ní zásada."

"Byl jste vždy takový?"

"Nikoli. Dnes jsem jiný. Nechci se dotýkati okliky, kterou jsem se vrátil k svojí zásadě. Zaplatil jsem krvavou daň smyslům, zaměňuje je na chvíli s mravními pocity."

"Čin zůstává činem i tenkrát, za-měňili-li jsme zásady smysly. Dal jste, prostě řečeno, přednost jiné že-ně. Tedy průlom v zásadě."

"Nikoli. Omyl v pojmu. Dovolte nyní mně otázku."

"Tažte se!"

"Víte Rozvara o něčem?"

"Nikoli. Posuzoval náš tehdejší styk jako běžné přátelství."

"Vy jste se mu nezmínila ani poz-ději o ničem?"

"Nikoli."

"Jste vzácně šetrná. Děkuji vám."

Ale tím spíše setrvám na své výpovědi."

"Z jakých důvodů?"

"Vaše laskavost připadala mi jako dobrodiní. Cítil jsem jeho tíhu a proto poděkoval za pohostinství. Ve vaší žádosti o společnou rozmluvu vyčítl jsem přání po hovoru, týkajícím se minulosti."

"Je mezi námi jasno."

"Ano, jest! Žíznil jsem po vašich slovech, po stesku za minulostí, po jediném záchrvěvu, který zdvihne hrud' a vy — o továrně. Ano, je mezi námi jasno!" Ojškrtův hlas zněl trpce a vyčítavě.

"Měla jsem snad říci, že vás miluji?"

"Toho jsem nečekal. Nejsem vaší lásky dnes vůbec hoden. Ale máte-li pouze ten zájem, abych zůstal ředitelem, pak ovšem na své výpovědi setrvám."

"Vy zůstanete?"

"Jakou silou mne chcete k tomu donutiti?"

"Mravní zodpovědností vůči přijatému závazku."

"Hlubší je moje mravní zodpovědnost vůči mně samému."

"Jak jste silný."

"Nikoli! Jak jsem sláb vzhledem k událostem, neboť mne zbavují vítůzství nad životem. Zapomněl jsem na srdce, na nejsilnější, ale zároveň nejhlubší pramen života a proto přechám."

"Zůstaňte!"

"Nelze!"

"Ani za cenu mojí lásky?" pravila Marta, prudce oddychujíc.

Ojškrtovi zahorel před zrakem chvost barevných jisker a byl by uvěřil, že sletěl povětroň, kdyby červencová noc nebyla dýchala nerušeným klidem. Dojem Martinových slov byl příliš prudký. Spíše drásl, než smířoval.

"Prosím, opakujte, co jste řekla. Patrně jsem nerozuměl." Jeho hlas zadrhával a ruka mimoděk stiskla hrud'.

"Ani za cenu mojí lásky?" opětovala Marta.

Po prvé ležela ve vyřknuté větě

skutečná otázka, nyní byla v Martině větě jistota.

"Za cenu vaší lásky!" opětoval Ojškrt po Martě. "A to dítě bez hořkosti?" Ku podivu zvážněl. Uchoopil obě Martiny ruce. Přivinul ji k sobě tak blízko, že zřel až na dno zraků. Dlouho zíral v jejich hloub, než se vzchopil k odpovědi. Hřměl jeho duši zápas. Hrdost se vzpírala Martině daru, ale srdce po něm volalo. Ojškrtova odpověď, klidná a nerozpačitá, měla veškeru závažnost prožitého boje.

"Byla by to cena přílišná. Ale, dovolíte-li, zůstanu, abych směl žítí vám na blízku a posvětití vám každou myšlenku. Dát se vámi prostoupiti jako usehlá snět mizou a je-li ještě možno, po druhé zakvésti. Žití vedle vás v ústraní a zkoušeti se, jsem-li vás alespoň nyní hoden."

Marta němě přikývla. I v její duši lehlo z Ojškrtovy odpovědi smíření, jak zakotvilo v Ojškrtovi z jeho odevzdaného rozhodnutí. Oba pociťovali mravní rozkoš z nastalého stavu věcí, dobrovolně se zřikajícího okamžitého kladu a jemně jej odsunujícího od budoucnosti. Ojškrtovo ušlechtilé pokání vyssálo poslední hořkost z Martina srdce, jež se nyní zdvihalo k jeho rtům čisté a plně sladkosti.

XV.

Jak bylo patrné podivení v Rozvarových zracích, když příštího rána vstoupil k němu Ojškrt do závodní kanceláře. Ale jak stouplo jeho překvapení, když Ojškrt pravil:

"Odvolávám svoji výpověď! Zůstanu!" Klidný úsměv ležel mu na rtech.

"Ty zůstaneš? Ah, jak jsi dobrý! Jak ti děduji! Zlatý hochu!" Rádost Rozvarova neměla mezí. Až Ojškrt stísnilo vědomí, že dřívějším rozhodnutím způsobil dojem patrně stejně hluboký, ale opačný. Aby se sebe nepohodlnou tíhu vzrušeného díku, otázel se Rozvary:

"Což ti Marta neřekla o ničem?"

"Marta?" pravil Rozvara. Na povrch jeho duše vyplynula usedlá hoř-

kost z Ojškrtova díku za pohostinství, jež se dotkla v první řadě Marty. "Nemluvil jsem s ní o nicem," řekl po chvíli a maně vzpomněl Martiny nejistoty při jejím shledání s Ojškrtem.

"Je tedy na mně, abych promluvil. Marta mne včera požádala písemně o okamžitou rozmluvu."

"Marta tebe?"

"Ano, mne. Šlo jí o to, abych změnil své rozhodnutí vůči továrně."

"Ta dobrá!" děl Rozvara se zjasněnými zraky. A ty's Martě vyhověl," dodal s úsměvem.

"Ještě více: já Martě vyznal lásku," řekl Ojškrt a zadíval se na Rozvaru.

"Ty že jsi vyznal Martě lásku?"

"Ano. Poněkud těžkopádně, ale přece jen lásku."

Nyní se jasně Rozvarovi mnohé, čeho dříve nechápal. Padal závoj minulosti. Nastávalo jítro.

"Miloval jsem Martu již před patnácti roky. Vzrušila mne svojí ženskostí. Nebyla jako jiné. Uchvacovala mne hovory, překvapovala životními postřehy. Čerpal jsem z její bytosti umělecké vzněty, o které mne olupoval svět. Jak se nám sladce žilo. Bylo nám dosti na jedné dvojici křídel, tak stejným směrem šly naše touhy a závratě.

Byla to doba idealismu. Ale i mne pobouřil život. Pohlédl jsem hlouběji k jeho dnu a hledal jsem příčinu, pro kterou nutno žít. Idealism byl mi pošetilostí, Martina láska dětinstvím. Chystaje se vykročit do života, překonal jsem onen a tuto odhodil.

Život mne strouhal všelijak. Víš o mých bojích, prožíval je můj duch. Nevíš o mých bolestech, jež prožívalo moje srdce. V mojí duši zela prázdnota. Je ti znám pocit, chceme-li vyplnit svoji bytost něčím, ležícím zcela mimo nás?"

Rozvara přikývl.

"Byl bych se vydal na cestu za devatery hory a dvanáctery řeky. Byla to doba, kdy se ve mně ustálil pojem lásky v mravní zásadu. Ale to víš, jak jsem zle pochodil."

"Vím. Co se stalo s Věrou?"

"Pozbyla hlasu. Strhla ji s cesty špatnost, podobná oné, kterou židé přibíli na kříž po Kristově levici. Špatnost, jež nikdy nelituje a nepozdvihne zraku ani k nebi, ani jich neobráťí do vlastního nitra. Zvítězil jsem, ale čekal mne ještě umělecký zápas. V tom jsem nedospěl k cíli, ale uhájil své poctivé barvy. Snad jsem i tak něco platen."

"Zde je cíl," pravil Rozvara, mysl na továrnu.

"Tot' věc názoru, ale jsem spokojen. Pozval jsi mne do své domácnosti."

"Dnes chápu, proč jsi odřekl."

"Ale nechápeš zcela. Moje poděkování mělo hlubší příčiny. Řekl jsem, že jsem překonal idealism jako pošetilost a s ním i odložil Martinu lásku. Prvé byl blud. Poznal jsem, že život, popírající naprosto idealism, není život v pravém významu. S Martou byl to jeden z omylů, jež běžně nazýváme tragické, které však ve své podstatě jsou tragické skutečně. Marty . . . sem neprestal milovati. Shrnuv svoji touhu po lásce — dle svého názoru — v mravní zásadu, nenalézal jsem nikde tolik předpokladů pro její jsoucnost, jako u Marty."

"Proto jsi nám odřekl?"

"Nikoli. Svěřím se ti nyní s hlavním důvodem, který jsem i Martě zatajil. Mne, líbajícího ji pohledy, když prostírala stůl bílým ubrusem a rozkládala přibory, schvátila při pohledu na ni touha po rodinném životě. Prudká, bolestná touha, mít ženu, děti, vlastní krb. Neboť v tom leží kouzlo života, možno dost, že pramen celého života a celý jeho smysl. Odřekl jsem tobě a Martě z téhle bolesti, která je spolu největší touhou mého života. Víš všechno. Sud' mne, chceš-li. Dal jsem ti nahlednouti do srdce, jako nikomu."

"Chtěl bych tě odprostiti. Posuzoval jsem tě krivě. A Marta?"

"Přijala moje vyznání. Odpustila. Smím žít vedle ní. Dám se jí prostoupiti jako uschlá snět mízou. Vyraším-li, bude to její zásluhou."

"A pak?"

"Pak tě požádám o její ruku. Neodepreš mi jí?"

Rozvara bez slova přiskočil k Ojškrtovi a políbil ho na obě líce. Štěstí Martino nemohl v žádné ruce vložit bezpečněji, než v ruce Ojškrtovy.

XVI.

O rok později stala se Marta Ojškrtovou ženou. Lidské ruce nesevřely ženy vroucněji, než ruce jeho. A současně cítil, jak z Martina svěžího těla přechází prudký vzruch do celé jeho bytosti. Byl to snad jarní ruch v jeho podzimu? Stoupala to míza do holé sněti?

Ah, jak mu bylo blaze! Konečně se zklidňuje jeho nitro po přestálých krisích a zápasech. Jeho vlas již bíle prokvetl, duše je zjivena, ale duch zůstal svěží, bojem nezlomen. Nyní jsou spojeny všechny prameny jeho života v jeden proud: umění, žena, lid, poslání. Jeho boj je ukončen. Jaký bude příští život?

Na náměstích, v ulicích i v chrámových zákoutích opět se zazelenaly smrčky, vysekané v horských pasekách a násilně vtěsnané do velkoměstského šumu. Nikdo z chodců nevzpomínal jejich domova. Či zřel někdo z nich zabělený les s prohýbanými větvemi jedlí, smrků a modřínů, se zapadlým podrostem a zasněženými mýtinami? Zřel někdo z nich hlubokou stráž, teď sněhem vystlanou a v létě rozhořelou květy a vůní rozdýchlou?

Na státním nádraží usedal do vlaku pán v drahém kožíše, ověšený balíky. Byl to Ojškrt. Zajel do Prahy nakoupit ještě několik drobotin pro choť i dcerušky a teď se vracel domů již nedočkavý a rozradostnělý. Vánoce, vyplavující kdysi všecku hořkost jeho života k povrchu, byly mu nyní nejdražšími svátky.

Jako on nalezl nejbezpečnější svoje těžiště v rodinném životě, tak je našla Marta v dětech, v trojici dcerušek. Její občasná těkavost a roz-

tříštěnost, prudkost, blízká skoro vzdoru, zmizely příchodem prvního dítěte a rodinný život zářil jarní pohodou. Na zdech Ojškrtovy pracovny ležely hrozny Martiných úsměvů a Ojškrtův duch, znavený stoupajícími továrními požadavky, ssál osvěžení z Martiných rtů a sílu z její zraků.

Ojškrt vystoupil z vlaku. Vitr letěl jako s jezu a třásl holými lipami. Sníh šlehal mu do tváře, ale úsměv Ojškrtův nemizel. V osvětlené továrně čekal ho rodinný krb. Zvonil tam ženin smích, plály tam dětské zraky.

Ah, jak je mu nyní radostně.

U ředitelů bylo po štědrovečerní večeři. Děti spaly, znaveny výskotem a nezvyklými dojmy, a choť Ojškrtova chystala se na půlnoční. Z dálky ozvaly se po prvé zvony. Marta se rozloučila a sotva odešla, pokročil Ojškrt k zamčené skříni a otevřel ji. Vyňal z ní malou sošku, Ideál, který v dávné štědrovečerní noci byl ušetřen rány bořícího kladiva. Postavil ji na stůl a zadíval se na ni. Činil tak v této nic vždy a srovnával minulost se životem, jež vybudoval sobě i rodině. Ty doby byly životní školou, jež učila jej nazírat na svět, poslání člověka i jeho povinnosti vůči celku. Ideál možno najíti všude a ve všem, záleží jen na nás, abychom dobře hledali. A ideál nás opravňuje k štěstí, uložil-li nám povinnost a práci.

Za přemítajícím Ojškrtem ozvaly se kroky. Marta zašla ještě k dětem a nyní procházela pokojem, aby odešla. Ohlédl se a spatřiv choť, zarazil se. Pohledy jejich se skřížily. Martin zrak plál otázkou.

A Ojškrt vyprávěl po prvé ve svém životě o štědrovečerní noci. Vyprávěl o řadě domu, v nichž každé okno zlatou hvězdou plálo v noc a u něho bylo tak pusto a nevládnou. Vyprávěl o svém odhodlání, dobýt si podobného štěstí, jaké zářilo za ojíněnými okny, kam mráz kreslil květy kapradin a převislých trav. Marta se chvěla v přívalu těch slov, mučena nejistotou a pochybami, zda vše to našel, po čem toužila a zač oděval se ná-

silně od minulosti.

“Dnes jsem št'asten,” pravil Ojškrť Martě. “Poznal jsem, že umělecký ideál nežije sám sebou. Jen v št'astném životě, at' již rodinném, at' kterémkoli jiném, nalézáme jeho cenu a sílu, jako v pouhém uměleckém ideálu shledáváme jeho nedostatky.”

Chopil ruce ženiny a zlíbal je.

Zvony zahlaholily po třetí.

“Pojedu s tebou,” pravil Ojškrť a v malé chvíli vystoupili do mrazivého vzduchu. Saně se rozjely, rolničky zazvonily. Letěly saně bílou plání. Ojškrťova žena tiskla se k choti a dívali se oba, jak z domků, sněhem skoro pod krovy zapadlých, šlehá záře do noci. Továrna jim zmizela. Jeli nyní sami věncem hor. Zasněžené lesy šuměly.

Dědečkově tajemství

Napsal Václav Špaček

MAREŠOVĚ vycházeli lidé z kostela. Byla neděle a ranní služby Boží právě se ukončily. Většinou chodívali na "ranní" hospodář a hlavně hospodkyně, aby zase byly záhy doma a mohly konati domácí práce, kterých ani v neděli nelze zameškatí.

Barouškův dědeček vyšel mezi posledními. Ode dveří dal se na pravo mezi hroby, neboť kolem kostela rozkládal se neveliký hřbitov. Stanul u hrobu, kde nápis na pěkném kamenném kříži oznamoval, že tu odpočívají pod zemí rolník Josef Hrušák a jeho manželka Alžběta, kteří zemřeli brzy po sobě v mladém ještě věku. Dědeček pokřižoval hrob, pomodlil se Otčenáš a zašel o kousek dále k jinému hrobu, kde byla pochována domkářka Marie Baroušková a její tchyně Barbora, dědečkova žena. Pomodliv se také u tohoto hrobu otřel si dědeček zvlhlé oči a povzdychnuv odcházel ze hřbitova.

Dědečkovi už táhla sedmdesátka, ale nikdo by mu byl tolik nehádal, ačkoli zakusil v životě dosti trampot a strastí. Takhle před dvacíti lety, když bydlel v malém domku a živil se nádennickou prací, neměl ani tušení, že bude někdy výměnkářem na velikém statku. Zemřela mu tenkrát žena, a zůstaly mu dvě děti, syn a dcera, ovšem již odrostlé. Aby se znovu oženil, na to ani nepomýšlel. Dcera Bětuška již pro něj a pro syna domácnost obstarala, a tak byl Baroušek, když jeho žal nad ztrátou dobré ženy poněkud se umírnil, se svými dětmi živ dosti spokojeně.

A tu se stalo něco, čeho by se byl nenadál Baroušek, ani kdo jiný. Jeho dcera Bětuška padla do oka mladé-

mu Hrušákovi, který ztrativ záhy rodiče, nyní dospěl a ujal se svého jmění. Přicházeli k němu ovšem dohazovači a nabízeli mu bohaté nevěsty, ale Hrušák všecky odbýval. Nesvěděl se nikomu, že myslí na Bětušku, a ona to sama nevěděla. Potkali se několikrát, promluvili spolu o věcech docela obyčejných a to bylo vše. Ani k vážnějšímu hovoru mezi nimi nedošlo. A proto si můžeme představit překvapení Barouškovo i jeho dětí, když Hrušák kdysi v neděli odpoledne vešel do jejich domku. Přivítali ho, vybídli, aby se posadil, dali se do hovoru a pořád čekali, kdy začne Hrušák o tom, co jej vlastně k nim přivádí. Ale nedočkali se; Hrušák poseděl, na to a ono se vyptával, pak se srdečně rozloučil a zase odešel.

"Co tu chtěl — tohle mu nejde do hlavy," řekl Baroušek dětem. A ony také marně hádaly.

A příští neděli přišel Hrušák opět. Už si počínal neručeněji a otevřeněji, jako důvěrný přítel, a když se za chvíli zvedl k odchodu, řekl: "A teď abych vám pověděl, sousede, proč jsem k vám vlastně přišel. Chci se ženiti a žádám vás, abyste mi dal Bětušku za ženu."

Chudý domkář byl tak překvapen, že nemohl ani promluvit. A Bětuška se v tu chvíli vytratila ze světnice.

"Josífku," promluvil za chvíli Baroušek, "víte, že jsme chudí lidé — považují vás za hodného a rozumného člověka, a proto bych se divil, kdybyste si s námi v tak důležité věci tropil žerty."

"Vždyť já nežertuji, ale myslím to opravdu," jistil Hrušák.

"Ale pak je to zrovna více nepodobno," řekl Baroušek. "Vy přece —"

"Já vím, co chcete říci," přerušil

Jej Hrušák. "Vaše dcera je chudá, a já mám statek. Ale na to já nehledím, milý sousede. Nepotřebuji ani druhého statku, ani velkého věna, ale potřebuji hodnou a pořádnou ženu, a takovou, jak doufám, Bětuška bude. Nuže, jakou mi dáte odpověď?"

"Josífku," vrtěl Baroušek hlavou, "tohle je, povídám, věc k neuvěření a taky věc důležitá. To si musíme všichni rozmyslet, a vy ovšem nejvíce."

"Já už jsem si to rozmyslil," odpověděl Hrušák.

"Nuže, ještě musíme přemýšletí my," řekl domkář. "Hlavní slovo má v tom Bětuška, — musím s ní promluvit a pak vám povím, jak jsme se rozhodli."

Darmo potom se vyptával Baroušek dcery, která se s Hrušákem blíž se seznámila. Pověděla mu dle pravdy, že se s ním nezná nijak blíže nežli s jinými. Ona byla jeho návrhem neméně překvapena než otec, ba, snad ještě více a byla tak rozrušená, že se zrovna chvěla.

"A vzala bys si ho?" tázal se Baroušek. "Mají-li z vás býti manželé, přece se musíte mít rádi."

A Bětuška s uzarděním se vyznala, že Hrušák jest jí milý, ale ovšem ani zdaleka na to nepomýšlela, že by se mohla státí jeho ženou.

Příštího dne k večeru šel Baroušek do Hrušákovy statku. Místo radosti pocíťoval spíš obavu, s kterou se také mladému hospodáři netajil.

"Vážím si vás, Josífku," pravil, "ale budu k vám mluvit upřímně. Řekl jste, že nehledíte na bohatství; v tom jsme tedy stejní. Mne také bohatství nezaslepuje. Byl jsem, chvála Bohu, dosud spokojeně živ v chudobě, a moje dítě snad by také bylo. Spíš tedy nežli na vaše jmění pomýšlím na to, bylo-li by to vaše manželství šťastné. Aby vás přece později nemrzelo, že jste si vzal mou dceru, když je tak chudá."

Ale Hrušák všecy jeho námitky vyvracel. Bětuška že se mu líbí, poznal, že je pracovitá, a když u nich poprvé byl, zalíbila se mu čistota a

pořádek v jejích domácnosti, a on že po jiném netouží, než aby měl pořádnou ženu.

"Tedy vám Pán Bůh požehnej," řekl Baroušek, podáváje mu ruku. "Své dítě chváliti nechci, ale to mohu říci, že mne Bětuška nikdy nezarmoutila, a doufám, že nezarmoutí ani vás."

A tak slavil Hrušák svatbu, která sice byla jen tichá, ale způsobila hluku dost. Vždyť se každý divil, že si vybral tak chudou nevěstu. Byla sice Bětuška dobračka, byla také hezká jako obrázek, ale ze známých pěti "p" jedno jí scházelo, nebyla totiž "peněžitá", a na to "p" se ve světě nejvíce hledívá.

Bylo ovšem také dosti závistníků, kteří Bětušce toho štěstí nepřáli a pronášeli uštěpačné a zlomyslné poznámky.

"Víte-li pak, jaké věno dostala Běta?" prohodila chalupnice Shánělová ke své sousedce. "Její tatík prý jí dal všechny staré kalendáře, které si nashromáždil."

Sousedka se zasmála. "Já myslím, že by jí nedal ani ty," odpověděla. "On by spíš daroval někomu poslední kabát, než aby dal starý kalendář."

V tomhle měla sousedka pravdu. Baroušek byl pilný čtenář, ba skoro náruživý, a kde si mohl knihu vypůjčiti, vypůjčil si. Chodil si pro ně na faru i do školy — jen že v těch letech nebylo vydáváno tolik knih jako nyní a zvláště ne takových, které by se dobře hodily pro lid. A kdyby se tak i bylo dalo, kdež pak by byl mohl chudý dělník vydávati ze své nepatrné mzdy peníze za knihy!

Ale jednu knihu si Baroušek každého roku přece koupil — a to byl kalendář. Obyčejně jej koupil v městě o jarmarce po Všech Svatých. Baroušek si vybíral, ačkoli tenkrát nebyla tak veliký výběr. Chtěl mít hodně čtení a proto se díval na počet stránek. Jakmile přišel domů, prohlížel koupený kalendář zevrubněji a příští neděli již počal čísti. Vsedního dne nebylo na to času a večer bylo na to škoda pálení světlo. Ne-

líbil-li se mu kalendář, umínil si, že takový vícekrát nekoupí, a příštího roku již koupil jiný. Nicméně žádný nezahodil a po roce jej uschoval. Také se dlužil jiné kalendáře od sousedů a půjčoval jim svůj — ovšem jen těm, o nichž věděl, že jej nepošpiní a neroztrhají. A tak dostal se Barouškovi kdysi do rukou i "Národní kalendář".

Zalíbil se mu, a od té doby si již jiný nekoupil.

Když se blížil podzim, Baroušek už se těšil na nový kalendář. Často říkal, že to nikdo nedovede čtenářům tak hezky "podat" a povědět, jako ten pan doktor v Praze, "co dělá ten kalendář".

A Baroušek měl pravdu. Pražský pan doktor to skutečně uměl. On nevypravoval pouze události v povídkách, ale ke každé připojil pěkné poučení, ať již povzbuzující či výstražné — dle toho, jak se k povídce nejlépe hodilo. A to se lidem líbilo, a proto nalézal kalendář páně doktorův větší a větší obliby. Pan doktor jevil se nejenom jako dobrý spisovatel, ale také jako dobrý rádce a učitel lidu. Baroušek tvrdil, že by takový měl býti každý kalendář, jako je ten "Národní".

A ještě jedna zvláštnost jevila se u pana doktora. V tehdejší době nebylo také dostatek spisovatelů, a do kalendářů dostávaly se nejvíce překlady z němčiny. Ale pán doktor chtěl míti práce původní. Proto žádal své čtenáře, aby mu oznamovali zajímavé události, které se v jejich obcích neb v okolí sběhly, a ty si pak sám upravil a zpracoval. I to se líbilo našim venkovanům; zkrátka, pan doktor to uměl a tvořil si ze svých čtenářů takřka velikou rodinu.

Nedivme se tedy, že Baroušek každý kalendář pečlivě uschoval do staré, malované truhly a že by byl ani jediný nikomu nedaroval.

Proto ta narážka sousedy Shánělové, že Bětuška dostala věnem staré kalendáře. Nedostala ani těch, ale její muž se po ničem neptal, měl svojí Bětušku upřímně rád i bez peněz a jejího otce ctíl a si vážil. Vzal jej

i k sobě do statku a nebyli tak sami. Ovšem, Baroušek byl ještě statný a dovedl udělati kus práce.

O prvním Štědrém večeru našel Baroušek mezi jinými dárky pro sebe určenými také složenou padesátku. Až se toho ulekl a ptal se, co to má znamenat. A hodný zet' mu vyložil, že po celý rok pilně pracoval, a on že mu přece nebude dávatí mzdu jako čeledínovi. Tohle aby přijal jako důkaz uznání. A jestli peněz právě nepotřebuje, jen aby si je schoval, že se mu časem hodí. — "Vždyť jsme lidé smrtelní," doložil.

Ta poznámka jaksi zarazila otce i dceru, ačkoli Hrušák ji pronesl snad jen tak bez určité myšlenky. Ale brzy zapudili všichni tesklivost veselým hovorem.

Než, tiché štěstí Barouškovo a jeho děti nemělo dlouhého trvání. O druhém Štědrém večeru seděl Baroušek u stolu pouze se svým zetěm. Oba měli oči zalité slzami a vzpomínali zemřelé mladé panímámy, která dřímala na hřbitově u kostela věčný sen už od léta. Tenkrát dala život dítěti, ale vlastním životem to zaplatila, a ono po krátké době odešlo za matkou.

Nad statkem jakoby byl spočinul těžký mrak; bylo tam ticho a teskno. Hospodář i jeho tchán konali práci mlčky, zřídka kdy na sebe promluvili, ačkoli se měli upřímně rádi. Ale oba zaměstnávali se stále jedinou myšlenkou — na zemřelou Bětušku.

Ovšem, zármutek jim neprospěl, stále tak býti nemohlo a Baroušek sám po čase se zmínil, že se Josífek bude musit znovu oženit. Jaké pak je to hospodářství bez hospodyně!

Hrušák zpočátku jeho slovům odporoval, ale posléze uznal sám, že jinak býti nemůže. Zvolil si zase chudou dívku a v tichosti slavil druhý sňatek.

Baroušek zůstal ve statku dále. Nová hospodyně hnula k hodnému muži celým srdcem a jeho tchána si vážila. Panoval mezi nimi tak dobrý poměr jako za prvního manželství Hrušákova. A když po roce stala se panímáma matkou, měl i Baroušek

upřímnou radost, že je dědečkem. Vždyť považoval hodného hospodáře za vlastního syna.

Avšak ani teď neusídlilo se štěstí ve statku na dlouho. Hrušák začal postonávat, scházel a tratil se, a konečně ulehl, aby již nepovstal. Malému Josífkovi nebyl ještě rok, když mu odnášeli otce na hřbitov.

Hrušák dobře tušil, že mu není pomoci, a včas učinil poslední pořizení o majetku. Statek odkázal manželce a dítěti rovným dílem, ale Barouškovi pojistil na celém statku výměnek, a to dvě stě zlatých na penězích. Také mu to před smrtí pověděl a prosil ho, aby za to neopouštěl vdovu a její osiřelé dítě. A Baroušek mu to se slzami v očích slíbil. Vždyť byl už ve statku přivykl, jakoby se v něm byl zrodil, a těžce by se s ním byl loučil.

II.

V první době se ve statku mnoho nezměnilo. Baroušek už za nemoci hospodářovy se o všechno sám staral, a hospodyně mohla na něj úplně spoléhat. Byla mu také vděčnou a ctíla ho jako otce. I dítě k němu přilnulo.

Avšak po nějaké době počali se nepovolání lidé o mladou vdovu starati. Už to tak bývá, že se mnozí starají víc o jiného než o sebe. Upozorňovali ji, že Baroušek je cizí člověk, a kdyby byl sebe poctivější, že jí přece tak hospodařiti nebude, jakoby hospodařil vlastní. Že by tedy panímáma nejlépe udělala, kdyby se provdala.

Hrušáková takové návrhy odmítala, že se jí vede dobře, Baroušek že se jí o všechno svědomitě stará, a Josífkovi že by nerada přivedla otčíma. Ale posléze přece popřála řečem sluchu.

“Je to platné, milá panímámo,” mluvil k ní známý dohazovač. “Já nechci Barouškovi nikterak křivditi, on je hodný člověk, jen co je pravda — však vám neslouží zadarmo — ale víte, je mu už něco přes padesát, dlouho-li vám bude hospodařit? Řekněme deset let — pak už to bude

pro něj namáhavé, a on si bude chtít odpočinouti. Ale považte, že vám zatím uběhnou léta, pak budete nucena se vdáti — a kdo si vás potom vezme? Tot' víte, že každý chce dostati přece jen mladou ženskou. Takhle nic neužijete, a mimo to je tu ještě jedna věc. Máte dítě, je ještě malé; vdáte-li se, muž si na ně zvykne, ono zvykne jemu a bude ho považovati za vlastního. Budete-li však čekati, až dítě odroste, pak už to bude jiné. Znáte přece lidi, ti sami budou chlapci vštěpovati nedůvěru k nevlastnímu otci a způsobí vám mnohou trpkou chvíli. Jen mne poslechněte a provdejte se; však se najde hodný člověk, který si vás bude vážiti a chlapce si zamiluje, že toho pak nebudete litovati.”

Tato řeč dohazovačova nezůstala na Hrušákovou bez účinku. Měl pravdu, neboť jak dlouho se jí mohl Baroušek při svých letech o hospodářství starati! A až by ji opustil nebo zemřel, co potom?

Chytrý dohazovač hned poznal, že bezstarostný výraz s obličejem panímámy zmizel, a hovořil a vykládal dále. Už taky jmenoval ženichy, kteří by si ji rádi vzali. Vdovce by jí neradil; když jsou dvoje děti, nedělá při to nikdy dobrotu. Však si ji i svobodný rád vezme. Nejlépe prý by se k ní hodil Shánělův Jiří. Je už starší, není žádný blázen, pracovitý je a šetrný také. Je sice jen z chalupy, ale panímámě přece nejde tako veliký přínos jako o pořádného muže. Však by si jí za to Jiřík vážil. Není ovšem na to zmeškáno, panímáma si to může ještě dobře rozvážiti.

A panímáma přemýšlela a rozvažovala a čím dále, tím více v ní uzrával úmysl, aby dohazovačovy rady uposlechla. On ovšem její rozhodnutí schvaloval, a tak po několika nedělích přišel Sháněl s Jiříkem na námluvy.

Baroušek tu neděli odešel, aby snad nepřekážel. Bylo mu teskno. Uvykl ve statku, že tam ještě nedávno hospodařila jeho dcera a dobrý zeť. Ne snad pro to živobyť; na-

pracoval a nastaral se dost, nebyl to malý úkol pro stárnoucího již člověka. Ale že tam již tak uvykl a dítě nebožtíka hospodáře si zamiloval. A teď si nedělal mnoho naděje, že ve statku zůstane. Jiří byl nejen šetrný, jak řekl dohazovač, on byl až příliš šetrný, a Baroušek pochyboval, že ho Jiří ve statku podrží.

Šel Baroušek navštívit syna, který už byl také přes rok ženat a žil spokojeně se svojí hodnou ženou a nedávno narozenou dceruškou v chaloupce, kterou mu otec odevzdal. Vždycky ho rádi viděli, a on se mezi nimi potěšil. Dnes ovšem byl Baroušek smuten, a syn i snacha hned uhodili, proč.

"Inu, Hrušákové se konečně nemůžeme divit," řekl syn. "Hospodáře je v takovém statku třeba. Ovšem mohla si vybrati někoho jiného. Možná, že jí bude Jirka ztrpčovati život svojí lakotou."

"To tam asi dlouho nevydržíte, dědečku," řekla snacha. "Ale o to je malá starost, půjдете k nám. A nač je vám taky potřeba, abyste se tak namáhal. Já musím teď býti doma, to jinak nejde, a do práce nemohu. To si budete moci jíti ještě po výdělku, ale až nám Toníčka odroste, půjdu do práce já, a vy nám budete hezky doma hospodařit."

"Tak, tak budu se učit chovati," usmál se Baroušek. "Inu, poručme to Pánu Bohu, nějak bylo, nějak bude."

Vrátil se do statku poněkud upokojen. Hospodyně sama začala hovor o svém sňatku.

"Nic si z toho nedělejte, pantáto," konejšila ho, "on Jiřík není zlý. Mluvíli jsme také o vás, a on hned svolil, abyste u nás i dále zůstal."

"A jak, smlouvu jste již udělali?" tázal se Baroušek.

"Ještě ne; radili jsme se o tom a poslali jsme pro starostu; ale on řekl, to že se musí dobře uvážit, a vy že také musíte při tom býti, protože jste Josífkovi poručníkem. Tak že se to udělá až v neděli — to už budeme mít první ohlášku."

"A jak to vlastně Shánělovi myslí? Jaké věno dostane Jiřík?"

"Tři tisíce zlatých, a chtějí, aby byl zapsán jako spolumajetník statku."

"A vy k tomu svolujete?"

"Inu, co mám dělat, snad to také nebude chyba. Budeme svoji, náleží nám to tedy společně, ať je zapsán či není. A já přece nemohu chtít, aby byl ve statku jako pouhý čeledín."

"Milá panímámo," řekl Baroušek, "ono to tak není, jak si myslíte. Nebožtík pantáto odkázal statek vám a dítěti, já jako poručník musím hájiti jeho právd. Vy ani Jiřího za spolumajetníka celého statku vzítí nemůžete, protože celý statek není váš. Polovice náleží chlapci, a vy můžete učiniti Jiřího pouze spoluvlastníkem své polovice."

"Ale Bože, Bože!" vzdychla Hrušáková.

"Čeho se tak lekáte? Či snad byste chtěla vlastní dítě zkrátiti?"

"Tak hříšná myšlenka mi ani nepřišla; ale bojím se, aby z toho nebyly různé. Jiřího to as bude mrzet, že chováme k němu nedůvěru."

"Jaká pak nedůvěra? Tu nerozhodujeme já a vy, ale soud, tak aspoň myslím. Nejkratší způsob by ovšem byl ten, že by statek prodal, vám by se vyplatila polovice peněz, a chlapci by se jeho polovice uložila. Z úroků by se potom hradily výlohy na jeho vychování. Ale k tomu bych ani já neradil, protože je při takovém prodeji mnoho poplatků. Bezpochyby tedy bude statek odhadnut, vy ho budete užívatí jako dosud, ale pro Josífka musíte jeho podíl složit."

"To nebude možno!" lekala se Hrušáková, "kdež bychom vzali tolik peněz!"

"Pak bude jeho podíl vtělen do knih," řekl Baroušek. "Ostatně, Jiří bude moci býti rád, když za ty tři tisíce bude spolumajetníkem té vaší polovice; však by se mu jinde tak nepoštětilo."

Baroušek došel příštího dne ke starostovi, aby se s ním poradil. Ten řekl, že půjde ještě do neděle do města a že se na všechno vyptá u soudu.

V neděli odpoledne přišel Jiří s otcem, aby ujednali smlouvu. Za chvíli se dostavil i starosta, a všichni zasedli ke stolu. Ač tu bylo několik osob, panovalo ve světnici trapné ticho. Jenom starosta a Baroušek byli klidní. Shánělové byli patrně rozhořčeni, a panímáma byla plna úzkosti, aby se snad nestrhla hádka ještě před svatbou.

"Abychom tedy začali," ujal se slova starosta. "Dle poslední vůle nebožtíka pantáty a také dle zákona má býti statek odhadnut, a panímámě má býti přiřknuta polovice, dítěti také. Poněvadž dítě je nedospělé, a není žádných námitek se strany jeho poručníka, může panímáma se svým budoucím manželem složití polovici ceny pro dítě, kterážto suma by zůstala pro dítě uložena až do jeho dospělosti. V případě, že by manželé podíl pro dítě nemohli složit, vtělí se do pozemkových knih jako pohledávka, aby byl pro dítě zabezpečen, a ovšem budou z něho platiti až do splacení zákonitý úrok, totiž pět procent."

"A jak je statek odhadnut?" tázal se Jiří.

"Na třicet tisíc zlatých," řekl starosta.

"To je mnoho!" zvolal starý Sháněl.

"To není mnoho, sousede," vysvětloval starosta. "Byl by býval odhadnut výše, ale zůstalo se při této ceně, protože tuhle Baroušek bere z něho roční výměnek dvě stě zlatých."

"Však si o tom výměnku ještě promluvíme," promluvil Jiří úsečně. "Ale tohle já nepřijímám."

"Co nepřijímáte?"

"Statek za tu cenu."

Starosta pokrčil rameny. "Statek je tak odhadnut, a proti tomu ničeho nesvedete. Vždyť nejste nucen panímámu si vzít, ale chcete-li s ní sňatek uzavřít, nezbývá vám, nežli veškeré podmínky přijmouti."

"Tohle je hrůza!" děsil se starý Sháněl. "Dítěti tedy případně patnáct tisíc — to je ročně sedm set padesát zlatých úroků."

"A o dítě se k tomu staratí!" řekl neprozřetelně Jiří.

Panímámě vyhrkly při jeho slovech slzy, a přitiskla Josífka těsněji k sobě. Kdyby nebyla již první ohláška, snad by byla Jiřímu vrátila slovo.

"Ale, ale," řekl starosta káravě. "Vždyť máte býti tomu dítěti otcem. A mějte trochu strpení, ještě jsem nedomluvil. Z úroků se ovšem odečte to, co bude vyžadovati vychování dítěte. To má právo požadovati jeho poručník."

"Poručník?" zasyčel Jiří.

"Ovšem, poněvadž on má vlastně povinnost o vychování dítěte pečovati. Ale Baroušek není takový aby snad chtěl vzít dítě od matky, a částka za jeho vychování případně tedy vám. Nuže, kolik byste si počítal ročně na dítě?"

"Kolik?" opakoval Jiří a doložil po krátkém přemýšlení: "Dvě stě zlatých."

"Dvě stě zlatých! Co tomu říkáte, Baroušku?" tázal se starosta.

"Co říkám? Že bude mít Josífek v otcovském domě takhle drahý chlebiček. Ale jinak nenamítám ničeho, neboť nechci činiti vůbec žádných překážek. Tolik však připomínám, že to zůstane při placení dvou stovek jen tak dlouho, dokud nebude Josífek v práci vypomáhati. Potom si vyhrazují učiniti nové opatření."

"Nuže, soud to snad povolí, a to hlavně by tedy bylo vyřízeno. Splatíte-li pro dítě tři tisíce, které máte, zůstane dvanáct tisíc; z těch by se platilo šest set zlatých úroků; od těch se odečtou dvě stě na vychování dítěte, zbývají tedy čtyři sta. A za to budete užívatí celého statku — dovedete si vypočítati, zdali je to pro vás výhodné či ne."

"Inu, budeme hledět, abychom to věno upláceli," řekl Jiří. "Ale teď ještě o tom výměnku: tohle bych rád věděl," obrátil se k Barouškovi, "jakým právem dostáváte ze statku výměnek."

"Tím právem," řekl klidně Baroušek, "že mi jej nebožtík pantáta usta-

novil jako zeť otci své první manželky, mé dcery."

"Ale vaše dcera do statku nepřinesla ani krejcaru!"

"Počkejte!" řekl starosta. "Ten výměnek je pojištěn na celém statku, budete tedy platit sto zlatých vy, a druhé sto se zaplatí z Josífkových úroků, anebo budete platit celý výměnek a budete odvádět na úrocích jen tři sta zlatých. Co tedy vlastně myslíte s tím výměnkem?"

"Myslím, že je to nespravedlivé, a že se to musí zrušit."

"Nespravedlivé?" řekl starosta. "Panímámo, promluvte přece také do toho. Jste tu s Barouškem přes dva roky, skoro tři, povězte, zdali si toho zasloužil či ne."

"Ale můj Bože, udělejte si to, jak chcete — vždyť jsem z toho už jako pitomá," řekla Hrušáková a dala se do pláče.

"Promluvíme tedy o tom sám, ačkoli nerad," řekl starosta. "Povídáte, že nebožka panímáma do statku ničeho nepřinesla. To je pravda. Ale nezapomeňte, že druhá také ne, a statek byl majetkem pantátovým až do jeho smrti. On tedy měl plné právo učinit odkaz, komu uznal za dobré a spravedlivé. Tuhle Baroušek za jeho nemoci svědomitě hospodařil a po jeho smrti zase, a činí tak až dosud."

"Nu, za mne tu nebude ani den, o to se postarám."

"Ale tohle je hanba. Vaše nastávající manželka sem nepřinesla ničeho, vy sem dáte tři tisíce a za to chcete rušit výměnek, který sám ani platit nebudete? Ještě tu nejste a už vypovídáte odtud člověka, který se o to postaral, že můžete nyní statek převzít v úplném pořádku? Tohle bych byl od vás přece nečekal. Povídám vám, že ničeho nepořídíte. Ale dělejte si, co chcete, a se smlouvou si jděte k advokátovi. Já nerad poslouchám hádky."

Starosta krátce pozdravil a odešel; Baroušek vyšel za ním.

III.

Shánělové počali hned panímámě

domlouvati, aby si z té malé mrzutosti nic nedělala, oni že s ní myslí dobře. Baroušek prý si počíná, jakoby byl ve statku pánem, a proto bude dobře, když odejde. Však ho teď ani nebude potřeba, Jiří si zastane práci sám.

Vdova na jejich řeči neodpověděla; neblahá předtucha jakoby jí hrdlo stahovala.

Sotva odešli, vešel do světnice Baroušek, aby se s panímámou rozloučil. V ruce držel uzlík, v němž měl svázané své věci.

"Tak vám za všechno děkuji, panímámo, dej vám Pán Bůh štěstí," promluvil zajímavým hlasem.

"Což tu nezůstanete ani do svatby?" řekla hospodyně.

Baroušek zavrtěl hlavou. "K vůli vám a dítěti bych zůstal třeba na vždy, ale uznáte, že to není možno. Jiřík už asi počítá, co tu denně projím, a toho mi přece není potřeba. Opatruj vás Pán Bůh."

Hospodyně mu děkovala za jeho služby a podala mu ruku. Baroušek se potom sklonil k Josífkovi, aby ho na rozloučenou políbil.

"Po tom dítěti se mi bude stýskati," promluvil chvějícím se hlasem. "Prosím vás, panímámo, přijďte s ním někdy k nám."

Ještě jednou dal "s Pánem Bohem" a kvapně odcházel, potlačuje slzy, které se mu dral ydo očí, když Josífek za ním volal: "Dědé, dědé!" A hospodyně znovu se rozplakala.

Jiří dověděl se, že Baroušek odešel, přicházel každého dne do statku, aby tu již sám hospodařil. Pořád něco nalézal, co se mu nelíbilo, a huboval na Barouška. Chtěl hospodyně utvrdit v domněnce, že Baroušek hospodářství nerozuměl. "A to by chtěl ještě brát výměnek?" dokládal. "Však se na to podíváme, kdo vyhraje?"

Baroušek zatím už docházel do práce na statek, kde byl jeho syn zaměstnán jako čeledín. Za nedlouho se dověděl, že Jiří chce učinit kroky, aby bylo zrušeno ustanovení nebožtíka Hrušáka o vyplácení výměnku.

Přece se toho Baroušek ulekl. Byl chudý, prostý člověk. Sháněl si vzít advokáta a o výměnek ho připraví. Advokát vymůže všechno. Baroušek celé noci nespál a přemýšlel, kde hledat ochrany a pomoci. Aby šel také k advokátovi, toho se bál, věděl, že by potřeboval peněz, a on jich neměl.

V neděli odpoledne, aby zaplašil trochu ty starosti, vyndal z truhly svoje staré kalendáře a počal se v nich přebírat. A tu v jednom našel příběh, jak takový obyčejný vesnický člověk vyžrál na advokáta.

"Stafraporte," pomyslel si, "tenhle pan doktor, co dělá ty kalendáře, to je jistě moudrý a zkušený pán." — A v tu chvíli jakoby vnitřní hlas promluvil k Barouškovi: "Což abys došel k němu — snad by ti dobře poradil."

A ta myšlenka už Barouška nepustila. Pravda, do Prahy bylo několik mil cesty, ale z toho on si nic nedělal. Hůře bylo, že byl v Praze docela neznámý. Byl tam ve svém životě pouze jednou, a to za mladých let. Nicméně přece se k cestě odhodlal. Blížil se svátek sv. Jana, půjde tedy na pout' a při tom zajde k tomu panu doktorovi.

Ale zase se mu to zdálo býti trochu smělným; vždyť ho nezná, jak živ ho neviděl. Přemýšlel tedy Baroušek dále a brzy připadl na vhodnou záminku. Pan doktor vybízel v kalendáři své čtenáře, aby mu oznamovali zajímavé příběhy, ať vážné či veselé, které se v jejich okolí udály. Což aby něco takového napsal a panu doktorovi donesl?

Baroušek si mnul radostí ruce, že se tohohle dovtipil. Začal hned přemýšlet, který příběh by tak mohl napsat, a za chvíli už seděl u stolu a psal. Psal až do večera, už ho ruka bolela, a pořád ještě nebyl u konce. Ale Baroušek nepovolil. Konečně dopsal, odložil pero a narovnal si sehnutá záda.

"Tak vida, člověk by mýslil, že je to maličkost, a zatím se při tom pořádně zapotí. A což pak takový pán — když má sesadit celý kalendář!"

Za chvíli Baroušek opět usedl a počal čísti svoji práci. Zdálo se mu, že to dobře "sesadil", a byl spokojen. Snad to pan doktor přijme. Vložil rukopis do kalendáře a všechno uschoval.

Svátek sv. Jana se blížil. Baroušek už řekl mladým, že půjde do Prahy na pout'. Snacha ten večer před odchodem mu napekla na cestu buchty, a Baroušek časně ráno vyšel z domku, nesa v ruce uzlík s buchtami a v kapse starodávné modlitby, rukopis pro pana doktora a listinu, kterou mu okresní soud nedávno byl oznámil, že dle závěti nebožtíka zettě náleží mu ze statku dvě stě zlatých ročního výměnku.

Cestou nepotkalo Barouška nic zvláštního. K večeru zašel do zájezdni hospody už nedaleko Prahy, kde přenocoval, a ráno záhy opět se vydal na cestu, tak že byl v Praze dosti brzy. Nejprve šel do kostela a vykonav tu pobožnost, chodil chvíli po ulicích, prohlížeje si různé věci ve výkladních skříních, a pak se poptával na obydlí pana doktora. Adresu jeho si vypsál doma z kalendáře.

Pán, kterého se zeptal, ukázal mu směr, kterým měl jíti, a pojmenoval mu ulice. Ale Baroušek to za chvíli zapomněl a ptal se zase. Konečně stanul před domem, v němž bydlel pan doktor.

Vešel a ubíral se po schodech do hořejšího patra. Když se konečně ocitl u dveří, padla naň teprve úzkost. Málem by se byl obrátil a zase odešel.

Ale přece si dodal odvahy, zaklepal a vešel do kuchyně.

Přítomná služka se ho tázala, čeho si přeje, a Baroušek nespěle se otázal, bydlí-li zde ten pan doktor, "co dělá kalendáře".

"I bydlí zde," usmála se služka, "počkejte chvíli."

Odešla do pokoje, a hnedle přišel pan doktor. Baroušek u velikých rozpacích ho pozdravil a skoro se strachem očekával, jak naň asi pan doktor, který se naň poněkud pátravě podíval, promluví. Ale jeho rozpaky hned zmizely, když uslyšel vlídnou

otázku: "Co pak mi nesete, pantáto?"

"Tuhle jsem, milostpane doktore," počal Baroušek a hrabal se v kapse svého šosáku — "taky něco sesadil do kalendáře, a nesu to milostpánovi, kdyby to snad mohl potřebovat. Totiž je to takový příběh, který se jistojistě tak přitrefil, jak jsem to tady napsal. Jen že se mi už třese ruka, a taky dobře nevidím."

"I to nic nedělá," usmál se pan doktor: "tedy příspěvek do kalendáře? Nu, to jste hodný."

Baroušek vytáhl modlitby, rukopis i listinu; modlitby dal zase do kapsy, listinu podržel v ruce a rukopis dal panu doktorovi.

"To jste hodný," opakoval pan doktor; "nu, pojd'te dále."

Zavedl jej do pokoje, kde Baroušek uctivě pozdravil paní doktorovou. Měla také radost, když zvěděla, proč Baroušek přišel, a vybídla ho přivětivě aby se posadil. Pan doktor přehlédł zběžně rukopis a řekl: "To bude dobré, a odkud pak jste, pantáto?"

A když Baroušek pověděl, řekl pan doktor: "Mohl jste to poslati poštou, byl byste to měl pohodlnější; dojista jste dlouho chodil, nežli jste mne nalezl."

"I ovšem, milostpane, ale to nic nedělá. Já přicházím také milostpána prosit o radu, když bude tak dobrý."

"I s radostí, pantáto, jen se mi svěřte."

Baroušek krátce všechno vypověděl a podal panu doktorovi listinu. Ten ji prohlédł a řekl: "Je-li všechno tak, jak povídáte, myslím, že vás nemůže Sháněl o výměnek připravit. V tom ani advokát mu nepomůže."

"To mi spadl kámen se srdce," přiznal se Baroušek. "Milostpán tomu dojista rozumí. Ale přece mi to dělá starosti. On ten Sháněl je tak říkajíc lakomec, a já mám strach, když si k němu pro ty peníze přijdu, že mne bude všelijak odbývat. A což když si postaví hlavu a nic mi nedá, co si s ním počnu? Potom abych ho žaloval; ale já se v tom neznám,

soudě se bojím — a tak bych prosil, kdyby milostpán doktor mi v tom nějak poradil."

Pan doktor chvíli přemýšlel a pak se otázal: "A k čemu použijete těch peněz?"

"Ukládal bych si je na úrok," odpověděl Baroušek. "Nepotřebuji jich, chvála Bohu. Na živobytí si ještě vydělám, šatstva mám dost po nebožtku zet'ovi, to mi hospodyně dala, tak že s tím do smrti vystačím, a kdyby na mne Pán Bůh dopustil nemoc, také mám ještě nějaký groš od nebožtíka zetě. Tak jsem si myslil ty peníze ukládat pro synovy děti, ovšem mají dosud jen jedno — Rozárku."

"Ta by tedy po vás dědila?" řekl pan doktor; "a kolik je vám let?"

"Právě teď mi bude čtyřiapadesát."

Pan doktor zase přemýšlel, přecházel po pokoji a pak se otázal: "Jste zdrav — nemáte snad nějaký neduh?"

"Zdráv, milostpane; chvála Pánu Bohu, ještě nikdy jsem nestonal."

"Pak to půjde," řekl pan doktor vesele. "Víte co, pantáto, přijd'te sem zítra v deset hodin, a já vám povím, jak Shánělovi vytřeme zrak."

"Zaplat' Pán Bůh už napřed, milostpane doktore," děkoval potěšený domkář a chystal se k odchodu, aby déle neobtěžoval.

"A zdali pak jste snídal?" otázala se ho paní doktorová.

"Snídal, milostpaní; vždyť mi nevěsta napekla buchet, a ty mi vydrží i na zpáteční cestu."

"Teplého jste tedy nic nejedl? I tot' vás tak nepustíme, posad'te se ještě, připravíme vám trochu kávy."

Baroušek se skoro až ulekl, že má snídati u takových pánů. Aby se pak nějak hloupě nezachoval! Ale co dělat! Pan doktor, aby zapudil jeho rozpaky, pořád s ním přivětivě hovořil, jakoby se již ode dávna znali, a nežli se Baroušek nadál, postavila před něj paní doktorová hrnek s kávou a talíř s rohlíky. Baroušek poděkoval, popíjel kávu, ale rohlík nevzal a když ho paní doktorová znovu

pobídla, vzal jeden a položil jej před sebe.

"Jen jezte, pantáto," pobízela jej paní opět.

"Račte odpustit, milostpaní, takového jídla je pro mne škoda," omlouval se host; "jsem prostý člověk — ale kdyby milostpaní dovolila, vzal bych ten rohlík do kapsy a přinesl bych jej domů Rozárce."

"I jen si vezměte," usmála se paní doktorová, "a neostýchejte se. Ten rohlík by vám ztvdnul, než byste přišel domů, — pro Rozárku vám dám až ráno, když sem ještě přijdete."

Nyní Baroušek teprve si dal říci a jedl podle chuti. Potom zase poděkoval a potěšen odcházel. Šel na Hradčany, kde se v kostele Svatovítském zbožně pomodlil za své zemřelé, za syna, nevěstu i vnučku — a konečně i za hodného pana doktora a jeho paní.

Ale když ráno se dostavil do bytu paně doktorova, pan doktor nebyl doma, a Baroušek naň musil chvíli počkat. Dostal zase snídaní a včera slíbené rohlíky pro Rozárku od paní doktorové.

Za chvíli pan doktor přišel. "Tak už je to vyjednáno, pantáto," řekl vesele. "Ted' půjdeme, abychom to odbyli, a abyste se mohl zase vydati na cestu k domovu."

Baroušek ještě poděkoval paní doktorové, zdvořile se rozloučil a vyšel s panem doktorem z domu. A pan doktor mu cestou vykládal, jak ho zbaví všech starostí, aby se nemusil Sháněla doprošovati o výměnek. Baroušek dnes učiní smlouvu se spolehlivou pojišťovací bankou a přepustí jí svůj výměnek, tak že Sháněl musí jej vypláceti jí místo jemu. Zároveň s ní uzavře Baroušek pojišťovací smlouvu na život.

Tomu Baroušek nerozuměl, a pan doktor mu to vysvětlil. "To máte takovou assekuraci, jak se říká. Každý opatrný člověk na příklad se pojistí proti ohni. Platí ročně jistou částku, tomu se říká pojistné, a když vyhoří, obdrží náhradu, totiž tu částku, na kterou se pojistil. A podobně

jest možno pojistit se na život. Budete platit ročně pojistné, a když byste umřel, obdrží vaše vnučka tu pojištěnou sumu."

"I tohle jsem blázen!" zvolal Baroušek; "o tomhle jsem ještě neslyšel; račte mi to blíž vysvětliti, jak to budu platit, a kolik by Tonička dostala."

"Tomu snadno porozumíte," dí pan doktor. "Pojistné bude platit za vás Sháněl tím způsobem, že bude zasílati váš výměnek bance. A kolik Rozárka dostane, to bude záležitosti na tom, kdy to má dostat, zdali po 18, po 20 nebo po 24 letech — a také na tom, na kolik se chcete pojistit, na čtyři tisíce váš výměnek stačí, na více ne."

Baroušek chvíli přemýšlel. "Já myslím, milostpane," řekl "abychom vzali ta prostřední léta, at' to dostane za 20 let, to jí bude 21; a když ten můj výměnek stačí na čtyři tisíce, at' dostane čtyři tisíce. — Ale což kdybych do té doby zemřel?"

"Kdybyste zemřel," vysvětloval pan doktor, "pak by ovšem za vás Sháněl dále neplatil, ale jiný také ne, a Rozárka by přece po dvaceti letech ty čtyři tisíce dostala. To je právě ta výhoda při životním pojištění."

"Ale, což kdyby zemřela Rozárka — Pán Bůh nedej!" tázal se opět Baroušek.

"Pak by vám banka bud' zaplacené pojistné vrátila, anebo byste uzavřel s ní smlouvu jinou. — Ale již jsme tu; ostatní vám ještě vysvětlím."

IV.

Vešli do průjezdu velikého domu a brali se po schodech do prvního patra, kde měla banka své kanceláře. Bylo tam zaměstnáno mnoho úředníků, a všichni pana doktora dobře znali. Pan doktor dovedl Barouška k přednostovi životního odboru.

"A ted' vás musím nejdříve lékařsky prohlédnouti," řekl a zavedl si Barouška do sousedního pokoje, kde jej pečlivě po celém těle prozkoumal. Pak se s ním zase vrátil a oznamoval

úředníkovi: "Zdráv jako tuřín; ten se může dočkat osmdesátky."

Nejprve byla napsána listina, kterou postupoval Baroušek svůj výměnek bance a dával jí právo, aby si jej od Sháněla sama vymáhala. Potom byla sepsána pojišťovací smlouva na 4.000 zl., jež měly býti vyplaceny po dvaceti letech Rozálii Barouškové. Roční pojistné činilo 190 zlatých. Baroušek podepsal listiny pevnou rukou.

"Tuhle listinu si dobře uložte, je to pojistka," upozorňoval jej pan doktor. "Banka vám zašle každého roku těch deset zlatých, které vám z výměnku zbudou, a zároveň potvrzení, že máte na ten rok pojistné zapláceno. Ty listky si všecky dobře ukládejte, musíte se jimi vykáhati, až bude pojištěná suma vyplácena. Také dobře učiníte, když si napíšete poslední vůli, ve které podotknete, že je vaše vnučka u banky pojištěna, aby její rodiče nebo poručník, kdybyste do té doby zemřel, se hlásil pro ni o pojištěné věno."

Baroušek slíbil, že dobré rady páne doktorovy uposlechne. Uschoval pečlivě pojistku do spodní kapsy svého kabátu, poděkoval panu doktorovi za všechno, vzkázal ještě tisíckrát pozdravovat milostpaní doktorovou a s lehkým srdcem vyšel na ulici. Ještě koupil synovi dýmku, nevěstě pěkný šátek a Toničce dvě panenky, jednu dřevěnou a jednu perníkovou — a již ubíral se k bráně a pospíchal po silnici k domovu.

Však už měli doma o něj strach, když ten den po svátku večer nepřišel, zdali ho snad něco nemilého nepotkalo. Tím větší byla jejich radost, když se příštího dne odpoledne vrátil zdráv a překvapil je svými dárky. Vypravoval, co všechno v Praze viděl, a pochlubil se take, že byl u pana doktora, ale to hlavní neřekl, jenom že mu "sesadil" nějakou historii do kalendáře, a pan doktor že to vytiskne.

O výměnku se mladým nezmínil, a oni neměli o něm vůbec tušení. Bylť Baroušek velice opatrný i vůči vlastním dětem. Dokud byl ve statku,

myslel si, že od Hrušákové ani celého výměnku požadovati nebude; věděl, že je uznalá, zadarmo že jeho služeb žádat nebude, ale celých dvě stě zlatých by byl od ní nepřijal. Však za nedlouho nebude jí už moci pracovati, spíš bude potřebovati posloužení, a když ona ho ve statku do smrti ponechá a bude se o něj starati, bude to mít větší cenu nežli peníze. Proto se dětem o ničem nezmínil; třeba by na něj naléhaly, aby selce výměnek neodpouštěl, pošly by z toho různé, a těch se chtěl uvažovati.

Nyní ovšem bylo jinak; byl nucen ze statku odejít, a byl by bláhový, aby se výměnku zříkal. Ale když o něm mlčel dříve, mlčel i teď. Což aby mladí potom na jeho peníze spoléhali a přestali býti šetrnými? Baroušek dobře věděl, že peníze bývají mnohdy lidem nebezpečné.

A tak si pěkně uschoval pojistku do truhly mezi kalendáře a potom šel k starostovi. Svěřil se mu, jak s výměnkem učinil, a prosil ho, aby se o tom nikomu nezmiňoval. Kromě něho a Shánělů že o tom nikdo neví — a oni snad že také o tom mluvíti nebudou.

A Baroušek se nemýlil. Sháněl dostal brzy oznámení od banky, že jí Baroušek postoupil svůj výměnek, a že si jej bude každého roku ona sama vybírat od něho, od Sháněla, pomocí složných listů poštou. Sháněl láteřil, ale konečně uznal, že bude lépe, když se o celé věci nikomu nezminí. Poznal, že Baroušek na něj vyzrál, uznával také, že se s bankou do soudu pustit nemůže, a obával se, že by se mu každý ještě vysmál, kdyby se s tím někomu pochlubil.

Ještě jedna věc dělala Barouškovi starosti: banka mu bude zasílati každého roku zbytek peněz a potvrzení. To pak nebude moci před mladými utajiti, a tak se jeho tajemství prozradí. Nevěda, co počíti, psal panu doktorovi a svěřil se mu se svou starostí, prose jej o radu. A pan doktor mu odepsal, že už to v bance vyjednal, aby mu zásilky nebyly doručovány poslem, ale aby zůstaly uscho-

vány na poště, až on sám se tam o ně přihlásí.

"Dobrý pan doktor, jak je ochotný!" povídal si Baroušek.

Baroušek žil teď spokojeně. Byl zdrav, práce mu nebyla obtížnou, a po práci a v neděli se nejraději obíral se svojí vnučkou.

Ale štěstí jest nestálé, a Barouškovi zrovna jakoby bylo souzeno strojiti samé pohřby.

Když Rozárka poněkud odrostla, matka její už se také nutila do práce a brávala ji s sebou. Pracovali všichni ve statku u Svobodů, a bylo jich tam potřeba, neboť hospodář už dlouho stonal, a již se vědělo, že choditi nebude. Svobodová všecko Barouškovým mužským svěřila a byla ráda, že i starý u nich pracoval, protože hospodářství dobře rozuměl.

A tu kdysi mladá Baroušková se nějak uhnala, pocítila prudké píchání v prsou a marně se nemoci bránila. Dostala prudký zánět plic, a ve dvou týdnech odebrala se silná druhdy ženana věčnost. A za týden po ní pochovála panímáma Svobodová muže.

Což, ona byla na to připravena. Pantáta postonával už dlouho, než ulehl, měl souchotiny, a všecko léčení bylo marné. Ale huře bylo u Baroušků. Je stihla ta rána tak neočekávaně, a proto se z ní těžce probírali. Malá Rozárka přes tu chvíli hledala maminku, a oběma mužům ani oči neoschly.

"Můj sirotečku," říkával Baroušek, tiskna vnučku k sobě, "tak se těšil tvůj dědeček, jakou bude mít tvoje hodná maminka radost, až budeš mojí dědičkou — a zatím se toho nedočkala, tak brzy nám odešla!"

Všecko bylo teď u Baroušků jako převráceno, oběma mužům připadalo, jakoby ani domova neměli. Časné ráno z domku odcházeli a pozdě večer se vraceli. Byli ve statku i na stravu a dítě brávali s sebou. Mladý Baroušek měl nyní celé hospodářství na starosti. Do domku si vzali chudou vdovu jako bezplatnou nájemnici. Za ten byt jim ráda poklidila a vyprala.

Málem by byl Baroušek toho roku

zapomněl i na kalendář. Koupil jej později než jindy. A netušil, jak smutnou zprávu v něm nalezne.

"Tohle snad není možná!" zvolal, když se v kalendáři dočetl, že ten dobrý pan doktor, který vydával kalendář, již půl roku je pochován. (Dr. Josef Pečírka zemřel dne 27. června r. 1870) Ale bylo tomu tak, byla to jisté.

"Tak nemáme jen my zármutek," řekl s povzdechem — "také hodnou paní doktorovou stihle podobná rána. To budou asi čtenářové na pana doktora vzpomínati. Jistě jsem nebyl já jediný, kteréhož poučil a jsemuž dobře poradil. A teď se bude ubohá vdova starati ještě o nedospělé sirotky."

A Baroušek zapomenuv na vlastní zármutek, napsal paní doktorové srdečný dopis, v němž jí přál, aby jí Pán Bůh v její žalosti a starosti těšil a sílil.

Několik dní stále myslil na zemřelého pana doktora a ještě po letech naň často vděčně vzpomínal. Obával se, že kalendář snad nebude vycházeti, ale když se dočetl, že o další vydávání jest postaráno, a když kalendář každého roku s jménem pana doktora u prodavačů se objevil, tu měl Baroušek srdečnou radost a vítal vždy nový kalendář jakou milou památku po panu doktorovi! A teď si starých kalendářů teprve vážil!

Zatím se opět stala v jeho životě neočekávaná změna. Jeho syn ani na opětné ženění nepomýšlel — a přece se oženil.

Panímáma Svobodová pro svého muže upřímně truchlila, ale starosti, které teď na ni doléhaly, nedopouštěly, aby se oddávala dlouho smutným myšlenkám. Mohla ovšem na Barouškovy ve všem spolehnouti, ale byla pečlivá a ve všem opatrná; radívala se s nimi a chtěla věděti o každé práci, která se měla konati. Přesvědčila se záhy o poctivosti a nezištné ochotě obou — a tu připadlo panímámě na mysl, že by mladý Baroušek byl teprve pečlivým hospodářem — kdyby se stal jejím mužem.

Jemu se ovšem o něčem takovém

aní nezazdalo; pozoroval sice zvýšenou laskavost hospodyně, ale nevykládal si to jinak, nežli že jest k němu uznalou za jeho služby. Snad by se byl něčeho dovtipil, kdyby byl býval méně skromným; ale on nikdy nebyl domýšlivým, a na sobě si nezakládal. Když se tedy sám nedovtipil, panímáma hledala příležitost, aby s ním beze svědků promluvila. Pozvala ho, aby přišel v neděli odpoledne do statku, že by s ním ráda o něčem promluvila. Chasa se rozešla, a byli ve světnici sami.

Panímáma zavedla hovor o práci — blížilo se jaro — a pak najednou se otázala: "Nu, a jak se vám to zde u nás líbí?"

"Jak by se mi nelíbilo, panímámo! Hezky to tu máte spořádané, každý řekne, že moudře hospodaříte."

"To by spíše řekl, že vy mi moudře hospodaříte," odvětila vdova. "A co byste řekl, mohla bych se ještě provdati?"

Barouška její otázka překvapila. "I proč pak byste nemohla, panímámo! Já myslím, že by se našlo dosti mužů, kteří by si vás rádi vzali. Máte jmění a jste slušná ženská."

"Myslíte tedy, že bych se ještě někomu líbila?"

"Tot' se rozumí."

"A což, líbila bych se vám?" zeptala se a upřela pátravý pohled na mladého vdovce.

"Mně, panímámo?" řekl Baroušek s úžasem. "Což vám mám odpovědět — a což také na tom záleží, zdali se mně líbíte: mne byste si přece nevzala?"

"Poslouchejte, Baroušku," řekla vdova vážně, "umínila jsem si s vámi promluvit o důležité věci. Nejsme mladí blázni a můžeme spolu promluvit bez ostychu. Znáám vás již dlouho a vy mne také. Povídate, že bych se mohla provdati. Snad máte pravdu. Ale z lásky si mne asi nikdo nevezme, snad by si mne vzal jen pro jmění, a to by bylo neštěstí. Mám děti, ty odrůstají a potřebují otce. Poznala jsem, že jste dobrý člověk, vidím, že máte ty děti rád, a důvěřuji

vám, že byste je dobře vedl a o ně se staral. Hospodářství taky dobře rozumíte — zkrátka, rozhodla jsem se, že se vám nabídnu, abyste si mne vzal, nejsem-li vám snad starou nebo docela protivnou."

Baroušek byl jako pomaten. "Můj Bože, panímámo," pravil, "kdybych neviděl, že mluvíte vážně, a kdybych vás neznal, domníval bych se, že si tropíte se mnou žerty. Jste starší snad o pět let než já, ale znáte to na vás není, a že mi protivnou nejste, to snad vidíte. Vždycky jsem si vás vážil. Ale povídate, že by si vás z lásky nikdo nevzal — a vidíte, k manželství je přece lásky zapotřebí — a já, proč bych to tajil, dosud jsem nezapomněl na svoji nebožku. Vždyť jste ji znala, jaká to byla dobrá duše. Inu, myslím si, že bychom si zvykli — vlastně už jsme si zvykli dost. Ale pomyslete, že ničeho nemám než malý domek."

"To je zatím vedlejší věc, Baroušku," řekla vdova. "Všecko jsem si rozvážila, a především jde o to, abyste se rozhodl. Řeknu vám to upřímně, jak myslím. Děti zkrátit nemohu a nesmím, a proto by hospodářství zůstalo i dále majetkem mým a mých dětí. Já vím, že byste si mne nevzal proto, abyste se obohatil. Vy máte jedno dítě, a já mám tři. Ale myslím si, že byste se tak měl přece lépe. Domek byste pronajal a nájem byste ukládal pro dítě. Takhle nemáte z domku nic, nežli že v něm přespíte."

"A pak je tu otec," namítal Baroušek; "vidíte, že stárne, dlouho pracovat už nebude moci — a opustit ho přece nemohu."

"S tím si nedělejte starostí," řekl panímáma. "Otec by šel k nám, tot' se rozumí, vždyť by pak byl i mým otcem. Byl by to ode mne nevděk, kdybych mu nedopřála přístřeší a obživu. Po čase by se stal naším výměnkářem."

"Nu, když by to bylo tak," svoloval Baroušek, "— ale nehněvejte se, panímámo, když vám přece hned nedám určitou odpověď. Musím se poradit

s otcem, co tomu řekne, vždyť je to tak důležité.”

“I jen se porad'te, vždyť není naspěch,” řekla vdova, “a mně bude milé, když otec přijde s vámi, abychom společně o všem promluvili.”

Baroušek se skoro potácel ze statku a doma pověděl otci neočekávanou novinu.

Ale on zůstal při tom dosti klidným. “Mne to zrovna nepřekvapuje,” řekl, když byl syna vyslechl. “Pozoroval jsem v poslední době, že ti panímáma věnuje více pozornosti než jindy, a divil jsem se, že jsi si toho sám nepovšimnul. Víš, hochu, ona jest rozvázná ženská a ví, že by s tebou špatně nepochodila. Sotva by jí tak svědomitě hospodařil někdo jiný, a my jsme se přičiňovali oba. Já myslím, že byste se dobře snášeli, ale ono tu ani tak nejde o tebe a o mne, — jako o Rozárku.”

“Máte pravdu, tatínku,” řekl syn s povzdechem. “To mi řekla, že její děti potřebují otce, ale ani se nezmiňla, že také naše Rozárka potřebuje matky.”

“Inu, nesmíme si ihned všechno vykládati za zlé,” řekl otec. “Ona asi v té první chvíli na to ani nevzpomněla, anebo si myslí, že se to rozumí samo sebou. Co je pravda, byla k tomu dítěti vždycky laskavou — proč pak by nebyla i potom, když by se stala tvojí ženou?”

“Připadá mi, že by byla Rozárka jaksi odstrčenou,” obával se syn. “Ona by byla chuda, a ostatní děti budou mítí jmění.”

“Milý hochu, ona by zůstala chudou, i kdyby ses neoženil, a pak — inu, nevíme, co Pán Bůh dá,” usmál se otec. “Tím se tedy nesuž. Ale nemysli, že tě nutím, Bůh uchovej! Rozárce by časem přece něco přibýlo, když bychom domek pronajali. Mnoho bychom z něho nedostali, ale za několik let se přece něco nastrádá.”

Mladý Baroušek se konečně rozhodl, že si panímámu vezme, a poslal otce do statku, aby to projednal.

V.

Bylo to zase nějakých řečí v Mare-

šově! Jaké prý to má Baroušek s dětmi štěstí. Dcera se před lety dostala do statku, a teď zase syn. — Ale nebylo snad nikoho, kdo by mu byl záviděl. Oba Barouškové byli řádní lidé a nikomu neublížili. Jenom. Sháněl se na panímámu Svobodovou zlobil.

Starý Baroušek s panímámou tenkrát rozumně promluvil a pak sám radil synovi, aby si ji vzal. A tak se odstěhovali oba i s dítětem do statku na dobro.

Starý Baroušek, dokud mohl, pracoval, a když už stáří naň doléhalo, aspoň, jak mohl, vypomáhal. Práce bylo ve statku dost, zvláště když panímáma po roce stala se matkou hošíka. Tak byl ve statku troje děti, ale ty děti i staří se dobře snášeli, a nikdy tam nebylo různic. Starý Baroušek žertem říkával, jak najednou zbohatl, že má teď šest vnoučat. Jedno po první synově ženě, tři nevlastní jeho děti z druhého manželství a jedno vlastní — a šestým vnoučetem byl Hrušákův Josífek. Toho Baroušek také počítal, ačkoli byl chlapec z druhého manželství zet'ova.

Časem vešel Baroušek do Shánělova statku, když věděl, že hospodář není doma. Porozprávěl si s panímámou a potěšil se s Josífkem, který dědečka vždycky rád viděl.

Také přibýly po čase u Shánělů dvě děti, hoch a děvče, a obě také měly Barouška rády, třeba že ho neměl rád jejich tatínek. Ovšem nemohl ničeho proti jeho návštěvám namítati, když byl Baroušek Josífkovým poručníkem, ale rád to neviděl.

Štěstí u Shánělů právě domovem nebylo, ale přece se jakž takž manželé snášeli. Ty tři stovky úroků ho zrovna pálily, a kdykoli je splácel, vždycky hleděl také uplatit něco kapitálu, a tak byl úrok menší a menší. Během šesti let i při těch úrocích uplatil tisíce zlatých. Ted' už byl úrok o padesátku menší, a Sháněl mohl více skládati na kapitál.

Měl ještě mladšího bratra a sestru, ale ta zemřela. Bratr ted' poukazoval k tomu, že Jiří jest ve statku a

že by tedy nemusil od rodičů již ničeho požadovati. Ale Sháněl trval na svém, že musí dostatí polovici sestřina podílu, a tak, když se bratr oženil, vyplatil mu dva tisíce.

"Tedy ještě devět tisíc," povídal si. "Jde to pomalu — takhle těch úroků kdyby nebylo." Ale uplácel přece víc, poněvadž úrok byl menší. A když bylo Josífkovi čtrnáct let, už platil jen padesát zlatých úroků; byl dlužen ještě sedm tisíc, ale dvě stě se mu odečítaly za chlapcovu výživu a stovka na zaplacení polovice výměnku pro Barouška.

Ted' počítal Sháněl, za jakou dobu uplatí aspoň ty tři tisíce; pak by zbyly jen čtyři, a úroky z nich — právě dvě stovky — dostává za chlapcovo zaopatření a k tomu by dostával už hotové stovku na placení výměnku. Neplatil by tedy už nic a vždycky by ta tři sta dal odečíst od kapitálu.

Ale zase mu jeho rozpočty Baroušek spletl. Přišel do statku a začal s panímámou o tom hovor. Poukazoval k tomu, že dvě stě zlatých za Josífků byl dosti veliký plat; ale dokud Josífek chodil do školy, že k tomu mlčel. Ted' však už bude chlapec vypomáhati při práci, a bylo by to nespravedlivé, kdyby se mělo stále tolik platit za jeho výživu.

"Věřte mi, panímámo, že to povídám nerad," ujišťoval Baroušek; "on by to měl pantáta uznati sám, ale to ani od něho nečekám. Mně však nedovoluje svědomí, abych k tomu mlčel. Promluvte s ním o tom, snad si dá říci. Já myslím, aby se ted' spokojil se stovkou, a až bude chlapec starší, přestane se za něj platit docela."

"Já mu to řeknu," odpověděla panímáma, "ale ten bude asi vyvádět."

"Což může vyvádět! Snad mu asi více nepřirke. Já si nemohu pomoci. Jen mu to hezky vyložte. On dobře ví, že by mu za ty peníze nikdo polovici takového statku neproňal."

Ted' Baroušek čekal dychtivě, jak se Sháněl rozhodne. Rekl, že se přijde za týden k panímámě pozeptat

— ale zatím v neděli odpoledne přišel k němu Sháněl sám. Baroušek ho přívětivě přivítal a uvedl jej do druhé světnice, aby mohli promluvití beze svědků.

"Přicházím k vám za tou záležitostí, pantáto," počal Sháněl. "Panímáma mi pověděla, jak to myslíte ted' s tím platem za Josífků. Nechci, aby byla mezi námi zlá vůle. Já vím, že by mi soud více nepovolil, nežli stovku, ale myslím, že vy budete také ke mně uznalým. Já se na tom statku lopotím, to víte dobře, ale nedělám to pro sebe, vždyť mám dvě děti, a jsou to také děti mojí ženy jako ten nejstarší. I když bych těch sedm tisíc zaplatil, nebudou mítí tolik, co on, neboť jemu za tolik let už hodně přibýlo na úrocích. To snad tedy také uznáte, že by nebylo spravedlivé, aby jedno dítě mělo snad dvakrát tolik co ostatní. Tedy to nějak udělejte abych měl to splácení usnadněno."

"Víte, pantáto," řekl Baroušek, "spravedlivé by to bylo; děti přece dědí po rodičích. A panímáma, to víte, nepřinesla do statku ničeho, a vy jste měl tři tisíce. Pak ovšem také vaše děti nemohou mítí tolik, co Josífek. Nebožtíku Hrušákovi nemůžeme vytýkati, že by byl jmění nespravedlivě rozdělil. Nechci vám nic připomínati, panímáma jest hodná ženská, polovici statku si zasloužila; také uznávám, že vy se přičiňujete a šetříte, ale pomyslete, že pak budete mítí celý statek — a přece jen z malých počátků."

"Však, pantáto, kdybych neměl tak hodnou ženu, kolikrát bych byl toho litoval, že jsem na sebe uvalil takovou starost. Kdybych se byl se svými třemi tisíci přiznal někam do chalupy, mohl jsem mítí lehčí životí."

"To máte ovšem pravdu, ale sám jste řekl, že pracujete pro děti. A kdybyste měl jen chalupu, nemohl byste se o děti tak postarati. Nu, s dobrou jste přišel, at' s dobrou odejdete. Nechci vám způsobiti nesnázi. Uděláme to tedy tak: ještě po tři roky budete bráti stopadesát zlatých

a pak tři roky po stovce. Pak bude Josífkovi dvacet let, když mu toho dá Pán Bůh se dočkat, a pak ovšem placení na výživu přestane. Jste s tím spokojen?"

"Jsem, pantáto, pozdrav vás Pán Bůh."

"A za šest roků přece něco splatíte," doložil Baroušek, "a já vám přejí, abyste mohl zaplatiti všecko."

"Pane, toho nedokáží. Nu, nezaplatím-li, děti, až dorostou, musí se o ten dluh rozdělit."

"I kdož pak by myslil na tolik let napřed!" usmál se Baroušek. "Poručíme ty starosti Pánu Bohu, sousede."

Tak se dobře rozešli, a největší radost měla z toho panímáma Shánělová. Však byla důkladně s mužem promluvila. Ovšem s počátku nemálo se zlobil, ale pak si pomyslí, že s Barouškem nejsou žádné žerty, a že s ním spíš porídí něco po dobrém nežli po zlém, a nezklamal se.

U Svobodů, jak se ve statku i za nového hospodáře říkalo, žili spokojeně; jen hospodář časem býval jaksi zamklý. Měl i děti po nebožtíku hospodářovi upřímně rád, pečoval o ně jako vlastní otec, ale to ho rmoutilo, že jeho Rozárka měla zůstatí chudou.

Ted' jest ve statku, každý ji považuje za rovnou ostatním dětem panímáminým, ale až dospěje, provdá se za některého baráčníka a bude nádeničit, jako nádeničila její matka. A on jest přece hospodářem na velkém statku!

Baroušek se při takové myšlence vždycky trpce usmál. Jakým byl hospodářem, vždyť mu nic nenáleželo, připadal si někdy jako neplacený čeledín. Snad bude mít panímáma uznání, že Rozárce něco odkáže za tu jeho práci a starost, ale mnoho toho asi nebude, vždyť má čtyři děti vlastní.

Domek pronajali za čtyřicet zlatých a každý krejcar pečlivě ukládali — ale což to bylo. Než Rozárka dospěje, bude to pouze několik stovek.

Starý Baroušek tuší, co syna tak

souží, a často mu domlouval, aby byl dobré mysli, že neví, co Pán Bůh dá, a jak se všecko může změnit.

Tak mýjela léta. Dědečkovi bělela hlava a pomalu se klonila ku předu. Již dávno nekonal žádných prací, byl na výměnku. A ted' již se blížila sedmdesátka. Vnoučata už dospívala, ano, nejstarší Svobodův syn už byl ženat, ale všichni dědečka si vážili a ctili. Uběhla mu ta léta jako ve snu. Měl radost ze všech těch vnoučat, ale nejvíce z Rozárky, ač jí před ostatními nijak nevyznamenával, aby jich nezarmoutil. Ale, už to, že tak záhy ztratila matku, jaksi ho nutilo, aby jí mateřskou lásku poněkud nahrazoval.

Bylo jí ted' sedmnáct let, ale každý by jí byl hádal více; sesílila prací, které se vždy ráda chápala, dbala ve všem pořádku a čistoty a byla dobrého srdce.

Také z Josífka měl dědeček radost. Byl po otci, nemiloval zábav a ve všem si počínal rozvážně. K Svobodovým přicházel dosti často, měl všechny jejich děti rád, ale s Rozárkou se obvykle škádlivali. Pak žalovali jeden na druhého dědečkovi, který, jak říkával, pořád musil mezi nimi dělati rychtáře.

Někdy se dědeček na ty dvě děti s úsměvem zadíval. Připadlo mu na mysl, jaký by to z nich byl hezký párek. Pozoroval je bedlivě, ale pořád nevěděl, co si z jejich chování vybrati. Však bylo na to ještě dosti času.

Tak uplynuly opět dva roky. Josefovi nadešla doba, kdy se měl stavěti k odvodu. Měl z toho strach — a neblahé tušení ho neklamalo; byl odveden. Všichni ho litovali, jenom Rozárka zdála se býti k tomu lhostejnou a ptala se ho, jak mu bude chutnat komísárek.

"To ještě nevím," řekl Josef, který byl tentokrát jejím žertem nemile dojat, "ale chceš-li to vědět, pošlu ti kousek, jestli mi zbude."

"Pěkně děkuji, jakoby se stalo, já o zbytky nestojím," odseklo děvče.

"Dejte s tím pokoj," káral je dědeček, jemuž bylo hochu lito. "Není

to maličkost, tři roky jsou dlouhá doba."

"Jen se o něj nebojte, dědečku, však on přijde často domů," řekla zase Rozárka.

"Abys věděla, k vůli tobě bych nepřišel ani jednou," odpověděl Josef.

"Nu, jen když přece přijedeš; ale kousek toho komisárku přivez, ať si pochutnáme."

Nebylo nic platno; i ve vážné chvíli se ti dva škádlili, a dědeček musil zas dělati rychtáře.

Přiblížil se podzim, a Josef byl povolán k vojsku. Před odchodem přišel se rozloučit. Všem se draly slzy do očí, jen Rozárka zdála se býti klidnou, ale Josef cítil, jak se jí chvěje ruka, když mu ji podávala. Po jeho odchodu vyšla ze světnice.

I dědeček vyšel za chvíli ven — tak naň padla nějaká tesknota. Zašel do zahrady a tam spatřil Rozárku — hořce plačící.

Přistoupil k ní, aniž ho pozorovala a pojal ji za ruce.

"Co je ti, proč pláčeš?" ptal se ji přídušeným hlasem.

"Ach, dědečku," vzlykala dívka — já — já ho mám tolik ráda!"

Dědeček ji k sobě přivinul. "Věděl jsem to, dítě; ale neplač a doufej, že se zase šťastně vrátí, a všechno bude dobře. Ted' pojd' domů, už je chladno."

Rozárka mu políbila ruku. Bála se budoucnosti, už věděla, že jest chudá. Ale dědeček řekl, že bude všechno dobře — a ona mu věřila.

Byla tedy upokojena, ale za to byl znepokojen dědeček. Nespál skoro celou noc. Jeho přání se sice počalo splňovati, z Josefa a Rozárky mohl býti hezký párek — ale jen co tomu řekne Sháněl! Ale jaký už dědeček byl, odložil pryč všechnu starost, mysl si: "Tři roky jsou dlouhá doba."

Netrvalo dlouho, a dědeček obdržel dopis — od Josefa. Všichni se k němu shrnuli, aby zvěděli, co Josef píše. A dědeček vzav brejle, přečetl jim celý dopis. Josef psal, jak se dostal ke svému pluku, jak se má, jak se mu po všech stýská, a končil srdeč-

ným pozdravem a slibem, že se o Vánocích podívá domů.

Ale pod Josefovým podpisem ještě byl jeden odstavec s poznámkou: "Dědečku, tohle je jen pro Vás." — A dědeček schoval dopis do kapsy a přečetl si ten dodatek, když byl samotén.

"Drahý dědečku," psal Josef, "nemohu se přemoci, abych si nepostěžoval na Rozárku. Ještě jsem to nikomu neřekl, ale Vám se svěřím, že ji mám upřímně rád. Až se vrátím z vojny, budu plnoletým a budu se moci ujeti svého jmění, o které jste jako můj poručník svědomitě pečoval. A tu jsem si myslil, že by se mohla Rozárka státi mojí ženou, a že bychom spolu mohli býti šťastni. Mám přes 20 tisíc jmění, a to by nám stačilo oběma; proto nehledím na to, že má Rozárka jen domek. Ale přesvědčil jsem se, že ona mne nemá ráda, ačkoli jsem si v některé chvíli přece dělal naději. Láska se ovšem nedá nutit, to vím, ale aspoň kdyby mne Rozárka tak nezlobila. Skoro mi připadá, jakoby mi přála, že jsem byl odveden. A to mne rmoutí, vždyť jsem ji přece ničím neublížil. Odpuštěte, že jsem si Vám postěžoval. Pozdravuje Vás srdečně Váš upřímný Josef."

Dědeček div se nedal do hlasitého smíchu, když to přečetl. "Tohle je hezké," povídal si. "Co pak tomu asi řekne, až jí to povím! Ale počkej, ty díblíku, tentokrát tě za to škádlím sám potrestám!"

VI.

Brzy se mu naskytla příležitost, že mohl s Rozárkou promluvit mezi čtyřmi očima. "Poslouchej," řekl s vážnou tváří, "Josífek mi na tebe v tom dopisu žaluje."

"Že žaluje? Vždyť jste nám to celé četl, a nic takového tam nebylo."

"Ne, celé jsem to nečetl; tuhle se podívej!" a podal jí dopis. Rozárka při čtení se červenala, bledla, a konečně jí vstoupily slzy do očí.

"Tak co — žaluje nebo ne?" ptal se dědeček.

"Žaluje — ale —"

“Nu, co ale?”

“Já jsem to tak nemyslila.”

“Myslila, nemyslila, na tom nezáleží; hlavní věcí jest, jak on tomu rozuměl. A víš, tak hodného hochu trápit, to není hezké, za to zasluhuješ trestu a také mu neujdeš. Ted' ho pěkně odprosíš a vyznáš se mu, že ho máš taky ráda.”

“Ach, dědečku, to ne, prosím vás, jen to ne, napište mu to sám.”

“Aj, podívejme se! Ty mu ubližuješ, a já ho budu odprošovat za tebe? To tak! Ani řeč, milá holka. Jen mu to hezky napiš, a až mu budu psát, přiložím tvůj lístek do svého.”

A tak nebylo vyhnutí. Rozárka už dědečka znala, že nepoleví. A když po několika dnech J' sefovi odepisoval, přistoupila k němu a podala mu složený lístek. Dědeček se jen usmál.

Od té doby, kdykoli Josef psal, vždycky byl v dopise také lístek pro Rozárku, a ona odevzdávala zase odpověď pro něj dědečkovi. Ale Josef na ni už nikdy nežaloval.

A když o Vánocích přijel domů a přišel k Svobodovům, už ho Rozárka nešládlila. Ani se nezminila o komisárku a vůbec málo mluvila a byla nesmělá. Jen když se loučil a podával jí ruku, podívala se naň upřímně a usmála se. Všichni se divili jejímu chování, jen dědeček věděl příčinu, a panímáma se jí domyslíla.

A zase míjel čas, všem dosti rychle, jenom Josefovi na vojně zvolna. Minula zima, přišlo krásné jaro — a dědeček se chystal po dlouhých letech zase jednou na cestu do Prahy. Tot' se ví, ted' už by se byl pěšky tam nevydal, a také toho nebylo třeba. Před dvěma roky byla vystavěna ku Praze dráha, a vlakem bylo tam možno dojetí za několik hodin.

Tentokrát dědeček došel na faru a požádal za Rozárčin křestní list; doma otevřel truhlu a vyhledal pojistku a všechny stvrzenky, že řádně platil pojistné, pečlivě to zabalil do papíru a vzal s sebou.

Jel ten den před sv. Janem ranním vlakem a dopoledne byl v Praze. S tlukoucím srdcem vyhledal ulici a dům, kde byla banka, u níž byl po-

jištěn. Ted', když měl dostati peníze, zmocňovala se ho obava. nenašlytnou-li se nějaké nesnáze a překážky. Ale nic takového se nestalo; chvíli ovšem musil čekat, nežli se všechno vyhledalo a zapsalo, ale potom podepsal kvitanci a obdržel čtyři tisíce zlatých.

Ale ted' vzpomněl Baroušek na něco důležitého; věděl, že doba pojišťovací smlouvy již vypršela, že nebude dále bance ničeho platiti, a proto se otázal: “A jak to ted' bude, pánové, s mým výměnkem?”

Nerozuměli mu, jaký výměnek myslí, a on jim to vysvětloval, jak dovedl. Ale vrtěli nad tím hlavou.

“Inu, pánové,” povídal Baroušek, “vy jste všichni mladí, od té doby už minulo dvacet let, a z vás tu ještě žádný tenkrát nebyl. Přivedl mne sem tehda ten hodný pan doktor, který uměl tak hez sestavovati kalendář, a ten mi to tu vyjednal, aby si banka ten můj výměnek vybírala od Sháněla sama — já jsem jí jej postoupil. Ale jak to ted' bude dál, když už do banky nebudu platit?”

“Tedy se o tom snad sepsala tenkrát nějaká smlouva?” tázal se jeden z úředníků. “Nevíte, kterého dne to bylo?”

“Před dvaceti lety, ten den po sv. Janě,” odpověděl Baroušek.

za chvíli byla smlouva nalezena. “Tady to máme,” řekl přednosta životního odboru; “máte pravdu, nebožtík pan doktor je tu podepsán jako svědek. Ale s tím si nedělejte starostí; smlouva platí posud, my si budeme stále váš výměnek vybírat, ale poněvadž nám už ničeho platiti nebudete, zašleme vám jej vždy celý, jenom poštovní výlohy si odečteme.”

“To jsem rád. Pěkně děkuji, pánové. A prosím, račte to zase tak posílati, aby o tom u nás nikdo nevěděl, já si pro to vždycky na poštu dojdu sám. Kdybych se však jinak rozmyslil, dám vám o tom zprávu.”

“Jak si budete přát,” řekl úředník.

A Baroušek, poděkovav, pospíchal do spořitelny. Tam bylo hodně lidí, čekali na vklady a výplaty a četli si oznámení tam vyvěšená. A dědeček

také četl, že vklady do tří tisíc zlatých se zúrokují čtyřmi procenty, ale přes tři tisíce pouze třemi a půl.

"A tohle je pěkné nadělení," pomyslí si a rychle vypočítal, že půl procenta z jednoho tisíce je pětka a ze čtyř tisíc dvacet zlatých — o to bude úrok menší. Přemýšlel, co má dělati.

"Co pak byste rád, pantáto?" ozval se tu někdo vedle něho. Byl to pán v modrém oděvu s lesklými klofíky.

"Ale, vzácný pane," povídá Baroušek, "rád bych si uložil čtyři tisíce — a tuhle čtu, že se z tak velkých peněz platí menší úrok."

"To je nejmenší starost," řekl mu pán přitlumeným hlasem. "Ohlašte, že ukládáte dva tisíce a za chvíli jděte zas a oznamte zase dva tisíce, ale na jinou knížku — a můžete ji dát třeba na jiné jméno. Tak dostanete dvě knížky, každou na dva tisíce, a bude vám počítán úrok čtyřprocentní."

"I tohle je znamenitá rada, vzácný pane!" radoval se stařec. "Kdyby mi ji dal některý prostý člověk, rád bych mu za ni něco dal — ale takovému vzácnému pánu mohu jen poděkovat."

"Víte, pantáto," povídá ten pán, "já nejsem žádný vzácný pán, jsem jenom zdejší sluha; a když jste tak uznalým —"

"Ale Božíčku," s radostí, řekl dědeček a podal mu tři šestáky. "A víte, abych se vám pochlubil — zažil jsem na světě už dosti dobrého i zlého, ale dnešní den jest nejšťastnějším v mém životě. Jsem vlastně chudý člověk, ale mám šest vnoučat, a jen jedno je chudé. A to jsem pojistil ze svého výměnku, který mi odkázal hodný zet'. A k tomu pojištění mi radil ten nebožtík pan doktor, který tady v Praze vydával ten pěkný kalendář — však jste o něm jistě taky slyšel. A dnes mi banka vyplatila pro Rozárku ty čtyři tisíce. Ale poslouchejte, u nás v Marešově o tom neví ani živá duše, kdyby sem tedy od nás někdo přišel, prosím vás, nic mu nepovídejte. Až se Rozárka vdá, pak ať to ví každý, ale do té doby to musí zůstat tajemstvím."

"I nepovím to nikomu, pantáto,"

usmíval se sluha. "a až zase přijdete, jen se zas na mne obraťte, když byste potřeboval. rád vám poradím, když jste tak hodný."

Za chvíli odcházel Baroušek ze spořitelny, máje v kapse dvě knížky: jedna byla psána na jméno Rozálie Baroušková — a druhá na jméno Rozálie Hrušáková.

A teď se poptával dědeček — po bytu paní doktorové. Viděl ji jednou — před dvacíti roky, ale posud si ji dobře pamatoval. Když už nemohl poděkovati panu doktorovi, chtěl poděkovati aspoň jeho paní.

Zase prošel několik ulic a když nalezl její byt a představil se jí jako Baroušek z Marešova, paní doktorová se ovšem už na něj nepamatovala. Za to on ji poznal na první pohled.

"Inu, není divu," hovořil Baroušek, "milostpaní mne viděla jen jednou, a už je tomu dvacet let. Tenkrát byl živ ještě pan doktor — dej mu Pán Bůh věčnou slávu."

"Nemohu se upamátovati, stařečku," vrtěla paní doktorová hlavou; "k nám přichází mnoho lidí, a když je tomu tolik let, jak povídáte —"

"Ale já myslím, že se milostpaní přece upamátuje," řekl stařec; "já jsem tenkrát nepřišel jen tak, sesadil jsem panu doktorovi takovou historii do kalendáře. A měl jsem tenkrát veliké starosti s tím výměnkem, a pan doktor mi dal dobrou radu, jak bych to udělal. Dovedl mne do banky, abych se pojistil. A milostpaní mi tenkrát dala plné kapsy rohlíků."

"Ach, to jste vy, stařečku?" zvolala paní. "Už se pamatuji. A vy jste mi také poslal dopis, když můj manžel umřel, je-li pravda?"

"Ano, milostpaní, — račte odpustit, jestli jsem to dobře nesesadil; jsem jenom prostý člověk."

"Bylo mi velice milé, že jste si v tom mém zármutku na mne vzpomněl," odvětila paní doktorová; "však mám všechny ty dopisy uloženy, které mne tenkrát došly, a ten váš také. Ale posad'te se a vypravujte, jak se vám pořád vedlo."

A Baroušek vypravoval docela nenuceně, jako starý známý. Radost

mu rozvázala jazyk. Co všechno zkusil za ta léta, a jak dnes si přišel do banky pro peníze a pro Rozárku je uložil.

“Božítku,” doložil, “kdyby tak byl pan doktor ještě živ, jak bych mu dnes děkoval! Však mu to Pán Bůh na věčnosti odplatí.”

“A on by také měl radost, že se vám to všechno tak podařilo,” odvětila paní doktorová pohnutým hlasem. “On se vždycky těšil, když mohl někomu jakkoliv prospěti. Počkejte, stařečku, dám vám něco na památku od něho.”

A paní doktorová dala Barouškoví pěknou knihu “Domácí lékař”, od nebožtíka pana doktora sepsanou.

Baroušek měl velikou radost; hned vytáhl brejle, knihu prohlížel a stále děkoval.

“A když přijedete do Prahy, navštivte mne zase,” dokládala paní.

“To nebude dřív, až se bude Rozárka vdávat, dá-li Pan Bůh toho se dočkat,” odvětil Baroušek. “Už mi bude čtyřiasedmdesát, milostpaní.”

“Ale posud pěkně vyhlížíte,” ujistovala ho paní doktorová.

Baroušek se srdečně rozloučil a odcházel, aby si prohlédl Prahu. A když příštího dne odpoledne odjížděl, sotva že dobelhal na nádraží. Měl tolik baličků v rukou, že pořád se díval, aby některý neztratil. Vždyť měl tolik vnoučat a každému chtěl něco přinést.

Rozárka přišla mu k vlaku naproti, a oba měli co nésti. Doma rozdělil přinesené dárky, a zatím co je všichni prohlíželi a z nich se těšili, uložil spořitelní knížky do své truhly.

Také Josefovi koupil pěknou špičku na doutníky, ale spíše jen tak pro radost, neboť Josef byl jenom “svátečním” kuřákem. A také mi ji hned poštou odeslal. Že Rozárka k zásilce přiložila také dopis, netřeba ani připomínati.

Znenáhla přiblížila se doba Josefova návratu z vojny. Všichni se těšili, že si odbyl tu “túru”, jenom Sháněl se netvářil vesele. Tušil, že Josef nebude dlouho odkládati, že se

ožení, a on mu měl doplácti ještě čtyři tisíce.

U Svobodů se již věděl, že se Josef s Rozárkou mají rádi, a všichni tomu přáli. Dědeček si tím už hlavy nelámá, jen mladý Baroušek byl znepokojován myšlenkou, že Sháněl bude tomu asi bránit. Panímáma o tom nemluvila, ale chystala Rozárce slušnou výbavu.

“Járku, pantáto,” řekla kdysi, “ty se o ničem ani nezmiňuješ, jako bys neviděl, co se děje. Čekám, že Josef tě brzy požádá o Rozárku.”

“I vidím to,” řekl pantáta, “ale co tomu mám říkat? Dělá mi to starosti. Sháněla znáš — pochybuji, že k tomu jen tak svolí. Ten bude chtít, aby si Josef vzal bohatou.”

“Nu, což — na něm to přece nezáleží, co on bude chtít. Panímáma proti tomu dojistá nebude, a Josef ostatně už je svým pánem.”

“Je to platno! Stane-li se to proti Shánělově vůli, budou z toho věčné rúznice. On bude ženě otravovati život, a mladí by také nebyli spokojeni.”

“Vždyť ještě nevíme, jak se Sháněl zachová. Ale abychom tedy o tom promluvili. Chystám Rozárce výbavu a chci jí dát šest set zlatých; budeš s tím spokojen?”

“Pán Bůh ti to zaplatí,” řekl Baroušek a stiskl panímámě ruku. “Ani jsem tolik nečekal; vždyť jsem ti nic sem nepřinesl, a máme ještě tatínka na výměnku.”

“Ale jdi, nemluv tak,” řekla panímáma. “Kdyby bylo možno, dala bych jí ráda více, ale jen tolik máme na hotovosti, a dluhu se bojím; těžko se to teď uplácí. Tak chudou tedy Rozárka přece nebude. Za domek také dostanete asi pět stovek, a něco má snad uloženo.”

“Kolik je toho, nevím; knížku má tatínek.”

“Nu, půldruhého tisíce se shledá,” řekla panímáma. “Ted’ jen aby se hodilo Josefovi něco pěkného ke koupi.”

Mladý Baroušek byl nyní klidnější. Jen když bude mít Rozárka aspoň tolik. Ale přece se stalo, čeho se obá-

val. Když bylo všechno skoro již připraveno, a Josef už také měl v úmyslu o Rozárku požádati — přestal najednou k Svobodovům docházet. Všichni tušili, že to má svou příčinu.

Dědeček se s ním zastavil, když v neděli vycházeli z kostela. "Tak co, zarostla ti cesta k nám?" tázal se ho.

Josef se zasmušil. "Jsem rád, že jsme se setkali, dědečku," promluvil. "Byl u nás velký křik."

"Aj, snad proto, že si myslíš na Rozárku?"

"Ano, proto. Otec si počínal zrovna zuřivě, a že prý k tomu nikdy nesvolí. Ani vám nechci opakovati, co mluvil."

"To je zatím vedlejší. Jen mi pověz, co tomu říká panimáma, a co myslíš ty."

"Což maminka, ta nám přeje, ale tot' víte, chce se uchránit mrzutostí. A já — řekl jsem jí, že od Rozárky neupustím, at' otec brání sebe více, aby mu to pověděla. A jak by on mi taky mohl bránit! Ale hlavně k vůli mamince, abych nezavdal příčiny k hádkám, nešel jsem k vám. Dříve myslím se pohlédnout po nějaké chalupě, která by byla na prodej, neboť na statek nemohu pomýšleti, a potom, pantátu o Rozárku požádám."

"Tohle by nebylo dobře," mínil dědeček. "Ona také něco dostane, a ty ještě nevíš, co. Tedy s koupí ještě sečkej. A k nám jen přijď, neboť u nás si to všelijak vykládají, a Rozárka se souží. Však to nějak uspořádáme."

Josef slíbil, že přijde, a rozešli se.

VII.

Josef přišel hned odpoledne, a aby učinil konec všem pochybnostem, požádal Barouška o Rozárčinu ruku. Ovšem, že nebyl oslyšen, a Baroušek jenom doložil: "Jen aby tatík nedělal potom nějaké překážky! Víš, že tě máme všichni rádi, ale to by mne mrzelo."

"On už překážky dělá," prohodil dědeček, "ale my to s panímámou spravíme."

Ale nežli to dědeček spravil, že nevole propukla. Sháněl k večeru

přiběhl do statku jako divoch; dověděl se, že tam Josef byl, a to jej nesmírně rozzlobilo.

"Jdu si s vámi promluvit," spustil na dědečka, "abyste mi sem Josefa nelákali. Z té svatby nebude nic, rozumíte?"

"Tak?" zeptal se dědeček. "A co pak máte proti naší Rozárce?"

"Co mám proti ní? Ha, ha — ještě se ptejte! Nejste vy hloupý, co je pravda! Obě děti jste si pěkně usadil — z baráku do statků — náš statek vám byl jako dojná kráva, a teď byste ještě pověsil tomu hlupákovy, Josefovi, žebračku na krk! Ale z toho nebude nic, povídám ještě jednou."

"A já povídám, že bude," odvětil klidně dědeček. "Byl jsem Josefovým poručíkem —"

"Ale už jím nejste, a kdybyste jím ještě byl, tak daleko by vaše právo nesáhalo."

"Tolik práva dosud mám i Rozárčini rodiče, abychom mu ve štěstí nepřekáželi a své dítě mu dali, když si toho oba přejí."

"Ano, na tu svoji žebračku máte právo, toho vám nikdo nebere; ale Josefovým poručíkem už nejste, já však jsem posud jeho otcem, třeba nevlastním, a mám právo mu poručiti. Vašeho roztahování u nás už je dost — užil jste a užíváte posud, čeho jste nezasloužil — Josefa jste zkracoval, a ještě je vám toho málo!"

"I vy jeden utrhačí!" rozhorlil se Baroušek, "já že jsem ho zkracoval? Ano, zkracoval, ale ve prospěch váš! Dal jste si platit nekřesťanský za jeho výživu i tenkrát, když vám dělal čeledína. Měl jsem vám ukázati dvěře, když jste přišel se mnou vyjednávat!"

"Co jsem dostával, to jsem si zasloužil!" odsekl Sháněl. "Ale vy jste ho sem vábili, lákali —"

"A teď už dost!" rozkřikl se mladý Baroušek. "My jsme nikoho nelákali, a moje dítě není špatné, abyste vy se o ně otíral. Ještě slovo, a vyletíte odtud, nevzděčný človče! Vy jste přinesl do statku tři tisíce, a nikdo vám toho nevyčítá. A teď,

když jste tolik let užíval Josefovy polovice skoro zadarmo, ještě budete dělat různice a ve štěstí mu překážet? Ostatně — moje dítě může být bez Josefa také živo.”

“Tot’ se ví, to je nějaké štěstí!” ušklíbl se Sháněl.

“Už jděte, povídám!” zvolal Baroušek.

“Nu, vyhazovat mne nemusíte,” řekl Sháněl. “Tot’ se ví, že půjdu a už sem nepůjdu, ale Josef taky ne, to bud’te jisti.”

“O tom rozhodne jeho matka a my,” řekl ještě dědeček, když Sháněl již odcházel.

“Nech toho, dítě,” obrátil se otec k plačící Rozárce. “To bys udělala pěkné štěstí; ještě by ti někdy vyčetli chudobu.”

“Ale co pak je do takových řečí,” odvětil dědeček mrzutě. “Josefa známe dobře a víme, že nebude nic vyčítat.”

“Nebudeme se však přece doprošovati, aby si směl Rozárku vzítí,” namítal hospodář.

“Také toho není potřeba. Povídám, že je tu hlavní osobou panímáma, Josefova matka. Musíme tedy promluvit s ní, a když ona svolí, musí Sháněl mlčet. Oni s ním nebudou, a on jim dá pokoj. Ovšem, kdyby panímáma tomu nechtěla, pak bych sám Josefovi radil, aby na Rozárku zapomněl. Vnucovati se nebudeme. Ale já vím, že ona tomu přeje; Josef aspoň mne o tom dnes ujistil.”

Rozárka pohlédla vděčně na dědečka; věděla, že on to všechno urovná.

A dědeček si došel k panímámě hned ráno; věděl, že bude sama doma. A podivil se, když ji spatřil docela klidnou, a když jej s úsměvem uvítala. “Však jsem vás dnes čekala,” povídala srdečným hlasem.

“Nu tak — snad ani nevíte, co se u nás včera semlelo?” tázal se dědeček.

“I vím dobře. Jakmile se Sháněl dověděl, že Josef byl u vás, sedlo to na něj, a rozběhl se k vám. Pak přiběhl a chlubil se, co prý vám pověděl.”

“Pověděl, to je pravda, ale my jsme zas pověděli jemu. A teď’ jdu k vám, panímámo, abychom se spolu domluvili. Nevím, co vy tomu říkáte.”

“Ale už je to srovnáno, pantáto. Josef si Rozárku vezme. Nu, povím vám to celé, jak to bylo. Přemýšlela jsem o tom od té doby, kdy se mi Josef svěřil, neboť’ jsem tušila, že můj muž bude vyvádět. A také jsem věděla, že nesmím ukázati žádnou nerozhodnost a slabost. Ty děti se mají rády, a byly by nešťastny, kdyby se nedostaly. Nač jim tedy bránit! Tak tedy: když muž přijel, hrmotil až hrůza a osopil se na hochy. On je dobrák a aby se snad nezapomněl proti němu, odešel a potuloval se někde v polích až do noci. Neříkala jsem nic a nechala jsem muže vykřičet. Když konečně přestal, začala jsem mluvit já a on poslouchal. Až jsem se tomu podivila.

“Víš, od koho máme svoje jmění?” pravila jsem. “Od mého nebožtíka muže. Jemu nikdo nebránil, když si mne chtěl vzítí chudou, a mně také nebránil nikdo, ani hochův poručník, když jsem si chtěla vzítí tebe, ačkoli jsi do statku málo přinesl. Uznávám, že jsi se přičiňoval a hospodářil, ale připomenouti ti to mohu přece, neboť’ co jsi ušetřil, to je tvoje, a nikdo ti to nevezme. Kdybys se byl oženil do chalupy, byl bys se asi stejně namáhal a přičiňoval, ale tolik bys byl nenashromáždil, to víš dobře. A teď’ bych ráda věděla, proč bráníš ty mému dítěti?”

Chtěl něco namítati, ale já jsem řekla: “Ted’ mlč a nech mne domluvit, jako jsem já nechala tebe. Měl bys ještě právo hochovi brániti, kdyby měl svoje jmění od tebe; ale víš dobře, že je má po svém otci; ty jsi mu nepřidal ani krejcaru. Jak můžeš tedy brániti, aby nemajetná dívka nedostala se do cizího jmění? Máš k tomu právo? A konečně se tě ptám, co máš proti Josefovi? Ačkoli jest mým dítětem, jsem jeho vlastní matkou, a ty nevlastním otcem, dal jsi si za jeho výživu slušně platit až do jeho dospělosti. Já nevím, kolik dětí má takový osud, aby se musily dát

od rodičů žít za peníze. A musíš říci, že tvoje vlastní děti tě spíš někdy zarmoutily než on.

A za to všechno chceš nyní dělati překážky jeho štěstí? Ty se zlobíš ze dvou příčin: předně, že mu máš doplatiti podíl. Ale to bys mu musil dáti, i kdyby si vzal jinou. Ostatně Josef není takový, aby na tebe naléhal. A pak máš zlost na Barouškovy, ačkoli ti neublížili. Naopak, pantáta Baroušek ti ve všem vyhověl. Jiný poručník byl by asi tak ochotně ke všemu nesvolil. To je tedy tvá uznanost za všechno? Myslila jsem, že jsem tě za těch dvaadvacet let dobře poznala; ale zatím jsem tě poznala až teď.

Bud' se tedy umoudříš, necháš různic, a budeme spolu klidně žít — chceš-li totiž. Anebo, nechceš-li, tedy se rozejdeme. Statek jest naším společným majetkem. Když jsme se vzali, byl odhadnut za třicet tisíc, náleží tedy každému z nás patnáct tisíc. Čtyři tisíce máme ještě doplatit Josefovi, každý dva, máme tedy po třinácti tisících. Josef má peníze — vyplatí ti tvůj díl — a ty se odstěhuješ. Josef se ožení, přistěhuje se sem, a budeme hospodařiti společně — bez různic a křivd.

"Tak!" vyrazil ze sebe Sháněl — "a což naše děti?"

"O ty se rozdělíme, každý si vezme jedno, a každé dostane jeden náš podíl na penězích."

"A co tomu všemu říkal?" tázal se Baroušek.

"Bylo viděti, že to v něm vře, ale přemohl se. Vidím, že jste se proti mně smluvili, spikli, dělejte si tedy, co chcete, já vám už bránit nebudu; jen abyste potom někdy nelitovali."

"Ale já jsem ho ještě upozornila, že to nestačí, když bude ke všemu mlčet a při tom se snad zlobit. Máš vyplatit Josefovi čtyři tisíce a chceš-li, aby na tebe nenaléhal s placením, tedy se s ním a s pantátou hled' udožbit."

"Bodejt', odsekl mi, "mám je snad odprosit, ne?"

"Toho není třeba," odpověděla jsem, "oni na to jistě nečekají. Ale

chovej se k nim vlídně, jako oni k tobě, že jsi na všechnu mrzutost zapomněl, a to postačí."

"Už na to neřekl nic a ráno choval se k Josefovi, jakoby se nic nestalo."

"Nu, to jste ho pěkně dostala!" řekl dědeček. "Ale prosím vás, kde se to ve vás vzalo?"

"Inu," usmála se panímáma, "vzpomněla jsem si na vás, že vy vždycky taky tak jednáte, bez křiku, ale rázně. Však on si beztoho myslí, že to nemám ze sebe, a že jste mi snad poradil, abych se obrátila k soudu a žádosti o rozvod, nedá-li pokoj — a toho se asi bojí."

"Nu, jen když jste to tak moudře vyřídila: dělalo mi to starosti."

"Ted' už je po starostech; kdybyste byl nepřišel, byla bych přišla já k vám."

Dědeček se ještě chvíli zdržel, vyjednával s panímámou, kdy by měla býti svatba, a potom pospíchal domů, aby pověděl Rozárce radostnou novinu.

A tu najednou potkal Sháněla; přivázel s pole jetel. Sháněl první pozdravil a zastavil se.

"Járku, pantáto," začal, "včera — víte — jsem byl trochu dopálen, ale nedivte se, člověk má tolik starostí, že neví, kde mu hlava stojí. Abych řekl pravdu, já proti té vaší holce ničeho nemám, ale dopálilo mne to, že Josef — víte, kdyby aspoň byl něco řekl, ale to nic, jakoby mu po mně nic nebylo. Tak už toho nechme, a když to má být, ať se vezmou, já už tomu bránit nebudu."

"Tak, tak, sousede," pochvaloval dědeček, "tohle je od vás moudrá řeč. Nač pak těm dětem překážet ve štěstí, když se mají rádi. Tak už na to zapomeňme, co se nemilého stalo."

"A abych nezapomněl," řekl zase Sháněl, "mám doplatit Josefovi ještě čtyři tisíce — snad mne nebude uhánět? Nerad bych se dlužil."

"I toť víte, že nebude, on je uznalý. Vždyť Rozárka také něco dostane; jen bud'te bez starosti."

A tak se zase v dobrém rozešli.

"Tot' se ví, jen o peníze máš sta-

rost — ty se nezapřeš, lišáku," řekl dědeček sám k sobě.

Rozárka objímala starce, div ho neudusila, když jí pověděl, že jest všechno urovnáno.

"Vždyť já o to nemám žádnou zásluhu," bránil se, "to všechno udělala panímáma, té se poděkuj. A jak pak, kdy už chceš mítí svatbu — raději dřív, ne? ..."

"Ne, dědečku, kdy bude chtít tuhle maminka, vy, Josef a panímáma — vy všichni, nejsem nedočkavá, jen když nám již nic do nebude bránit."

"Nu, abychom s tím počkali až na jaře," mínila panímáma.

"Já také myslím," souhlasil dědeček, "však není na to zmeškáno. Jsou to starosti, dítě; 'o není jen tak, vdátí se. Ale teď musíme hledět, abychom něco pro vás koupili, a aby to nebylo daleko."

Rozárce se poprvé zalily oči slzami, když pomyslí, že již za nedlouho opustí na vždy milý domov.

"Ale vy, dědečku, půjdete k nám?" řekla určitě.

"Počkej, vždyť se ještě nestěhuješ, ani se ještě nevadáš," usmál se starzec. "Snad bys si nechtěla přivéstí do hospodářství hned výměnkáře?"

"I chtěla, dědečku, však vy půjdete. Tatínek a maminka zde budou mít ještě Františka a Terinku, ale my bychom tam byli sami, a stýskalo by se nám."

Dědeček se jen usmíval. Těšilo ho, že ho má Rozárka tak ráda, ale neříkal ničeho.

Ted' byli zase všichni spokojeni. I Sháněl se podvolil osudu a zvykl tomu, čeho nemohl změnití. Aspoň nedával na sobě znáti, že by se mrzel.

Tak uplynul podzim, minula i nevlídná zima, a blížilo se jaro, kdy dle úvahy rodičů měli se spojití Josef s Rozárkou nerozlučným svazkem.

VIII.

O sv. Janě měli Josef s Rozárkou druhou ohlášku. Dědeček jel zase do Prahy, aby vyzvedl pro Rozárku peníze — čtyři tisíce i s úroky. Navštívil opět paní doktorovou, která ho ráda viděla a přála snoubencům ště-

stí.

Na zpáteční cestě si koupil noviny, aby mu ušla chvíle. Prohlížel oznámení na posledních stranách a tu se dočetl, že jest v Březově na prodej dobře zařízený statek za 30 tisíc zlatých.

"I safraporté," povídá si dědeček, "tohle by se těm dětem hodilo. Březov je od nás vzdálen jen dvě hodiny cesty, a tak by nebyly rýlíš daleko." — A již se obíral tou myšlenkou po celou cestu.

Doma pověděl, o čem se dočetl v novinách, a již příštího dne se vydal s Josefem na cestu do Březova. A pochodili dobře.

Statek náležel vdově Struháčkové, které byl před nedávnem zemřel muž. Měli jen jednoho syna, a ten byl v Praze doktorem. Nyní naléhal na matku, aby statek prodala a odstěhovala se k němu. Ona tomu byla ráda. Byla již v letech, vdávati se nechtěla a sama hospodařiti se bála.

Přijala dědečka i Josefa vlídně a přátelsky, a všechno jim ukázala. Stavení bylo v pořádku, pozemky úrodné — bylo patrné, že nebožtík byl dobrým hospodářem.

"Tedy bychom to koupili, panímámo, ale snad nám něco slevíte?"

Panímáma však se držela. Žádala prý by více, kdyby nechtěla statek prodati hned. "Ale uděláme to tak," pravila po krátkém přemýšlení. "Úroda ovšem náleží ještě mně — a o tu se tedy rozdělíme, aby ti mladí také něco klidili, třeba nesili. Každá strana dostane polovic. Moji polovici prodáte a peníze mi zašlete! Doufám, že mne neošidíte. Jednám s vámi poctivě, a vy budete zajisté také."

"Tu je ruka, panímámo," řekl potěšený Baroušek. "Hned po svatbě napíšeme smlouvu a peníze vám vyplatíme. A na úrodě vás nezkrátíme ani o krejcar. Ale abyste měla jistotu, požádejte některého souseda, k němuž máte důvěru, aby byl svědkem a sám vám podal zprávu o tom, co se sklídí."

"Dědeček dal panímámě dvě stovky závdavku, požádal ji, aby jim už

slovo nerušila, a odešl.

"Dědečku," povídal Josef cestou, "já se toho bojím, považte, mám jenom dvacet tisíc, tatínek mi ty čtyři tisíce tak brzy nezaplatí, co má Rozárka, je pouhá maličkost, — zůstanu tedy dlužen skoro deset tisíc. To bude veliká starost."

"Mlč a nekaz mi radost!" odsekl dědeček a to tak ostře, že se Josef až zarazil.

"Nu, nedivte se mi, že se bojím," dodal chlácholivě, "jak těžce se to s dluhem hospodaří — viděl jsem u otce."

"Víš, Josífku," odvětil dědeček už zase přívětivě, "já to tak nemyslí; ale přece mne znáš, že bych na tebe nějaké těžké starosti neuvalil a na Rozárku taky ne. Tak chci jako říci, když já se starám, že ty můžeš zatím být bez starosti."

Josef už byl upokojen; věděl, že ho důvěra v dědečka nezklame.

Příští dny uplynuly v samých starostech o přípravy ke svatbě. Neměla sice býti hlučná, nepřál si toho nikdo, a nejméně dědeček, ale přípravy byly přece veliké, ač měli býti pozváni jen příbuzní. Panímáma Baroušková měla už jednoho syna ženatého a dceru provdanou, Sháněl měl ještě rodiče a ženatého bratra. Panímáma Shánělová byla teď na statku celé dny...

Ačkoli Rozárka doufala býti s Josefem šťastna, přece usedavě plakala, když před odchodem do kostela přijímala od obojích rodičův i od dědečka požehnání. Inu, o svatbě prý ani jinak býti nemůže, střídá se smích a pláčem — tak jako to bývá v celém lidském životě.

Teprve při svatebním obědě zavlála srdečná veselost. I dědeček byl samý vtip. Sháněl pilně jedl a pil, a snad by se byl taky rozesmála, ale myšlenka na ty čtyři tisíce tomu nedopustila. Dověděl se, že dědeček koupil pro Josefa statek za třicet tisíc — a kde vezme Josef tolik peněz? Jistě bude od něho ty čtyři tisíce žádati hned.

Potom hosté svatebčanům připíjeli

a odevzdávali jim dárky, které pro ně uchystali. Že by také dědeček něco byl připravil, na to ani žádný nepomyslel. Říkali, že jest družbou. A když všichni byli zaujati prohlížením dárků, dědeček odešel do komory a vzal ze své truhly pěkně nový svázaný starý kalendář. Pak se vrátil do světnice.

Když se hosté poněkud utišili, dědeček povstal a řekl povýšeným hlasem:

"Milý ženichu a nevěsto a vzácní pání hosté! Když jste mne při této svatbě povýšili za družbu, já teď, ten čestný úřad rád přijímám, a to tím spíše, že ženich a nevěsta jsou oba moje vnoučata, a to jistě málo kterému dědu se stane, aby slavil svatbu svých vnoučat. Tak já především jako družba jejich jménem děkuji dobrotivému Pán Bohu, že jim dal dočkati se tohoto radostného dne, kdy sobě slíbili před oltářem stálou lásku a věrnost. Po Pánu Bohu děkuji jejich drahým rodičům, že je v ctnosti a bázni Boží vychovali. Potom děkuji vám, vzácní hosté, že jste přišli s námi jejich manželský sňatek oslavit. A poněvadž jste byli tak laskavi a rozličné dárky našim snoubencům přinesli, děkuji vám i za to, ačkoli oni vám již poděkovali. Tím jsem vyplnil svůj úkol jako družba, ale nechci, vzácní pání hosté, 'ako dědeček býti vámi zahanben. Když vy jste přinesli dárky, i já jsem nevěstě něco uchystal. Ale znáte mne, jsem starý čtenář, a někteří lidé se mi smějí, že schovávám staré kalendáře a že bych žádný z nich nikomu nedal, spíše že bych se posledního kabátu zbavil. Ať se smějí, já se k tomu přiznávám, že mají pravdu, když to povídají. Je pravda, že jsem se v životě dost napracoval a nastaral, ale jiného jsem si neušetřil, nežli staré kalendáře. Proto také nemohu naší nevěstě nic jiného dátí — všecky jí nedám, to bych nerad — dám jí jen jeden, ale, ten, který mi byl nejmilejší."

Po těch slovech podal Rozárce kalendář.

Sháněl se tajně ušklíbl, ale panímámin nejstarší vn Antonín řekl: "Máš pěknou panítku, Rozárko; nej-cennější dárek je ten, kterého si dárce sám velice vážil. A my víme, jak má dědeček rád staré kalendáře. A povídá, že mu tenhle byl vždycky nejmilejší. A dal jej pěkně svázati."

"Mně je od dědečka všecko milé," řekla Rozárka. "Budu si je o dárku vždycky vážiti."

Počala převracovati listy, aby se podívala, proč se asi ten kalendář dědečkovi tak líbil. Ale jaké překvapení ji čekalo! Již za prvním listem našla stovku. Obrátila druhý — zase stovku; třetí, čtvrtý, a když jich obrátila asi deset, a za každým spatřila takový cenný obrázek, — tu jí sklesla ruka — Rozárka se zachvěla a upřela usazené oči vděčně na dědečka.

"I safraporte, to je krásné čtení v tom kalendáře!" zvolal Antonín. "Rozárko, převracej dále — snad to bude ještě hezčí."

Ale Rozárka nemohla, mžitky se jí dělaly před očima. Vzal tedy Josef kalendář a převracel listy dále. Sedmdesát listů měl a za každým byla stovka.

"Sedm tisíc!" volali užasli hosté. "Dědečku, kde jste vzal tolik peněz?"

"Dědečku," řekl zase Antonín, "prosím vás, nemáte ještě jeden takový kalendář pro mne? Já bych si ho náramně vážil, třeba nebyl tak pěkně svázán."

"Proč ne," řekl dědeček; "až umru, rozdělíte se o ně; ale takové obrázky nejsou v žádném."

"To je škoda," tvářil se Antonín ztrápeně, "já jsem se už tolik těšil."

Vzrušení mezi hosty bylo náramné. Všichni se hrnuli ke kalendáři, aby si prohlédli náhle objevený poklad.

Rozárka plačíc pohnutím padla dědečkovi kolem krku. "Dědečku, vidíte, že půjdete k nám," prosila. "Nevím, zdali se vám do smrti budu moci odsloužiti za takovou dobrotu."

A po ní přistoupil Josef, aby se

připojil k její prosbě. Z ostatních žádný jakoby nechtěl věřití vlastním očím — jen panímáma Shánělová se usmívala. Ačkoli se jí dědeček ničím nesvědčil, přece tušila, co asi učinil se svým výměnkem. Za to její muž vyvaloval oči, div mu z důlků nevylezly. Pak si oddechl a pomyslíl si: "Snad přece nebude Josef chtít ode mne ty peníze hned!"

"Milí pání hosté," ujal se dědeček zase slova, "družba vás teď slušně žádá o ticho, aby dědeček mohl mluvit. Divíte se asi, odkud pochází věno naší nevěsty, a já vám to krátce vypovím. Prvních šest set dala jí naše dobrá panímáma kromě pěkné výbavy, jako své vlastní dceři. Pán Bůh jí to tisíckrát zaplat'! — Pět stovek jest Rozárčino věno po rodičích; právě jsme je dostali za domek, který od nás koupil náš nájemník. — Čtyři stovky — to jest můj výměnek za poslední dva roky. To už je patnáct. Dalších dvanáct stovek, to jsou naše úspory i s úroky. Nájemník nám platil ročně z domku čtyřicet zlatých a byl v něm sedmnáct let. — To jest dvacet sedm stovek."

"Ještě třiáctýřicet, dědečku," připomínal Antonín.

"Ano, ještě třiáctýřicet, ale to je celá historie, milí pání hosté. Tvůj nebožtík tatínek, Josífku, pojistil mi na statku výměnek, dvě stě zlatých ročně. A já nevěděl, jak bych si jej nejlépe uložil. Tak jsem jel do Prahy k tomu panu doktorovi, který se stavoval ten kalendář. Milí pání hosté, to byl moudrý a hodný pán. On mi poradil, abych pojistil Rozárce u banky věno — čtyři tisíce zlatých, aby je dostala po dvaceti letech. Můj výměnek na to stačil, a ještě mi každého roku desítka zbyla. Potom po několika letech jsem také dostával podíl z členského zisku, tak zv. dividendu, a to jsem všecko ukládal v městě do záložny. Však jsme z toho také dali dvě stě závdavku na statek, který kupujeme pro naše novomanžely. Banka mi vyplatila ty čtyři tisíce přede dvěma roky; uložil jsem je do spořitelny a teď jsem bral přes

tři stovky úroků. To je ta celá historie.

"Ty máš, Josífku, dvacet tisíc, a Rozárka má sedm: vypůjčíš si tedy pouze tři tisíce, abys statek zaplatil. Jen buďte živi v bázni Boží a ve svornosti. Děkuji Pánu Bohu, že jsme pro Rozárku aspoň takové věno uhošpodařili. Nebojte se, pantáto Sháněle, že Josef bude na vás naléhati: doplatíte mu podíl, až budete moci. Já mám ovšem dále dostávatí výměnek, ale ten odkazují teď našim novomanželům. Však mám polovici dostávat od nich a polovici od pantáty. On bude tedy tu stovku dávatí teď jim. A hned dám také o tom zprávu bance do Prahy, aby věděli, že už je nebudu obtěžovat."

"Já přeji dědečkovi," promluvil zase Antonín, "aby byl živ do sta let — to jest ještě čtyřicet, a výměnek by činil za tu dobu s úroky asi pět tisíc."

"Já vím, ty myslíš, že bych do té doby našel také pro tebe takový kalendář," žertoval dědeček.

"Dej Pán Bůh, aby byl dědeček živ do sta let!" volali všichni, a připíjeli dědečkovi. Jenom Sháněl se ušklíbl

a zabručel: "To bych pěkně pocho-dil!"

"Tak jsem vám to všechno vysvětlil," řekl ještě dědeček, když byl všem poděkoval. "Ale, milí páni hosté, ještě vám připomenu, kdo má o to největší zásluhu. Je to ten hodný pan doktor, který skládal ty kalendáře. Kdyby mi byl tak dobře neporadil, byla by Rozárka takové věno nedostala, neboť to víte, když má člověk peníze v rukou, že je snadno utratí, i když jest šetrný. Ale takhle jsem je dle rady pana doktora hezky ukládal. Pomodleme se všichni dnes za něj, aby mu Pán Bůh dopřál věčné slávy za vše, co dobrého zde vykonal."

* * *

A my přejme, milý čtenáři, totéž poctivému Barouškovi. Nedožil se sta let, ale dožil se osmdesáti pěti. Žil u svých vnoučat v Březové, jak si žádali, ale je pochován v Marešově v hrobě své manželky. To bylo jeho posledním přáním.

Choval ještě tři pravnučky a těšil se až do poslední chvíle ze štěstí mladých manželů, o něž byl od jejich útlého mládí tak nezištně pečoval.

“Fabiáne, Luft!”

Sepsal František Křen.

OLNÍ cestou za hřbitovem krácel vysoký, statný muž, tak asi padesátník. V ústech měl krátkou dýmku a v ruce motyku. Bylo to ještě v těch dobách, kdy skoro každý chodil na venkově bos a boty vzal jen tehdy, když šel do kostela anebo platit v městě panu “vrchnímu” dáňku.

Strýček Roztočil, co šel cestou za hřbitovem, byl také bos, ač si mohl koupiti celý trh botů i se všemi ševci. Měl grunt, měl peníze, byl rychtářem, žena jak majolenka, pivo v dědině řízné a vždy od čepu a tož co by strýčkovi Fabiánovi scházelo?

Chodil na pole vždycky s motykou, aby, jak říkával, měl něco v ruce, ale ani jednou do země nezakopl.

Sousedé si někdy strýčka dobírali, že chodí na procházku jak pán, jenom že prý pání nemívají při procházce motyky a jsou obutí.

Strýček začal vždycky stejně: “Já jsem muž galilejský a vy jste jenom čmeláci, abyste věděli! A že chodím s motykou? Nechodil s ní také Adam?”

“Chodil, ale kopal!”

“A co bych já kopal? Já mám grunt, mám peníze, tož mohu zaplatit! At’ dělá chudoba! A když jste vzpomněli tu motyku, tož víte, vy čmeláci, jakou motyku měl Adam?”

Takové otázky se sousedé ovšem nenadáli a opatrně mičeli.

“Já jsem muž galilejský a já to vím! Adam měl motyku s uchem, aby do ní mohl zastrčití toporo. Rozumíte? A mnozí pání mají boty černé jak své svědomí!”

Strýček byl, jak vidíte, povedená kopa a mluvil-li “at’ pracuje chudina”, tož to zle nemyslel nikdy. Prál

chudině, měli se u něho dobře, ale poslouchatí musil každý jak na vojně.

Zašel kus cesty za hřbitovem a potkal několik starších žen. Nesly něž trávy.

“Kam, děvčátka, kam jdete, která mě chtít budete?”

zanotil jim strýček na přivítanou.

“Strýčku, vás žádná, ale váš grunt všECKY!”

“Co že? Mě žádná? Já jsem muž galilejský a to mně nepovídejte, že žádná. Kdybyste byl ještě svobodným, anebo už vdovcem, tož by se nejkrásnější děvčata pobíla o legát, na kterém bych seděl, neřku-li potom o mě.”

Pochodil chvílku po poli a vrátil se domů. Žena seděla v kuchyni u okna a četla ve velkém “nebeklíči”. Padesát let by jí ještě nikdo nehádal.

“Co děláš, Rozárko?”

“Já čtu tady. Však bys, Fabiáne, mohl taky někdy vzít ty modlitby doma do ruky.”

To se ti lehko řekne, když máš ještě oči jak vydra, ale já, milá Rozárko, už na to nevidím. Kdyby tam tak každé písmeno byla šikovné děvče, tož by to čtení —”

“Ale, Fabiáne, ty starý hříchu, že se nebojíš Pána Boha za tu řeč!”

“No, no! Ještě jsem nedomluvil, a už říkáš amen. Kdyby tak každá písmena byla šikovné děvče, tož by to čtení rozebrali mladí, a co bys ty potom měla? Já jsem muž galilejský a —”

Strýček už nadořekl. Chytil rychle čepici a zaměřil ku dveřím. Vedle gruntu byla hospoda a strýček zaslechl, jak hospodský bije na bečici a na ráží. To strýčkovi nikdy neušlo a vždycky v pravý čas odskočil na holbu čerstvého.

“Už tě zas mlsná honí?” zlobila se na oko Roztočilka.

“Co mlsná? Kázal jsem obecnímu sluhovi, aby obešel sousedy, že mají přijít hned za rozkazem do rady, aby se mohla řádně odevzdati panu vrchnímu v městě dáňka a sluha, však ho znáš, jaký je, měl dobrý nápad. Zašel si do hospody, jak to obyčejně dělává, a řekl hospodskému: pantáto, mám obcházeti sousedy, aby přišli hned za rozkazem do rady. Kdyby chudák sluha třikrát dědinu oběhl grunt od gruntu, nevím, kolik by jich přišlo. Tak ale nechá běhání, jde do hospody a řekne: pantáto, uhoďte několikrát na bečku a že tu budou za chvílku všichni sousedi a zrovna jak za rozkazem.”

“A ty první mezi nimi,” smála se jaksi kysele panímáma, ač toho občerstvení muži přála.

“Však jsem muž galilejský,” usmál se pantáto, či jak tehdy říkali, strýček, a ten tam.

Tlučení hospodského na bečku mělo zrovna čarovnou moc. Kdyby byl některý soused až na hranicích sousední obce na poli, uslyšel vždycky, že se naráží v hospodě čerstvá bečička a hajdy domů, či vlastně do hospody.

Tak bývala za dřívějších dob “silná” naše piva a proto tak silné na vědírka tlučení.

Přišel do hospody a usedl velmožně za stůl.

Obecní sluha, či jak nyní říkáme “policajt”, stál u dveří jak svíčka a nos — mu až hořel plamenem.

“Nácku!”

“No?”

“Co no? Tak se mluví s úřadem? Kde jsou sousedé? Měli přijít hned za rozkazem a víš, že je na to pokuta.”

“Policajt “Nácek” zdvihl ruku, roztáhl všech pět prstů jak na obranu: “Však oni přijdou do jednoho. Čerstvé pivo bez sousedů a sousedé bez čerstvého piva! Jak se bije na bečici, to slyší každý raději, jako kdyby zvonili všemi zvony na roráty.”

Nácek měl pravdu. Asi v půl ho-

dině byli sousedé v hospodě. Rychtář jim vykládal, že jako za dva dny musí do města k panu vrchnímu s dáňkou a tož aby byl každý zítra přichystán a nedoplatky aby byly také v pořádku. Úřad že je úřad a dáňka se musí zaplatiti, vezmi, kde vezmi a jenom ne z cizího.

“No ja, pane rychtáři,” začal soused Jiřík. “Na nás ti páni pořád lezou a když my na ně, tož jim přijde zrovna pod kramflík a víte, pan-ský kramflík je tuze tvrdý. Já mám různé nedoplatky, platiti nemohu — a já si s vámi, pane rychtáři na pana vrchního zajdu a povím mu tam, — co a jak, ale groše mu nedám. — Nic nedávat — a jenom brát, na to není třeba mnoho učenosti. — Však já mu to povím.”

Sousedé si s rychtářem poseděli, kutili na dáňku a na vrchnost a nejvíce řezník Jiřík.

Když byli v nejlepším, přišel do hospody chalupník Strnad. Dal pozdravení a jaký už on byl, začal se plést sousedům do řeči.

“Jste vy mně rytíři! V hospodě plno udatnosti a před úřadem čepice a nos až na zemi a platíte jak ta naše země, třeba ji za tu všecku úrodu a požehnání kolikráte rozoráme a rozrýváme. Tak to u nás bývalo, jest, ale nebude vždycky. Platím-li, musím vědět, proč platím, nač platím a co z toho placení mám dobrého a ne, abych byl jak včela, které se vždycky odebere plný plást medu.”

Rychtář Roztočil se rozkohoutil: “Slyšíš, Strnade, já jsem muž galilejský a s takovou řečí mně sem nechod’, když jsme tu my sousedé na radě za rozkazem. My jsme tu všichni sousedé, máme grunty a ty jsi jenom chalupník a co se ty opovažuješ dnes mezi nás? Chalupník smí v hospodě veřejně mluvit až v sobotu po páté odpoledne, ale soused a sedlák každý den! Rozumíš, ty čmeláku?”

No, no, pro slovo snad nebude zle,” mírnil ho chalupník Strnad.

Nespokojeni byli všichni a rychtář je měl co krotiti a zkrotil je brzy.

Dal narazit novou hečičku kvasničového na propití a sousedé zapomněli brzy na vrchnost. Dáňku složili ještě ten den a na druhý den měl jít rychtář s dáňkou do města.

"Já jdu také! Já to panu vrchnímu nedaruju a povím mu toho až ho bude hlava boleti," hlásil se Jiřík.

Na druhý den se vydali na cestu. Botv přes rameno a ostře k městu. "Dnes uslyším, Fabiáne, co umím. Už jsem si to v noci skládal, jak spustím na pana vrchního." Mimo úřad říkal rychtářovi "ty".

"Jenom ne zostra, Jiříku! Víš, náni nerozumí žertu. Aby tě to potom nemrzelo!" napomínal ho rychtář.

"Co by mne mrzelo? Já jsem řezník a řezník se mrzí jenom tehdy, když chce vydělat dvacet zlatých na dobytku a vydělá jenom deset."

"No víš, já jsem muž galilejský —"
"— a pro mne třeba farizejský! Meleš pořád jednu."

To rychtáře dopálilo a už mluvil, jak by zuby vodu cedil.

U města obuli boty a šli k panu vrchnímu.

Pan vrchní seděl v kanceláři a otíral si brejle. Dali pozdravení a rychtář odčítal na stůl dáňku.

Pan vrchní vzal knihu, zkoumal a zaškaredil se jak obloha před bouří: "Kdo neplatil?"

"Strnad nezaplatil ani starý dluh a na novo nedal zas nic."

"Však ho lajdáka naučíme." pohrozil pan vrchní: "Kdo neplatil ještě?"

Rychtář pohlédl bokem na Jiříka: "Tady Jiřík prý —"

"— Co prý? Kde máte peníze?" vyskočil pan vrchní a zrovna proti Jiříkovi.

"Prosím pěkně, tady," ulekl se Jiřík. Otočil opasek a vysázel na stůl svou dáňku.

"A co uděláme s tím Strnadem? Zaplatí?"

"Já myslím, že ano. Má stelnou krávu a tož jak prodá tele, snad všechno zaplatí."

"Tož dobrá! Ale řekněte mu, jak nebude brzy všechno v pořádku, že ho dám zavřítí."

Rychtář si vzdychl: "Ach, ja, nane vrchní, je to bída, je to zle! V kostele nám hrozí trestem věčným, na úřadě trestem časným a tož kdo má být potom sedlákem?"

Pan vrchní se k té řeči z chuti rozesmál, ale aby neztratil na vážnosti, spustil potom na oko zhurta na svého písaře, který se jmenoval Fabián: "Fabiáne, luft!"

Písař už věděl, co to znamená. Chtěl-li se pan vrchní někoho z kanceláře brzy zbavit, zakřikl zkrátka "Fabiáne, luft", písař otevřel dveře a chtěj nechtěj, musil každý ven.

Rychtář s Jiříkem také pochopili, co to znamená a honem vyšli na chodbu.

"Ty's mu dal," smál se rychtář. "Doma děláš hrdinu a tady bez dlouhých okolků platíš a posloucháš jako školák."

"Nezlob a co já vím, nevíš ty. Už jsem mu chtěl něco říci, ale neřekl jsem raději nic. Stál by mně za to. Měl jsem tu peníze a tož jsem mu je dal. Na a najež se toho stříbra! Což o mne by tak nebylo, ale o tebe, rychtáří!"

"Jak to?"

"Jmenuješ se Fabián?"

"Už přes padesát let!"

"A víš, co ti řekl pan vrchní? A víš, co to znamená: 'Fabiáne, luft'?" On tě jako rychtáře naší počestné obce vyhnal a ještě si na tě zavolá: 'Fabiáne!', podpichoval Jiřík.

"No víš, to mně neříkej! Já jsem muž galilejský —"

"— a dáš se vyhnati," škádli dále Jařík. Slovo dalo slovo a než došli domů, pohádali se na dobro.

Aby se vymstil, vykládal rychtář v hospodě sousedům, jak to Jiřík "zostra" všechno panu vrchnímu pověděl. Když byl v nejlepším, přišel Jiřík a slyše, že je řeč o něm, zavolal zvesela: "Fabiáne, luft!"

Sousedé se smáli a ptali se, co to znamená. Ochotný Jiřík ovšem nelenil a všechno dopodrobno sousedům vyložil. Od těch dob se smávali Jiříkovi, jak dělal před panem vrchním hrdinu a rychtář musil často slyšet o směšné "Fabiáne, luft!" Byl

dobrák, na oko se tomu sám smál, ale mrzelo ho to přece a umínil si, že to panu vrchnímu nedaruje.

Strnadovi se otelila kráva. Prodal Jiříkovi tele, ale o rychtáře s dáňkou ani nezavádil. Přišel dopis na rychtáře od pana vrchního, co že je se Strnadem a s tou dáňkou?

Rychtář poslal policajta k Strnadovi. Strnad, šelma od kosti, policajta "Nácka" pěkně přivítal a častoval ho "prostějovskou" kořalkou, co do něho vlezlo. Nácek pil jak vyprahlá země déšť a jak už měl dosti, začal zas úředně, ale mluvil, jak by jazykem převracel kamení. "No víš, Strnade, zaplatit jednou musíš a tož zaplat'."

"Však já zaplatím."

"A kdy?"

"Řekněte rychtářovi, aby vzkázal panu vrchnímu tak: že mám doma v posadě housera a jak ten houser vyseď a jak ho potom vykrmím a prodám, že na groš všecko zaplatím, aby neměli páni bídy."

"Synku, nevím, co na to řekne pan vrchní."

"At' řekne, co chce a kdyby sem přijel, tož mu řeknu zkrátka, 'Fabiáne, luft', a poletí jak ti pyšní andělé s nebe."

Nácek odešel a pověděl všecko rychtářovi a rychtář se rozkohoutil: "Já jsem muž galilejský a takové vzkázání mám vyřídit panu vrchnímu?"

"A potom ještě řekl Strnad 'Fabiáne, luft', přisolil podnapilý policajt."

"Co. To také řekl? Čmeláku, já ti vytrhnu žihadlo, že budeš na mě do smrti vzpomínat!"

"On to má, víte, od Jiříka a ten ho proti vám podpichuje."

"To máš pravdu. Jiřík je jeho dětem kmotrem."

Ze síně se ozval káravý hlas rychtářky: "Prosím tě, co zas máš?"

"A co bych měl? Já jsem muž —"

"— bať jsi muž a když jsi muž, tož jednej jako muž a neposlouchej takových klevet, co ti tu Nácek napovídá."

"A co já mluvím špatnosti?" hájil se policajt.

"Kořalka není nic dobrého a řeči z ní ještě horší. Tam jsou —"

Rychtářka nedopověděla. Ukázala rukou na dvěře a Nácek už byl venku.

Rychtář chodil dlouhým krokem po světnici a přemýšlel, jak by se Jiříkovi a Strnadovi vymstil.

Jak už to často bývá, že kde nestačí rozum mužův, nastaví svůj žena, tak to bylo i u rychtářky. "Fabiáne, vidíš, nač se zlobíš a krátíš si život? Tobě neublížil ani Jiřík, ani Strnad, ale tobě i Jiříkovi ublížil pan vrchní. Jak's Jiříkovi půjčil, tak ti oplatil a tož nač ten hněv? Smíš se s Jiříkem a Strnad, když nechce platit, at' si všecko obskáče sám!"

"Já? Já jako rychtář mám snad ještě Jiříka prositi? Já jsem muž —"

"— chybuje jako každý jiný člověk. Však chybují často vyšší páni, jak rychtáři."

Rychtář se usmál: "To máš pravdu, že chybují! A jak!"

"Tož vidíš! Podejte si s Jiříkem ruce a bude to v pořádku."

"Tož necht'! Ale já přece nezačnu!"

"Však se to už nějak spraví. Hněv je jako nemoc a tož nač to? Poslechni a uvidíš, že ti dobře radím."

K večeru si zaskočila rychtářka k ženě Jiříkově a rychtář doma zatím hlídal. Kam šla žena, nevěděl.

Čekal ve světnici a žena nešla. Čekal v kuchyni a ženy tu ještě nebylo. Vyšel na dvůr, popocházel netrpělivě a v té slyší vedle z hospody známé tlučení na bečičku. To už vydržeti nemohl. Rychle všecko uzamkl a už byl ve vratech.

"No, no, jenom mně neuraz nos," domlouvala mu rychtářka, která se právě vracela domů.

"Však je čas, že už jdeš. Necháš mě tu samého jako klášterníka."

"A ty bys rád do hospody?"

"Máme úřední věci," lhal rychtář a ten tam. Hned na síni slyšel z hospody jakýsi nezvyklý křik.

"A tož ty tak? Ty budeš šiditi lidi?"

Po hlase poznal Jiříka. "Počkej, já ti dám zas jednou: 'Fabiáne,

luft", myslil si rychtář a vešel vážně do nálevny: "Co je to tady a kdo to křičí jak na dědině?"

"Já!" ozval se Jiřík. "Hospodský bije na bečku jak vzteklý."

"A co by nebil, když naráží?"

"Ja, kdyby narážel! Přijdu sem do hospody a ptám se, kde je rychtář."

"A co je ti po rychtáři?"

"Ještě jsem nedomluvil. Hospodský povídá, že tu pantáta rychtář ještě není ale že ho hned zavolá. Vzal paličku a bil na prázdnou bečku, jak by narážel. To mě dopálilo a povídám: z rychtáře blázna nedělej, je to úřad a v té vy už jdete."

"Jiříku, to máš pravdu a vy, hospodský, víte, co já jsem?"

"Ale pane rychtáři, já jsem to tak nemínil. Ve staré bečce je ještě trochu piva, to právě teď vycedím a myslil jsem si, než přijdete, že bude naražena čerstvá a vy že přijdete právě k nejlepšímu."

"No máte oba pravdu," mínil rychtář.

"A potom vždycky říkáte, že já jsem proti vám," poznamenal Jiřík.

"Říkal jsem, ale nyní vidím, že ctíte úřad a tož —"

"— odpusťme si, co jsme si a bude zas zadobře," dodal Jiřík a podával rychtáři ruku.

"No víš, že jsi to ty, tož nechť. Ale zasloužil bys!"

"Co bych zasloužil? Začal jsem já?"

Už by byli pomalu zas v sobě, kdyby nebyl v té zazvonil z věže zvon k večernímu klekání. Hovor ustal, sousedé obnažili hlavy, zbožně se modlili a modlitba byla jak voda na oheň hněvu. Zapomněli na všechno a byli zas dobrými přáteli.

Bylo to řeči a divení po dědině, že se rychtář s Jiříkem smířil a jenom Strnad se nedivil a říkal veřejně: "Však já vím, co to je. To je všechno proti mně, ale já se nedám. Chalupník má také duši v těle a domkař a ti ostatní také a já bych nechtěl ledakomu, co je nad nás, viseti na ptách, až bude slaviti své na nebe vstoupení."

"A kdy zaplatíš, Strnade, dáňku?" ptali se ho kamarádi.

"At' platí sedláci, když jsou takoví páni! Já nedám nic, dokud nebudu moci. A já nemohu platiti nikdy. Po žebráku snad nebudou chtít kabelu a hůl?"

"Což víš, Strnade, přijede-li sem pan vrchní, tož tu hůl přiveze sebou."

"A nač?"

"No aby z tebe vyklepal tu dáňku."

Strnad se jaksi zarazil. "Že by sem přijel pan vrchní? A co by tu dělal? Víte to, kamarádi, jistě, že sem přijede?"

"Nácek povídal, že slyšel od rychtáře, že si rychtář s Jiříkem pozvou pana vrchního na zabíjačku, aby na nich neseděl neustále jak divoký husar na koni."

Strnad se zamyslel a šel domů.

* * *

Uplynulo několik neděl a přiblížily se "císařské hody". Všude v dědině se peklo, vařilo a smažilo a nejvíce u rychtáře. Dva dny před hody přišel k rychtáři Jiřík v bílé zástěře a zabil mladého vepřika.

"Bude maso dobré?" ptal se rychtář.

"Jako mandle. Pan vrchní olíže všechny prsty."

"A přijede v neděli jistě?" ptala se rychtářka.

Rychtář se usmál: "Kde je co zdarma, to takoví páni rádi. Když jsme k němu přišli minulý týden tady s Jiříkem a zvali jsme ho, byl jak med a šel s námi po schodech až na ulici a jenom to si vymínil, že musí přistole Strnad obsluhovat. Vymlouvali jsme mu to, ale on ne a ne a že přijede se svým písařem a Strnad že pozná, co to je, neplatiti vrchnosti povinnou daň."

"Když ale chudák nemůže, tož jak má platiti?" hájila rychtářka chalupníka.

"Na to se pan vrchní neptá a chce jenom peníze. Ostatně už mohl zaplatiti dávno, kdyby jen býval chtěl, ale on má od jakživa tvrdou hlavu."

Však se s ním pan vrchní vypořádá, až jenom přijede."

Lidé šli v císařské hody v neděli s hrubé, když hrčel dědinou panský kočár a v něm vedle kočího na kozlíku vychrtlý písař pan "Fabián". Vzadu seděl veľmožné pan vrchní. Podbradek se mu roztěkal až na třetí knoflík vesty od krku, oči měl jak v loži zasazené, vlasy byly nad ušima sčesány k očím a cylindr dovršoval celou tu vrchnostenskou krásu.

Lidé uctivě pozdravovali. Kočí jim ukazoval své vyleštěné boty, pan Fabián vypínal jak starý houser svá uzounká prsa a pan vrchní se velkopansky štaral v nosu a ohlížel se po děvčatech.

Kočár zastavil před rychtářovým gruntem. Rychtář, Jiřík a několik předních sousedů drželi v hrstcích beranice a vítali uctivě pana vrchního.

"Je tu Strnad?"

"Poníženě prosím, tady jsem," hlásil se Strnad a hrbatil se uctivostí jak starý kocour.

"Chlape mizerná, máš peníze?"

"Prosím poníženě, mám."

"A zaplatíš dnes?"

"Prosím poníženě, zaplatím dnes."

Taková odpověď všecky překvapila a nejvíce pana vrchního.

"A máš peníze u sebe?"

"Poníženě prosím, pane vrchní, že-na je sem přinese."

"Tedy dobře a abys nám neutekl, budeš při stole obsluhovat."

Zasedli po modlitbě ku stolu, jedli, pili a dobře se jim dařilo. Zvláště zajíc s omáčkou chutnal panu vrchnímu znamenitě.

Byl právě v nejlepším rozmaru, když volali Strnada, aby šel na dvůr, že je tam jeho žena.

"At' jde se," nařizoval pan vrchní.

"Poníženě prosím, pane vrchní, ona se tuze stydí," omlouval ji Strnad.

"Tedy půjdu já sám na dvůr," vrchní na to a šel se Strnadem ven.

Na dvoře u komůrky stála mladá, krásná žena a držela v rukou cosi zamotaného v papíře.

"To je vaše žena?"

"Poníženě prosím, je."

"Strnade, víte co? Řekněte rychtářovi, že jste mně už peníze zaplatil," povídal pan vrchní a pohlédl významně na Strnada.

"Ja, když on mně, prosím poníženě, nebude věřiti."

"Tedy mu to řeknu sám."

Pan vrchní oznámil ve světnici udivenému rychtáři, že Strnad všecko na groš zaplatil a vytratil se na dvůr.

"Kde máte ženu?"

"Ta šla tam do komůrky pro jakýsi hrnec."

Pan vrchní se usmál: "Já půjdu také do komůrky. Zavřete za mnou dvěře. Ale žádnému, že jsem tam, ani muk."

"Poníženě prosím, ani muk."

Pan vrchní vešel do komůrky, Strnad za ním zavřel dvěře a zahákoval a ten tam do světnice.

"Kde je pan vrchní?"

"Ale šel se myslím někam podívat do zahrady, nebo kam."

Seděli, popíjeli jak o hodech a pojednou se ozvalo ze dvora divoké bušení na dvěře. Vyběhli na dvůr a z komůrky slyšeli úpěnlivý hlas pana vrchního: "Fabiáne, luft!" Fabiáne, luft!"

"Co je? Co se stalo?" volali všichni a písař Fabián první otevřel dvířka do domnělé komůrky.

Pan vrchní v tváři červený jako rak a všecek znečištěný vyběhl na dvůr a za ním několik čiperných vepříků.

"Johann, einspannen," (Jene, zapráhni) řval zrovna pan vrchní a vztekem se celý trásl.

Kočí rychle zapráhl, vhodil na pana vrchního svůj plášť a když vstupoval písař Fabián na kozlík, přitočil se k němu Strnad a šeptal mu: "Poníženě prosím, odpusťte, že se při obědě stala mýlka. Místo zajíce jsem vám a panu vrchnímu přinesl kocoura, co žena přichystala pro mě."

Písař zbledl: "Co? Ko-ko-kocoura! Pane vrchní, my jsme měli dnes k obědu kocoura!"

Pan vrchní se převrátil jak bez ducha, "Johann" švihl do koní a tryskem vyjel z gruntu.

"Strnade, ty nešťastný člověče,

co's to vyvedl? Vždyt' to byl zajíc a ne kocour!"

"Bať to byl zajíc, ale já jsem chtěl, aby páni ten oběd dobře zazili."

"A jak se dostal pan vrchní do chlívků?"

"Ja, to já nevím."

Bylo to tak: Strnad věděl, že má pan vrchní rád pěkné ženské. Dohodl se se ženou, namluvil vrchnímu, že šla žena do komůrky a žena zatím šla domů. Pan vrchní vešel místo do komůrky do chlívků, uklouzl, zamažal se a když chtěl ven, dveře byly zaháčeny.

Že mu pan vrchní daň promine, vida jeho pěknou ženu, na to též Strnad počítal a nemýlil se.

Že se zmínil písaři o kocouru, to byl nápad Jiříkův a vydařil se též.

Pan vrchní i pan Fabián toho domnělého kocoura odstónávali několik dní.

Jednoho dne přišel z města posel, že se má Strnad dostaviti k panu vrchnímu a to hned.

Strnad se potutelně usmál: "Řekněte panu vrchnímu, že ho vzkazuji pěkně pozdravovati a že bych rád přišel, ale že mně žena zamkla do komůrky boty."

Co měl chudák pan vrchní dělati? Mstít se nemohl, nesměl, dlouho ještě vzpomínal v hněvu na nešťastné hody a v dědině se dosud zachovalo to jeho "Fabiáne, luft!"

První úspěch

Napsala L. Grossmannová-Brodská

ZAJISTĚ to nebyl nijak zábavný ani utěšený hovor, do jakéhož byly zabrány dvě osoby, jež za pěkného dne jarního stanuly před velkým domem v úzké a srázné ulici pražské. Byl to mladý muž s dívkou, na jejíž mladistvé, přibledlé tváři byla znáti velké vzrušení, vyvolané řečí jejího průvodce, který bez ohledu na to, že výrazné oči dívčiny pohlížely na něho slzavou záplavou, neuprositelně pokračoval: "Což veškeré moje námitky a rozumové důvody jsou u tebe marny, Emilko? Ani tehdy nevzdáš se svého úmyslu, pravím-li, jak nynější tvé jednání bude při pozdějším spojení našem nevlídným snad stínem, rušícím soulad našich srdcí a štěstí obapolného?"

Dívka po těchto slovech pozdvihla posud skloněnou hlavu a s výrazem pevné, neoblomné vůle v ušlechtilých tazích řekla jasným a určitým hlasem: "Ne, ne, v tomto posledním s tebou nesouhlasím, Jaromíre; a byť bych uznávala nejednou tvoji pravdivou námitku, tož přece mně nikdy nenamluvíš, že moje touha po samostatnosti, horoucí moje přání, užitekovi schopností, jimiž mne snad Bůh obdařil, mohly by mezi námi postaviti nějakou hráz. Až příliš dobře znám tvé smýšlení, přičící se jakékoli ženské samostatnosti, což ty vše úsměšně nazýváš — neplodnými emancipačními choutkami, avšak při tom znám též dobře ryzí tvoji povahu a tvoji lásku ke mně, než abych se obávala odsouzení tak krutého jedině proto,

"A jsi tím jista, že se nemýlíš? Že nejdeš za klamným preludem, bys jedenkrát dospěla tam, kde snad bože budeš oplakávat zřícení se

všech krásných snů a ctižádostivých nadějí?"

"Nikoli, ctižádost nepřiměla mne k pokusu, bych vydala tuto svoji první práci; jest to něco vyššího, posvátnějšího, co celou moji bytost táhne ku pramenům pravdy, krásy a dobra, z nichž hodlám napájetí svoji mysl i srdce ku prospěchu všeobecnému."

Mladý muž se mimovolně usmál nadšenému výrazu, s jakým pronášela dívka poslední slova, načež řekl: "Ty malá, tvrdohlavá blouznilko, kdybys znala veškerá ta úskalí a propasti života, ó věř, že bys činila dle mého přání a jen právě tam, v tichém a ochranném kruhu domácím hledala bys zdroje uspokojení pro svoji něžnou a měkkou mysl, a ne v samém toho opaku, totiž v činnosti veřejné."

"Můj úmysl je nezvratný, nerozmlouvej mně to, Jaromíre. Znáš moji pevnou vůli i trpělivou píli a mám-li kromě toho též nadání, jak jsi mne ty i mnozí jiní nejednou ujišťovali, proč bych se obávala a váhala déle, státi se spisovatelkou?"

"Proč? Ó Emilko! Což mne tak málo chápeš, tak málo mi rozumíš, že můžeš takovou otázku vůbec předložit?"

"Nerozčiluj se, Jaromíre; znám tvé přání, abych po ten čas, dokud nedosáhneš vlastní samostatnosti, žila jen v tichu a domácím ústraní, ale mně tak nelze činiti, mně to nedá. Ó, nezbraňuj mně více, usmíř se s tou myšlénkou, že tak jednám po zralém uvážení a s rozmyslem," mluvila dívka dojímavým hlasem.

Laskavý a dobromyslný úsměv, který snědou tvář mladého muže učinil ještě zajímavější, zahrál po těchto slovech kolem rtů Jaromírových, když, chopiv se ručky dívčiny, řekl:

"Je to pro mne štěstím, Emilko, že s jistotou vím, kterak budeš teprve příští zimu slaviti svoje osmnáctileté narozeniny, jinak bych se snad pozastavil nad zralostí tvého uvažování."

Ani dívka neodolala čtveráctví, s jakým byla tato slova pronesena; záhy však nabyla předešlé vážnosti, řkouc: "Nedomnívej se, že se ti žertem podaří, čeho jsi jinak svěsti nemohl."

"Bohužel, mám toho četné důkazy, jaká je tvrdá a nepoddajná ta tvoje roztomilá hlavička, a protož nebudu více plýtvati slovy."

"Která by zajisté nebyla nic platná!"

"Ty čtveračko vzdorovitá, ty ukrutnice, ty, ty —" hrozil žertem Jaromír.

"Ale Jaromíre, my se zde škádlíme jako dvě nerozumné děti, zapomínajíce na účel své cesty! Musím si nyní pospíšiti, a což ty, nepřijdeš pozdě do přednášky?"

Oslovený podíval se na hodinky, načež odpověděl: "Mnoho času sice nemám, leč rychlejší chůzí to snadno dohoním; jen jednu otázku mi ještě dovol, Emilko! Proč jsi se vzdala malování, proč více nehodláš býti malířkou, vždyť k tomu máš veliký talent a vím, že to bylo od dětství tvým nejhoroucnějším přáním."

"Jak, ty — víš? tázala se zaražená dívka.

"Ano, vím; řekla mi to včera za tvé nepřítomnosti tvoje sestríčka Mína. Nechodíš prý více do učebných hodin k malířce Hradecké; tvoje krásné úspěchy, které tvému okolí činily veliké potěšení, mají nyní zaniknouti? Řekni mi, příznej se, proč jsi se toho vzdala?"

Bylo to leknutí, bázeň, hněv aneb lítost, co po těchto slovech vehnalo do lící dívčinyh nejtemnější ruměnc, který v příštím již okamžiku ustoupil bledosti až úžasné?

"Až jindy — nyní — dnes nemohu — až podruhé ti vše vysvětlím, Jaromíre —" mluvila přerývaným hlasem.

"K čemu takové okolky, Emilko?

Což nejsem hoden tvé důvěry? Ne později, ale hned mi to řekni."

"Nemohu — mně nelze."

"Takto mně neuklouzneš," řekl Jaromír, provléknuv ručku dívčinu skrze své rámě, neboť pozoroval její pokus uniknouti do domu, u něhož stáli, "jen se tak nechvěj, zlatá dušinko, a zpovídej se mi bez obalu."

Dívka se byla mezitím vzpamatovala, volnou rukou přejela si přes palčivé oči, které se nutily do výrazu vzdorného i chladného, když dělala: "Neslibilo se mi to více — neměla jsem trpělivosti a pak — sám jsi mi nejednou řekl, že jest to — jako vůbec veškerá ženská práce — příliš namáhavé a nevděčné zaměstnání."

"Ay, ty malá pošetilko!" zvolal Jaromír téměř vítězoslavně; "povolání, při němž tvému nevšednímu nadání kynulo tolik úspěchů, jsi se vzdala pro novou, pouze mlhavou vidinu a snad se dokonce domníváš, že jako spisovatelka spíše dosáhneš toho, co jsi od sebe odvrhla v dětinské nerozvážnosti."

"Pust' mne, Jaromíre; nedrž mne tak pevně. A především tě prosím, neodsuzuj mé jednání, jehož pohnutky neznáš. Hled', spěchám velice, nerada bych dnes zameškala, k čemu jsem se připravovala tak dlouhou dobu a co mne stálo nesčetné s tebou potyčky a hněvy."

"Nuže, jdi, Emilko, budoucnost sama tě přesvědčí, kdo z nás obou měl pravdu! Jdi a věř, že z celé své duše přeji ti šťastného pořízení, ačkoli víš, jak velice proti mysli jest mi tento tvůj krok."

"Ano, vím! Vždyť nedal jsi se ani pohnouti, abys to sám redakci doručil, ba ani se mnou tam nechceš jíti."

"Není to z neochoty, není to z nelásky, ale —"

"Ale ty to neschvaluješ, a nechceš mi proto býti nápomocen."

"Ano; nyní však spěchám, s Bohem!"

"S Bohem!" zavznělo za ním ze třesoucích se rtů dívčinyh hlasem přerývaným slzami, a když se odcházející Jaromír po několika krocích

ohlédl, Emilka byla již zmizela v průjezdu.

Nebyly to příliš utěšené myšlenky, kterými se Jaromír obíral spěchaje do přednášky, kamž ho volala povinnost jako pokročilého již ve právnických studiích posluchače. Zajiště však vzdor svému spěchu i vzdor důležité dnešní přednášce byl by se vrátil zpět k té, již náleželo celé jeho srdce i veškeré mladistvé, neporušené city posvěcené tím vědomím, že jen zvěčnělému otci dívčiny je povinován vděkem za odbyté již studie, po jichž ukončení viděl krásný cíl ve sloučení se s milovanou dívkou a ve podpoře její, úmrtím octovým v neutěšených poměrech postavené rodiny. — To bylo mladému právníku zářícím světlem ve tmě jednotvárného, mnohému strádání podrobeného života, to bylo mile zahřívajícím teplem ve mrazné prose všedních zápasů a zárukou lepší budoucnosti, k jejímž dosažení nechybělo mu ani ušlechtilé pevné vůle, ani schopností a mladistvé horujícího zápalu. On však nyní spěchal, šel dále, až zašel, neboť netušil jak po jeho odchodu se dívka přitiskla do tmavého koutečku za dveřmi průjezdu a tam šátkem pevně na ústa přitisknutým tlumila štkání, které otrásalo jejím útlým tělem. —

Byla to trpká a hrozná bolest, jež jí v tomto okamžiku rozdírala srdce. Ba, pravdu měl Jaromír, a běda, že ona sama to též nejlépe věděla, jak mnohoslibný, krásný a čestný úspěch jí kynul na dráze malířské a ona se toho odřící musila, ano, musila, ne z vrtkavé lhostejnosti, jak to před Jaromírem líčila, odřekla se své nejkrásnější naděje a touhy, ale z nutnosti, poněvadž nebylo více prostředků na zakupování barev, plátna a na různé malířské potřeby.

Avšak zda toho vše mohla a směla Emilka Jaromírovi říci? Ona, jež byla vtělená dívčí hrdost a ušlechtilá pýcha, měla říci svému ženichovi, jak jest malý a nepatrný ten výdělek za ty ku podivu jemné ženské práce, nad nimiž si její ubohá matka neustále zrak namáhala, marně se snažíc zažehnati neblahou bídou, jež hrozila

vetřítí se do četné, druhdy velice zámožné rodiny, kterouž však dlouhá nemoc a konečná smrt otce živitele zanechala bez pomoci, bez ochrany a nezaopatřenou? Oh, mohla-liž to útlocitná dívka říci tomu, o němž věděla, že sám bojuje s nedostatkem všeho druhu! Ne! Ne! Všecko to mučennictví ve starosti probdělých nocí, dnů strávených při úmorném namáhání, špatně placené práci a nedostatečné výživě snášely matka i dcera tiše a hrdinsky za cenu toho, by se nestaly obětí lidského úsměšku i pokořujícího politování.

V onen den, kdy Emilčina matka více než jindy klonila ustaranou hlavu v trapných rozpacích nad tím, má-li svůj skrovný příjem dáti na činži aneb na teplé víněné šaty pro desítiletou Minku, řekla Emilka: "Hled', matinko, pokusím se napsat něco krátkého, povídku neb črtu; mám zvlášť pěknou myšlenku, a podaří-li se mně to pěkně sestavit, snad to někde přijmou do tisku a honorář za to bude nám vítaný."

Bledá paní se bolestně usmála: "Ach, dítě drahé, jaký to máš dětinský a blouznivý nápad! Kdo hodlá psát pro veřejnost, ten musí mít již vlastní zkušenosti, ale ty, ty! O čem bys ty mohla psát?" a pro sebe pak doložila: "leda o útrapách a starostech neutěšeného dívčího žití..."

"Ale, matinko, cosi mně říká, že se mi to zdaří. Smím se pokusiti?"

"Inu, těší-li tě to! Ale, milé dítě, připrav se na zklamání, které nemine toho, kdo se dá na toto pole."

A Emilka psala. Řádek ku řádku kladla na bílý papír úhledným sice, ale přece jen nevypsáným rukopisem. Vše, co zaujímal její mladou a živou obrazotvornost, co cítilo srdce dívky sedmnáctileté, znající život jen z nejtрудnějších jeho stránek, pro niž ale byly, díky pečlivé ostražitosti matčině, hlubiny lidských vášní posud zastřeným obrazem Saiským...

A tak povstala povídka, jež by sice uspokojila mnohou mladinkou a blouznivou dívčinku, ale člověk, střízlivě pohlížející na svět, byl by se tomu usmál právě tak, jak to učinil

Jaromír, když mu Emilka plna radostné hrdosti dala přečísti svůj první pokus spisovatelský. Líbilo se mu to, nemohl jinak než chváliti, vida v tom celé to jasné zrcadlo, křísťalově čisté duše dívčí uslyšev však, že s tím Emilka pomýšlí na veřejnost, spráskl v úžasu ruce.

“Ty bláhová, bláhová, nečiň toho!” smál se jí, nevěda, jak mnoho dívce záleží zvláště na finančním zdatu její práce. Emilka však nedala jinak. —

A toto vše téměř jediným mžiknutím prolétlo dívčinou myslí, když se nyní tiskla do koutku temného průjezdu. Konečně zde byla, v domě redaktora a nakladatele; až sem před dům ji Jaromír, doprovodil a pak odešel. Cítila se tak opuštěnou, nepatrnou a skleslou. Takto nemůže jíti dále, nemůže předstoupiti před redaktora! Vyšla z domu a zahrnula vzhůru do sadů. Když se byla prošla, hodiny na věži ukazovaly jedenáctou. “Snad posud není pozdě,” pomyslíla si Emilka, zastavivši se před lesklou výkladní skříní, aby se podívala, není-li na ní znáti stopy pláče. Nebylo na ní znáti ničeho; zaměřila tudíž znovu touze cestou, kudy sem šla před chvílí s Jaromírem. Opětne vešla do chodby, urovnala si klobouček, zapjala rukavičku a zmužile pokročila v před. Ze zahrady, oddělené ode dvora železnou mříží, zaslechla jásavý, dětský smích. Dívka to považovala za dobré znamení a ohlednouc se plaše vškol, zdali jí nikdo nepozoruje, poznamenala se křížem, vytáhla z kapsy u šatů závitky papíru a s tlukoucím srdcem vystupovala po schodech do prvního patra.

Ze světlé předsíně vstoupila do salonku, kdež ji přijala mladá dáma velice milého a sympatického zevnějšku.

“Přála bych si mluvit s panem redaktorem,” zajíkala se Emilka.

“Těší mne, že je tatínek právě doma,” mluvila mladá dáma, “raďte okamžik posečkati, slečno, ihned vás k němu uvedu,” a ukázavši na aksa-

mitové křeslo, zmizela ve vedlejším pokoji.

Emilka zvědavě rozhlížela se vškol. Líbilo se jí neskonale v tomto světlém, útulném salonku, jehož jedna strana byla zasklená a zastavená pečlivě pěstovanými exotickými rostlinami; veliký, kulatý stůl byl pokryt nejlepším výběrem českých, skvostně vázaných knih, kolem stolu křesla tmavorudého aksamitu, a velkými okny podala na to vše záře jarního, blahodárného slunka, které ve ztýrané duši dívčině probouzelo novou, sladkou naději; — jemný, lahodný hlas vytrhl ji z dumání.

“Raďte vstoupiti, slečno, tatínek vás očekává,” a v nejbližším okamžiku vstupovala Emilka d omítnosti, jež bývá ve fantasii mladých spisovatelů nováčků obestřena vždy jakýmsi kouzlem divné posvátnosti. —

Avšak při vstupu do zatemnělého poněkud pokoje, při pohledu na nevýslovně laskavou a vlídnou tvář staříčkého pána, který seděl v lenošce u prostého psacího stolu, jakoby s Emilky všecka tíseň spadla; na vlídný pokyn přistoupila blíže a dosti pevným hlasem přednesla svoji žádost, že totiž nese panu redaktorovi k nahlédnutí malou práci, pakli by se hodila pro jeho časopis.

Starý pán řekl na to laskavě: “Dobře, dobře, milá slečinko; ponechte to zde, přečtu to. Asi za čtrnácte dnů mne opět navštívte, sdělím s vámi potom svůj úsudek.”

Šťastná i volná cítila se Emilka, když se ocítila na ulici. Věru, nebylo to tak zlé, jak se obávala! Obstojí-li její práce, jaké to bude vítězství nad Jaromírem, jaká vydatná pomoc pro ty různé a četné životní požadavky. O kéž by již minulo těch čtrnácte dnů! Jak byla ráda, že přemohla svůj ostych, a když matinka pro neodkladnou práci nemohla jíti s ní, že šla sama osobně k tomu starému, vlídnému pánovi; kdyby to byla zaslala poštou, neměla by nyní té radostné a blažící důvěry, jakouž pocítila při pohledu do jeho dobrotivých očí. —

Mnohem klidněji a střízlivěji sice, avšak s radostným přece očekáváním vstupovala dívka po čtrnácti dnech do povědomého domu.

"Slečna není doma, odešla k paní radové," oznamovala jí služka v předsíni, domnívající se, že návštěva Emilčina platí domácí mladé dámě.

"Přeji si mluvit s panem redaktorem," řekla Emilka.

"Tož, prosím, račte dále."

Když vstupovala dívka do salonku, spatřila ve křesle u stolu starého pána, který s úsměvem pravil: "Zajisté přicházíte pozeptati se po své práci."

"Ano, osměluji se, a prosila bych —"

"Vaše práce, milá slečinko, dosti by se mně zamlouvala, myšlénka je dobrá, a sloh, ač posud nedosti vybroušený, při delším cviku se zajisté zdokonalí. Pro dnes vám však musím říci, že vaše povídka tak, jak jest, nijak se do mého časopisu nehodí."

Štěstím pro Emilku, že to vše bylo řečeno vlídným a laskavým způsobem, jinak by zajisté nebyla potlačila hlasité vzlyknutí. Takto však jen pozvedla k mluvčímu své oči, na jejichž řasách stkvěly se dvě mladé slzičky. —

"Zde na stolku máte svou práci," mluvil dále starý pán. "a snad podruhé se vám něco jiného lépe podaří."

Třesoucí se rukou uchopila Emilka na stole ležící svitek papíru a chystala se k odchodu, avšak pan redaktor, který její tvář bedlivě pozoroval, zadržel ji slovy: "Vidím to na vás, slečinko, jak litujete svého prvního nezdaru; ve vaší práci je znáti skutečnou snahu i pílí, spojenou s nadáním, snad by se dalo přece něco dělati, kdybyste si neobtěžovala některá místa znovu přepracovati dle mého návrhu."

"Ó, s největší radostí tak učiním," zvolala potěšená Emilka.

"Vypusťte ze své povídky onu zbytečnou rozmluvu dvou mladých dívek o plesových šatech, a hlavně všecko to, co zajímá myslí skoro všech mladinkých děvčátek, co však nehodí se pro širší kruhy čtenářů. Vůbec měj-

te na paměti, že můj list čítají nej-různější vrstvy lidí."

"Děkuji za laskavý ten pokyn, ráda se dle něho budu řídit."

"Dobře. Ale ještě něco; nežli počnete znovu něco psátí, tu vždy každou čtvrtku papíru na kraji přehněte jako u školních úkolů a ponechte to nepopsané pro pozdější opravy. Tak, a nyní se mějte dobře až do té doby, kdy mně svou práci znovu přinesete."

Opětně se ocitla Emilka na ulici zmítaná různými pocity, z nichž však prokmitala radostná naděje, že její práce není úplně bez ceny. Opravám ráda se podvolí a pak, pak snad přece dočká se kýženého výsledku... Kdyby to dalo dobré nebe!

Neminulo ještě ani čtrnácte dní, když Emilka poznovu se vypravila. Tentokráte byla jí uspořena cesta do prvního patra, neboť když vstoupila do dvora, zahlédla starého pána sedícího v zahradě. Pokynul jí vlídně, aby vstoupila k němu. Vše kolem se bujně zelenalo, rostlo, kvetlo; pan redaktor seděl u stolu pokrytého spoustou knih a časopisů a kolem něho vesele skotačil hlouček roztomilých dětí. S úsměvem ukázal Emilce na tu dětskou drobotinu: "Tot' jsou moje vnoučátka," řekl laskavě.

Se zalíbením pozorovala Emilka čilé děti pobíhající na slunci, vždyť také ona okřívala v tomto krásném jarním dnu.

"Zajisté mně nesete svou práci? Tož prosím, ponechte ji zde a za týden opětně sdělím vám výsledek."

Ale vzdor veškerému očekávání Emilčinu ani tato oprava ještě starého pána neuspokojila, neboť když se dostavila po několika dnech, pravil: "Dobře jste vykonala opravu, kterou jsem vám navrhl, ale též předposlední část vaší povídky potřebuje škrtání. Ponecháte-li tu práci zde, vykonám opravu sám, aneb by vám snad bylo milejší, vzítí si to opětně domů a sama to ještě trochu přepracovati."

"Ó, prosím, sama tak učiním mile-
ráda, neboť vaše laskavost ke mně, vážený pane, je i takto veliká, že nemohu připustiti, byste se k vůli mně

ráčil ještě více namáhati," řekla Emilka.

"Jak vám libo, slečinko, a především si zapamatujete, že dá-li se kdo do cechu spisovatelského, nesmí se lekati žádné nesnáze a žádného namáhání."

Téhož dne, kdy si Emilka po třetí usedla ku psacímu stolku, aby opětě opravila první svůj literární pokus, vcházel do pisárny starého pana redaktora — právník Jaromír.

Po nutném se představení i jemu popřál starý pán laskavého sluchu; mladý muž mluvil dlouho a horlivě a docela mu ušlo, že usmívavá a dobrotivá tvář starého pana čím dále více vážněla, až ku konci přijala na sebe výraz skoro přísný. —

Jaromír domluvil a upřel své zraký tázavě na svého posluchače, zarazilo ho to však nemálo, když starý pán vážně pravil: "Rozumím vám úplně, mladý muži, jakož i chápu pohnutky vašeho jednání i dobrou při tom vůli. Těší mne vaše důvěra ke mně, ale nezapomínejte, že i to ubohé dítě, o které se nyní jedná, obrací se ke mně s dětinnou a pevnou důvěrou, kterouž bych nerad zklamal. Žádáte na mně, bych nastávající nevěstě vaší domluvil, aby opustila nastoupenou dráhu, abych jí rázem odňal veškerou naději na jakýkoliv pozdější úspěch, poněvadž vy to považujete za nejlepší prostředek ku zažehnání jejích — jak pravíte — neženiských choutek. Ale což kdybich vám řekl, že za těmito zdánlivě dětinskými a blouznivými sny skrývá se skutečné a pravé nadání, razící si samostatně i sebevědomě trnitou cestu vytouženého a pravého povolání? ..."

"Aj," zvolal udivený Jaromír, "bylo by možno? Tedy snad přece? —"

"Slyšte mne, mladý muži, toho neučiním, bych na žádost vaší dívku od nastoupené cesty zrazoval; vidím, že jako pravý syn své doby jdete s proudem času a že patříte mezi ty mnohé, kdož nevlídně a nepřiznivě pohlížejí na práci i samostatnost ženskou. To však jest váš osobní, soukromý úsudek, jenž vám vyvracetí nebudu,

dotknu se pouze oně příčiny, pro kterou tak vlastně jednáte. Z vaší řeči nabyl jsem přesvědčení, že máte s dívkou úmysly poctivé a že jedenkrát jí i její rodině hodláte býti podporou i záštitou —"

"Ó zajisté, neznámť lepšího a krásnějšího cíle v životě, než učiniti štastným to dobré dítě, které toho zasluhuje," vpadl Jaromír starému pénu bouřlivě do řeči.

"Nepochybuji o vzácných vašich schopnostech a pevné vůli, jimiž toho dosáhnouti hodláte, ctí vás toto sebevědomí i důvěra ve vlastní sílu, avšak, promiňte již mně zkušenému starci, otáží-li se vás, kde máte pevnou záruku v úplné splnění těchto svých krásných tužeb a nadějí?"

"Záruku? Ach, kdeže bych ji hledal, nežli sám v sobě a v pomoci Boží," řekl překvapený Jaromír.

"Dobře, víte však předem s naprostou neomylností, že se vám splní a utvoří vše tak, jak sobě přejete, že žádný nezdar, neštěstí a zklamání naděje nebudou tlumiti vzlet ducha a přirozený vývoj vašich životních událostí?"

Jaromír na ta slova nevěděl odpovědi, a starý pán pokračoval: "Přemýšlejte trochu o svých poměrech, o své dnešní žádosti ke mně, a zajisté pak přijdete k závěrku, že vaše přání bylo — sobecké."

"Sobecké? Račte dovoliti, tážu-li se na bližší vysvětlení, vždyť nemám jiného úmyslu, nežli ušetřiti Emilku, aby nezabředla do jakési neženskosti, aby opustila dráhu, na které ji očekávají četná zklamání."

"Co se týče první vaší námitky, tu pomínu mlčením, leč druhý váš výrok musím uvést na pravou míru. Či domníváte se, že během let, ve prose denního života, bude dívka ušetřena zklamání všeho druhu, byť ji od něho milující ruka všemožně chtěla ubrániti?"

Jaromír si přejel rukou čelo a patrně stísněný měl se k odchodu.

"Jdu, uznávám vaše důvody, vážený pane, a prosím za prominutí mé odvahy."

Starý pán podal mu ruku: "Jděte

s Bohem, mladý muž, a věřte, že jsem s vámi mluvil, jak mně kázalo svědomí i moje zkušenost."

"Jsem vám vděčen za každé to zlaté slovo," řekl mladý právník, tiskna vroucně podanou mu pravici, "a odcházím s tím blaživým vědomím, že jsem snad Emilku přece zneuznával, považuje její snahu za pouhý divčí rozmar."

"Byly to asi mezi vámi četné spory," usmál se starý pán, "nyní vám však radím, mladý muži, abyste dříve nekladl žádných překážek na cestu, alespoň d'oté doby, dokud jí nebudete moci nabídnouti po svém boku slušné živobytí. Blouznivé, ctižádostivé choutky pominou jako dým, ale skutečné nadání vítězně si vždy prorazí cestu i pře stisícere překážky."

Netušil ubohý Jaromír — ach, ani z daleka netušil, jakými myšlenkami obíral se starý pán za této rozmluvy, pozoruje Jaromírovy průhledné bílé ruce, horečný lesk očí, střídající se ruměncem na tváři a bledé, sinavé rty i občasný suchý kašel, všechny následky usilovného namáhání, nočních studií a nedostatečných podmínek životních. —

Ba, ani z daleka netušil nastávající doktor advokacie, že jeho růžové a pevné naděje v budoucnosti připadají bedlivému a zkušenému pozorovateli jako malá krůpěj pomíjející rosy na lupínku růže za parného letního dne.

Pan redaktor seděl zase v zahradě, když ho navštívila Emilka; rozbaliv její rukopis, prohlédl ho starý pán zběžně, načež se překvapeně na dívku podíval: "Vy jste to opět na čisto přepsala? Aj, to se mně zdá skoro zbytečnou prací, bylo by stačilo několik škrtů a vepsaných řádek."

"Ovšem, ale já — já jsem nechtěla, abyste si ráčil namáhati zrak nečitelným rukopisem," řekla Emilka, a upřímně se podívala staříčkému pánovi do mdlých, dobrotivých očí.

"Ah tak, proto tedy? Hled'me, je to od vás milá pozornost, a nyní, slečinko, mohu vám snad říci, že jsem s vámi provedl malou zkoušku, ve které vaše vytrvalost skvěle obstála.

Pozoroval jsem, jak ochotně i trpělivě podjala jste se těch četných oprav, a obzvláště mně bylo milé, že jste se nespolehla na moji pomoc, když jsem vám to navrhoval opravit. Vaše nadání i pila opravňuje mne k tomu, že přijímám vaši práci, vítaje vás tak jaksi mezi mladé začátečníky-spisovatele."

Ó, s jakou radostí chopila se Emilka podávané jí pravice, neměla slov a nebyla by dovedla v této chvíli jinak děkovati, nežli velikou, vřelou slzou, která jí zvolna skanula s oka.

A pak po čase to skutečně otištění její první povídky s uvedením jejího jména! Vy všichni, již je péro věrným soudruhem, víte, co znamená uveřejnění první práce!

I nad ten honorář — první honorář — jenž jí byl starým pánem zaslán v úhledné obálce s přátelským listem, za nějž se pořídil bratru Milošíkovi oblek a Mince botky a rukávník, těšil více Emilku jeden výtisk z brusu nového časopisu s její prací. S jakou novou chutí, s jakou horlivostí chopila se nyní Emilka opět milého péra. Ale žel, poznávala také ostré trny, nepřízeň osudu, též ona nezůstala ušetřena ničeho, co kalí čistotu, ideální mysl lidskou; leč ona bojovala, trpěla, namáhala se, plasila, vítězila a zápasila vždy znova a vůdcím paprskem vždy a všudy byla jí hvězda posvěceného nadání.

Ó, jak byla vděčná, jak kolikrát v duchu žehnala starému pánovi, který ji tak vlídně uvedl na cestu prvních těžkých počátků! On byl a zůstal jí vždy přátelsky nakloněn, a když po třech letech přišla k němu Emilka se svazečkem rukopisů bledá, utrápená, oděná v hluboký smutek, bera od ní papíry pravil k ní: "Lituji vás, slečno, vím již, jaká rána vás zastihla úmrtím vašeho přítele."

"Ano, on zemřel — Jaromír — můj ženich — a na mém počátku lepší, šťastnější dráhy," štkala Emilka.

"Bůh vás potěš, slečno," řekl útrpně pan redaktor a jeho myslí prolétlo: "Tužil jsem to a předpovídal." —

Bohudíky však, že alespoň po le-

tech dopracovala se Emilka duševní rovnováhy a onoho klidu duše oddaně trpících, přemáhajících se a pracujících ochotně i neunavně ve prospěch svůj i cizí.

Na svůj první pokus nezapomněla nikdy, ani tehdy ne, když dospělými již a zdárnými sourozenci zavítala v

její rodinu opět spokojenost.

Kdykoli pak bývá o Dušičkách na hřbitově rov starého pana redaktora, obětavého vlastence, ozdoben věnci ze svěžích a vonných květů, poklekává též vždy u něho tichá, snívá dívka záduštné tváře při vroucí a upřímné modlitbě.

Z paměti kočího

Napsal Bohdan Kaminský

DYŽ si někdy oblékám svůj žlutý kabát, myslím si, jak je to divné, co ze mne osud udělal. To, že bych já se někdy mohl státí kočím, nikdy věru mi ani ve snu nenapadlo. Když jsem byl klukem, bál jsem se koní tak jako ničeh, na světě Utíkal jsem před nimi na sto kroků. Bylo to od té doby, když mi někde u Kravina jako šestiletému pulčeti drožka přejela ruku. Nestalo se mi, chvála Bohu, tenkrát nic horšího, jen maminka to leknutí odstonala: drožkář to odseděl; já ale se od těch časů koní nepřiblížil.

Tatínek chtěl mne mítí studentem.

Pravda, čítával jsem velmi mnoho a říkali o mně, že by mohl býti ze mne studovaný pán; ale mně, sotva jsem vychodil obecní školu, kromě všelijakého říkání znechutilo se učení všecko. A vršovický náš učitel toho litoval, říkal, že bych to při svých talentech daleko přivedl. A e mně se nelíbilo seděti ve škole. Venku bylo tak pěkně. Nikde mi nebylo tak blaze a volně jako tam u těch zdí, které ohraničuje vinohradské villy, tam, kde hodně příkře táhne se dolů neschůdná cesta — teď tam říkají třídá Jablonského — ach, tam bývalo mi nejkrásněji. Něco jsem četl, nebo jsem si hrál. Ach, já jsem býval velký dětina! Sehnalo se nás několik chlapců nahoře a běda tomu, kdo stoupaje touto třídou nedovedl pochopiti nevýhodnosti svého postavení v hlubokém úvoze proti nám, kteří ozbrojeni kameny číhali jsme nahoře v záloze.

Kdybych měl dnes říci, co všechno jsem dělal tak do šestnácti let, věru bych ani nemohl. Tak utekl ten čas jako voda.

Jednou si mne tatík zavolał a řekl mi: "Klacku," — mezi otcem a synem nebylo nikdy žádného nedorozumění — "klacku, tohohle je už dost a víc tě živit nebudu. Mám vás ještě šest a kam se děje těch několik zlatek týdně. Půjdeš do fabriky a basta!"

Když můj tatík řekl "basta", platilo to víc než kolek. Smířoval jsem se tedy s osudem a věděl jsem, že fabrice neujdou.

Znal jsem jich několik. Jen ty za vodou, ty umouněné smíchovské nechtěly se mi pranic líbit. Jednou jsem k jedné z nich přišel právě v té chvíli, když se z ní hrnul nekonečný dav učouzených dělníků i dělnic, a tu se mi zdálo, jako by pustili hlad s bídou se řetězů. Proto, když se mi tatík zmínil o fabrice, ptal jsem se dost nesměle: "Do fabriky? A do jaké?"

"Však uvidíš," odpověděl tatík a já jsem uviděl.

Maminka na mně, kde co bylo, vyspravila a já šel s tatínkem až někam na konec Karlína. Do dneška se pamatuji, že první dojem, jaký na mne továrna učinila, by mnohem lepší než u těch fabrik smíchovských.

Malou brankou vešli jsme se na dvůr. Na pravo bylo nějaké stavení, které zdálo se mně mítí nezvyklý u domu tvar — tak asi vypadalo jako fortepiano. Stavení to bylo s té strany, kudy šla silnice do Prahy, jednopatrové, s druhé strany dvoupatrové, protože ta část byla položena na svaž. Stavení druhé bylo pravidelnější a také úhlednější. V tom byly kanceláře a já do jedné z nich vešel s tatínkem, když nás zavolałi. V pozadí byl ještě třetí dům, také dvoupatrový, vlastní továrna s komínem po levé straně.

Do té chvíle jsem nevěděl, čím vlastně budu, do jaké fabriky mne

vedou. Teprve na dvoře viděl jsem velká, zubatá kola, kusy litého železa, šrouby a tomu podobné larampátí, zejména obrovský jeřáb — poznal jsem, že tatík chce mne dáti do strojny. Jasnější představy o své budoucnosti jsem ovšem neměl. A mně to bylo tak všechno nějak jedno. Jen to jsem si myslel, abych si vydělal na pěkné šaty, abych mohl chodit k muzikám a kouřit cigárka. No, byl jsem ještě pulce, šestnáct, sedmnáct let.

Byli jsme přijati v prvním poschodí nějakým pánem, už tak proseedivělým. To byl milostpán. Dost vlídně vypadal, ale šel na mne z ostra: "Tak co s tebou, kloučku? Jsi k něčemu? Taškář jsi, myslím." Povádal to všechno takovým hlasem, jako by huboval, a přece jen z těch očí jeho zářila dobrota.

Tatík můj se celý třás' úzkostí, aby milostpán neřekl, "ne". Prosil, jak mohl, a mluvil dlouho. Lhal bych, kdybych řekl, že jsem poslouchal, co všechno se mezi nimi vyjednávalo.

Mne upoutalo celé okolí. Tuze mne zajímala na stole rozložená mapa, v níž byl zapíchán celý houf barevných praporečků, ale nad to imponoval mi model děla, opravdového děla se vším příslušenstvím. To mne zajímalo tak, že jsem si je prohlédl zcela z blízka. Stálo na skříní, v níž bylo velmi mnoho knih. Ale samé takové, že z nich šla hrůza. Žádné veselé říkání. U toho kanonu stál jsem dlouho. Napadlo mi v té chvíli, že snad já sám budu vyrábět podobná děla, a prsa dmula se mi a najednou třásl jsem se jako tatík strachem, aby milostpán neodřekl. Byl jsem si vědom vážnosti okamžiku. Jako bych v té chvíli byl jiným člověkem. Všechny dosud nejasné představy se najednou rozplynuly a já jsem si v duchu jasně představil, jak pracuji na obrovském kanonu, k němuž jako připravena ležela už dvě kola na dvoře, kam jsem viděl oknem.

Milostpán mne přijal. To jsem v té chvíli tatíkovi děkoval za přimluvu.

Tak jsem zůstal ve fabrice. Domů pustil mě milostpán jen v neděli a ve svátek odpoledne.

Musím se přiznat, že na všechno v továrně díval jsem se jako pitomý. Znal jsem z ní prozatím velmi málo. Starý milostpán mne odevzdal dělníku, který pracoval v malé dílně na všelijakých šroubech a jiných věcech z litého i kutého železa.

Ten mi řekl hlasem, jehož jsem se až ulekl: "Mládě, teď se číň, nebo poletíš!"

Nebylo to nikterak lákavé, ale znělo to jako hrom, vážně a důstojně — a neminulo se s účinkem.

Dělník, můj mistr, jmenoval se Ryšavý, ale všichni říkali mu král. Proč, nevěděl jsem dlouho, až jednou mi to řekla služka milostpánů, Lojza. "Vy hloupý, to vy nevíte?" povídala. Ryšavý hrával v ochotnickém spolku v Nulších a jenom samé první le. Vybíral samé rytířské kusy, jak nemohl hrát krále, nehrál. Já tomu tenkrát nerozuměl, ale zdálo se mi, že se k tomu přece jenom nehodí. Já si vždycky monarchu představoval jinak, to musím říci. Snad ostatně překážela mi ta jeho vždycky umouněná tvář.

V továrně jsem brzy zdomácněl. Bylo mi pouze líto, když jsem se dozvěděl, že u nás místo kanonů dělají se jen mlýnské stroje. Ale smířil jsem se i s tím, zvláště kdy, kde kdo vychválil mně milostpána a že mohu být rád, jsem-li už jednou tady. Povíдалo se o milostpánovi, že jest vybiravý a přísný, ale kdo jednou je přijat, ten musil by krást, aby šel od nás.

No, pracoval jsem s chutí a pochválen jsem byl několikrát. Někdy jsem sloužil milostpánům a zejména mladým. Jeden z nich byl asi v mém stáří, druhý o něco starší.

Bydlil jsem v kumbálku v továrně a jídal jsem zároveň s čeledí našich pánů.

Milostpaní, jen co je pravda, vždycky ke mně hodná a přívětivá, si mne oblíbila. Věděla o mně, že rád čtu knížky, a půjčila mně jich mnoho.

Byl jsem brzy pokládán za domácího a ani jsem nevěděl jak, stal jsem se důvěrníkem obou našich malých slečinek, Jiřinky, které se říkalo jenom Inka, i mladší slečinky Elly. Inka byla černovlasá a černooká a už tehdy bývala mnohem vážnější než Ella, která, ač byla teprve něco přes pět roků, obracela celý dům na ruby. Takový satanášek to byl. Neposeda veliká, ale rád měl ji každý.

Byl jsem v továrně asi čtyři léta. Postoupil jsem z oddělení zámečnického do strojírny a dostal jsem za vyučenou.

Starý pán mi při té příležitosti dal nový oblek, šest barevných šátků a pořádné, vysoké boty. Také kouřit mohl jsem i před mistrem. Denně k poledni a ke čtvrté hodině odpolední chodíval jsem pro naše slečinky do vyšší dívčí školy. Tak si na mne zvykly, že jen se mnou šly nejraději a zlobily se, když jsem přijít nemohl a šla pro ně Lojza.

Ó, to byly hezké doby, rád si na ně vzpomínám! Doprovážíval jsem slečinky domů, nosíval jsem jim učení a míval jsem radost z toho, jak rostou a jak hezká děvčátka to budou. Někdy se mne, klášťata, jako vlastního tatínka chytly pod paží a Filipe sem, Filipe tam. Ani jsem nestačoval poslouchati o všech těch velkých událostech, které se za den zběhly ve škole.

Jiřinka, myslím, učila se lépe, bývala také daleko vytrvalejší a trpělivější než Ella, která byla vždycky jako rtuť.

V létě, v neděli odpoledne, stavíval jsem v zahradě kuželky. Starý pán velmi trpěl na to, když si mohl pozvati hodně pánů — nejvíc bývalo jich od divadla, samí tuze veselí páni. A pít uměli — to se musí říci, náramně dobře. Jeden z těch pánů jednou mi řekl, abych se přišel na něho podívat do divadla, že mi dá lístek. Šel jsem, ale toho pána bych byl věru nepoznal. U nás házeli do kuželek, až se okna třásla, a tam přišel

v takové slávě jako Pánbůh, samé zlato a zlobil se, že se ním ani řeči nebylo.

Doma ve Vršovcích jsem nebyl, ani nepamatuji. Jako by z Karlína byly tam tři dny cesty. Ale mamince jsem poslal vždycky nějakou zlatku, kterou jsem i dal uschoval k našemu vrátnému Píšovi. Tam jsme se také scházivali, když přišla ke mně. Z těch šátků, které jsem dostal po vyučení, poslal jsem tři tatínkovi.

Od našich slečinek dostal jsem na svůj svátek stříbrný řetizek k hodinkám. Jak živ jsem neměl takové radosti jako tehda, když mně jej Ella s velikým křikem a rámusem odevzdávala.

To dítě rostlo, jako z vody a oči mělo — krásné oči, jak výhně, za podívání stály. Však jsem chudinku litoval, skoro tři léta stonala s očima, pořád měla je zanícené a nějaký čas musila i brejle nosit a to se zlobila, dupala jako posedlá, plakala a tím se jí oči ještě horšivaly.

Starší z pánových synů, Karel, vrátil se z Curychu, kde byl na technice, a je teď v milostpánově kanceláři. Je to také hodný pán, po tatínkovi, a radost je s ním mluvit. Ale do světa není. Celý den by seděl v knihách a pořád měří Bůh ví co, jako by nové mašiny vymýšlel. Pořád a pořád maluje nové plány, žentoury, mlýnské stroje, turbíny a jak se to všechno jmenuje. Starý pán by si teď mohl odpočinout a také už tak mnoho pro továrnu nepracuje. Má radost ze svých dětí, ale milostpaní říká, že se o ně nestará. Bud' sedí ve své kanceláři a čítá nějaké knihy a není-li tam, je docela jistě na radnici nebo na nějakých komisích. Je pravda, milostpaní má s ním kříž, aby se kolikrát doprošovala, chce-li s ním promluvit. Doma není s ním řeči. Je to pán hodný, od srdce dobrý, ale to se musí říci, že víc než o rodinu stará se o všelijaké vojny. Nabodá si do mapy praporečky a zůstal by tak nad tím sedět, ani k jídlu by nešel. Provádí celou vojnu, ví, kde stál který generál a kde by

byl měl spíše stát. Vojnu z roku šestašedesátého prodělává už půl roku den jako den a vždycky mu to vyjde jinak. Jednou podle jeho musili bychom vyhráli my, podruhé Prusáci, a starý pán je nad tím celý roztržit. Jednou utíká od Králové Hradce až do Budějovic a podruhé zažene Prusy až za Žitavu. Nebo si posedí s těmi pány od divadla, mluví o politice a křičí až hrůza. A zatím je to přece ten nejhodnější pán na světě a zlobí-li se, je to jen na oko. Kuřeti neublíží.

Měli pravdu ti, kteří mi říkali, že radost je u takového pána sloužit. A to, co říká milostpaní, nesmí se také tak brát do poslední slabiky. To se ví, milostpán má své koníčky, ale je na to dost bohatý, rodinu má rád, nevyhazuje zbytečně a o továrnu stará se také, třeba by se nezdálo. Potřebuje se jedním okem podívat a ví, co kde chybí a čeho je kde potřeba. A ve všem je správný na puntík. Až podnes jej vidím, jak lítal jako zběsilý a zbouřil celý dům, že v pravý čas neudělali turbinu, kterou slíbil dodati v ten den. Vykřičel se a bylo dobře. Za chvíli nikdo by ho byl nepoznal. Zavolal si mne, byl jako beránek, abych mu sbil prkenný truhlík podle nákresu, ježž byl sám zhotovil. Měl to býti stroj na vylíhnutí vajec. Dnem — tak si to starý pán představoval a tak mi to vysvětlil — měla se do truhlíku vpouštětí stejnoměrně pára, aby udržel se stále rovný stupeň teploty.

Také hned společně se starým pánem vybrali jsme kde jaké vejce z kurníku a naložili do truhlíku k vylíhnutí. Starý pán se při tom usmíval jako dítě. Musil jsem potom roznésti pozvání mnohým známým po celé Praze, a skoro celé divadlo bylo pozváno k té slavnosti, až se truhlík otevře a milostpán ukáže svým hostům výsledky svého vynálezu. Proto on byl v poslední době tak roztržitým: kdež pak, myslel na takové věci!

Až mne ho je líto našeho starého pána!

To byl zase rámus! Milostpaní poslala Lojzu do kurníku pro vejce na buchty a Lojza přiběhla a křičela, že v kurníku byl zloděj. Milostpaní začala křičet také, šla se s Lojzou přesvědčit, bylo dopuštění, musil přijít vrátný Píša a milostpaní řádila zle, co prý tedy hlídá, když před jeho očima může každý pohodlně vykrást celý kurník, ještě chudinky slepice že nechá. Dvaosmdesát vajec! Nu, a ted' přišla celá věc na 'jevo. Milostpaní pustila se do mne, já ovšem byl jsem nevinen, a tak se všechno svezlo na starého pána. Lojza povídala, že pání se pohněvali a že na sebe nemluví. K obědu byl hrách. Milostpánovi to bylo jedno a potom se mi svěřil, že hrách jí nesmírně rád, raději než buchty, ještě z těch dob, když býval stárkem ve mlýně a o fabrice se mu ani nezdálo. A jen se při tom usmíval. "Až jen žena uvidí kuřata," povídal, "však ona bude jinak mluvit."

Ale stalo se neštěstí.

Najednou jsem přistihl našeho čertíčka, slečinku Ellu, jak pouštěla rourou z kotle páru do truhlíku plnou silou. Mohlo býti zle, kdybych byl nepřišel. Přiskočil jsem a chytil jsem ji za ruku takovou silou, že vzkřikla a na to zlostí celá bez sebe chytila kleště a hodila mi je po hlavě. Na štěstí jsem se uhnul.

Po dvoře šel starý pán, a Ellinka, jako by ji na nože bral, křičela a běžela mu s pláčem žalovat, že jsem ji stiskl ruku, až má modřinu.

Proč jsem to udělal, to neřekla, ale já mlčel také. Jak starého pána znám, byl by se rozzlobil a potom Bůh pomoz nám oběma.

Milostpán opět byl tak zamýšlený. Patrně měl zas plnou hlavu těch špendlíkových praporečků, a to musí v hlavě nějak šimrat. "Dobře ti udělal, ty d'áble," řekl jen Ellince, a ta za jeho zády vyplázla na mne jazyk. To vím, že, kdyby to byl milostpán viděl, naše malá Ellinka byla by bývala bita. Musil jsem milostpáno-

vi dojit zeptat se na radnici, kdy má přijít do té vodárenské komise.

Po cestě mi bylo Elly líto, když jsem se podíval na svou ruku. Musilo to chudáčka asi bolet. Má ruka je jako kleště a jeden z těch pánů od divadla, tlustý a kulatý jako melounek, jednou mi při kuželkách povídal, že na mé ruce dalo by se prostrít pro tři osoby.

* * *

Něco se musilo stát, nějaká chyba a počtech. Vyhrála milostpaní, ne starý pán.

Kuřata se nevylíhla, ale za to vejce se zkazila všechna.

Milostpaní to starému pánu vyčtla a slečna Jiřina hned vypočítala, jaká škoda z toho tatínkova nápadu vzešla. To počítání má slečna Inka po něm, jako zas Ella zdědila ten jeho oheň. Oba, když jim něco vleze do hlavy, vzbouřili by celý dům.

“A vy Filipe, co vy to děláte!” povídala mi slečna Inka. “Podívejte se, co jste vyvedl! Mohli jsme mít aspoň třikrát buchty, koláčky a nákypu mohlo být až běda. To ale tatínek pořád jen vymýšlí nové experimenty, a potřeby do kuchyně aby se kupovaly. Dvaosmdesát vajec takhle pokazit! Vždyť je to věčná škoda.”

Ellinka byla by mi hodila hrnek na hlavu, Jiřina jen počítá škodu.

Tohle děvče kdo dostane jednou za ženu, bude mít dobrou hospodyňku. Tolik rozumu by nikdo nehledal v těch čtrnácti letech. V domácnosti neujde jí nejmenšího, všimne si každé maličkosti, odváží každý kousek soli dvakrát a domácností rozumí tak, že směle by mohl jí milostpaní svěřit uspořádání největší hostiny. Za to Ella je pořád jako posedlá, s chlapci by si hrála na vojáky a podívala-li se do kuchyně, jde jistě buď mlsat nebo překážet.

Od září chodí slečna Jiřina do francouzských hodin do města a to jde dvakrát týdně, v úterý a v pátek od čtyř do šesti hodin odpoledne.

Někdy jdu pro ni já, časem, když přší nebo je počasí nejisté, dá milost-

paní zapřáhnout a jede pro ni sama. Řikává při tom, že beztoho nic těch koní neužijou, protože starý pán má své koně i landauer pro každého, kdo si mu v hospodě o ně řekne. Jenom pro svou rodinu ne. To musí nějakou dobrou posici ve své vojně na mapě vyhrát a být potom ve výtečném rozmaru, když dá zapřáhnout a jede se slečinkami do Stromovky nebo do nějaké výstavy. Jen do divadla jezdí často, zvláště na ty staré kusy, o kterých pak mluví někdy i se mnou, jako by nad ně nic nebylo na světě. Na ty nové hubuje. Já tomu nerozumím a tak nevím, má-li pravdu nebo ne. Do divadla vozí i slečinky, ale Inka, ta by, myslím, raději zůstala doma při nějakém vyšívání nebo vaření. Za to Ella je po divadle celá posedlá, a tu by se člověk podivil, jakou paměť má ten divoch a jak hezky umí to doma povědět.

Někdy přijde ke mně a sehraje mi celý kus. “Až budu velká Filipe, půjdu k divadlu,” říkává mi. Zachází se mnou jako s nějakým strýčkem. Ale to je pravda, herečka by z naší Elly byla. Umí mluvit, jako by stála na jevišti, rozkládá rukama a když jednou tak přede mnou umírala jako princezna z nějakého kusu, nemohl jsem se zdržet a plakal jsem. Tak mne to dojalo. Ale ona se mi vysmála a řekla mi, že jsem hloupý.

To Bůh ví, co v tom dítěti vězí. Když pání hrají kuželky, přisedne si někde na blízku a najednou utichne, jako by to ani nebyla ona. To pozoruje. Dívá se s jednoho na druhého a my potom abychom se smíchy roztřáslí, když tak všecky ty pány napodobí. Jak opička to po nich dělá, krom té drahé duše. Po jednom z nich — je to drobný pán menší postavy a je také u divadla — dělá, jako by kouřila: pustí kouř a znovu jej chytí, že se jí člověk smát musí, kdyby nehtěl. Ten pán je totiž nějak až tuze šetrný a když mu náš starý pán dá nějaké lepší cigaro — jinak snad ani nekouří — chce té vůně užít a chytá kouř nosem. Od toho pána,

jediného, co jich k nám chodí, nedostal jsem za stavení kuželek nikdy ani krejcaru zprobitného. Ale jinak je veselý a starý pán poslouchá ho nesmírně rád.

Když se starší mladý pán vrátil z Curychu, přibýlo dost práce a milostpaní si vzala ještě jednu služku. Říkala, že che si také trochu odpočnout a pana Karla užít.

Ta nová jmenuje se Tonča a musí se říci, že je to opravdu hezká holka. Je odněkud z venkova a to u nás je první její místo v Praze. Smál jsem se jí, má-li už nějakého vojáka, ale ona se zapálila jak pivoňka a řekla, abych jí dal pokoj. Nechci to zapírat, že se mi v tom ohni jak náleží líbila a za dva dny na to jsem se s Lojzou pro nějakou maličkost ostře pohádal.

Bůh ví, co ta Lojza na mně najednou viděla. I u naší paní mne chtěla očernit. Snášeli jsme se přece až dosud velmi dobře a najednou kde mohla, přiložila mi polínko. Že prý se každou chvíli otáčím v kuchyni, jsem tam prý kolikrát za den, a Bůh ví co na mně ještě viděla špatného.

Což pak já mohu za to, že není tak hezká jako Tonča?

Měl jsem to hezké posvěcení! A mám po něm hezkou památku! Zastrolená Tonča!

Já nevím, jak to se mnou přišlo, ale tahle holka pomátla mi hlavu tak, že jsem mrzákem z toho. Bůh ví, jak to bylo. Byl jsem zaměstnán u pily okružní, pan Karel stál chvíli u mne a povídali jsme si. Mladý pán potom odešel a já jsem řeza dál. V tom přišla Tonča, jestli prý je mladý pán ještě tady, aby šel k svačině. A já se na tu holku dívám a zapomenu na všechno, pošupuji prkno k pile a najednou —

No, bolest jsem měl, ale už je do-
bře.

Pila uřízla mi tři prsty u levé ruky a na pravé utrhla mi kousek malíku. Ještě že to nebyla celá ruka. Upad'

jsem bolestí na zem a podlaha najednou byla plna krve. —

Ještě dnes to slyším, jak Tonča křičela a jak se lidé sběhli.

Elinka si hrála na dvoře a jak ten její výkřik zaslechla, vletěla dovnitř, a vrhla se na mne a volala jako blázen: "Filipe, Filipe! Filipe!" Křičela chudinka, až byla úzko, a plakala tak, jako by se bylo stalo neštěstí jí a ne mně. Tak mne líbala, jako bych byl vlastním jejím bratrem. Celé šatičky si pokrvácela a když přiběhla milostpaní a viděla na ní tu krev, myslila, že to k úrazu přišla její Elinka.

V celé továrně bylo všechno jako bez sebe, poplašeno, a já se později opravdu styděl, že mou vinou a k vůli mně strhnul se takový poplach. Ležel jsem jenom den v horečce a za čtrnáct dní byl jsem zase zcela zdrav.

Ale v dílně pracovat jsem více nemohl. Alespoň to ne, čemu jsem se byl vyučil.

Na štěstí náš dobrý milostpán věděl si rady hned.

Kočí Franc dostal místo školníka na Smíchově. Milostpán sám mu k tomu místu jako bývalému vojáku dopomohl a právě se ohlížel po nějakém člověku spolehlivém, když jsem stonal.

A tak přišel starý pán ke mně.

"Co tedy s tebou, ty nemotoro?" povídal mi po svém způsobu ostře, ale hleděl na mne při tom jako na kamaráda. "Vidíš, vidíš, jaký jsi zájíc. Dívá se na holku a při tom by mu pila mohla hlavu oddělit, nic neví." A nabídl mi to místo po Francovi. "V továrně pracovat nemůžeš a službu kočího mohl bys snad přece zastávat, udržíš-li koně těmi šesti prsty. Rozmyslí si to a řekni mi potom. Už k vůli tomu, že bys se mohl třeba s Tončou oženit, abys ještě o hlavu nepřišel."

Starý pán potřeboval kočího ženatého k vůli tomu, že kočí u něho byl zároveň domovníkem, a aby byl tedy někdo doma, když bych já vyjel s koňmi.

Franc měl byt v přízemí obydelní-

ho stavení továrny, pokojík s kuchyní, takhle se ženou mohlo se tam krásně zůstat, jako v salonech, a mne ta myšlenka na ženění už neopustila.

Těch prstů jsem již oželel a na svou nemoc, Bůh to ví, jakživ nebudu si naříkat. Ba skoro se mi zdá, že to byla ta nejhezčí doba z celého mého života.

Ty naše slečinky byly ke mně tak dobré, tak laskavé, že jim toho nikdy nezapomenu.

Obě chovaly se ke mně tak vlídně, jako by to byli andělé, kteří mne přišli navštívit.

"Filipe, bolí vás to? Mnoho to bolí?" ptaly se jedna přes druhou, a já jich nestačil ujišťovat, že ta bolest ani za řeč nestojí. Snad jen tím jejich soucitem se mi ruce tak brzo zahojily. Tak byl bych chtěl třeba věčně stonat, jak v mém kumbálku sedávaly u mé postele, předčítaly mi z knížek anebo Ellinka prováděla mi divadlo, že jsem se musil rozesmát, i když se mi draly slzy do očí, že ty pánovy dcery jsou ke mně tak hodné, jak jsem toho ani nezasluhoval.

Také jsem si tenkrát umínil, že svému pánu věrně dosloužím až do smrti, leda by mne vyhnal sám.

A tak byl jsem nejšťastnějším člověkem v životě, až na to, že jsem nevěděl, jak bych se zeptal Tonči, chtěli mne. Bylo to věru podivné, jak jsem přece uměl se mezi ženskými otáčet, a před Tončou jsem najednou nevěděl, jak ústa otevřít. Ale těšil jsem se, jen co se uzdravím, že nějak Pánbůh dá; a tak se také stalo.

Naše slečinky chodily ke mně den jako den a myslím, že ty jejich řeči uzdravily mne spíš než všechny ty masti pana doktora, kterého platil milostpán.

Když už bylo zas dobře, zkusil to se mnou Franc a šlo to ku podivu dobře. Učil mne držeti lácaly, povídal, jak zacházet s koněm náručím i podsedním, a za tři neděle vyjel jsem prvně sám, až mi slečinky tleskaly. Ale musil jsem lácaly držet krátce, protože svými prsty bych byl

snad koně přece neudržel, kdyby se mi byli splášili.

Ale na můj úraz dlouho naše zlaté slečinky nezapomněly a půl roku, jak mne viděly, ptaly se: "Už vás to nebolí, Filipe?"

A Filip byl by je nosil na rukou.

S Toničkou jsme se dohodli lehčeji, než jsem si myslel sám. Nenamlouval jsem si jí dlouho. Mé neštěstí bylo zároveň mým štěstím a ty tři uříznuté prsty pomohly mi víc než nejhoroucnější vyznání lásky, kterému by se byla třeba vysmála.

Když jsem se jí ptal, chtěla-li by býti mou ženou, řekla mi docela upřímně: "Ale z čeho budeme žít?"

Řekl jsem jí, jak to starý pán s námi myslí, a tu se holka dala do pláče a řekla mi, že už dávno měla mne ráda.

Když se to slečinky dozvěděly, dováděly jako děti, tleskaly do rukou a obě tančily spolu po pokoji.

Svatbu měli jsme na konec masopustu, v úterý.

Má žena dostala výbavu od milostpaní a starý pán byl na naší svatbě za svědka.

Když se nám po svaté Kateřině narodil chlapeček, požádal jsem starého pána, aby mu byl kmotrem, a starý pán šel. Chlapci jsme dali říkatí Josef, po milostpánu.

Slečna Inka nosila mé ženě všeli-jaká lepší jídla a bývala u nás velmi často.

Bože, jak ty děti dospěly! Ani se člověk nenaděje a přijde si někdo pro ně. To mi přišlo na mysl teprve potom, když s Toničkou byli jsme už svoji. Tu teprve mi napadlo, když jsem se na slečnu Jiřinu, tak hezkou a kvetoucí, podíval: "Kdo ví, nechoď-li už někdo za ní?" Je Jiřinka už tak plně dospělá a je z ní panna opravdu krásná, tak jako růžička. A taková tichá byla odjakživa, taková malá hospodyňka. To naše Ellinka byla odjakživa d'ábel proti ní, tako-

vý divoch, sám starý pán říkal o ní vždycky, že je to čert, ne holka. Ale měl ji vždycky přece snad ještě více rád než Jiřinku, a sám říkával, že on byl zrovna takový. Za to oba mladí páni, Karel i Josef, nejsou téměř ani vidět a v domě jich nikdy ani pozorovati nebylo. Tak byli oba vždycky uzavřeni v sebe a ani jeden s druhým, ani se sestrami se příliš nemazlíli.

Starší mladý pán býval vždycky nejuzavřenější, taková povaha samotářská. Nechodíval skoro nikdy do žádných sjolečností; tak nějak se zdálo, jako by lidem nevěřil.

Proto jsme se všichni divili, když najednou skoro denně objevoval se u něho jakýsi mladý pán, s kterým velmi dobře se snášel. Mladý pán chodil k němu do továrny, tam sedávali dlouho v kanceláři u okna, kouřili a mluvili Bůh o čem. Tykali si a byli spolu nejlepší přátelé.

Náš mladý pán chodíval vždycky jen sám, ale co se seznámil se svým přítelem, nevyhýbal se už lidem a chodil leckam. I se sestrami si někdy vyjel, což bylo událostí. Vzal jsem je do Stromovky a byl jsem tomu rád, že se přece mladý člověk začíná těšit ze života. Slečinky byly ve výtečném rozmaru, smály se a žertovaly a já jsem s chutí koně popoháněl. Onen přítel našeho mladého pána byl ve Stromovce také, pozdravil do kočáru a zdálo se mi, že se mu oči zaleskly, když jsem jel kolem. U restaurace potom náš mladý pán se slečnami vystoupil a procházeli se. Já se s koňmi projížděl a viděl jsem s kozlíku, jak ten cizí přišel k našim a jak se procházeli společně. Pan Karel s Ellinkou vedl se vzadu, před nimi na deset kroků šla naše slečna Inka s tím cizím pánem.

Doprovodil je potom až k povozu a tu jsem věru nevěděl, kdy bude konec toho loučení. Pořád a pořád měli si ještě co povídat.

Zprvu jsem si toho nevšímal, ale později bylo mně to přece nápadné,

že onoho mladého pána potkal jsem všude, kamkoli jsem vyjel. Když jsem přijížděl k divadlu, byl tam docela jistě, když jsem slečny vezl do koncertu, i tam byl u vchodu, a když jsme jeli jen tak procházkou na Příkopy a Ferdinandovu třídu, zase nás potkal a pozdravoval už z daleka.

K mladému pánovi chodil dál.

Byl bych musil být slepý, abych nevěděl, co za tím bylo, zvláště když slečna Jiřina sama velmi často navštívila teď pana Karla v kanceláři. Proč tam nechodila dřív?

Náš mladý pán byl jenom zámínkou, aby ten cizí — pan Anger se jmenoval — mohl k nám docházet.

Jak jsem si myslel, tak to bylo.

Pan Anger zamíloval se do slečny Jiřiny a náš mladý pán byl jenom zámínkou, aby on se mohl scházet s ní.

Vezl jsem slečinky k fotografovi, čekal jsem na ně skoro hodinu, a když vycházely, vyšel s nimi zároveň pan Anger.

Líbil se mi ten pán ani nevím proč, a když jsem někde jel a viděl jsem, že jde proti nám, jel jsem schválně pomalu.

Milostpán o ničem nevěděl. Jako vždycky měl jenom samé komise, na které jsem jej vozíval, a když byl doma, seděl za svou mapou a zapíchoval do ní praporečky.

Dceru by mu mohl někdo ukrást a nevěděl by ničeho.

Pan Anger chodil už k nám i odpoledne v neděli, když mladý pán nebyl v kanceláři, a tu přišel do bytu.

Byl zván na obědy. Ale myslím, že ani on, ani naše zlatá slečna se nikdy nenajedli, leda hubiček.

A starý pán pořád ještě nevěděl o ničem.

Když jsem šel nahoru, musil jsem jítí velmi opatrně. Jednou jenom zakašláním zachránil jsem ty mladé před milostpánem.

Hubičkovali se na schodech.

Mladý pán se s panem Angerem k vůli něčemu rozhněval. Nejspíše zpo-

zoroval, co se dalo za jeho zády, a k vůli komu vlastně jej pan Anger navštěvuje. Pohádal se prudce a pan Karel řekl milostpánovi všechno.

Starý pán zavola si slečinku a ta z jeho pokoje vyšla uplakaná.

Na to poslal si pro mne.

Šel jsem k němu se strachem. Myslel jsem, kdo ví co se stane. Očekával jsem na jisto, že se musím vzpovídat z toho, že jsem o slečnině známosti věděl a milostpánu pranic neřekl. Šla mi hlava kolem, že snad starý pán se na mne do opravdy rozlobil, ba že mne dokonce vyžene. Bylo mi úzko a nevěděl jsem, co bych odpověděl. V prvním pokoji zastal jsem slečnu Jiřinu, uplakanou a bledou. Ani podívat jsem se na ni nemohl, tak líto mně jí bylo. U starého pána musil jsem zaklepatí třikrát. Teprve potom se ozval, já vstoupil a starý pán stál u okna a bubnoval prsty na tabuli.

Ale zavola si mne k vůli něčemu zcela jinému. Ani slovem se o nějaké mrzutosti nezminil a jen mi řekl, že slíbil komisi na uvítání Američanů zapůjčiti povoz a já abych pozejtří odpoledne dojel na státní nádraží. Ani jsem svým uším nevěřil a myslím, že jsem se při tom nějak hloupě tvářil, protože se starý pán osopil: "No, co tak stojíš?"

Měl jsem si vzít nový svůj kabát, na cylindr měl jsem si dát červeno-bílou kokardu, hřívý koní měl jsem spléstí v copy a do nich samou mašli, bílou a červenou.

Starý pán očekával mezi těmi Američany, kteří měli přijet divadelní lodí, nějakého svého známého, který je prý bohatým jednatelem zlatých dolů v Kalifornii.

To všecko překvapilo mne tak, že jsem v tom okamžení zapomněl i na román naší slečny. Byl jsem opravdu žádostiv, jak takový boháč z Kalifornie vypadá. Letěl jsem také hned dolů a vymyl jsem landauer, že se lesknul jak zrcadlo. Kokardu na cylindr vlastnoručně složila mi naše Ellinka, ale toho dne nebyla přece tak veselá a bezstarostná, jakou bý-

vala vždycky. I ona byla tak nějak zamklá, patrně k vůli Ince.

Ta chudinka měla i druhý den oči uplakané a ani z domu nevyšla. Jen psaníčko mi dala, abych je donesl na poštu. Bylo pro pana Angra.

Toho jsem viděl na večer, když jsem zavíral dům. Obcházel kolem a díval se nahoru do prvního poschodí. Když jsem vyšel, ulekl se a zmizel jako stín.

* * *

Náš pán jako člen městské rady vítal Američany na nádraží a já s jinými byla jsem na místě, jež mi vykázali.

Před nádražím bylo tolik lidstva, jak jsem ještě nikdy neviděl. Když jsem přijížděl, bylo opravdu těžko s povozem prodrati se tím množstvím, které se tlačilo k východu, že jablko nebylo by propadlo.

Byl jsem v plné slávě, abych za druhými nezůstal pozadu a nedělal pánovi hanby.

Mluvil se dříve v celé Praze už dlouho před tím, jaké to bude, až ti Američané přijedou. Ani tomu nikdo nevěřil, že by opravdu ti lidé až tak z daleka, přes moře vrátili se na těch několik dní, aby si prohlédli naše divadlo.

Před nádraží mi v nádraží byl hukot, jako by vody rostly. Konečně ozvalo se zapísknutí a nádražím zaburácelo takové volání, že se mi koně začali plašit.

Sotva to lidé venku zaslechli, i oni, jako by to bouře byla, zpívali "Kde domov můj". V nádraží zněla hudba a volání nemělo konce, jako povodeň valilo se dál a dál a najednou tlačili se nám lidé zrovna pod koně. Byl hluk a zmatek, znovu zaburácelo volání slávy a mně srdce bilo téměř hlasitě.

Najednou u vchodu objevil se americký prapor, klobouky letěly do výšky a hluk, jaký nyní nastal, ani vypsati se nedá.

Kde kdo byl, slzy v očích měl. I mně najednou oči ovlhly a začaly se mi ruce třást.

Náš milostpán usedl potom s tím svým Američanem do vozu a jeli jsme.

Na tu cestu od nádraží k divadlu nezapomenu jakživ. Květy sypaly se na nás s každého okna a než dojel jsem k divadlu, byl jich plný vůz. Kde jaké okno, bylo v něm lidí k umačkání a cestou bylo lidí tolik, že nepamatuji takového množství ani při největších slavnostech. —

Milostpaní se slečnami dívaly se oknem ve Ferdinandově třídě. I ony hodily do vozu kytky, milostpán ukazoval pak Američanu do okna a Američan se klaněl. Až uši zaléhaly mi od samého toho volání a když jsem potom dojel domů, byl jsem jako pitomý. I koně se mi několikrát plašili, báli se toho nezvyklého křiku a zle stříhali ušima. Vedle mne na kozlíku seděl jeden z pořadatelů, Sokol, měl čapku v ruce a říkal, že takového dne Praha ještě neviděla.

Když jsem jel kolem milostpaní, zahlédl jsem na protější straně v první řadě lidí státí pana Angra. Jak jsem tak zvolna přejel, zdálo se mi, že i on má slzy v očích. Měl klobouk dole, jako všichni, ale co ostatní se slzami v očích jásal, on jediný zdál se býti smuten.

Američan zůstal u nás po čtyři dni, na dva dny odejel někam do Plzeňska ku příbuzným, vrátil se zase k nám a po čtrnácti dnech z čista jasna řekl o slečnu Jiřinu.

Kdyby byl posel Boží vedle nás uhodil, nebyli bychom zůstali tak bez hlavy, jako tenkrát.

Američan byl čtyřicátník, ale vypadal mladší. Byl opálený a nedalo se říci, že je ošklivý. Také zahodit se nedal a když jsem jej vozil po Praze, dával mi zpropitné jako kníže. Také hodinky měl zlaté a tak veliké, že bych pro ně nechtěl do krámu jít se dvěma stovkami.

Starý pán mohl na něm oči nechat a bylo vidět, že je Američan u něho dobře zapsán. Stárkovali prý spolu,

jak mi řekl. No, ani jednomu se štěstí nevyhnulo.

Ale od našeho hosta přece bylo to nepředložené, říci o Jiřinu, o to dítě. Kde pak ona by šla za moře ona, která vychována tak domácí. To slečna Ella spíš by se nerozmýšlela. Což ta, ta by šla třebaš kraje světa, jaká je divoká. Jestli by se nerozmýšlela v posledním okamžiku. Je h-r-r a najednou jí všecko za přejde.

Slečna Jiřina byla by se z toho málem roznemohla. Nechybělo mnoho a starý pán byl by svému čistému příteli málem dal slovo. Na štěstí hrála prim v domácnosti naše milostpaní a ta jednoduše Američanu řekl, že by svou dceru přes moře nepustil ani za celou Kalifornii.

Američan odejel zase do Plzeňska a bylo dobře. Psal sice ještě odtamtud, ale bez výsledku, to se ví.

Zdá se mi, že celá rodina dlouho nemohla se zpamatovat z takového překvapení. Ke slečně Jiřině dokonce třikrát přivezl jsem doktora.

Když zase mohla vycházet, chodila znovu do francouzských hodiček ale místo o půl čtvrté vyšla už o tři hodiny. Chodila pro ní Lojza a se jí ptal, neschází-li se slečinka takovým a takovým pánem.

Ale Lojza řekla, že nemusím vůbec vědět a že mi do toho nic není. Nemohla mi dosud odpustit, že jsem si vzal jinou a ne ji.

Slečna Ella začala už také chodit do francie a starý pán, který má Národním předplacenou ložnici, začal brát s sebou i na ty nové kusy, které se mu nikdy nelíbily.

S tím naším divochem bylo pomalé k nevydržení. Koupila si nějaké knížky divadelní a celý den z nich deklamovala. I když přišli páni heci na kuželky, pozval ji milostpán tu deklamovala před nimi. Starý pán měl dětskou radost, sám ji tleskal a dovolil jí, aby se učila u paní Sklářové.

A tak jsem tam slečinku vozil a ta jednou četla mně a ženě z knížky tak, že bychom se byli oba rozplakali. Ta dovedla mluvit, tak vážně a bolestně, že bych to byl v tom díblíku nikdy nehledal. Ale najednou, jak mluvila — hrála pannu Orleanskou — zablesklo se nám zrovna do oken a hned na to zahřmělo, jako by bylo někde zcela na blízku uhodilo. A v tom jsem naši slečnu viděl tak, že na mne hrůza šla. Nebála se ničeho na světě tak jako bouřky. O půlnoci na hřbitov byla by snad šla, ale před bouřkou třásla se jak osyka. Zbledla a vykřikla, že náš kluk mohl psotník z toho mít. Zavřela oči a byla by nám snad upadla, kdybych ji byl nezachytil.

Sotva jsme ji se slečnou Jiřinou dostali nahoru.

Ten den bouřka hrozně řádila, jak už kolik roků ne. Vítr se zdvihl, že jsme mysleli, že nám to střechu odnese, nebo komín v továrně zvrátí.

Nestalo se tak, Bohu díky, ale v zahradě zvrátilo to altán.

A ted' začala naříkat zase slečna Jiřina.

Příběhla ke mně celá vyděšená a hrůzou se mi svěřila, že v altáně pod lavičkou někde má uschováno několik psaníček. Schovala si je tam, aby jí doma na ně nepřišli a že do altánu kromě slečen a někdy milostpaní nikdo nechodil. Slečna vystála smrtelné úzkosti a já s ní musil jsem jít ještě v lijáku do zahrady. Ona stála u dveří a já z trosek altánu vysvobodil jsem její psaníčka. Rozřiznul jsem si při tom pravou dlaň o hřebík, že jsem i psaníčka zakrvácel, ale nebolelo mne to.

Slečinka vzala lístky a jako svátost nesla si je nahoru, kde je prozatím uschovala nahoře na kamnech, pod soškou nějakého generála, kterého starý pán ctil jako Pána Boha.

Ale jako by se bylo zdraví od naší slečny odstěhovalo.

Bývala vždycky zamiklejší, ale takovou, jak bývala ted', jsem ji nikdy nepamatoval.

Až mi časem úzko bývalo, že by nám tak mohla umřít.

Scházívala se sice s panem Angerem, to jsem věděl, ale známost jejich nevedla k žádnému konci. Neměl pan Anger ještě žádného postavení a to asi bylo hlavní příčinou, proč milostpán té známosti nepřál. Slečna Jiřina scházela se zatím tedy tajně, ale při tom trápila se přece.

Za to na Ellince bylo vidět, jí že láska nehněte, malá a hezká její hlavička že myslí zatím na věci docela jiné. Byla stále veselá, rozpuštělá a stále byla takovým díblíkem, jehož bylo všude plno. Začala se nesmírně ráda strojit a než jela do divadla, musila ji slečna Jiřina celé dvě hodiny před odjezdem upravovat vlasy a strojit. A při tom ještě připravovala večeri a přece kolikrát se stávalo, že milostpaní se slečnou Jiřinou čtvrt hodiny čekávaly v kočáře, co ona se svou výpravou nebyla ještě hotova. Za to potom letěla s schodů, že na ni křičívali jako zběsilí. Ani za nic na světě nebyl by náš divoch začátek nějaké komedie zmeškal.

A starý pán byl při tom celý štásten. Když mu slečinka deklamovala z nějakého kusu, tu i na své vojny a praporečky zapomněl a ani nových experimentů nevymýšlel. Milostpaní často řekla, že starému pánu by nikdo dvakrát říkat nemusil a že by hrál na divadle s Ellou.

Starý pán se tomu jen usmíval a snad si myslil, že jeho paní uhodla.

Konečně měla slečna Ella poprvé vystoupiti veřejně. V naší besedě měli hráti ochotníci a milostpaní slečně dovolila, že může hráti s nimi.

Ellinka křičela radostí, líbala milostpaní a starého pána byl by umačkala, jak se mu zavěsila kolem krku. I pan Karel měl hráti a u nás bývaly porady o volbě kusu.

Výboři z besedy mohli si za Ellou nohy uběhat. Každou chvíli byl u nás některý a slečně dali na rozhodnutí, aby sama kus volila. Ale slečna ku podivu dlouho nemohla vybrati si ničeho, co by se jí líbilo.

Zejména jeden z výboru, mladý a

hezky člověk, nějaký doktor prý, býval u nás téměř každodenně. Ptal se sice vždycky jen po mladých pánech, ale mne tím neopil. Pan Anger ptával se také vždycky jer po mladém pánu a chodil k vůli slečně Jiřině.

Jedno mi bývalo divno: jak pan doktor přišel, byl náš čertík najednou jako pěna.

Konečně byl kus vybrán a já denně čekával jsem na slečnu a mladého pána v besedě, kde byly zkoušky.

Potom jsem šel domů za nimi. V předu chodil mladý pán se slečnou Jiřinou, vzadu ten pan doktor s Ellou. Já šel vždycky poslední, ale skoro nikdy nezaslechl jsem od těch dvou jediného slůvka. Mlčeli oba a o obou jsem přece věděl, že dovedou mluvit jako kniha.

Když jsem vypřáhl koně po besedním představení, ve kterém naše slečinka hrála s nesmírným úspěchem — alespoň starý pán zářil a i milostpaní se usmívala — šel jsem nahoru do kuchyně a zaslechl jsem tento hovor našich slečen:

Jiřina: Ale jdi, blázínku, proč bys plakala?

Ella: Já nepláči. Kdo ví, co se ti zdá?

Jiřina: Musíš být klidnou. To nejde na jednu. Přece je to vidět, že tě má rád. Kytici ti dal, takovou krásnou, a oči s tebe nespustí.

Ella: Kdyby mne měl rád, řekl by mi to. Proč to neřekne? Bylo dnes tolik příležitosti k tomu. A za kulíсами byli jsme sami a stál vedle mne, jako by neuměl pět počítat. Jindy má řeči až hrůza. Pro všechny, jenom ne pro mne.

Jiřina: Začni ty. Nebo mu řeknu já.

Ella: Ani za celý svět! Což kdyby to všechno bylo jen tak... A Stázi povídala, že prý má lásku někde na Vinohradech. A nabízet se mu nebudu.

(Poslední slova zanikla v pláči.)

Jiřina: Prosím tě, neblázni, divoká.

Ted' by tě to těšilo a za týden bys nechala všeho.

Potom zašly obě do pokoje a já si myslil: Takové to tedy je!

* * *

Kdybych byl věděl, jak se ten pan doktor jmenuje, byl bych mu jednouduše napsal, aby se pranic neostýchal a má-li slečinku opravdu rád, aby se jí vyznal. Anebo byl bych mu řekl, že Ellinka má ho ráda, aby věděl, na čem je.

A že jí měl rád, to vyzvědět nebylo tak těžké. Jako dříve pana Angera, potkával jsem ted' zas pana doktora, at' jsem se slečnami jel procházkou aneb do divadla. Nechyběl tam nikdy a vždycky pozdravoval už z daleka.

Když jsem jel samotén, bez panstva a někde v ulici jsem jej uviděl, měl jsem za svou povinnost před ním smeknouti. Zdálo se, že mi porozuměl. Dobrota mu koukala z očí, ale nesmělý byl až hrůza.

Myslím, že ani v divadle nikdy se slečinkou nemluvil, ač jsem jej viděl pokaždé s kukátkem obcházetí kolem divadla.

* * *

Nastalo zas jaro a slečny byly skoro pořád v zahradě. Jen v úterý a v sobotu odpoledne jich nebylo vidět nikdy: to šly do města.

Slečna Jiřina přestala už chodit do francíny, vyprovázela jen Ellu a při tom ledacos nakupovala. To nakupování ovšem trvalo vždycky tak dlouho, jako ty francouzské hodiny.

Jednou ztratila Ella své francouzské úlohy a já s Lojzou musili jsme jich hledat. Našli jsme je u dvířek, kterými dělníci chodí do továrny.

Úlohy byly pošlapány a jak jsem je rozevřel, vypadlo z nich psaníčko. Stránky sešitu byly plny červených křížků a čárek — samé chyby — bylo vidět, že slečinka myslí asi na jiné věci, než je francína. Když jsem slečince podával sešit, podívala se rychle po psaníčku a začervenala se jako růžička.

A že si vzpomínám na růže: v naší zahradě byla jich síla, celá zahrada jako by byla jediným růžovým keřem. Slečinky, nežli vyšly do města, vždycky jich spoustu otrhaly. Ale jak se vrátily, měly sice také v rukou kytice růží, leč to jsem věděl, ty že nejsou z naší zahrady, u nás nekvetl jediný keř s tak tmavě červenými.

Večery začaly být zvolna už hezky dlouhé a teplé.

V kuchyni u pánů se okno po celý den už nezavřelo. Jak slečny říkaly, bylo prý tam nesnesitelné vedro. Ale zdálo se, že mělo to jiný háček: na-proti nám je zahradní restaurace, kam z kuchyně je vidět. Chodili tam naši mladí páni skoro denně na pivo a já několikrát i starému pánu nesl jsem tam svrchník, když byl večer chladnější. Také pan doktor sedával tam s mladými pány.

Měl jsem z něho i z Ellinky radost.

* * *

Slečna Ella mi jednou řekla, když jedou do divadla, abych landauer otevřel, protože teď v létě je v něm dusno. Také Ferdinandovou třídou abych jezdil vždycky co možná pomalu, že prý se hrozně ráda dívá večer do těch osvětlených skříní a do promenady.

To se ví, že jsem poslechl a jel jsem téměř krokem. Pan doktor byl ve Ferdinandově třídě s panem Angerem. Když jsem nazpět jel s prázdným, pozdravil jsem oba a oba mi velmi slušně děkovali.

Večer, než jsem zavřel vrata, vždycky jsem obešel celou továrnu, abych se přesvědčil, je-li všechno v pořádku. Skoro vždycky viděl jsem tam z pozdálí plížit se nějaký stín, který zašel, jakmile mne zahlédl.

Bývalo mi toho stínu líto, když se někdy dalo do deště a když on bez deštníku dále obcházel tak trpělivě...

Milostpaní si až naříkala na kuchařskou horlivost obou slečinek. Strávily teď velmi často celý večer

v kuchyni. U Jiřiny nebylo to divno, ta musila připravovat večeři třeba kolikrát po sobě, protože přišel někdy starý pán i oba mladí pánové domů každý zvlášť. Ale slečně Elle se milostpaní divila a říkala starému pánu, že i ta Bohudíky přichází k rozumu, že není už tak ztřeštěná a začíná si konečně všimati hospodářství.

Slečna Ella byla hrda na tu chválu, začervenala se až po krček, a aby dokázala, že něco umí, nabídla se, že druhý den sama a beze vší rady připraví nějaký nákyp.

Také se tak stalo.

A bylo ten den u nás nesmírně veselo. Starý pán měl radost, že Ellinka má přece větší talent pro divadlo než pro kuchaření, a milostpaní se smála, jak Ella při zkoušce propadla, když se dřív tak chlubila. A milostpaní se směje málo kdy. Za to mladí páni se zlobili na Ellu, co to vyvedla, že zůstali bez nákypu, jehož prý nebylo možná jíst. Také skoro netknutý byl vrácen se stolu do kuchyně.

Snědli jsme jej my.

A vidíte, byl dost dobrý. Trochu řídký sice a mazal se, ale to nevím, co proti němu měli.

Ostatně vím, že kdyby byli nákyp dali tomu večernímu stínu, že by jej byl také pochválil.

Ovšem by se mu musilo říci: "To pekla slečinka Ella."

* * *

Slečny odešly do města a za chvíli strhla se bouřka.

Musil jsem vytáhnout z kolny landauer a honem jeti pro ně. Milostpaní celá ve strachu, protože věděla, jak se Ellinka bojí, pobízela mne ke spěchu a napsala mi na kousek papíru, kde mám slečny hledati. do očí přšelo mi jen se lilo.

Zajel jsem k fotografovi, kde měly slečinky být, ale u fotografa mi řekli, že dávno už slečny odešly. Zajel jsem do Ovocné ulice, kde měly nakupovat krajky. Ale ani tam už nebyly a já ujížděl do Spálené ulice ke švadleně, kde měly zkusit šaty.

Ani tam nebyly a já byl s adresami hotov.

Mezi tím se zase vyjasnilo, a když jsem se po té projiždce celý zoufalý vracel domů, spatřil jsem naše slečinky na Příkopech před sebou. Pobídl jsem koně, abych byl co nejdříve u nich. Dohonil jsem jich a ony si usedly. "Kdyby se vás doma ptali, kde jste nás našel," řekla mi slečna Ella, "řekněte, Filipe, že u fotografa."

A večer mi řekla, že se už bouřky nebojí. Odpoledne, jak prý u fotografa se bavily, ani na bouřku nevzpomněla.

* * *

Rozstonala se nám milostpaní a sotva povstala z jedné nemoci, upadla do druhé a doktoři si u nás podávali dvěře.

Starý pán byl celý zoufalý. Slečna Jiřina sama vedla domácnost a musil si ji chválit kde kdo.

Ani ona, ani Ellinka už přes čtyři týdny nebyly z domu.

Ellinka, když zvěděla, že je s maminkou špatně, chtěla skočit s okna. Pak zase upadla v podivné blouznění a modlila se celé hodiny.

"Vid'te, Filipe," říkala mi, "vid'te, že maminka neumře?" Stala se mnohem vážnější.

Milostpaní konečně vyvázla z nebezpečí — měla zánět pohrudnice — a v domě bylo pokojněji.

* * *

Večerní stín naší továrny dostal společníka.

A kluk můj dostal od slečny Elliny starou její pannu a jiné hračky.

V továrně se začalo topit už také podvečer v kotli. Osvětlujeme totiž elektrickým světlem velkou jednu zahradní restauraci. Proto také musili býti topiči až do desíti hodin u parního stroje.

Před devátou hodinou přišla ke mně slečna Ella na dvůr, když jsem nabíral vodu pro koně, a řekla mi, abych nechal vrátka ještě chvíli otevřena, že večer přijde někdo a

jakýmsi vzkázáním, aby tedy zbytečně nemusil zvonit a já otevírat. Vzpomněl jsem si na tu darovanou pannu a řekl jsem, že rozumím.

Potom jsem viděl na dvoře Lojzu, začal jsem jí povídat něco veselého, řekl jsem jí, že mládne víc a víc, a oba zašli jsme do topírny na nějakou veselou povídačku k topičům.

Ti se s námi bavili velmi dobře a ani jim nenapadlo každou chvíli vybíhati ven k vůli vychlazení, jak jiní dy činívají.

Asi po čtvrt hodince mne slečny zavolaly, abych šel zavřít.

Učinil jsem tak, ale když jsem po svém zvyku vyhlédl na silnici, spatřil jsem tam vzdalující se dva stíny.

Dva stíny lidiček, které jsem Bůh ví proč měl rád, dva stíny lidiček, kteří za těch několik minut hovoru s našimi slečnami, za několik těch stisků rukou a snad za několik pohledů jistě byli by obětovali blaženost v království nebeském.

* * *

Nastal podzim.

Jezdil jsem dále s milostpáný do divadla i do koncertů, a slečna Ellinka dále vzdělávala se na dramatickou umělkyni, ale pana doktora jsem už dlouho neviděl. Ani jednou jsem ho nezahlédl už u okna kavárny, kde čekával na slečinku, aby ji pouze zahlédl.

Několikrát jsem jej uviděl, když jsem čekal u divadla na naše pány, ale to utíkal, jako by za ním hořelo. Ale já ho přece pozdravil, aby věděl, že jsem jej zpozoroval.

Už také přestal naše dámy doprovázeti ke kočáru, čehož dříve nikdy neopominul.

Z naší Elly stala se slečinka velice popudlivá a hádavá. I slečna Jiřina, ta dobrá, trpělivá duše, přestala s ní už skoro mluvit. I hádky mezi nimi nastaly, čeho nikdy dříve nebylo.

Vezi jsem z divadla slečny samotné. Mladý pán je vyprovázel jenom k měšťanské besedě, tam slezl a zastavil se pro milostpána, který tam měl nějakou schůzi.

Byla pěkná, ba skoro krásná a na podzim dosti teplá noc. Kočár byl otevřen a slečny si v něm povídaly nejdřív polohlasem a čím dál hlasitěji.

Neposlouchal jsem, byl by to nezpůsob, ale konečně byl jsem důvěrníkem slečen a bezděky vyslechl jsem alespoň konec jejich rozprávky.

"Budeš toho jednou litovat," slyšel jsem mluvíti slečnu Jiřinu. "Proč jsi mu tedy lhala, že ho máš ráda? Za blázna jsi jej měla. Toho si od tebe nezasloužil."

"Proč mi to povídáš? Já vím, že jsem bídna."

"Prosím tě, nedeklamuj." Už bys mohla mít přece rozum." Hlas slečny Jiřiny byl tak podrážděný, jak jsem jí ještě mluvit neslyšel."

"A kdo je vinen? Já? Já ne. Ty jsi vinna vším."

"Ello!"

Slečna skoro vykřikla, nastala pauza a Jiřina řekla polohlasem několik slov, kterým jsem nerozuměl.

"Ano, ty jsi vinna," opětovala jí Ella nedbajíc toho, že ji slyšet musím.

"Ty jsi měla známost s Karlem, já byla vaší důvěrníci a chtěla jsem mít také svou lásku. Chtěla jsem mít také psaníčka, také své tajnosti! Proč mi přišel do cesty on! Já ho nezvala."

"Zvala jsi ho!"

"Zvala. Ale chtěl mne ukovat a já chci teprv žít. Chci teprve plesy, zábavy, chci hrát divadlo — půjdu k divadlu. A on jest mrzout. Vždyť jsem šestnáct let! Mohli jsme se mít rádi, ale proč říkal, že o mne řekne. Vdát se, vdát, vdát, to bych nevěděla!"

"Budeš toho litovat!"

"At!"

Druhý den jsem nesl na poštu balíček pro pana doktora. Byly to jeho listy. Vrátila mu je zpátky.

• • •

Jaktěživ nezapřahal jsem tak rád, nikdy se mi tak ruce netřásly, jako když jsem měl naši Jiřinu, naši zlatou slečinku odvézt k oltáři.

Dostal jsem na to od milostpána nový kabát, a ženich, pan Anger, dal mi stříbrné hodinky, abych prý měl památku na jeho svatbu.

Tenkrát poprvé jsem se nebál, že svýma zmrzačenýma rukama koní neudržím, tenkrát prvně pustil jsem je plným klusem.

Hodný je ten pan Anger a pěkné místo dostal, že bude naše slečinka jako v bavlnce.

A k páté hodině odpoledne odvázel jsem novomanžely na státní nádraží a když jsem před nimi naposled smekl, slzy měl jsem v očích.

Na nádraží vyprovázela je slečna Ella. Od toho večera, když jsem ji dovezl do divadla, jak tu vystoupila ta francouzská herečka, co ty miliony utratila, od toho večera se naše divoká rozhodla, že půjde k divadlu.

A tatínek se usmívá a vyhrává vojnu za vojnu.

Když jsme jeli z nádraží, poručila slečna dále do města jeti, nakoupila tam v knihkupectví balík knih a jeli jsme domů.

Už mi neříkala, abych Ferdinando-vou třídou jel volněji. Viděl jsem pana doktora, spatřil nás taky, ale šel dále lhostejně, jako by nás neviděl. Mluvil s nějakou slečnou tak horlivě, jak s naší nikdy nedovedl.

Snad proto, že naši měl opravdu rád.

Když jedu samotén a pana doktora potkám, už ho více nepozdravím.

Slečna mi to zakázala.

A já musím poslechnout. Poslouchá ji celý dům.

I ten by ji musil poslouchat, koho by si vzala.

Ale slečinka pro manželství není. Snad až přijde k rozumu.

Lejčarova obnova

Obrázek pošumavský napsal V. Jindra.

I.

ELICE se podivil mistr Velíšek, vida vcházeť starého výminkáře Lejčara do své dílny.

Přišel zapjat v starém odřeném zimníku až po krk, jež měl otočen několika kráte vlněným šátkem, ač byl krásný, jarní den na sklonku dubna.

Pozdraviv, rozkašlal se těžkým, dušným kašlem.

Dlouho to trvalo, nežli se utišil.

Pak utřel si rukávem zaslzené oči a obrátil se k mistrovi, jenž tu stál, drže v ruce ještě rozejtý hoblík.

“Mistře, já bych tě o něco prosil...”

Hlas jeho zněl nějak neobyčejně vážně.

“Sedněte, pantáto... Co pak potřebujete?”

Neusednuv však, pokračoval starý Lejčar ještě vážněji.

“Potřebuju rakev!” pravil, dívaje se mistrovi zkoumavě do tváře, jako by byl zvědav, co tomu řekne.

“Rakev? — I jo, udělám — udělám... Ale komu, pantáto? Vždyť ani nevím, že by vám někdo umřel?”

Stařec zvedl hlavu zapadlou v ramenou, a vyhrkl:

“Komu? — Mně!”

“Cože? Vám? Rakev?”

Mistr myslel, že se přeslechl.

“Mně, ano mně!” opakoval zhurta starý.

“Ale pantáto — co to mluvíte? — Kdo by řek’, že vy ještě jste takový šibál!... hehehe...”

“Ne, ne, ne, — mně není do špásu. Povidám ti, Francku, ještě jednou, chceš-li mi udělat rakev! Nechceš-li — s Pánembohem... Udělá jiný. Za peníze všude hrách na mísel!”

Tu Velíšek nemyslel nic jinak, než že starý na rozumu se popletl.

“Nemluvte tak, pantáto! Vždyť já vám ji udělám — s radostí... Kam byste chodil jinak? Ale co tomu řeknou lidé? Nač ji chcete? Přece ne pro sebe, když jste ještě — chvála Pánu Bohu! — zdrav? Co s ní budete dělat?”

“No, řeknu ti to — proč ne? — Když syn nemá studu, proč bych já se styděl! Chci ji pro sebe, tu rakev, protože mám strach, že mladí, až umru, pochovali by mne bez ní... Kus nějakého hadru — zavázali by mne do něho — ó, já to vím! Kdybys je znal, jak se mnou dělají! Oni by se neštíteli pochovat mne jako hovado!!... Mlč, mlč — neříkej nic, Francku... Dnes jest všechno možné. Nevíš, neslyšel’s o tom, jak starému Pánkovi v Kojčíně syn zazdil dvěře, protože si nevyjednal, že smí chodití síní do nich? Jejich síní? a jak ho, když umřel, musili oknem v rakvi vyndávat? — Ó, ta čeládka nezdárná! Ty děti bezbožné! — Ale já je naučím! Koupím si rakev, dám do komory, kde mám svůj výminečný koutek s nesmějí na ni ani sáhnouti! A až umru, musejí mne pochovat, jak se na křesťana sluší!”

Velíšek už neodporoval.

Ano, udělá mu ji. Pěknou rakev, hezkou rakev... Dubovou, bronzovanou... Bude se blyštět až radost!

Smluvili se o ceně. Lejčar třesoucími se prsty vyplatil peníze napřed.

“Ať je však brzy!” přikazoval, bera si beranici se zaprášené židle.

Ve dveřích se zastavil a chytil se za hlavu.

“Vždyť jsme, Francku, zapoměli na míru!”

“Není třeba, pantáto,” ukonejšil ho mistr, “to já trefím jít podle oka.

Jen jděte s Pánembohem — Zítra na večer vám ji pošlu . . .

II.

Velíšek splnil své slovo.

Druhého dne byla rakev hotova.

Bylo již k večeru, když ji učedník vezl na trakaři do Lejčarovic chalupy.

Lidé vraceli se s polí, ze všech stran se ozýval dobrácky hovořivý zpěv plužních koleček a vážný, pochmurný rachot kol. — V to mísily se bezpočetné hlasy mužů a žen, dětí a husí . . .

Cesta byla kamenitá. Rakev zaduněla pokaždé, když trakař vjel na kámen.

Chodci se zastavovali, aby popatřili, co to "bubnuje".

"A rakev?" — "Komu to vezeš, chlapče?"

"Starému Lejčarovi," odpovídal učedník na všechny strany, nezastavuje se.

"Starému Lejčarovi?"

"Podívejme se!"

"Marjá svatá — dyť já ani neslyšela, že by byl umřel!"

"To je u Boha, co se to jen s ním najednou stalo!"

"No, tak se přece mladí dočkali . . . Vida, vida . . ."

"Prosím vás, starý člověk — Zhasne, jako když foukne . . ."

"Ale hodinku? Slyšeli jste někdo, že by mu byli zvonili hodinku?"

V tom se chlapec zastavil, aby si odpočinul, a věc se objasnila.

Následek toho byl, že když pak učedník vjížděl do dvorku Lejčarovic chalupy, tísnil se před vraty zástup zvědavců všeho druhu oráči ve "fal-dovkách", bílých od přischlého bláta, ženy a holky mající ruce složené pod plným prsoma, děti obojího pohlaví, škrabající se na zed' . . .

Starý Lejčar zaslechnuv "bubnování", vyšel ven.
dobře . . ."

"Tak už jsi tady? . . . No, dobře,

Přikročil ku trakaři, aby si práci prohlédl. Rakev byla dle úmluvy dubová, stříbrně bronzovaná, zlatý křížek s Kristem na víku.

"No — ujde, ujde . . . Jen aby nebyla malá!"

V koutě stála sáhovka, které užíval dříve, dokud ještě zedníčil. — Vzal ji, změřil se, potom rakev.

"Hm — míru má dobrou," zabručel pak, přešlapuje s místa na místo. V tom spatřil zvědavce, tlačící se na vratech.

"Co vy —? Táhněte po svých!"

Pln hněvu, hubuje a nadávaje, zavřel vrata.

Tlupa hučíc a smějíc se, zůstala za nimi. Kluci však vylezli na zed' a poulili dále vyjevené oči do dvorku.

Obrátil se k učedníkovi:

"Pomoz mi ji donést do komory!"

Mladý Lejčar však stál ve dveřích, bledý jako stěna, oči podběhlé, třesa se po celém těle.

"Krucí, dědku! . . ." křičel, mávaje zat'atými pěstěmi, "dejte to pryč! . . . pryč . . . sice! . . . Takovou věc do mého stavení! Kluku, odvezeš to hned — hned. — V tu ránu to odvez!"

Vrátka nemohla odolati tlaku zvědavé tlupy, jež té chvíli toužíc viděti oba Lejčary v jejich rozsápanosti, vší silou nalehla na ně: vyvalila se —

Toho použil učedník a ujel s prázdným trakařem za všeobecného veselí diváků . . .

Na dvorku Lejčarovic chalupy rozpoutala se pak bouře neslýchaná v tomto tichém koutku vsi: na jedné straně starý — na druhé mladý se ženou a dětmi . . . Nadávky, vrískot, kletby, pláč zněly tu dlouho do pozdního večera. Naposled i starostu zavolali mladí . . . Ale se starým nebylo pořízení . . . Konečně starosta rozhodl, aby mu povolili dáti rakev do komory, když má na ni právo: ale aby hned zítra podal naň žalobu! At' to soud rozhodne!

Ano, soud! Soud to rozhodne!

III.

Mnoho rozepří z Cehnic rozsuzoval soud v Strakoncích (Cehnice bývaly vyhlášenou obcí sudičů), ale případ Lejčarových zastíňoval všechny svou neobyčejností. Spor tak zají-

mavý, tak podivný a senační nebyl tam dosud rozsouzen. — Adjunkt Kovář, jemuž byla věc tato přidělena, nevěděl si rady. Na jedné straně starý Lejčar se svým zákonitým právem, používati až do své smrti komory spolu s mladými mohl si tam dáti i svoji rakev; na druhé mladí, jejichž protestům nemohl, nepřizati oprávněnosti. Zvláště Lejčarová, nevěsta, dělala boží dopuštění. Nechutná jí nic jíst, co ta rakev je v komoře, cítí všude tu "umrlčinu", po celém stavení... Kdyby to tak mělo zůstat, přivedlo by ji to do hrobu! — A jsou tu děti! Tři malé, nezaopatřené děti! Největším je třináct let! — A ti chudáci! Ubozí mučedníčkové! Na siň se to bojí vyjít i ve dne. A v noci — za nic by nevyšli! Celé noci se musí u nich svítiti... A což když je třeba pro něco poslat večer? Ke kupci na příklad? — Musí ona sama, matka nebo tatík...

Adjunkt pln rozpaků učinil starému Lejčarovi návrh, aby tedy tu rakev odstranil, když... Ale stařec nepovolil. Neústupně stál na svém...

Konečně přišel adjunkt na dobrou, myšlenku: at' tedy rakev zůstane tam, kde je, ale starý ji musí něčím — nějakým plátnem přikrýti tak, aby nebylo viděti toho "umrlčího" nátěru!

S tím rozváděné strany propustil. Co dělati ještě?...

A tak měl starý Lejčar, vrátiv se domů, práci... Koupil pytle, rozstříhal je a ušil z nich na svou rakev veliký příkrov, kterým ji pečlivě zastřel.

Dokončiv své dílo, sedl si na ni, jako na trůn po dlouhém zápase dobytý.

Oddychoval, lapal těžce vzduch a v prsou hrčelo mu jako ve starých hodinách.

"Jo, jo... Dobře je, dokud ještě sedím na truhle: ale až budu v truhle!"

Sklonil hlavu do dlaní.

"A-a-a — bude lépe!" zahučel po chvíli a hladě rakev, vzdychl si: "No, počkej — hnedle se mne dočkáš..."

IV.

Stalo se však, čeho se starý Lejčar nenadál.

Den mijel po dni, měsíc po měsíci, nemoc byla stále horší a nesnesitelnější — ale smrt nešla a nešla.

Rakev musila čekat.

Aby nepřekážela v komoře nadarmo, udělal si z ní spížírnu. Ukládal v ní chléb, mouku, krupici... Lahvička s "hořčákem" nikdy v ní nechyběla. Dělal mu dobře, když ho nejvíce dusilo...

Nikomu, kdo ho přišel navštívit, ji neukázal. Jedině starému Boudovi, jenž našel ho jednou v dobré hodině. Mluvili o leccěms — Bouda však stále jakoby poslouchal jen jedním uchem. Bylo viděti, že má něco na srdci. Konečně, když už s večerem se zvedl a Lejčar ho vyprovázel síní, dodávaje si kuráže, nesměle se naň obrátil: "Víš, Vojto — já bych ji rád viděl!" Slůvko "ji" řekl s tajemným důrazem.

Starý Lejčar mu neodolal. Zavedl ho do komory, sňal pokrývku — a jak sem měsíc nizounkým oknem svítil — třpytila se před nimi jako stříbrná...

Dlouho stáli oba v zamyšlení před ní, hlavy na prsa schýleny.

Konečně se ozval Bouda:

"Ani nevíš, že pan farář o ní také ví... Řekl, že prý si jako... jako Karel Veliký, císař — ten prý měl také truhlu za živa..."

A rozesmál se. Oba se rozesmáli...

Konečně nemoc dostoupila vrcholu. Starý Lejčar na dobro uleh.

Nastaly tu bezesné noci, nekonečné a plné bolesti, neustálého kašle a dušení, ztrpčované tvrdými výčitkami a stesky mladých, nařikajících si na to soužení, co s ním mají, na ten kříž, jež Panbůh na ně seslal...

A když tak ležel, přišlo mu někdy do hlavy: což aby ti teď tak tu truhlu vzali! Ležíš, budou myslet, že se o tom nedovíš!

Pot studený vyrazil mu po celém těle. Ač byl už velice slab, nohy mu počínaly otékat — vstal v noci, a vida, že všichni spí, otevřel tiše dveře

a opatrně kráčeje síní, otevřel komoru a hmatal, hmatal, chvěje se obavou, ve známém koutě... Oddechnul si, našel rakev na starém místě a vrátil se nepozorovaně, zatínaje přitom zuby, aby se neprozradil vzdechem nebo zaklaštěním...

Jednoho rána zbudivše se mladí, zůstali bez sebe překvapením.

Postel "dědkova" byla prázdná!

V úžasu dívali se na sebe Lejčar se ženou. Děti daly se strachy do pláče...

Pak počalo hledání.

Myslili, že vyšel snad ven a někde na dvoře upadl. Ale nikde nic, tu nic — "dědek" nikde.

Konečně si povšimli pootevřených dveří do komory. Vešli tam: "dědek" leží jako mrtvý na zemi — rakev bez pokrývky, otevřena, jakoby se tam měl nebožtík ukládat...

Byl v bezvědomí a neprobudil se z něho už. Ještě ležel tři dni, ve kterých mu nohy náramně otekly. Třetího dne odpoledne skončil...

"Tak oteklé nohy jsem přece jak-těživa neviděla!" divila se potom stará Kačena, kterou všude po vsi k nebožtíkům brali, když ho dávali do rakve. "Jako bochníky!"

A prohlížeje si rakev (zůstala tak, jak si ji starý sám otevřel) dodala: "Tak přece jsi se ho dočkala! Aní už nepamatuju — jak pak tu dlouho stála?"

"Po jaru budou tři roky," odpověděla Lejčarka.

"To bylo doba!" spráskla ruce Kačena, chtějíc zalichotiti se hospodyni, jež tu stála s tváří mučennice...

Otevřeným oknem vál do komory ostrý prosincový vzduch a slyšení bylo stříbrný hlas zvonku s kapličky.

To bylo v pátek... A v neděli ráno přede mší byl pohřeb.

Ves bělala se sněhem a mráz byl neobyčejně tuhý.

Lidé vyhlíželi z oken, zastavovali se na silnici, aby viděli, až pojedou s "funusem".

Konečně jeli: napřed kluci s křížkem, za nimi Jáchouc bryčka s rakví (starý Lejčar vyjednal si to už před dvěma roky se sedlákem), za ní pozůstali, mezi nimiž mladý Lejčar kráčil s hlavou vztyčenou, ohlížeje se na všechny strany, jakoby chtěl říci: "Už ho vezeme!"

Kde kdo — všichni dívali se na rakev.

"Vida, to je ona!"

"Tak — to je tady ta —?"

"Hezká rakev, pěkná rakev —"

"Dej mu Pánbůh nebe: ten na to vyzrál, starý Lejčar!"

"To si myslím! Kde pak by mu mladí takovou koupili!"

A celou vsí, jak povoz po skřípajícím sněhu volně jel k Paračovu, blyštěla a třpytila se rakev starého Lejčara v plném svitu ranního slunce, jakoby radovala se s tím, jenž ležel v ní a jemuž bylo už dobře...

Jak se často v obcích volívalo

Sepsal Frant. Křen

A KONCI dědiny "v Chaloupkách scházeli se lidé k malému domku na pohřeb. V domku býval krejčí a muzikant Dírka. Umřela mu mladá žena Apolena. Lidé ji litovali, že umřela v tak mladém věku a šeptali si, že se tak dobře stalo. Dírka s ní beztoho neužil dobrého bydla. Kde prý ji ráno postavil, tam ji večer našel a všechna prý byla jak slzavé údolí. Kněz se zpěváky odzpíval, vykropil mrtvolu a muzikanti, Dírkovi kamarádi, spustili smuteční pochod. Nebožku počestně pochovali Dírka se na hrobě pomodlil, utřel si modrým šátkem oči a nos, aby se neřeklo že pro nebožku ani slzy neuronil, poděkoval všem za poslední počtu nebožce prokázanou a kráčel vážně ze hřbitova.

U vrat jej čekali muzikanti a těšili ho: "Už si to, Dírko, jenom tuze nezabírej! Mrtví s mrtvými a živí s živými. Má už po tom a na nás to čeká."

"Ba, máte pravdu, ale jak se nemá člověk rmoutiti, když byla nebožka tak hodná žena. Ani jednou se se mnou nevyvadila."

"To byla u ní právě veliká chyba. Která žena se s mužem nevadí, která často nedudle, ta si škodí na zdraví. Jazyk každé ženy je největší mluvnicko," začal z vesela muzikant Kroupa.

"Tak jest," přizvukovali druzí. "Když se do trouby delší čas nefouká, tož má drsný hlas, a když neudělá žena muži častěji nějaké kázání, no však to známe všichni z vlastní zkušenosti. A tož, Dírko co teď?"

"Jděte, kamarádi, do hospody, at' vám tam dá hostinský bečičku piva, když jste byli tak hodní a měli pro nebožku takovou čest"

"Ale co tě nemá kamaráde? Snad bys nám neplatil?" namítal Kroupa a udělal rukou posunek, jak by tu bečičku od sebe odvaloval.

Ze zadu ho někdo št'ouchl a šeptal zlostně: "Osle co to mluvíš? Ber, do-
kuď dává!"

Kroupa se ohlédl. Ten co ho št'ouchl, byl mezi muzikanty známý piják, a proto mu říkali "Trinkmoc". Obávaje se, aby Kroupa nabízenou bečičku piva skutečně neodmítl, přistoupil Trinkmoc k Dírkovi a podával mu ruku: "Vidíš kamaráde, co jsme udělali, udělali jsme z lásky a tys to přijal a byla by to urážka pro tebe, kdybychom my zas nepřijali co ty nám z lásky nabízíš, a bylo by to také pohrdání Božím darem."

"Ta jest! Trinkmoc hraje dnes dobře podle not" smáli se muzikanti a Kroupa s nimi.

"Tož jděte tedy, kamarádi, do hospody. Já tam po chvíli za vámi přijdu, jak zaplatím pohřeb a pospravím si doma, čeho třeba."

Dírka měl domek bez dluhů přiněm kousek pole a řemeslem a hůbou vydělal si též slušný groš. Byl člověk pořádný, spořivý, ale že jako krejčí zacházel stále s ocelí (s jehlou), měl v krvi cosi bojovného a vždycky se domníval, že je k něčemu vyššímu povolán

Přišel domů a dvířka do dvora byla otevřena. Slepice zobaly čerstvě nasypaný ječmen, a koza v chlévku potřásala mlsné bradou nad plným košem zelené trávy.

Rozhlížel se kolem, kdo že to asi se postaral o jeho dvorní panstvo a na sousedním dvorku zahlédl vysokou, statnou postavu ženskou. Bylo to vdova Režňáková. Bývala na druhém konci dědiny, a měla také domek jak Dírka, kousek pole, dětí žádných a byla jen o nějaký měsíc starší jak Dírka.

Když viděla, že ji zahlédl, přistoupila k plotu a pěkně se usmála: "Nemějte za zlé, co jsem udělala. Šla jsem po pohřbu tady k bratrovi, a slyším jak koza u vás hladem mečí, a vidím, že slepice nemají zrna; a tak jsem si povídala, že vy, chudáku, máte dnes beztoho starostí plnou hlavu a tož jsem se vám tedy o dobytek postarala. Bude to pro vás krušná doba, když budete tak sám v celém domku."

Usmála se znovu svým pěkným vdovským úsměvem, a oči se jí zrovna vpijely do jeho tváře. "Děkuji vám, že jste byla tak hodnou a zaplat' vám to Pán Bůh! Máte pravdu, že to bude smutné hospodářství bez ženy. Ale co s počnu, když to Pán Bůh už tak usoudil?" vzdychl si do opravdy Dírka.

Co tak spolu rozmlouvali, neslyšeli ani, že se kdosi už zdaleka hlasitě směje. "A toto je mně nadělení! Před chvílkou pohřeb a nyní už zrovna námluvy? Kamaráde, nelez do těsna, ať tě to nemrzí!" volal muzikant Trinkmoc. "Jdu za tebou, abys přišel na chvílku mezi nás. My tam v hospodě tě litujeme, že snad sedíš v domku a pláčeš a ty zatím tady vrkáš přes plot jak holoubek. Nic na mne, Režňáková, škaredě nehleďte. Já vám nepolezu do zelí."

Vdova se zlostně otočila a bouchla dveřmi, až okna zařinčela.

"Dírko, slyšíš to? Pane, to by byl komandant! Nelez do těsna, povídám ti! Ty můžeš dostati děvče jak lilii, a s penězi."

Dírka se na takovou řeč také dohněval: "Víš, kamaráde, mám tě rád, ale s takovou řečí mně nechod'. Že tu vdova náhodou stála, přece nepůjdu okolo ní jak okolo dřeva."

"To vím, ale některé dřevo je slad-

ké! No nezlob se, a pojď' mezi nás."

Dírka zavřel okna, zamkl dvěře a šel do hospody.

Kamarádi už statně popíjeli a bečice byla už ze zadu podepřena polínkem, že jí už dochází dech.

Vypili jednu, Dírka poručil druhou a pili statečně dále. Po poledni zapil už i vdovec smutek, a na vyzvání kamarádů zahrál s nimi veselý pochod.

"Tak to má mýti, tak to chválím! Vždyť jsme jen jednou na světě," křičel Trinkmoc a zdvihal plný plecháč nad hlavu. Já tě, kamaráde, ožením, povídám, že tě ožením a najdu ti paněnkou jak Majolenku, povídám, jak Majolenku."

"Bude-li taková jak tvá žena, tož ať se Dírka raději utopí," škádli Kroupa.

"To povídáš mně ty? Ty mně to povídáš? Kdybych já dal podobiznu své ženy někam k silnici na sloup, budou se staří i mladí mlsně olizovati, a budou obrázek líbat, abys věděl!"

Byla by brzy povstala hádka, kdyby nebylo kapelníka Struny. Povstal vážně a zdvihl ruku, jak by chtěl dávat takt: "Pánové, máte jaksi rozladěno a chcete hráti? To by byla pěkná muzika! Už jsme se v bázni Boží dosti napili, a tož půjdeme domů, aby pro nás nepřišly naše ženy."

"Ale kde! Ani za million," křičel Trinkmoc. "Já pantáta, já poroučím. Jděte si domů, ale já tu zůstanu, až žena pro mně přijde. A musí mně vzít okolo krku a dát mně hubičku, a pak půjdu, a ona mně musí nést troubu."

Sotva chudák domluvil, přišla žena jak na zavanou:

"Je tu ten můj lump?"

"Jaký lump? Žádný lump! Sem pojď', dej mi hubičku, aby viděli kamarádi, že se máme rádi a tady mně poneseš troubu."

Žena přiskočila ke stolu, kde seděl Trinkmoc, vzala troubu a napřáhla jí na muže: "Půjdeš domů, ty lumpe, anebo —!"

A hrdina Trinkmoc vstal, sehnul hlavu a zaměřil bez řečí ku dveřím.

Kamarádi se mu smáli a pokřikovali za ním. Obrátil se u dveří a

kýval smutně hlavou: "Nic se nasmějte! Já to mám už z polovice odbyto, a na vás to ještě všechno čeká doma. Dírko, nelez do těsna, a nežeň se ani za milion."

Chtěl ještě něco mluvit, ale rázná žena ho vystrčila za dveře. Ostatní se vytratili za nimi.

Od té doby, co se stal Dírka vdovcem, měl práce plné ruce, až sám na všechno nestačil, a musil si vzít tovaryše. Kde bylo u méně zámožnějších lidí nějaké děvče na vdání, odevšad mu posílali práci a každý platil hotovými. Chytrý a spořivý vdovec tomu dobře rozuměl a ku každému se choval přívětivě, a na děvčata se v krátkém čas po pohřbu usmíval už zdaleka. Vdova Režňáková chodila nyní tuze často k bratrovi na návštěvu a vždycky byla vyparáděna jak panský kůň. Mrkla okem přes plot do oken Dírkova domku, a Dírka se po každé pěkně usmál. Byla na pouť a poslala mu obrázek. Byly hody a poslala mu buchtu a pečenou husu. Byly zabíjačky, a poslala mu mísu jitrnic a jelit. Byla muzika a při volence si vždycky zamilovaná vdova zašla pro svého vdovce, který musil odložit housle a jít s ní do kola.

Lidé o tom všem věděli, pomlouvali a Dírkovi domlouvali, aby vdovu nebláznil. Dírka se vždycky hájil: "Já ji neblázním a chovám se k ní zrovna tak jako k druhým. Dává-li mně co, tož naši staří říkali: blázen, kdo dává a větší, kdo nebere! Já se ženit nebudu."

"Prosím tě, nevykládej," říkával mu Trinkmoc. "Čím je kabát bez rukávů, tím je muž bez ženy. Ožeň se, ale jenom nelez do těsna."

"A co máš neustále s tím, abych nelezl do těsna!"

Trinkmoc chytil vdovce za ramena: "Člověče, ty ještě nevíš ani to, co zná každý ženatý vrabec? První žena alleluja, druhá žena viktorie a třetí žena — pro Boha, uteč!"

Dírka se tom usmál, ale přiznal se přece, že tomu nerozumí.

"Tož bych ti to řekl, tož to máš

tak: První žena alleluja. Mají se oba rádi jak děti, a nemají-li se rádi, bijí se a hádají jak děti. Druhá žena viktorie. Viktorie prý znamená po česky vítězství a to máš tak, že když se po druhé oženíš, že vyhraješ jak Benedek u Králova Hradce. Třetí žena — pro Boha uteč a to máš tak: napřed nebe, potom očistec a pak s třetí ženou peklo. Zůstáň, jak jsi, a nebo si vezmi svobodnou, ale vdovu nikdy."

Režňáková věděla, že jí Trinkmoc nepřeje a proto si umínila, že si ho nějak navnadí. Na potkání se s ním dávala do řeči a když šla jednou z města, náhodou ho potkala, dala mu láhev pravé prostějovské kořalky. To byl nejlepší klíč do zatvrzelého srdce Trinkmocova. Vdovy se nemohl vynachváliti a často zabrousil okolo jejího domku, aby dostal nějaký hlt. Chytrá vdova mu stále sladila okolo úst, až se ozval jazyk: "Víte vy, Režňáková, co? Vy byste se mohla vdát!"

"Já? Ani mně ve snu nenapadne! Tak jsem pěkně a bez starostí živa, a už tak zbožně život dokonám."

"Prosím vás, to mně nepovídejte! Tak mluví každá, a svědomí jí volá: lžeš!"

"Já mám, chvála, Bohu, čisté svědomí," hájila se vdova.

"Však já vám do svědomí nelezu, ale mějte rozum a vdejte se."

"Nevím, kdo by chtěl tak starou vdovu?"

"Co? Vy a stará? Vypadáte jak osmnáctileté děvče! Že byste se ráda vdala, to vám hledí z očí a tož už jenom dejte na mou řeč. Já mám pro vás ženicha, víte tak něco zrovna pro vás."

Trinkmoc luskl prsty a usmál se. Vdova se usmála také a nalila mu znovu skleničku.

"Víte, koho míním? Je to Dírka. Je do vás zamilován až po uši a řeknete-li ano, jste po třech nedělích u okáže a budete potom paní mistrovou."

"Ale co by tomu řekli lidé!"

"Co? Z těch by mluvila jenom závist a zlost. Však víte, že po lid-

ských žlabech kalná voda teče. Bylo by trochu řeči a jak budete svoji, přestane všecko!"

"To si já, milá brachu, musím napřed dobře rozložit."

"Jaké rozkládání? Dírku znáte, já mu řeknu: ty, kamaráde, ona by si tě vzala, a bude to."

"Tož tedy necht'. Bud'te tak dobrý a když jste už začal, tož to dodělejte. Jděte k němu a povězte mu —"

Vdova se pojednou zarazila. "Co mu řeknete, když tam přijdete."

"To bude už má starost. Budu do něho mluvit, až se rozpláče."

Trinkmoc dostal zlatku a kradl se okolo humen jak kuna k Dírkovi.

Dírka seděl u okna, šil a zpíval si starosvětskou mariánskou:

"Ze všech nejkrásnější já
milou mám,
jenom že tam za ní nechodím
sám:
chodí jich tam na tisíce,
věrných milovníků, ještě více."

"No, no! Jenom ne tak svatě a do mol! To já znám pro tebe jinou písničku. Jenom poslouvej:

Vdovce bych nechtěla,
vdovce bych se bála,
že by ta nebožka
za dveřama stála!

Kdo bys řekl, že tak zpíval?"

"A co já se starám o lidi! Jistě to byla některá dobrá," usmál se kysele Dírka.

"Pozor na noty! Bereš falešný tón! Tak zpívala, kamaráde, vdova Režňáková."

Dírka zdvihl překvapeně hlavu: Ta že by tak zpívala?"

"Tož vidíš! A ještě při tom zakroutila pyšně nosem."

"Poslouvej, to's mně neměl říkat!"

"A proč?"

"No víš, jsi kamarád a tobě to mohu říci. Tak jsem si myslil, že bez ženy není pořádku a ničeho v domě. Vzkazují mně svobodné, i selské děvčata, ale prosím tě, znáš to sám, jak je to. Sama paráda, jenom do tance a nic do práce."

Trinkmoc se rozesmál, až se prohýbal: Chytili jsme lososa! Já biju jenom tak na oko na keř, a on zajíc vyběhl do opravdy! Režňáková tak nezpívala, jak jsem povídal, a zazpívala by si nejraději tuto:

Ráda, ráda, můj švarný vdovečku,
ráda, ráda, ráda tě mám!"

"A nelžeš?"

"Nevěříš-li, jdi se jí sám zeptat. Kdyby mohly býti všechny tři ohlášky najednou, to by jí bylo nejmilejší. Zajdi si tam, promluv si s ní — a nebo počkej. Na druhý týden bude v městě výroční trh. Tam se nějak sejdete a bude to."

A bylo to. Mezi boudami perníkářskými se procházela švarná vdova a za ní pomalu, ale statečně si vykračoval mladý vdovec.

Zastavila se u jedné boudy a obrátila se jako náhodou: "Ale, pane Dírko, také na trhu?"

"Také. Vítám vás do města. A co kupujete?"

"Já tak se jenom dívám na lidi a na zboží."

"A už jste něco koupila?"

Že ne.

A jestli by jí mohl něco koupiti a jestli by to přijala?

Když to nebude těžké, že to vezme.

Zamilovaný vdovec koupil neméně zamilované vdově perníkové srdce s obrázkem.

Usmáli se na sebe, a šli pomalu domů a šli polem a slunečko pěkně svítilo a hrálo, skřivánci radostí jásalí, že se našla zas jednou dvě srdce, a cvrček pod mezí volal své konejšivé: "trp, trp." Zastavili se u Boží muky. Dírka pohlédl vážně na vdovu, až se zachvěla: "Režňáková, stojíme tu u Boží muky, tož mluvejte upřímně: Já potřebuji ženu, rádnou a poctivou ženu, a vás bych nejraději. Vzal bych si vás z lásky počestné. Chtěla byste mne?"

"Když to chcete vědět, tedy vám to povím. Ráda bych si vás vzala, však jste pořádný člověk a hodný, ale já se bojím."

“A čeho se bojíte?”

“Lidských řečí. Řeknou hned, že jsem si vás vyběhala a kdesi cosi.”

“Na to nedejte. Jak začnou, tak přestanou.”

“A potom se říká, že muzikant skoro každý je —, ale nezlobte se proto.”

“No, co je?”

“Že je piják, a toho se já nejvíce bojím.”

“Ale jděte! Jsem muzikantem, je pravda, a když si to budete přát, nechám hudby a přidržím se jen krejčoviny. Budete spokojena?”

“Však vy tomu sám nejlépe rozumíte, co a jak, a když tedy si mě míníte vzít, tedy necht’.”

V obci chystali se k novým obecním volbám.

Dosud byla u vesla strana selská či rolnická, ale už delší dobu pronášeli chalupníci i domkáři přání, — že by též na ně mohla jednou přejít vláda v obci.

Domkáři měli své schůze a porady, a tam vše řídil Dírka jako nejlepší “politik” a řečník. Chalupníci se radili též a podobně i ti, co měli “grunt”.

Do obecního výboru dály se volby hladce. Táboři byly v obci tři, a každý byl ve výboru slušně zastoupen.

Bohatí rolníci měli zvláštní politiku. Usnesli se, že když bude některý z nich jako výbor zvolen za starostu, že se na oko poděkuje a za starostu navrhne některého chalupníka. Chalupníci prý se toho leknou a ještě rádi budou prositi, aby zvolen byl místo chalupníka sedlák; a tak prý bude zas všechno při starém.

Chalupníci byli na číhané a dozvěděli se, jaký mají sedláci úmysl a to je dohněvalo.

“Když mohou sedláci,” řekli, “si dělati z nás bláznů, uděláme my to zas domkářům. Zvolíme na oko domkáře za starostu. Ten to jistě nepřijme, a stokrát raději bude pro chalupníka, než pro nadutého sedláka, a my tedy vyhraje.”

Domkáři měli též svůj plán, ale nezradili — ani slova.

Nadešel den volby představenstva. Všichni páni výboři se dostavili a dle zákona nejstarší byl předsedou.

Za starostu volen sedlák. Povstal a děkoval: “Pánové, poctili jste mě svou důvěrou, ale já se vzdávám. Býti starostou je úřad plný cti a chlouby, ale nese špatné houby. Starostou jsem již byl, mám tedy právo úřadu nepřijímat. Aby každá strana v obci byla časem u vesla, at’ je volen za starostu některý z chalupníků.”

“Tak jest,” přisvědčili sedláci. Usmívali se potutelně, a chalupníci neméně.

Při nové volbě zvolen skutečně za starostu chalupník, stařeček už asi sedmdesátník.

Povstal jak jeho předchůdce a děkoval též: “Pánové, mě to těší, že jste na chalupníky nezapomněli. Ale co se mnou? Jsem už jak hrachovina a tam vidíte mezi domkáři mladé lidi, plné života a chuti ku práci. Do třetice všechno věci. Volme za starostu některého domkáře.”

“Ano, ano, domkáře,” přizvukovali všichni.

Volili znovu, a zvolili za starostu domkáře — Dírku. —

“Sláva! Na zdar!” volali žertem sedláci i chalupníci, a čekali, jak se bude Dírka strachem trásti.

Dírka povstal, usmál se a začal: “Pánové, děkuji vám za důvěru a poctu. Volba je zákonitá a já tedy tu volbu přijímám.”

“Co? Co to povídáte?” volali zděšeně sedláci i chalupníci.

“Že volbu přijímám.”

“Máte, člověče, rozum? Domkář a starostou v takové obci!”

“A když jste volili, tož jste rozum neměli? Či myslíte, že domkář není člověkem, a že — nemá rozum? Uvidíte, že dovedu vládnouti spravedlivě, ale přísně.”

Zvolení též “radní”, ve chvílce tu byla hudba a všichni domkáři provolávali svému starostovi slávu dlouho do noci.

Sedláci podali s chalupníky rekurs, ale nic nepomohlo. Za čtrnáct dní

přenášena s hůbou tabulka "Obydlí starosty obce" na Dírkův domek.

Dosavadní policajt Látal přišel k novému panu starostovi a podával mu důvěrně ruku:

"Tož Dírko, ty's jím vytřel zrak! Starostou jsi, to je pravda, ale budeš v tom uměti chodit?"

Dírka si podepřel boky a podíval se zoztra na Látala: "Pamatuj si, že jsem nyní panem starostou, a žádným Dírkou! Nemáš úcty ku svému představenému a tož se za policajta nehодиš. Šavli postav sem do kouta a ode dneška bude policajtem — Trinkmoc!"

"Trinkmoc? Ten lump?"

"Už jsem řekl a dost!"

Látal vhodil šavli do kouta, bouchl dveřmi a zrovna do hospody: "Pánové, sousedé, už bude brzy konec světa."

"Co se stalo? Kde máte šavli?" ptali se sousedé, kteří ode dne volby pili na zlost den jak den.

"Trinkmoc je policajtem, a já starý člověk, mám nyní takovou ostudu na stará kolena."

Sousedé bili na stůl, že takovou obecní správu nebudou trpět, a pili znovu, až se hory zelenaly. Trinkmoc dostal nové šaty — a vykračoval si po dědině jako pán.

Dírka si ušil černý oblek, ženě koupil klobouk se širokou pentlí, aby dělala jak se sluší paní starostovou, koupil si malý, žlutý vozík, jednoho koně a počínal si jak zeman. Řemeslo pověsil na hřebík, jehla mu kdesi na okně rezavěla a místo jehly se chytl politiky. Jezdával se ženou často do města, přivázel s sebou rozličné socialistické noviny a knihy, a v krátké době měli domkáři svůj vlastní spolek čtenářský, — v němž bylo živo od rána do večera.

Následky se brzy ukázaly. Dříve nebyl z dědiny nikdo u soudu, leč když snad vyjednával pozůstalost, anebo dal psáti svatební smlouvu. Ny-

ni měli advokáti plno práce pro urážku na cti, pro různé dopisy v novinách socialistických a podobné. Hospody byly v dědině stále plny, a kostel i v neděli a ve svátek jak po vymření.

Po roce se měly skládati obecní účty. Dírka se k tomu jaksi neměl. Peníze byly vydány, ale nebylo stvrzení a dokladů písemných, nač a zač bylo co vydáno.

Na to sedláci i chalupníci čekali. Byl z toho soud, úřední vyšetřování a tím také konec domkářské a Dírkovy slávy.

Nemohl se s tím a oním vykázáti, příjmy byly, peněz nebylo a konec konců byl Dírka zbaven svého úřadu, prodali mu vozík a koně, prodali mu domek a pole, a zůstala mu ze všeho rezavá jehla a jeho ženě klobouk se širokou pentlí. Štěstí ještě, že nebyl odsouzen do vězení. Naložil všecek svůj majetek na trakař, a ujížděl do světa z nevděčné dědiny.

Vyprovázel ho jediný Trinkmoc, a za dědinou mu povídá: "Dírko, dáš na kořalku?"

"Nezlob! Nemám ani na sůl."

"Tož si jed', kam chceš. Neznal's dobře noty a to bylo tvoje neštěstí."

Otočil se na patě a opustil kama-ráda.

Dírka se toulal se ženou světem a žil život bídny až do smrti.

Símě, které v dědině novinami zasel, bujelo ještě dlouho divoce a neslo smutné ovoce nesvorností, bezbožností a různic.

Za starostu zvolen opět rolník rozumný, rozvážný, ale na různých ustláno neměl. Sedláci uvykli dlouhému vysezování s hospodě, chalupníci také, domkáři mleli stále svou politiku, a starosta nestačil napomínati, souditi a pokutovati. Konečně přece zas po dlouhém čase přišlo všecko ponenáhlu do starých kolejí, ale kolik to stálo slz ubohých žen, jimž mužové propíjeli a v soudech ztráceli majetek?

Maminka

Napsal Josef Kejdana

VOJNA přišla tak z nenadání!

V Provodově bylo před bojem jako po vymření!

Utíkali, berouce na žebřinové vozy co bylo cennějšího, jako peřiny, plátno a zlato. Děti naloženy na vůz, a ujíždělo se ze vsí.

Pantáta Koutecký doběhl na rychtu, by pomohl své snaše, vdově po svém synu, jak si má vše zařídit na cestu. Malého vnoučka Pepíčka vzal si s sebou.

“Vezmu jej k babičce, tam mu bude nejlépe, a vy budete mítí alespoň trochu ruce rozvázané.”

Doma zapráhnuli do žebřinového vozu, naložili celé pečení chleba a všechny peřiny.

“Paní mámo, vylez si na vůz a pojedeme,” řekl pantáta.

“Hospodáři, nepojeďu! Před lidmi utíkat nebudu. Snad také bude tu mé pomoci zapotřebí. Jak bych se mohla s tím malým drobečkem vydati na cestu. Přece víš hospodáři, že se nebojím.”

“Jed'te jenom s Pánem Bohem! Jene, poslouchej, kdybys snad potkal vojáka, obdaruj jej chlebem, máte ho dost, nevíš, co zase lidé dobrého ti udělají.”

Hospodář vyjel ze vrat.

Malý Pepa usnul babičce v náručí.

“Uložím jej do kolébky, je na půdě, snesu ji, a tobě bude nejlépe doma, vid', malý sirotečku.” Položila jej na postel zavinitého v “tačku”.

“Pospíším si, aby mi nespadl s postele. — —

To bylo mladého urostlého lidu, co ráno šli tu kolem nás. Jak smutně se ohlíželi po naší vsi!

Chudáci, šli asi na smrt. Bože, to se asi u Náchoda sejdou.

Tak, pěkně ti ustelu, a budeš moci spát, bez toho u vás byli celou noc vzhůru. — Spi pěkně, spí!” —

Bác Bác! Tabulky v oknech se otrásly.

“Pán Bůh s námi! Vojna, a na blízku — a snad u samého kostelíčka! —

Svatý Václave, pomoz jim!

Rána za ranou duněla. V Domkově zvonili na poplach. Panímáma vylezla na půdu, a odtamtud viděla na celé bojiště.

“Jaká se jenom udělá ulice po výstřelu, ti asi všichni padnou k zemi, že se tak té řadě prázdnou udělá. Nebohé děti! —

“Ted' dva ustupují sem k nám, — dolů naším úvozem, — jako ve vzduchu zrovna.”

U kříže se zdálo, že pronásledovatelé ustávají.

Oni dva ujížděli ještě více. Koně jejich skákali odhazující za sebou kusy hlíny. — Však skorem u statku Kouteckých srazila oba jezdce jedna koule dělová.

Koně svalili se bez vlády — a vojíní odletěli od nich kousek dále. — Pronásledovatelé jejich ustáli.

Panímáma slezla z hambačků. “Podívám se na hochy a vyjdu se na ty dva podívat.”

Hošík klidně spal. Chvatným krokem, shrbená, kráčela za humna, svírajíc růženec v ruce.

“Vojna je to nejhorší na světě, denně se modlíme, aby ji Bůh odvrátil, jak my, tak i nepřatelé naši.”

Koně převalovali se, odrkující z boku na bok.

“Vojáčku, slyšíte, nemohl byste vstát a jít k nám, jsme lidé dobří.”

Však on nedýchal více. —

Popošla k druhému. — “Vojáčku, slyšíte — jsme dobří lidé.”

“Babičko, vezměte něco a doražte mne, anebo mi nesete smrt? Ta rána na noze tak pálí.

“Nerouhejte se, vojáčku!” Snad se na jednu nohu postavíte a já vás dovedu do naší seknice. Ránu na noze vám utáhnu prozatím.”

Sundajíc s hlavy šátek, ovázala jím lýtko raněného.

“Vidíte, tak tak!”

“Babičko, vidíte jak se na mne ten můj kůň dívá. Vid’, my tu tak doděláme oba dva. Ty tady a já o kousek dále. Šli jsme spolu na pravu.”

“Opřete se o moji ruku, tak dobelháme se snadněji.”

“Babičko, ty střely tam ubíjejí mé kamarády, nezbude snad ani jednoho z nás.

Došli síně.

“Tady je práh, pomálu, tak, tak.”

Ve seknici dřevěné hodiny ukazovaly pět hodin. Vojín nejprve povšímnul si kolébky.

“Babičko, koho tu máte?”

“Synovo dítě. Také již nemá tatínka.”

“Umřel?”

“Umřel!” —

“Kdyby tak bylo již ráno půl páté,” řekl vojin.

“Proč?” ptala se babička.

“Jenom tak, babičko, do té chvíle snad dotrpím.”

“Poručte všechno do rukou Páně, dá snad, že se vám uleví, a bylo by to mým přáním, slyšíte?”

“Neuzdravím se, cítím se sám. Co by tu bylo se mnou, mrzákem na světě, jenom bych byl lidem na obtíž.”

Babička přitahovala, sesli ku stolu. Plachetku jednu starší několikrát přeložila, aby neseděl na tvrdém.

“Pěkně si usedněte a opřete se o stůl, zatím doběhnu na komoru pro peřinu a ustelu vám měkce. Řekněte si, co byste tak jedl, jako doma, nou požehná.”

“Babičko, přl bych!”

nic se neostýchejte, ráda ze srdce vám podám, Pán Bůh mi jinou strá-

“Vodu s cukrem, ta nedělá horkost, už běžím.”

Vojín osaměl.

“Tak stará a běhá jako mladice. Ba, známé české pohostinství! Dobrá ta duše. Matka má mi říkala: “Stalo-li by se ti něco v České zemi, dobří lidé se najdou a podají ti poslední sousto od úst. Jak ráda na Čechy také vzpomíná.” —

Panímáma, spouštějíc dřevěnou kopev do studně, mluvila pro sebe:

“V celém stavení ničeho nic, ba myslím, v celé vsi ne, čím mu posloužím? Chudák, tak mladý a tak bídne musí se světa. Ba, jdou to rány na člověka a přece musíme žít. Já, jako jeho matka nešťastná.”

S chvatem jenom se zamihla po záspi. “Dlouho se nevracím, zrovna všechno mi z ruky padá. — Malý spí jako zabitý.”

S police vyndala bílý hrneček, vody nalila, kouskem cukru osladila. “Tak napijte podle žízně, já zatím přinesu vám peřinu.”

Na komoře stanula zrovna ztrnula!

“Bože, všechny peřiny vzali s sebou, chudák ani postel nebude mít jak se patří. Ale,” udeřila se rukou do čela, “tam v tom sýpku mám sedrané peří, natáhnu povlak a bude z části zpomoženo. Na přikrytí dám mu tu zelenou houni, je jí jako voják zvyklý. Ne, ne, na tak chudičkou postel si musel lehnout a tak nemocen.

Vejdouc do sednice viděla, an voják jednou rukou kolébá.

“Probudil se, no, on zase usne hnedle. Vidíte, kdyby i člověk dobrou vůli měl, nemůže vám ustlati, všechny peřiny vzali s sebou, jenom tu podhlavičku tu mám.”

“Dobrá babičko, někdo vám to za mne oplatí, já už ne.”

Natrásla slámu v posteli, urovnala, prostřela bílé prostěradlo a velký polštář hezky setrásla.

“Snad se vám bude dobře ležet. Tak, a teď vezměte mne okolo krku a já vás do postele položím. Ten kou-

sek se už dobelháme. Pomalu, tak, tak!"

"Babičko, ale ta noha pálí, vidíte, jak krev zase prosakuje."

"Smočím kousek plátna ve vodě, ovšem musí být příze domá, takových kousků máme doma jen dost z mého vlastního předení. Nohu vám pěkně obalím a pohovíte si, tím snad se krev zarazí."

Přinesla dva kusy vetchého plátna. Jeden smočila ve studené vodě, dobře vyždímala, protřepala, skládajíc jej tak, by nepřišel žádný šev na ránu, by netlačil.

"Tak, tady tu nohavici ustříhnu pryč a botu rozříznu. Císař pán vám dá zase jinou, nebudeme šetřití ničeho."

Při pohledu na hlubokou ránu se zachvěla. Lýtko po jedné straně měl téměř odstřelené.

"Pomalu, tak, tak!" Opatrně ovíjela bílé plátno okolo nohy, však krev prosakovala v zápětí.

"Babičko, to chladí tak pěkně!"

"Duše drahá, s pomocí Boží dobře se vám snad povede, musíme doufat. Za chvílku sundáme jej a nahradíme zase studeným. Oschne-li rána, přiložíme cupaninu. Vojáčku, tak kousek chleba s máslem nejedl byste?"

"Jenom malý kousek, babičko, — ale ta žízeň mne trápí!"

"Však si řekněte, podám vám ráda. Ani nevím, jak vám říkají?"

"Josef."

"Jako můj syn."

S polštářem nazvedla hlavu raněného, podávajíc mu pít, by nemusel se namáhati.

"Pěkně vám děkuji, babičko!"

"Neděkujte mi, jest povinností každého nemocnému posloužit. Kdož ví, kdo mám dětem oka přátelského okáže."

"Jsem voják, však vaší země nepřítel — — jsem Prus!"

"Nepřítel? — Přece mluvíte naší řečí?" ptala se udiveně panímáma.

"Moje matka je Češka od Chrudimi. Seznámila se s mým otcem v jednom německém ústavě. Doma, když otec odešel, mluvili jsme také česky a tak rádi!"

"Tak, tak, máte ještě mamínku?"

"Mám, babičko, jest to vtělený anděl."

Jako každá matka — —"

"Tak nešťastná málo která. Byli jsme dva bratři. Otec měl státní službu. Starší můj bratr věnoval se školám. Býval nejlepším žákem, nejslušněji se choval, aspoň tak řekl mé matce sám pan profesor. — Jak jsme se těšili, když na prázdniny přijížděl. Společnost však měl rád. Potěšením mu bylo, mohl-li uprostřed ní řečnit. Dovedl mluvit za všechny. Matka mu domlouvala, říkajíc, by si hleděl jenom sebe, však duch jeho šel dále, než do svého okolí. — Jedenkrát pozvali jej studenti do hlavního města do nějakého shromáždění. Jel. Však více se nevrátil. Mluvil prý tenkrát, co zákon zakazoval. Zákon jej odstranil, jako když se za ním země zavře. Ani nevíme, kde odpočívá."

"Zákon, že — —"

"Ano, babičko! Otec byv ze služby propuštěn, dlouho netruchlil. Zůstali jsme s maminkou sami dva. — Já také najdu svůj hrob daleko od ní. — Má nešťastná matko," pravil hladě si rukou rozpálené čelo.

"Aby Bůh ji potěšil," řekla panímáma.

"Babičko, prosím vás, napít."

"Tak se mi to od vás líbí, ale neproste!"

"Přinesu vám ale chléb a kousek másla, hned budu tady."

"Babičko, na jídlo nemám ani pomyslení."

"Musíte, žaludek by vám seslábnul, bez toho jste od rána ničeho nejedl při takovém ohni!"

"Nevím, nevím," mluvila venku pro sebe, "dostává horkost. Že ještě ten malý nekřičí, snad by usnul. Spánek lékem polovičním!"

Vracejíc se do světnice s pomazánkou na bílém talíři upřela zraky své na postel. Spal. Oddychoval však nestejně. Klidné rysy v obličeji zdály se prositi o trochu toho spánku.

"Vyspí se a trochu se posilní."

Vyzula se z pantoflí, by nerušila klidu nemocného. Venku stmívalo se

již hodně, hodiny odbily již půl deváté. Po celé vsi nerozsvítily, neboť snad nikdo ani doma nebyl.

I na Dobeníně schladnuly jícný smrticích nástrojů. Kotouče dýmu, seskupené v mohutný mrak, táhly se zvolna k výšinám. — Rozbouřen. rozechvěn, oťřesen odpočíval celý kraj. Hledal síly, by mohl zase vraždit zítra dále. —

Panímáma rozsvítila lampičku a zasednouc za stůl, vytahovala z kusu domácího plátna nitky, kteréž jmenováno cupováním. — Po chvilkách vstala a kráčela k posteli, pozorujíc nemocného. Je nějak rozpálen, bude mítí horkost. Nazvednouc pokrývku u nohy, shledala, že čerstvá krev prosakuje obvaz. Dala na vrch studený ještě jeden a opatrně kolem nohy otočila. — Neprobudil se, ani když zase za stůl k hromádce cupování přisedla.

— — Povzdychla! — — Vzpoměla na svého syna!

“Má pýcha, můj Josef, jest již tam, podzemí! Tak, tak, jeden odchází, by druhému místo přenechal. Co jsme se nalopotili, nastrádali, aby děti měli pomoc, první ji nepotřebuje, jak dopadne druhý, nevím. — Dosud dobře se chová, ovšem toho asi já se nedočkám, jak bude žít dál. Ba, snad nejlepší mi bude v té zemi pod drnem!”

“Jak jen bude tomu chudáku tady na té posteli, až se probudí? Mezi cizími lidmi nedá se tak uleviti, jako mezi svými; matka jeho už by věděla, co dobře činí jeho povaze. Snad by se jí mohlo psáti, v půlnoci by vstala a běžela by bosa, o hladu ku svému trpícímu dítěti. — Jenom co náš hospodář se vrátí, nebo někdo ze vsi, pošleme mu pro lékaře, už doveďe ulehčit, potěšit. Ještě se toho bojí, že je Prusem, nepřitelem. Rovni jsme si, bratři a sestry, před Pánem. Můj nebožtík mnohokrát vyprávěl co vojny zakusil a říkal nám, stalo-li by se, nedopouštěj Pán Bůh, bychom před vojnou nikdy neutíkali, nebo tolik je potřebí pomoci pro raněné. Co by mnohá rodina dala za poslední slovo — umírajícího. — Co budou

síly mé pomohu mu, byť byl i větším nepřítelem.” — —

“Babičko, má hlava pálí,” ozval se tiše raněný.

“Pálí?” ptala se rychle, běžíc k posteli, “snad abych ránu převázala, co myslíte?”

“Noha nebolí, ale uvnitř, babičko, — trochu vody, — prosím vás.”

“Tak, tak, čelo je horké, zaváží vám také hlavu, ne?”

“Babičko, — já ale dnes zemru, já to vím. Vidíte, že jsem spal. — Zdálo se mi, — jak přistupoval bratr můj k mé posteli s matkou. “Rozluč se alespoň ty s ní, když já jsem nemohl,” pravil. Ruce spínaly mu těžké okovy a on přece nespáchal zločinu. “Vid’, umíráme oba za vlast” — tebe zničila jedna koule, mne shladilo jenom jedno slovo” — — a zmizel. Matka zůstala státi u pelestě v jakési mlze, vztahujíc po mně ruce, já však k ní nemohl.”

“Babičko, tam na lavici v kabátě mám v medailonku její podobiznu, prosím vás, podejte mi ji!”

“Vidíte tu dobrou tvář?” pravil podávaje babičce obrázek.

“Půjdu ke světlu blíž, Josítku, bez brejli nevidím. Maminka vaše,” — pravila, kloníc hlavu nad obrázkem, “jakou má milou, přívětivou tvář! Tak, tak, noha se zahojí a budete mít maminku ještě radši,” pokyvujíc hlavou, těšila jej.

“Ne, už ji neuvidím, ne. Babičko, jak je dlouho? Tak je ten čas dlouhý.”

“Hodina s půlnoci, Josítku.”

“Až vystydnou, babičko, ten medailonek mi dejte sem na srdce. Mám také zlatý peníz v kapse, dostal jsem jej do vínku, ten si babičko, ponechte. Přišla-li by moje matka, hledajíc mne, ukažte jí jej. Bude líbatí to místo, kde budu odpočívatí. Mne zahrabte na tom místě, kde uteklo mi nejvíce krve, neboť tam patřím.”

“Na smrt nemyslete, Josítku, bude zase dobře.

“Nebude, ale naposledy mi podejte, babičko, vody, za chvilku mne tu nebude. A ještě mi pomozte sednout

na posteli, naposledy podívám se na obraz své matičky."

"Bud'te s Bohem, matko nešťastná, tolik už jste vytrpěla, vytrpíte poslední. Pozdravujte mou rodnou zem, mé přátelé; snad příliš dobře jste mne vychovala pro ten kus trpkého života. Jak líbal bych vaše ruce za vychování své — ne, neplačte pro mne nikdy, pláč nepomůže!"

"Babičko, ušlapte můj hrob hodně a srovnejte jej se zemí, by nebylo po mně té nejmenší památky, nebo spáti budu, jsem nepřítelem svých bratrů."

"Maminko má, s Bohem naposledy." —

Upadl zpět na polštář, upíraje zřetelnice na hodiny.

"Babičko, to se dělá tma okolo mne."

"Josífku, rozsvítím svíčku — — Tak, tak."

"Babičko, prosím vás, modlete se!"

Proudý slz hrnuly z vysedlých očí panímámy Koutecké. Bez vlády, zmatčená klekala na stará kolena, lepíc hromničku na stolicí u postele.

"Otče náš, jenž jsi na nebesích — odpusť nám — jakož i my odpouštíme našim vinníkům — —"

" — Babičko, — umírám — s pánem — — maminko — —"

— Těžce vzdychnul. — Se vzdechem vydechl i svou duši — —

— — Dokonal — —

Hromniční svíčkou jej obešla, ruce složila mu křížem na prsa, vkládajíc mu do stydnoucí ruky ještě hořící svíci.

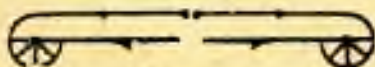
"Posvět' duši své na odchodu."

"Za to, že's svou matku tak miloval, dá ti Pán Bůh lehké odpočinutí."

"Let', duše čistá, před soud Boží," otvírajíc okno pravila.

"Umřel za svou vlast." — —

Na kolébce hošíček zaplakal. — —

Svatební závoj

Napsal Emil Vachek

MĚSÍC právě vycházel — velká hostie, jež svítila chvíli jako mdlé zlato, chvíli jako staré stříbro. Občas obláčky závojem podobné přiblížily se k němu a hned polekány prchaly. I několik hvězd, několik záhadných světélek na konci cesty, kde je uzavřeno tajemno, svítilo duchové na ohromné báni, jež se zdá být tak vzdálená a též je přece jen prvním stupínkem na žebříku Neko-nečna.

Pavel Skála díval se na to. Pod hlavou měl tvrdou podezdívku domku a všechny údy jej strašně, strašně a příjemně, spokojeně bolely. Díval se dlouho, upřeně, jak se ve městě nikdy nedíval. Vše se zdálo býti mrtvé: země byla jako hlediště, v němž diváci zkameněli. Tam nahoře báh jako kulisa a měsíc a hvězdy jako herci, hra bez dialogu, pantomima, miliontá reprisa.

Skálu velice bolela hlava od tvrdé podezdívky i záda a také se mu chtělo kouřit. Avšak byl příliš zaujat a příliš zlenivělý. Konečně větší mrak zakryl scénu. "Opona spadne." Avšak průlinami blýskala dále jakási světélka — připravovala se nová scéna; možná, že se teď objeví kometa nebo aspoň hvězda spadne...

Pavel Skála sladce zívá a zavřel oči. Když je po chvíli opět otevřel, bylo nebe dosud pod mrakem. Za to hlediště ožilo. Skála slyšel za sebou slabé zurčení vody. Takové slabé, neteklo to proudem, neteklo to vůbec — jako když se na růženci odděluje jedno klokočové zrno od ostatních. To přicházelo od vysoké borovice; pod ní se prodíral pramének —

ne silnější než svazek stříbřitých nití a měl býti zachycen do dřevěného žlabu. Avšak žlab byl příliš vysoko. Nastalo cosi jako v životě: Mnoho povolaných a jen málo vyvolených. Tito vyvolení proběhli bojácně žlábkem ze ztrouchnivělého kmene a kap — kap — kap, zapadly do mechu, jenž se stal jejich hrobem. Jako v životě: Vyvolení, sotva se rozběhnou — konec!

Skála byl prve, když přicházel k tomuto staveníčku, zachytil do úst několik těch kapek, jež měly chuť po ztrouchnivělém dřevě i po mechu, po němž běžely. A nyní připadalo mu, že to jsou hodiny, hodiny s hracím strojem, umístěné za hledištěm, orchestru stejně hlubokého smyslu a stejně prost'ouký, jako bylo to, co bylo možno viděti prve na nebi.

Nyní počalo býti Skálovi i chladno — v hledišti po představení, když se počne větrat, není tomu nikdy jinak. Jeho komora ležela hned za jeho hlavou, opíral se o ni lbi a rameny. Okénko od ní bylo otevřeno, jak je nechal, když vylézal ven, nadýchat se trochu poesie, což si v mužném studu zahálil do pseudonymu: nadýchat se zdravého vzduchu. Chuť po spaní padla naň nyní, jak se nám chce vždy po divadle, do nějž jsme vešli po pracovním dni, plném námahy. Ještě kdyby spustil nějaký noční pták, třebaš sova, na jejíž houkání dělal si tajně zuby, byl by ještě chvíli vydržel. Ale snad tu nebylo nočních ptáků v této výšce. I vstal a chtěl se narovnat a zasykl bolestí.

Všechny údy, s kostmi, masem i nervy, všecinko jej bolelo, zdálo se, že je od sebe odděleno, že to utvořilo nějaké nové tělo, cizí celek, který ani není celkem a po hranicích těchto

drobicích se části lezla ona příjemná bolest, jaká se cítí uje, dal-li člověk svému tělu co proto.

Skála to byl právě v horách, po nichž se toulal. Na horských lukách, a květy sírově žlutými a adventově fialovými, vysokými a řídkými, na nichž se válel, dovoluje slunci, aby se dravě zahryzovalo do jeho bílého těla, jež mu opálilo — ono svědění a ona nasládlá povolnost — není to horečka z úpalu? — Na šedých skalách, jichž středem klikatě tekla, tvoře miniaturní slapy, horský potok. Na smutném poli kleče, mezi kameny, tam nechal svou sílu a tam se mu tělo rozdrobilo.

Naposled sladce zívá a neobratně vlezl okénkem do komůrky. Lože bylo rozestláno, skeptickou modlitbu odbyl si již pod nebem, mohl jen ulehnout. Avšak, když tak učinil, ze sousední světnice, kde spali jeho hostitelé, uslyšel hned pronikavý tikot nějakých hodin. Dům byl podivuhodně ozvučný a přepážka tenká. Místo spánku napadlo jej, zda by neuslyšel i dechu svých spících hostitelů. Pomyslel i na to, jak by bylo snadné zabít je a oloupit. Vzpomněl si na to, že by on něco podobného zamýšlel, ale proto, že oni večer, když se ubíral kolem nich unavený, se šaty rozervanými od skal, sami ho vyzvali: "Odpočiňte si u nás, do vesnice máte ještě dobré dvě hodiny cesty..." a ani se ho nezeptali, kdo je.

Víra v poctivou tvář, tato víra stejně dojímavá jako nebezpečná, otevřela mu cestu k nim. Otevírali žena svou náruč muži, domnívá se přece, že jej zná. Oni však otevřeli mu dvěře svého domu, aniž ho znali.

Avšak jejich dcera, velké, bílé děvče, to si dobře zapamatoval a byl tím nepříjemně dotčen, nechovala se k němu tak srdečně jako rodiče. A přece ona to byla, jež ho vlastně dovedla k tomuto domku, ležícímu stranou cesty. Když sestupoval s hor do horského údolí, spatřil na stezce, jež jako rozkošnický vrtošivý potůček odbíhala od jeho cesty do kopce, pokrytého lesem, hodně daleko od sebe

stáli toto velké děvče. Stálo na kopci a vítr vál, prudce jeho suknicí si pohrával jako vlajkou, vlasy jí hnaly zpět. Bylo to poetické a děvče, proti zapadajícímu slunci kladlo si dlaně před oči a sledovalo, to viděl zřetelně, jako kroky. Zamával na ni čapkou, rozjařen jejím zjevem, avšak ona se obrátila a zmizela v lese.

Napadlo mu jít za ní. Kdo ví, kam ho dovede?

Dovedla ho až ke svým vážným, dobrodušným rodičům. Zatím co oni s ním hovořili, děvče si ho, stojící na prahu, velmi prohlíželo. Pak zmizelo a od té chvíle je nespasil, ani u večeře ne.

Jeho poslední myšlenky před usnutím obíraly se jí. Nuže, rozhodl se, není v tom nic zvláštního. Plaché, venkovské, více než venkovské: horácké děvče. Vzpomněl si ještě na Prahu a usnul.

Probudili ho za svítání, neboť odcházeli na práci. Posnídal s nimi v nízké světničce, jež byla ještě všechno zešeřená. Snídali ve třech, děvčete tu nebylo — zdálo se mu, že se mu vyhnulo jako již včera při večeři.

Poslední věc, kterou u nich viděl, byl jakýsi bělostný předmět v zasklené skřínce. Byl to muselinový svatební závoj se zeleným věnečkem myrtovým. Chtěl se zeptati, komu patří tato relikvie, avšak tvář staré ženy, ocitnuvší se po jeho boku, náhle zboleštněla. Odcházel, aniž jí položil svou otázku.

To však bylo rozhodně zvláštní, že na zpáteční cestě, na téměř místě ko včera, našel opět ono velké, bílé děvče. Dívalo se na cestu, jež přicházela z hor a po níž on včera přišel a jeho zpozorovalo až v poslední chvíli. Pozdravil ji a chtěl se i s ní rozloučiti. Zmizela plaše, sotvaže se po něm obrátila.

Když však sešel na včerejší cestu, pohleděl vzhůru na její místo. Stála tam zase a viděl, jak se za ním dívá. Zamával čapkou. Neodpověděla.

"Horský divoch!" pomyslel si a vykročil. Příroda byla příliš krásná, než aby se mohl dlouho obíratí záhadou dívčiny, záhadou ostatně jistě

velmi prostoduchou: plachostí a nevy-
chovaností. Nicméně po několika
minutách se ohlédl. Děvče stálo na
starém místě.

Cesta obtáčela onen chlum, s nějž
sestoupil. Chlum se ostatně ukázal
býti posledním výběžkem jakéhosi
pohoří. Teď Skála prudčeji a prud-
čeji sestupoval a chlum vyrůstal v
horu. A na jednom jejím výstupku
spatřil ženskou postavu, jež souběž-
ně s ním kráčela po hřebenu. Bylo
to opět ono děvče. Nyní se mu zdálo,
že opravdu je cosi záhadného v jejím
počinání. A však než dorazil do Pra-
hy, zapomenul na vše.

* * *

Uplynul asi rok. Pavel Skála o no-
vých svých prázdninách opět zamířil
do hor. Konečně se ocitl na téže ce-
stě jako loni. Zde si vzpomněl zase
poprvé na dobré lidi z loňska.

Zda žijí ještě?

Náhle se přihnala bouřka. Mohl
před ní utíkat, ale utéci před ní ne-
mohl. Vrhla se naň, rozbíjela kdesi
nad jeho hlavou stromy a její víchřice
snažila se jej sraziti s cesty. Rval se
se ní, vyslovil se a ona byla stále ne-
litosťnější. Její dech byl studený,
její voda ledová. Cesta ztemněla
před ním a on neměl, kde se ukrýti.

Konečně se ocitl na loňském rozce-
stí a poznal je. Myslil jen na to, že
za deset minut bude zbaven nebez-
pečí, že si bude moci oddychnouti,
ohrát se, poddati své únavě. Napjal
poslední síly a za čtvrt hodiny stál
před známou chatou. Přirozená tma
soumraku byla do syta pomalována
bouřnými mraky a v ní a v proudech
vody rozeznával chatu jen jako hmo-
tu, odrážející se od tmavého pozadí
lesa a bouře. Blesk mu ukázal, kde
má hledati dveře. Zabušil na ně, mu-
sil však tlouci opět a opět, neboť
jeho loňští hostitelé se již uložili ke
spánku.

Konečně ho uvítal velký výkřik.
Mladý, dívčí hlas, letící ze světnice
ke dveřím, volal nadšeně, jakoby byl
spasen: "Jiříčku!" A zpět do svět-
nice, až to znělo jako oslavná fan-
fára: "Jiříček se vrátil!"

Pak kdosi horečně otevíral dveře

stále volaje: "Jiříčku! Můj Jiříčku!
Vrátil ses!"

Dveře se rozevřely. Více vytušil
než poznal podivnou dívku z loňska,
ono velké, bílé děvče, jež se chovalo
tak zvláštním způsobem.

S posledním velkým výkřikem vr-
hlo se mu děvče na prsa: "Jiříčku!
Jiříčku!" — Pak zdálo se mu, pozby-
lo vědomí, neboť by se skácelo k ze-
mi, kdyby je nebyl zachytil.

Byl ovšem zmaten a mimoděk i
prudce rozechvěn.

Potom přiběhli staří, bez světla, tak
jako v rychlosti vyskočili z postele.

"Kdo jste!" Avšak poznali ho.
Matka se vrhla na dceru a brala mu
ji z náručí.

"Ubohá Bělo!" naříkala a jemu
řekla prosebně: "Všechno vám po-
vím — jen jestli se jí nic nestalo!"

Protože její slabé ruce nestačily,
vzal jí Bělu z náručí a odnesl do svět-
nice, kde ji uložil na postel. Děvče
nabylo zatím opět vlády nad smysly.
Přitisklo Skálu mocně k sobě a ne-
chtělo jej pustit, volajíc ustavičně:
"Jiříčku! Ty se's přece vrátil, Jiříč-
ku..."

Konečně Skála poznal příčiny loň-
ského záhadného počinání dívčina.
Byla šilena. Toto veliké bílé děvče,
jež loni tak usilovně vyhlíželo něko-
ho na horské cestě, nyní jej vášnivě
objímalo a líbalo, nazývajíce ho Jiříč-
kem. Když zpozorovala, že Skála je
docela zmočen lijavcem, nikdo jí ne-
dovedl zabrániti, aby nevyskočila a
nepřinesla mu teplého prádla a šatů.
Sama ho nakrmila a napojila, stokrát
si prohlédla jeho tvář a stokrát mu
řekla: "Jak jsi se změnil na té da-
lekové cestě, Jiříčku! A proč jsi mne
nechal tak dlouho čekat! Nu, už
jsi mi to provedl. Hlavní je přece,
že jsi se mi vrátil."

A znovu ho objímala a líbala a
mluvila o zítřku jako o svatebním
dnu a mnoho jiných šílených řečí,
jimž Skála naslouchal pozorně a las-
kavě, věda, že ji, nebohé, tím způ-
sobuje rozkoš.

"Kde máš můj závoj?" zeptala se
náhle.

"Jaký závoj?" koktal.

"Čtveráčku! Můj svatební závoj."

Díval se na ni asi nechápavě, neboť ho přesvědčovala: "Šel jsi přece do Pruska pro závoj na naši zítřejší svatbu! Nechal jsi mne dlouho čekat, ale já jsem věděla, že se vrátíš, až nepohoda přestane. Ale závoj ti neslevím! Dej mi jej!"

Kdosi zatahal Skálu za rukáv a vsunul mu do ruky něco šustivého. Zvedl k světlu tu věc, již mu Bělina matka podstrčila.

Byl to svatební závoj.

Poznal jej. Byl to týž, který jako relikvie visel ve skřínce na zdi.

"Můj závoj!" zajásala Běla. Vždyť jsem věděla, že se jen tak tváříš!" A znovu jej horoucně zlobila. Pak ovšem zkoušela si jej, musili ji všichni pěkně ubezpečovat, že v něm vypadá krásně, což ostatně nebylo lží.

Konečně jim usnula s blaženým úsměvem na rtech.

"Loni v zimě, než jste přišel," počal starý muž, "musím vám to říci, abyste vše pochopil..."

"Ne, napřed poděkuj pánovi, že způsobil našemu dítěti takovou radost!" šeptala stará žena.

"Jiříčku... vrátil ses..." vykřikla Běla ze spánku a oni všichni tři stiskli si dojatě ruce.

"Jmenoval se Jiříček," pokračoval starý, "její ženich, víme. Měli mít svatbu, ale Běla si zamanula, že musí mít pravý svatební závoj."

"I se snítkou myrty," doložila matka.

"Bylo tenkrát zlé počasí, ale v zimě bývá v horách často zle. Jiří, aby jí udělal radost, nechtěl se lekati těch šesti hodin chůze. Musil jít do Pruska pro tu věc, víme — ve sněhu a větru. Pak ale, když se už vracel, přišla zimní bouřka. Já mu šel naproti, a matka — co mohla dělat? — Modlila se. Ale Běla šla statečně se mnou."

"Zimní bouře! Přál bych vám to zažít i nepřál. Tahle lámala u nás stromy a na horách srážela lidi do propasti. Na štěstí byl na horách jen jeden člověk ten den, ale na neštěstí to byl Jiří."

"Šli jsme mu vstříc, pokud stačily

naše síly, násobené naším strachem. Ale tam, kde padl do jámy, kde omdlel od rány a kde později zmrzl, tam jsme až nedošli. Vrátili jsme se a ještě jednou, v noci, sebrali jsme nové síly a zase šli naproti. Ale to už mu nemohl nikdo pomoci..."

"Ráno doběhla matka do vsi a všichni jsme jej šli hledat. Běla nám byla stále v čele. Prosim vás: ten den měla právě mít svatbu... Ale ani ona jej nenašla. Nenašli jsme ho celou tu zimu, ačkoli jsme dlouho každý den prohledávali, já a Běla, cestu i vše kolem ní. Ale nemohli jsme ho najít, neboť hned za hranicí sešel s cesty, velmi daleko, do roklí, a tam jej našli na jaře, když sněhy roztály."

"Jiříčku...!" zašeptalo blaženě děvče.

"Ano, Jiříčku! Když přišla ta zpráva, stalo se jí to neštěstí. Ale byla hodná. Projevovalo se to jen tím, že celé dny vystála na kopci u cesty a vyhlížela Jiříčka. Neuvěřila, že je mrtev, čekala ho stále."

Ted' Skála vše pochopil.

"A když jsem přišel, uprostřed bouře..."

"Právě to asi: Za bouře jsme ho čekali, za bouře jste vy přišel. Matko, není pán trochu Jiříčkovi podobný?"

"A závoj?" zeptal se Skála.

"Našli ho u něj. Měl jej pod kabátem... položil za něj život. Pověsili jsme to sem a Běla se před tím snad modlila, když jí bylo lépe."

Bouře už přešla, i déšť přešel.

Skála se zvedl: "Ale zítra by poznala snad svůj omyl..."

A matka řekla: "Toho se bojím! Aby ji to nezabilo."

"Odejdu!" rozhodl se Skála. "A odejdu-li, bude si snad zítra myslit, že se jí to jen zdálo. A neuvěřili tomu, řekněte jí něco, řekněte jí cokoliv... že jsem musil odejít... že se však vrátím... At' čeká! My všichni čekáme, třebaš je to šilené, ale v tom čekání mine nám život a jsme šťastni."

"Myslím, že to bude nejlepší," potvrdil starý. "Bude-li se na něco ráno

ještě pamatovat, namluvím jí, že jste musil zase odejít. Máte pravdu! Ať čeká! Bude se jí čekat veseleji teď, když ví, že Jiříček nezahynul a že byl u ní."

Matka si setřela slzu.

Pozdě v noci starý horal vyprovázel Skálu až do nejbližší osady. A když se s ním loučil, řekl mu: "Jste hodný člověk, ale napřesrok se nám vyhněte! Jste hodný člověk! Udělal jste radost naší holce a nechtěl jste ji pokazit. Políbil jste ji na rozlou-

čenou a ona se i ve spaní mohla usmívat! Kdy jsem ji viděl naposled usmívat se? A sám jste jí vzal závoj z ruky a pověsil jej na staré místo. Rád bych vás za to hostil každý rok, ale ona by vás snad napřesrok poznala a snad by to nepřežila . . .

"Ne, už nikdy k vám nepřijdu!"

Ale přítel, který později tamtudy cestoval, řekl mu, že viděl velké bílé děvče státi na skalisku a vyhlížeti k severovýchodu, odkud šla horská cesta.

Výměnkář

Napsal Adolf Piskáček

TARÝ Pechuška hrbil se níž a níž k zemi. Postava kdysi statná a přímá pozbývala pružnosti. Pevný krok vládněl. Sivé oči Pechuškovy, jež jindy postřehly poštolku Bůhví kde ve mracích, také slábly.

Pechuška byl pětapadesátník. V Rousné se narodil a dospěl v muže. Otec jeho, kdysi podruh, zakoupil v Rousné chalupu na konci vsi, kterou syn podědil. Po smrti otcově se Pechuška, tenkrát statný a jako jedle urostlý, oženil a pilné čtyři ruce, jeho a ženy Pechuškovy, od rána do večera neklesly v klín. Když se jim narodil syn, zůstal jedináčkem, stěhovali se Pechuškoví právě do statku, totiž: do vlastního statku. Rozumným hospodařením domohl se Pechuška jmění a koupil statek, zastíněný lipami přímo ve středu návsi.

Mladí manželé neznali oddechu. S prvními zásvity jitra vstávali a Pechuška vesele vyjížděl do polí, zahalených ještě v ranních parách anebo postříbřených jíním. Ptáci seděli ještě v hnízdech a zvolna jen probouzel se život a ruch v přírodě. Slunce stoupalo, teplo zalévalo Pechuška a nad hlavou rozjásali se mu skřivani, v houštinách pěly pěnice, v lese volala kukačka. Vzduch se rozšuměl bzukotem much, sedajících koním na lesklé šíje, táhlým zpěvem včel, padajících v rozkvetlé kalichy.

Žena Pechušková objevovala se na cestě mezi lukami, poli. Barevná její sukně výskala o závod s jemnou zelení vzházejícího obilí a Pechuška, zastavuje koně, volal na ni do daleka

hlasem rozradostnělým, v němž ležela všechna jeho láska k ženě, dítěti i zemi, kterou za to miloval, že je všechny živila.

Ale čas i skálu rozhlodá a tak rozhlodal i Pechušku. Nebyl nemocen, ale stářím hrbil se níž a níž k zemi, jmenovitě od doby, kdy pochoval ženu v zelené zahradě za kostelem. Od toho času všechnu lásku přenesl na syna Václava, jedináčka, kterému i nevěstu vyhledal.

Václav se oženil a Pechuška odešel na výměnek. Nerad Pechuška odcházel. Nikoli snad proto, že z hospodáře stával se pouhým divákem, že jeho majetek všechnen přechází na syna. Pechuška nerad odcházel z jiné příčiny. Co vylopotil, co zemi vydřel krvavými rukama, náleželo teď stejným právem Václavovi, jako jemu kdysi připadla chalupa po jeho otci. Pechuška se obával synova hospodářství.

Václav byl dobrý hospodář. Vždyť byl jím vychován v poctivých a rozšafných tradicích selského rodu, ale Václav byl lehkomyslný. Láska, se kterou on a jeho žena lpěli na jedináčkovi, ráda promítela mnohou nezbednost v mládí a ta mohutněla nadcházejícími lety. Pechuška pozoroval úzkostlivě tento nedostatek synovy povahy, ale pozdě již byl rovnatí strom, když křívě vyrostl. Lehkomyslnost Václavova temně barvila výhled do budoucnosti a snad ona byla příčinou, že Pechuška, teprve pětapadesátník, hrbil se postavou a jeho krok že vládněl.

II.

Druhý rok Pechušková výminku byl mimořádně úrodný. Chladnému, zřídka proteplenému jaru následoval stu-

dený máj, ale červen přinesl teplo a jas. Nad lukami i poli, nad dokvétajícími ovocnými sady v rovinách i na stráních rozklenul modro oblohy, slunce rozzářil a jen v nocích líbal zemi klidným, tichým deštěm, kterým zlato padalo v pole, jeteliště, řípy, ba i v úhory.

Žně byly veselé. Žita, ječmeny, pšenice i ovsy skláněly se na vysokých stéblech těžkými zrnitými klasy a radostno bylo pohledět na vrchovaté žebříňáky, svázející úrodu do stodol. Pavezy byly k zlomení napiaty jako struny obrovských nástrojů, v nichž ležela píseň cvrčků, zaznívajících v tichých červenových večerech. Vozy sotva vjížděly do stodol. Od mlatu až po střechu plnily se jejich prostory bílými klasy ječmenů, žit, krvavým pšeničným zlatem a sladká vůně zralého obilí je plnila jako světlo jasnou čistou jizbu.

Není divu, že mladý Pechuška kudy krácel tudy se smál. Byl štásten úrodou, veškerou tou bohatou sklizní, kterou zřel ze zrna a semene růst, kterou zadýchal vlahý vzduch, šelestivý zalíval déšť a z vlhké hloubi zemské k životu volalo jásavé slunce, rozjiskřující se v parnech červených nad celým krajem.

I starý Pechuška se radoval. Viděl v té mimořádné úrodě dar Boží, sílu země a přírody, ale zřel v ní i výsledky moderního pokroku, jenž nejruznějšími prostředky pomáhal zemi a posiloval ji v úsilovném zrání. Nesmířil se ještě s různými bílými moučkami, jež syn jeho Václav dal rozházovati po polích a jež způsobovaly rychlejší vzrůst i bohatší zrno. Pole jimi zaprášená připadala mu jako znečištěná cizími látkami, neboť on miloval v jaře lesklou čern hlubokých brázd, přecházející místy do temné modři. Stýskalo se mu také po svištivých kosách, těžce zapadajících do vysokého obilí, neboť Václav pojižděl po polích s žacíím strojem s nestvůrnými rameny. Ale Pechuška přinával úsporu času, takto získanou, přiznával účelnost stroje, ačkoli byl štásten a skoro okrál, když s vedlej-

ších elzích polí zaslechl zvuk naklepávané kosy a užíel žence, po pás skryté v obilí.

III.

Na podzim po žních zajel Václav do města uložit několik stovek. Žena jeho byla sama druhá a Václav choval tajné přání, aby i jeho dítě byl syn. Sprádával se ženou o tom plánu, že po příkladu svého děda i otce zahospodaří tolik, aby statek v Rousné zaměnil mohl velkým statkem v úrodnější krajině a synu jeho aby otvírala se ještě příjemnější budoucnost než kdysi jeho otci.

Z města vrátil se do Rousné později než slíbil. Vrátil se kdysi v říjnovém večeru a mlhy již ležely na lesích, těžké bílé mlhy, provleklé jedlemi a modřiny vysoko k temnému nebi. Ve výminku i na statku již zhasli. Starý Pechuška zavřel kroniku, ve které četl kapitoly, jak Čeští bratři s Amosem Komenským, loučíce se s vlastí, líbali rodnou zem a v hrstích odnášeli drahou půdu do exilu. Uložil ji na poličku nad stolem a záhy ulehl. Žena Václavova s neklidným srdcem očekávala muže, vyhlížející do stmívajícího se kraje. Když cesty zavalila tma, rozžehla světlo a po dlouhé chvíli marného čekání i ona ulehla. Divná předtucha svírala jí srdce.

Václav vrátil se k jedenácté hodině noční. Tíše vešel, svlékl šat, aniž rozsvítil a po tmě ulehl. Lože zapraskalo. Žena Václavova se vzbudila, zdvihla hlavu a radostně, jakoby jí tíha s duše padala, zvolala směrem k Václavovi:

“Václave, ty’s to?”

“Ano, jsem. Ale k smrti znaven. Dopřej mi spánek,” řekl jaksi nejistě a vyhýbavě. Žena zmlkla. Divná tíseň lehla jí na novo do duše a do rána se jí nezbavila. Neblahé tušení chmuřilo se na obzoru jejich dosavadního štěstí a snad již rozštěpovalo strom jejich společného života.

Ráno s prvním zákmitem světla, vtrajícího se do světnice hořkými korunami lip, vstala žena Václavova. Tí-

ha ležela jí stále na duši, až probuzením Václavovým se sesmekla. Přineslo jí jasno a zármutek.

Václav vstal s těžkou hlavou. Raní jeho pozdrav zněl tiše a nesměle a zraky jeho vyhnuly se pohledu ženě, který s nímou otázkou, nevtíravý čekal odpovědi.

"Zdržel jsem se ve městě," načínal Václav hovor. "Měl jsem tam velmi důležité řízení."

"O tom vím," řekla tiše žena.

"Ty o tom víš?" pravil Václav rychle a jeho plachý pohled zaměřil k ženě.

"Peníze jsi ukládal."

"Peníze — peníze — totiž," roztahoval Václav hovor i jednotlivá slova a pojednou vyhrkl: "chtěl jsem je uložit, ale —". Zde se zajíkl a pocítil, jak horko ho zalilo. Styděl se říci pravdu ženě, jež před ním stála s mírným zrakem a všechna zhroucená.

"Utratil's je," slabě vydechla, ale Václavovi bylo, jakoby ta slova křikla po celé vsi.

Nebylo to po prvé, co Václav zpronevěřil se tímto způsobem sám sobě, ženě i dítěti, klíčícímu v jejím životě. Časem posedla ho lehkomyšlnost a v kruhu veselých kamarádů vydírala z jeho ruky poslední groš. Ale vždy po tom dostavovala se u Václava lítost a předsevzetí, že společnosti přátel se vystříhá a těsněji přimkne k rodině.

Ale tentokráte se nezdálo, že by činu svého litoval. Po odpovědi ženě zdvihl pevně hlavu a pravil:

"Utratil, neutratil, však jich jinak získám. Čeho jsem já kdy v životě užil? Nejsem přece chud'as a abych se jen od rána do večera dřel. Ano, dřu se," opakoval zvýšeným hlasem, jakoby přelamoval v sobě odporující hlas i ženin rozslzený pohled. "Dřu se na poli, sýpkách, na mlatě a mohl bych žít jako pán. A budu žít jako pán!" vykřikl náhle a udeřil pěstí do stolu. Úder jeho zabouřil hromově jizbou. Žena Václavova přetáhla šátek přes uši, těsně zadržela uzel pod bradou a vyběhla na dvůr. Hejno

slepce rozběhlo se s hlasitým křikem do všech koutů. Pes v boudě zaštěkal a opět ulehl.

Václav až za hodnou dobu vyšel ze statku. Říjnové jitro plné mlh rozsvěcovalo se nad krajem. Krvavé slunce, bez lesku i tepla, viselo nízko v těžkých oblacích. Vozovou cestou došel Václav svých polí. Táhl se před ním pečlivě ošetřovaná do veliké dálky po hlubokém svahu a neměla dnes pro něho kouzla. Kupky hnoje, rozhozené po polích, dneš mu zapáchaly, bláto po mezích jej rozlad'ovalo. Soused vezl na pole hnůj, praskal bčem a pokřikoval po hovadech. Jak to všechno mu připadalo sprostým a neušlechtilým v tomto ránu, kdy mu dozníval v uších veselý včerejší zpěv, cinkot vinných číší a vybraná městská řeč.

Žena jeho mezitím tiše zaklepala na dvéře výměnku. Starý Pechuška otevřel a srdečně ji vítal.

"Pojď jen dál, pojď! Jdeš tak záhy z rána. A co Václav?" zeptal

Žena Václavova tiskla se beze slova v kout výměnku a při otázce pantátově hlasitě zaštkala.

"Co je s Václavem?" ptal se Pechuška po druhé a v jeho hlase chvělo se neblahé tušení.

"Pantáto, pantáto," štkala žena Václavova a spolehnuvši hlavou na oprýskané zdi, roztrásla se pláčem. Uklidnivši se při laskání Pechuškově, pantáto hladil ji po vlasech, jež bohatým proudem se jí vysmekly z pod barevného šátku, vyprávěla svůj raní hovor s mužem. A Pechuška naslouchal. Chvilíkem zdvihl husté obočí do výše a když žena Václavova mu vypověděla všechn svůj drásavý žal, řekl krátce:

"Ted' jdi do práce. Až se Václav vrátí, zajdu k vám."

IV.

Až k samému polední vrátil se Václav s polí. Vrátil se zachmuřen a zamklý. Po obědě vypravil se starý Pechuška k synovi do statku. Šlo se mu těžko přes dvůr statku ve vědomí nastávajícího úkolu. Postava jeho

hrbílá se ještě víc, ale došel, zatřhl provázek a petlicí a s hlasitým pozdravením vešel. Václav zrovna odkládal lžici a žena jeho stavěla na stůl jednoduchý příkrm.

Václav spatřiv vcházejícího otce, uhodl účel jeho návštěvy. Prudce se vrhel rty. Otec stanul ve středu jizby a teprve k vyzvání synovu usedl ke stolu, na kterém zvolna příkrm vychládal.

"Slyšel jsem, synu," začal Pechuška přímo, "o tvých divných řečech. Jsi prý již syt selského plahočení po polích, sýpkách, práce na mlatě. Zalíbil prý se ti panský život."

Václav mlčel. Zamračeně díval se na zčernalý strop jizby. Starý Pechuška pokračoval:

"Myslíš, že by tě panský život uspokojil?"

"Uspokojil, neuspokojil! To je má věc," řekl Václav tiše, ale rozhodně.

"Myslím, že by tě neuspokojil," odpověděl otec. "Jsem starý, zkušený muž, stará selská krev —"

"Ovšem, vy! Ale já jsem dosud mlád a celý život leží přede mnou. Mám jej snad protrávit mezi těmi čtyřmi stěnami?" Václav hodil pohrdlivě rukou po jizbě.

"Tahle jizba není tvůj svět, ten je venku," řekl otec měkce. "Máš pole, louky, jsi sedlák —"

"Ale nechci jím být!" zvolal Václav prudce a povstal. "To okolí a život, o nichž mluvíte, stačíly snad vám, nestačí však mně. Chci být pánem a chci, aby můj syn byl též pánem."

"A co hodláš učinit?" stísněně ozval se otec a jeho obočí vyklenulo se do výše.

"Co hodlám učiniti?" opáčil po něm Václav. "Statek prodám, odstěhuji se do města a koupím tam dům."

Starý Pechuška těžce vstal a rukou opřel se o hranu stolu, jakoby hledal v něm opory.

"Statek bys prodal?" řekl tísňivě a zahleděl se na syna. Po chvíli trapného mlčení mávl však rukou a

řekl dobrácky:

"Eh, jdi, vždyť nevíš, co mluvíš."

"Vím dobře, co mluvím," pravil Václav pevně, a zahleděl se otci do tváře. Žena jeho schoulila se u pece a tiše plakala. "Statek prodám —"

"A to ne, synu," ozval se nyní starý Pechuška. "To neprodáš!" Hlas jeho zněl jako z kovu.

"Statek je můj, váš je výměnek."

"Ale statek jsem svými mozoly krvavými vydřel já."

"Váš otec vydřel chalupu a také jste ji prodal."

"Ano, ale zůstal jsem věren půdě, jež nás všechny živila. A ty se jí chceš zpronevěřit, prodáš ji za panské živobytí. Chceš, aby lidé —"

"Nekažte mi, mám rozumu dost."

"Nekáží ti, varuji tě —"

"Nevarujte!"

"Prosím tě! Jsem tvůj otec: smím ti poručit!"

Starý Pechuška vyrostl při těchto slovech až do stropu, jakoby se byl narovnal. Avšak i Václav se vzpřimil. V očích mu hořela a ruce se mu chvěly. Vykřikl, až se okna zatřásla:

"Poroučíte-li mi, tak tedy táhněte!" A natažená ruka jeho ukázala ke dveřím.

"Tak? Otce, vlastního otce proto vyháníš, že ti řekl pravdu? Že hanobíš a tupíš zemi, ze které jsme my všichni živi?" Vyklenul obočí do výše, že obě jeho poloviny tvořily jednu přímou čáru. "Odejdu, nevkročím sem a staň se tedy pánem!"

A otec odešel veliký, přímý, krokem skoro svěžím. Ve výměnku však klesl a slzy jako hrachy vyřínuly se mu z očí.

"Vždyť jsem s těmi poli srostl!" zaštkal hlasitě a díval se zaslzeným zrakem ven na pole, jež v době jeho mužství pila jeho pot a jejichž brázdami vedl kdysi silnou rukou pluh. Skřížil těžce ruce na stole, těžce na ně dopadla zabělená jeho hlava a výměnkem ozval se hluboký, trhaný pláč.

V.

Václav jezdil často do města. Vyhledával tam nové a nové kamarády, spíjel se s nimi a dychtivě naslouchal jejich barvitému líčení, jaký to bude život, až on jedenkrát, zbaven tíhy a starosti o své seelské hospodářství, přestěhuje se do města. Na ně všechny může spolehnouti, neopustí ho žádný z nich. A na Václavův rozkaz objevovaly se na stole nové láhve, plnily se vinné sklenky a radostné přípitky bouřily místností.

Aby ženu usmířil, neb od neblahého výstupu s otcem ležel stále smutek v jejich zavlhých zrácích, koupil jí k vánocům kočár. Chtěl jí tím darem zároveň připravit pro jejich nastávající panský způsob života. Ale nepřišel jí svým darem vhod. Panský přepych pro ni nebyl a sama řekla Václavovi, že by v kočáře ani sedět nedovedla. Vzájemný jejich poměr se tedy nezlepšil, nýbrž ještě upiatiěji vyhrotil. Václav spatřoval v odmítnutí svého daru i své ponížení, neboť tím odmítala žena jeho i touhu Václavovu po novém způsobu života. Jezdíl do města i z města kočárem sám.

Na počest nejchvástavějšího ze svých přátel pořádal Václav velikou pitku v městě. Pozdě v lednové noci vracel se kočárem do Rousné. Kraj byl zapadlý sněhem a kopyta těžkých ryzáku sjížděla po umrzlé půdě. Nedaleko před Rousnou klesl náruční kůň a strhl vůz. Václav vymrštněn byl z vozu a těžce pohmožděn na prsou. Lékař zjistil lehčí otřes mozku, zlomení několika žeber a těžké vnitřní zakrvácení.

Žena Václavova ošetřovala ho s největší láskou a péčí. Václav několik dní a nocí blouznil v horečce. Zmatené obrazy minulosti, přítomnosti i budoucnosti vyvstávaly mu před zrskem. Mnoho mluvil o budoucím životě v městě a zase v horečce laskal se slovy s ženou. Co se v těchto hrozných dnech, kdy Václav visel mezi životem a smrtí, otec jeho nastával ve dne i v noci na zápraží, hlta- je každý zvuk, padající do síně. Do

statku vstoupit nechtěl z vlastní hrdo- sti i pro zákaz synův. Jak nadcházeli lékaři, vracejícímu se od lože synova, jak se starostlivě poptával po zdraví Václavově a jak těšil a uklidňoval ženu jeho, docházející v těch těžkých dnech na výměnek pro posilu a útěchu. Dlaň Pechušková jakoby byla měkka a hlas jeho se jemnil do panských způsobů.

Přišel březen, jaro. Václavovi se valně ulehčilo. Byl již mimo všechno nebezpečí a modrý jeho zrak se jasně i tváře plnily. Slunce svítilo vesele do oken. Ruka ženina spočívala nyní častěji než kdy jindy v ruce Václavově. Hovořili dlouze, ale nikdy nedotkli se jeho panských plánů do budoucnosti.

Václav ani o otci se nezmiňoval, ale sám často na něho vzpomínal. Báł se však vždy této vzpomínky, neboť současně s ní vyvstávalo v jeho duši i vědomí té hrozně křivdy, které se na vlastním otci dopustil.

Byl on v právu, chtěje opustiti zemi, která i jeho živila, či byl v právu otec, háje posvátnost té půdy, háje závazek seelského rodu k ní? A křivda, vlastnímu otci způsobená, rýsovala se nyní jasně a určitě v jeho duši. Zřel její velikost, cítil palčivost její bolesti a současně na druhé straně vyvstávala v jeho duši prázdnota a bezobsažnost městského, panského života, po němž toužil.

Proč toužil? Poněvadž přinášel povrchní zdání lehčího způsobu života, bez mozolů, bez potu, zda však také bez bolestí, trýzní a zklamání? A půda jeho nikdy ho nezklamala. Radostně rodila ze zavláčeného semene a plnila jeho nitro klidem a spokojeností. Nedrásala, neodměňovala se zle za rány, jimiž v podzimu jítřil její prsa hluboko zabírajícím pluhem, spíše děkovala na jaře novým listem a zelení.

Zem a pole ožívaly mu nyní v jaře v kráse, kterou vyplňovaly jeho duši v mládí. Představil si, až černé brázdy pokryjí se zlatem klasů. Ale kdo je připravuje nyní k době příštího ži-

vota, když on leží na loži a ještě sláb a těžké práce neschopen?

Václav vyhlédl oknem. Zatrásl se. Zrakům nevěřil.

Viděl svoje pole březnovým sluncem zalitá. Starý jeho otec šel za pluhem. Ryzáci zabírali statně v brázdě s hlavami vypiatými, hrdě a svobodně a za nimi za pluhem brázdou krácel starý Pechuška jako omládlý. Zem voněla a nad hlavou mu jásal skřivan. Svěže obracel pluh u souvrátí a ryl novou, hlubokou brázdou na opačném konci pole, radostně patře, jak pole v brázdách černá mastnou hlinou a do modra hraje v slunci.

Václav hlasitě se rozplakal. Viděl svého starého otce, orajícího zem, jež je všecky živila, jež připravovala se k tajemnému rození prací toho, jehož vyhnal ze svých dveří a jenž nyní znovu ožíval v dechu země a jarním vanutí.

A sotva otec navrátil se s pole, vyšla mu vstříc Václavova žena se září štěstí ve zracích, s prosbou ve jménu synově, aby vkročil do jizby.

Starý Pechuška se zachvěl. Váhavým krokem vstoupil na zápraží, nadzdvihl u dveří provázek s petlicí a stanul vzrušen na prahu jizby, ze které tvrdé slovo ho vyhnalo v ústraní života.

"Otče, tatínku, odpust'te!" zaznělo mu vstříc z kouta jizby, kde dohasí-

nala nyní bledá sluneční zář. "Odpust'te!"

Starý Pechuška vřít se v kout jizby a radostně sevřel hlavu synovu.

"Synu, Václave," odporoval hlasem štěstím rozechvělým, "já ti dávno odpustil, jsem jen člověk. Ale tu zem odpros! Té jsi ublížil, té jsi ukrivdil!"

A Václav po těch horkých slovech patřil dlouze oknem ven na černé brázdy, v kterých již místy leželo zrno v tajemném zrání...

VI.

Velikonoce padly na počátek dubna. Všechnu pole byla již zorána a ve všech brázdách leželo simě v tajemném přerodu pozvolného zrání. Václav vyšel poprvé na Bílou sobotu ven do polí. Všechno již vonělo, všudy proudil nový život. Kolem jeho hlavy šuměl táhlý zpěv včel a zoraná pole sytila vzduch vůní. Vyšel zvolna, sám dnes shrbenější než otec, který ho v chůzi láskyplně podpíral, šťasten synovým návratem k rodné broudě. Oba se zastavili u prvního pole jako dva oráči, dobývající ze země chléb a šťastní tímto úkolem.

Žena Václavova vyhlížela za nimi ze zápraží a clonila rukou zrak. Nevěděla, zda pro slzy či pro sluneční zář, jež padala jí prudce do očí a plnila celé její nitro štěstím a pokojem...

Tam a zde

Šantala. — Napsal Frank Mstiboj Dejml, Wilber, Neb.

LES již není v živé paměti nikoho, kdo by si ještě mohl pamatovat, že tomuto místu se kdysi říkávalo "Mlýn pod městem". Kdež by, dnes se všemu zde říká pouze jen bouda a všem lidem z posledních dvou pokolení, kteří odsud přišli, se neříká jinak nežli Boudařovic a jen tak a ne jinak se možno na Boudařovic doptat. Lidé již dávno zapomněli skutečného jména dnešního majitele, všech těch staveb zde, z nichž každá vypráví o úctyhodném stáří a každá by mohla vyprávět z dob roboty. Jako by zde zub času nepracoval. Stodůlka a pak tam to, od čeho snad se dostalo jména všemu zde, zkrátka bouda a vše jiné mimo té podlouhlé stavby, která jest z půli kryta červenými taškami, jest vše přikryto ještě došky, slaměnými věchýtky, které, nikdo by nevěřil, že mohou přetrvat i tu nejnovější střechovou krytinu. Ačkoliv již dávno vyšlo nařízení, že žádná stavba se nesmí pokrývat slaměnými došky, přece jen bylo shovívavě dovoleno, že smí taková slaměná střecha býti spravovaná, což se rozumělo, že opět jen vybranou dlouhou slámou, pravidelně žitnou, která opatrně se vymílácela, aby zbytečně jí cepy neroztloukly. Střechy porostly vřeskem, sčervenaly, ale sloužily k čemu byly určeny. Na severní straně zvláště držely, kde se dařilo i pěknému mechu.

Kout, který jako by se skrýval světu a přece to byl kraj pražský, okres Smíchov a někdy se i zdálo, že když zavedla Praha svých skřípavých tramvají až na Bílou Horu, že jest sem slyšet všechen ten skřípot, když se rozvrzané vozy električky otáčí v krátké zatáčky zpět ku Praze. Zde začínaly

městské lesy, toto bylo první údolíčko a tak též, přirozeně, první lesní stráň, kde skromně žily štlhlé modřiny, které se spokojí s nejchudší půdou, ba pouze jen s drolicí břídlicí. Opět ve starých a již notně sežloutlých starých zápiskách by se dalo najíti, že když prvně se začínalo v tomto mlýně tak zvaném pod městem mlýti, že byly lesy ještě mnohem blíže ku Praze a že tento mlýn, ale to jest přece jen silné slovo, tudíž pouze jen mlýnek, byl hodně v lesích. Byl však les v těch dobách ještě na místech, kde se dalo orat a sít, proto se les vykácel, pařezy vydobily a již dávno tomu, co nikdo by nevěřil kam že až lesy kdysi sáhaly.

Tehdy asi též i ten potůček byl mocnějším nežli dnes. Když husák si přivede své hejno husí k němu, tak jej takřka postačí vypít. Tehdy se mnohem jinak žilo. Postavil se mlýnek, pořídily se malé mlecí kameny, protože velikých by potůček nezmohl a když přinesla babka na zádech trochu "na semletí", nežli vypovídala všechno, co se kde zběhlo i nezběhlo mlynářce, již tu byl mlynář s pytlíkem mouky, babka slušně poděkovala, naložila si nůši na stará záda a mlynář čekal na dalšího mleče. Tehdy se žilo pro život, nikoliv pro spěch, lidé v takovýchto místech žili vesele jako vše vokol v lese, srnky, králíci, ptačí havěť, jen když políčka trochu urodí. Nebylo žádných velikých sklízecích strojů, největším náradím byla motyka pro muže a menší motýčka pro ženy, hrábě, kosa, a kam nemohl ani ten chudičký potah muselo se s traťkem.

Vykácely se lesy a jistě v nejednom starém domě v Praze, ať již na Starém Pražském městě nebo na Malé Straně, jest na nejednom ještě dnes

vazba, krovy, které pochází z míst, kde dnes nikdo nevěří, že by tam byl les. Tak i potůček ztrácel vodu, v leších bylo několik pramenů, ale jak zmizely lesy, zmizely s nimi i prameny a tak potůček neutáhl již ani těch nejmenších mlýnských kamenů. Klepáček doklepal, ale mlýnek zůstal, zbyla zde políčka, stavby a tak zbylo i živobyť, skromné snad, ale docela ucházející pro lidi, tehdejších dob, kteří nemohli mysliti příliš na nějaký akvělejší život, toho tehdejší pání, neměli rádi.

Dnes a dávno již, by se nedalo ani říci, kde že byl náplav na mlýnské kolo, pouze jen odborník pozná na stráni, jak se voda po stráni vedla, aby na mlýn měla větší spád. Mlýn nevydržel novou dobu, ale stavby a jeho lidé ano. Jako vždy dříve, dvě kravky, které jsou též potahem, telátko, vždy pouze jen jalovička, aby vystřídala svou mámu, až ta doslouží, vždy hejno husí, které zde mají pravý ráj, někdy i krocan si hudruje kolem, nějaká slepička. Celé to hospodářstvíčko zastává obyčejně žena, muž ten hledí, aby si kde může přivydělal nějakou tu zlatku, z které kouká, aby mu zbylo něco na tabáček a i někdy na trošku toho městského piva. Výdělek byl nejčastější a nejpravidelnější v lesích kolem. Kdyby vyhynuly všechny stromy v těchto lesích, na kterých pracovali lidé z Boudy, nebo jak někteří říkali Boudařovic, byl by to asi žalostný pohled. S fořtem a s hajným vycházeli dobře, nikdy se ještě nestalo, aby kterýkoliv člověk odsud byl se tak zapomněl a stal se z něho prachobyčejný pytlák. Lidé jsou však závistiví a proto bylo často slyšet: "No jo, těm Boudařovům je hej, v lese jako doma, kdo pak by je uhlídal." Ba, pravda, dříví jak živi nekoupili a jistě nikdy v jejich staveničku, které se krčilo ku stráni nebylo v sebe krutější zimě zima. Jestli fořt neviděl, proč jiní by měli se divit, kde že berou ti lidé vše co spálí v jejich kamnech.

Proto též, jak hajný, tak i fořt, když byla cesta kolem tak se stavěli,

snad ani někdy právě cesta nebyla kolem, ale to již se vždy našlo něco proč se kolem šlo.

V tuto dobu zde žilo v tom boudařovském životě pět lidí, totiž tři lidé a dva kluci, ani snad to není tak správně řečeno, jeden kluk a jeden Šantala. Jaký rozdíl mezi klukem a Šantalou, to snad jedině by mohla vysvětlit stará Boudařka, jeho babička, která si vždy ulevovala tak: "Ten kluk, ten je celej s čertových ocásků, no Šantala." Tedy jak napověděno, byla tam stará Boudařová, mladá Boudařová, mladý nebo starý Boudař, jak to kdo řekl, a pak dva kluci, jeden z nich Šantala.

Snad nebude z místa když si zde řekneme, jak se tato rodina tak dostala dohromady. Stará Boudařová byla mámou devíti dětí, zdravých dětí, u Boudařů se neumírá brzo. Rozešli se do světa, zvláště holky se vytrácely v mladých létech, zdravé a ku práci vedené od malička, vždy našly záhy někoho, kdo si je odvedl, zvláště když samy byly kurážné dost, aby se jím dostalo toho, kdo se jím zamlouval, říkali závistivci že umí čarovat, že marně ten, na koho ti usmyslí, se kroutí, dostat jej musí. Co na tom pravdy? Kdo soudit by chtěl, nebo mohl?

Vytratili si i kluci a zbyl nejmladší, vejškrabeček, jak mu u nich říkali. Byl poslední a nikoho ani nenapadlo, že by on nenastoupil na místo starého Boudaře, až jej někdy tou uzoučkou lesní cestou odvezou tam, odkud nikoho již zpět nevozí. Když se tak stalo, odváželi jej v osmdesáti pěti létech a mladému již nescházelo pranic, aby se mu nemohlo říci, že jest mu čtyřicet. Mára kroutila nad tím hlavou, to bylo něco neobvyklého u nich, aby někdo v těch letech nebyl tátou nebo mámou houfu mladých Boudařů a ten tu, jako by ani ženské na světě nebyly. Mámě práce v osmdesáti letech již též nešla od ruky jako když prvně se sem na tu samotou, světem zapomenutou dostala a domlouvala, že to jest proti desateru, proti rozumu, proti všemu možnému

na co si mohla v jejím prostém rozumu právě vzpomenout. Nepomáhalo to nic, zcela nic, odpověď vdy stejná: "Já vím, mámo, já vím." Co to však za odpověď starostlivé mámě?

Chudák máma myslela na to snad i ve spaní. Stárnoucí syn, to se musí přiznat, nyní zaskočil v práci i tam, kde od jakživa to byla práce ženskéjch. Jen podojit kravky, to přece jen bylo pod mužskou důstojnost a pak tomu ani stará máma nedovolila.

Starý Plešner jí konečně vysvobodil, ne právě zrovna on, ale přece jen on tomu dal podnět. Byl to človíček, jak byl stár snad ani žádný neví, byl stále stejným, živým až až a tak když tak jednou jej cesta zanesla kolem Boudařovic, pozastavil se se starou a ovšem, že myslela na synovo neženění se v každém kroku, a tu si chudák začala naříkat.

"Ó, to já vím, to já znám, těžký, těžký, když von mladej jako by se ženských bál a pak, kde pak by ho kdy viděl pozastavit se s nějakou holkou, ó jo, ó jo, těžký, no ale uvidíme co se dá dělat, vždycky se najde svůj ke svému, to já vím, to já říkám vždycky, však no jo, to já znám, uvidíme." Tím to skončilo, ale to by pohyblivý Plešner nesměl býti takovým jakým právě byl, ten se ničeho nikdy honem nelekl, když se nejednalo právě o žádnou těžkou práci. Vodit procesí, předříkávat, tak jako on to uměl, se mu nikdo tak honem nemohl přirovnat, když selce selhalo a zbylo jí pět husí a na jaře se ukázalo, že není žádná husákem, to on zaopatřil, vyměnil, zaopatřil i pořádného králíka, kde jej potřebovali k chovu a třebas za výměnu, měl na tisíce takových službiček a nikdy se nevzdával a tak i když se to šiklo a bylo zapotřebí někoho popostrčit k ženění i toho se odvážil. Popostrčit tohoto Boudaře, vezme třebas pořádný št'uchanec, ale co, uvidí se!

Uviděl a brzo. Hlouběji v lese stálo několik chaloupek, neříkalo se tam jinak nežli "V Chaloupkách". Rostli tam lidé zdraví, spokojení se životem i když byl jinak velice těžký, osud se

s nimi nemazlil a oni to brali jako samozřejmou věc. Tam mohlo najít obživu pouze jen tolik lidí a ne více, proto jak jen hoch nebo děvče povyrosto, muselo do světa. Byli to venkovští lidé a proto hledali práci též na venku. Odsud jakživo málo děvčat odcházelo do městské služby, na pořad opět k sedlákům, cítily se tu více doma, nežli u nějaké té městské honorace, jak říkaly.

Chalupníček Pech měl požehnání v děvčatech, byl tátou pěti dcerám, ale jakým dcerám, ono se řekne holka, ale kdo znal jeho ženu a když se tedy řekne, že každá jedna ta jeho holka byla právě jako jejich máma, to již každému stačilo! Do práce a do těžké práce, právě jako do lehké je nikdo nemusel honit, ale každý kdo přišel s nimi do styku musel býti opatrným, aby zbytečně nedráždil a neublížil. Sekýrovat a dřít se, to prý nejde dohromady, říkala stará a věřily tomu i její holky do posledního puntíku. Právě nemáme co činit se všemi pěti, pouze jen s prostřední, měla dvě sestry starší, dvě mladší, co platilo o její mámě platilo dvojnásobně o této, které říkali Andula. Měla však tu smůlu, že již byla ve čtyřech službách, ale vždy na krátko, ačkoliv druhé se ve službách držely až do provdání a tam kde byly za děvčecky se s nimi nechtěl ani rozloučit. Tato Andula skutečně kápla vždy na to, že buď pantáta, nebo panímáma mysleli, když platí tři zlatky měsíčně holce za práci, že mohou si i zasekýrovat a bez přičiny. To vždy se mohlo stát pouze jen jednou, po druhé ani pantáta ani panímáma již příležitost k sekýrování nedostali. "Víte, pantáto, naše máma říká, že dřít se někomu a ještě se nechat zbytečně sekýrovat, nejde nikdy spolu, proto jsem se k vám nezjednala, musíte si vzít nějakou hloupou husu, která to bude polýkat, já jsem na to nevyrostla."

Přišla domů, řekla poctivě, proč pantátu usadila, holky nikdy rodičům neřhaly, máma pochválila, ale smůla zůstala.

O tom všem věděl človíček Pech do-

bře a hele, rodil se mu nápad. Co kdyby ta kurážná Andula Pechů z Chaloupek si dala říci? No pravda, trochu je přece jen mladá pro toho zabublaného Boudaře, ale no co, přece ví, jací lidé Pechovic jsou, když z přima přijde, ať odpověď bude jakákoliv, pro něho se nemůže nic zlého přihodit.

Usmysleno, vykonáno. Andula právě se oháněla sekerou, sekala roští, které se vázalo do otýpek a v zimě se při tom pěkně u kamen hřejou záda, když přišel Pech. "A tak holka, že tě tady tak vidím, jsem si právě vzpomněl, ó jo, já vím, tedy abych nezapomněl svou řeč, jo, jo, tedy ten Boudařovic by potřeboval hospodyní, to víš stará Boudařka přece jen těžce už nese svých osm křížků, jo holka, je to věk, ale na dřinu trochu mnoho, no jo, jo, tak tedy co kdyby tak ten Boudařovic přišel, no jo, já vím, on už není zrovna žádnéj mladej fanfárum, má již léta, no jo, já vím, ale nebylo by to zlé, jsou ve svém, mají své jisté a stará není zlá, to není, no tot', vždyť ji znám jako malou žábu, no jo, tak co?" Lidé si na něho zvykli i když nikdo nepochyboval o tom, že se práci vyhýbá, ale vědělo se též, že nikdy neklame.

Tak to od něho přijmula i Andula. Když začal mluvit, stoupla si po chlapsku jednou nohou na špalek, podepřela si rukou bradu a poslouchala ani jí nenapadlo, starého človíčka v řeči vyrušovat. Mohl mluvit směle ještě déle. Andule neříkal nic nového, až na tu narážku, kdyby ten Boudař přišel. "Vidíte Pechu, já vidím dobře, on vás neposlal, na to by se nikdy nezmohl, co pak jsem někdy někoho pokousala, že se bojí, mohl by přijít a mohl by odejít tak jako vy a je jisté mladší."

"No jo, no to tak, myslí holka na to, mějte se tu dobře, no tak s Pánem-bohem." Jaký začátek těžko předvídat, první krok ještě nemíní z hola nic, tak starý uvažoval jako vždy před tím a celkem byl spokojen. Uznával sám, že tato holka krev a mléko a snad jen polovic roků má co

zabublaný Boudařův syn, by musela asi hodně slevit, byli tam mládenci jináci, ale že by mohli nabídnout jisté dvě kravky, jalůvků, své jisté, tací tam právě nebyli. Rozdíl nějakých dvaceti let, snad to vyváží, tak uvažoval.

Nebyl sám, který tak uvažoval, právě tak to přebírala v hlavě v duchu i Andula Pechovic.

Nedlouho na to, byl tu starý Plešner zas. Andula tentokrát jej nenechala ani se rozpovídat. "Ten Boudař je buchta, jen do trouby s ním..."

Starý Plešner sebou zle vrtěl, začátek začíná býti trochu odmítavý: "No jo, považ holka..."

"Vždyť já jsem už povážila..." Ano, povážila, byl tam ne jeden chasník o kterém se dalo říci právě totéž jako o ní samotné, já nic, ty nic, o to se hádat nemůžeme. Jak často již se chasníci o ní poprali, tyto zalesáky udělá několik sklenic piva, podivnými hrdiny v jejich letech se myslí na zjev chasníka více nežli co má v kapse a kam by ten podmračený Boudař mohl se měřit s těmi chasníky, kteří se o ní perou, nijak se neodráží před tím jakou kurážnou holku se snaží získat. Vždyť se to vyprávělo daleko široka, dlouho tomu není, jak přišel podnapilý chasník o muzice pro Andulu aby šla do kola, že prý škoda stát.

"Mohl jsi přijít dříve, dokud jsi jak se patří stál na nohách, teď po půlnoci se již pro holky nechodí, když jsi o nich nevěděl před půlnocí."

Neslýchaná urážka, odbýt chasníka, co si ta žába o sobě myslí?

Chasník odbráboral, ale byl tu zpět s koštětem: "Tak tady máš, když nechceš se mnou, tady je koště, tančuj...!"

A tak se stalo co se muselo při povaze každé Pechovic holky stát, vytrhla mu koště a překvapeného chasníka pořádně po chlapsku chytila a ten nežli se mohl jak se patří vzpamatovat co se s ním děje, již jej vyhodila skrz okno ven. Druzí chasníci to schvalovali i když každý jeden z nich by to bral za velikou urážku jejich chasnické cti, aby jej holka odmítla

když přijde žádat o tanec, ale i tam byl dobře zachovávaný zákon, když neprijdeš pro děvče před půlnocí, nesmíš již přijít po půlnoci. Chasník, kterého holka vyhodila se toho zákona dozvěděl tvrdým způsobem, ne pouze jen lehkým upozorněním.

Nic naplat, chasníci z Nemanic to prohráli proti nabublanému Boudařovic, který má své jisté, dvě kravky, jalůvku... "Já vidím, že jeden ze dvou musí mít kuráž, přece nepotřebujeme někoho třetího, který by tu kuráž měl. Pechu, já si to s tím Boudařovic vyřídím sama."

"To rád slyším, no jo, to jo, no a tak něco za to pro člověka, který musí běhat sem a tam, no, já vím přece něco za to bude no..."

"Za co bude? Řekla jsem, že si to vyřídím sama a proč tedy...?"

"No vono bude, vono bude." V duchu již viděl jak mu podsejpá stará Boudařka, přece to bude jen jeho práce, ať již se ta holka tam k Boudařovicům dostane tak nebo onak. Spokojeně odklusal. Věděl dobře, že Boudař již jest notně přezralý a na nějaké přebírání již mu zbývá málo času. Přiběhl celý zadýchaný k Boudařovicům: "No jo, no, tak by to bylo dobrý, no já vím, co pak ta holka by mohla očekávat víc, no jo, přijde sama prý. No a tak aby jsme věděli, dobrá holka pracovitá, no, jo, no, ale přínos ovšem to bude jenom ona sama a pak už asi nic, no jo, kde pak by se tam co vzalo."

Panímáma u Boudařů již dávno se vzdala pomýšlení, že by se k ní mohla dostat nějaká holka s nějakým přínosem a proto, když slyšela že ta kurážná holka od Pechů by nebyla od toho, byla nad míru spokojena a tak Pek již si odnášel první výslužku.

Všichni věděli co se chystá jen hlavní účastník celého toho úkladu neměl tušení a proto jej to nad míru přivedlo z míry, když jako by z nebe spadla byla u něho na políčku, kde jak živi byli brambory, ta kurážná holka Pechů, která dokáže chasníka s okna vyhodit. "Pomáhej Pánbůh, dobře ti to jde Karle." tak jedním dechem.

Pro jistotu se mámy doma zeptala jak se "ten Boudařů" jmenuje.

"Ó tož, dejž to Pánbůh." To bylo vše na co se překvapeně chudák zmohl, že není na více řeči ani pomýšlení tak musela Andula sama přiskočit na pomoc.

"A co že tak pozdě, tady jsou vždycky brambory vid' a letos nebudou?"

"Ale budou, co sem jiného dát. No, pozdě zrovna není, táta vždycky říkal, že sem patří sázet brambory až když sedlákům už vylezají ze země, tady prej je to všechno jiný."

"Proč ale tedy nesázíte za plouhem. Jak je dostanete do země?"

A Boudař si rukávem stíral pot.

"Budu muset motykou, dá to práci, je to dřina, ale máma už nemůže a tak to musím odbejt jak se to dá."

Jejej, ona už také docházela s rozumem do konce a on tady tak pěkně začal, nyní jen s kuráží, si v duchu Andula myslela: "Co pak se ti někdy Karle nezdá, že už byste tady u vás potřebovali nějakou mladší ženskou, sám říkáš, že matka už je příliš stará, aby mohla brambory sázet, to potom by byla hračka tady nasázet brambory, ty bys pěkně oral, žena by za tebou sázela..."

"Tož tak, tož tak, ale máma říká, že všechno je dobré až na to, že jsem se holt zapomněl oženit."

"Jaké pak zapomenutí, proč pak by jsi měl zapomenout, to je ještě času dost."

"Když já nevím, já to asi se ženskou neumím a pak která pak sem k nám by tak honem chtěla jít." A Boudař si rukávem stíral pot.

"Tak já bych o jedné věděla, já bych sem šla, panímáma je dobrák a ty budeš muset bejt taky, tak jak bych se ti líbila?"

"To jsou špásy, ty a já, ty jich máš a jinakých nežli jsem já. Kde pak ty sem k nám..."

"Tak ty bys mě rozhodně nechtěl?"

"Víš, Andulo, jsem pro špásy už trochu starej, ale urazit bych tě, to bych jako nechtěl."

"Poslouchej Karle, slyšel jsi někdy

aby u Pechů někdy si z někoho dělali blázny, nebo aby se někdy u nás lhalo?"

"To ne, to ne, to Bůh uchovej."

"No tak vidíš a když si takovej nesmělej tak jsem přišla sama. Plešner říkal, jak si Vaše panímáma už naříká, že už přece jen je stará na všechnu práci a té prej je u vás vždycky dost!"

"Takový to tedy je. Andulko jak já bych mohl, to jsem opravdu rád a to já vypřáhnou a půjdu to říci mámě, ta bude mít radost." Kravky zapřažené v plouhu se asi divily a proto obracely svých moudrých hlav na oráče, co že se stojí v půli poli, na konci to už tak musí být, ale v půli. Jo, kravky, to se ohlížíte na vaší příští mladou panímámu, která co nevidět vás bude již třikrát denně dojit, podstrojovat vám bude, aby toho bílého mléka jste dávaly víc, dostanete dobru panímámu, věřte tomu.

"Nevypřáhej, nerada bych tě zdržovala, panímámě to vyřídím sama." Chtěla již odejít, ale pak učinila několik kroků zpět tak že došla až ke stračce, kterou hlídala po krku a chtěla více co říci, ale i jí nyní jako by docházela kuráž: "Ale dříve ještě jestli to půjdu říci panímámě bych ti ráda ještě něco řekla, dělat budu tomu věř, u nás se přece nebojíme, ale nějaký přínos nemůžu od našich očekávat." Oddechla si, když to bylo venku.

"Vidíš ani jsem se neptal, co by jsme tady potřebovali, kdo pak by si honem na tohle vzpomněl, jsem rád. Andulo, když k nám přijdeš, neboj se nikdy bych ti neublížil a máma také ne, jsi hodná a já jsem rád."

Andula viděla, že neprohloupila, když se k tomu kroku odvážila i přes to, že její máma nad tím hlavou kroutila, i když přímo nezrazovala. Andula ještě poplácala stračku a popošla až k udivenému Boudařovi, pohladila mu ruku tak jak zde ještě svíral kleč. "Jsi dobrý Karle, já to pudu říct panímámě."

Podivné námluvy? Ani by se nedalo říci! Venkovský lid i když není

právě tak prostý jako tento Boudař, přece jenom nikdy nevyznává lásku tak, jak to tak pravidelně chodí v sladkých románech.

Boudař drahnou chvíli ještě hleděl za Andulou jak jako kůzle poposkakuje dolů k jejich stavení. Bylo mu blaze a jak cítil to pohlazení na své upracované ruce. Po chvíli přece, ač se cítil blaze, popobídl kravky: "No tak vyjě..."

I ten nejmenší sedláček by se smál tomu jak se zde hospodařilo. Jako toto poličko, které vždy se oralo pouze jen od jedné strany a sice tak, že pluh jako by házel naoranou půdu ze straně dolů a právě proto, že se zde oralo tak od nepaměti, utvořila se u meze na druhé straně, která ležela mnohem výše nežli mez dolejší, taková hráz a pole vypadalo jako by bylo na terasse. Proto vždy musel zpět vždy na prázdno, tehdy ještě nebylo pluhů, které byly pravé i levé. Na tomto poličku se skutečně rodily velice chutné brambory a dosti jich, jen když trochu nebe se smílovalo a seslalo trochu deště. Nenarostly takové veliké jako na druhých láněch, které vlastnily statkáři ale rozhodně byly chutnější. Právě tak tomu bylo na poličku, které bylo ještě menší a leželo až u samotného lesa, kde se již nemohlo nic jiného pěstovat nežli jednou za sto letů vysázet les. Tam se již ani s potahem nemohlo, Boudařovic to kopali ručně i pole kde vždy byla čočka, opět se musí říci, že velice chutná čočovička. Vyrostla sotva na píd', na sekání nebylo ani pomýšlení, proto domácí vždy jí vytahovali i s kořínky, když všechny lustičky pěkně dozrály a vázali do mrňavých otýpčiček a jak kdy byl čas ve stodůlce na mlátku pěkně vymlátili. Lid o tom věděl a proto vždy okolní lid všechnu úrodu skoupil, ani nebylo čočovičky dost.

Vprosté lidové kuchyni již si věděli rady, jak z té vonné čočovičky připravit v zimě velice chutný oběd. Jak se v jednom kamenáku na kamnech vařila vonná čočovička, v druhém kousek čerstvého uzeného, k

tomu pořádnou mísu dobře vykysaného zelí, někde též, kde již se té novoty chytli, naložených v kopru okurek. Vydatné jídlo a ne příliš drahé, ovšem, že velice často byla pouze jen čočovička a to kyselé zelí a i to stálo.

Když Andula vpadla do stavení na starou Boudařku, přece jen stará byla překvapená i když toho očekávala. Byla mile překvapena. "Tak jsme se panímámo s Karlem domluvili."

"Já vím, ty jsi přišla a syn byl rád, přemyslela jsi si všechno? Máš pouze tak polovic jeho let."

"Ech, panímámo, kdo pak by počítal léta?"

"To víš holka, já jsem tomu ráda, dlouho-li pak tady ještě můžu být a nechat syna tady samotného, no mám radost, oni lidé leccos říkají, ale já vím své a jen tak svůj rozum potřeboju. Já vím, že ty sama jsi přišla, nemusí to lidé vědět, nemusí se smát něčemu, co třeba není k smíchu."

"Panímámo, snad to ani nebyl můj rozum, Pech začal, ale pak jsem mu řekla, že si to vyjednám sama, máma doma kroutila hlavou, ale nestavěla se proti, jen panímámo měli doma starost, to víte, jak tomu u nás je, přínos, na ten nemohu počítat, musíte mě vzít tak jaká jsem, jen vím že nebudu na práci líná, jen to panímámo mohu slíbit."

"Děvečko zlatá, vy tam na Chaloupkách nejste kraj světa, aby jsme nevěděli a neslyšeli o vás. Já ti věřím, jsi upřímná a když takovou zůstaneš, za hřích bych si považovala, bych ti svévůli ublížila a se synem, ne to ani nemusím připomínat, ten snad se lidem zdá tak trochu, aby žert mohli tropit, ale je dobrák, nevyhýbá se práci a sama víš, že ani neutráci. Věř mi, děvečko, že jsi mi udělala velikou radost. A co Karel taky byl rád, no že jo?"

Tak se chudička holka vdala jak se lidem zdálo "do teplého" a přinesla pouze sama sebe. I to málo se zdálo chudým lidem blahobytem.

Právě tak za rok po tomto, Boudař

pospíchal k městu, div že neběžel. Snikým se nezastavoval a rovnou pro babičku, která vítá nové občanky na svět. "Jen honem, pospěšte."

Stará zkušená babka kroutila hlavou: "To se musíte mejlit, kde pak by, jak pak by, vždyť jsem přece mluvila s mladou a nikde nic vidět, no já tedy poběžím, ale mejlíte se, no už tedy běžím."

Nemejlili se u Boudařů, jen zkušená babka se podívala, něco tak snadného jsem ještě v životě nezažila. Stará panímáma držela kloučka a mladá vyskočila z postele, že třeba babku něčím uctít že něco připraví. Obě staré ženy spínaly ruce: "Pro umučenou hodinu holka, to je nápad, honem zpátky do postele." Maminka mrňavě kloučka se přenáramně divila proč nyní ve dne by měla spěchat do postele.

Zkušená babka zavolala starou panímámu stranou. "Nechci nikoho strašit, ale nelíbí se mi to, vždyť přece jsem sta dětí přivítala, ale mladá taková silná ženská 'a ten klouček.'" Stará panímáma tomu dala za pravdu a tak druhý den se musel vypravit pro doktora.

Přišel záhy. Prohlédl kloučka, no také kýval hlavou když hleděl na mladou maminku a opět na kloučka, který se zle v peřince vrtěl. Zkoušel důkladně a pak se dal do smíchu: "No kluk právě na maminku nevypadá, trochu pomenší, ale snad si myslí, že tady bude více místa. Srdce mu tluče jako kladívko do ořechů a dech má jako starý zajíc, kterého hajného pes hnal přes všechny stráně co jich tu máme. Ženský kdyby my jsme byli tak zdraví jako ten kluk, no přál bych nám to všem."

Staré ženské uspokojil, mladou maminku však ne, zaplakala si nad synáčkem: "Proč jen proč, mám takového maličkého Karlíčka?"

Stará naslouchala: "Karlíčka. Když jej odneseme ku křtu až zítra a ty již mu říkáš Karlíček."

"Po tátovi a po starém dědečkovi." Tak dostal jméno Karel, ale snad pouze jen pan farář, který jej křtil pM

křtu jej tak pojmenoval, jinak byl a zůstal stále maličkým Karlíčkem, ale klukem povedeným byl.

Cesta kolem Boudařů byla nejkratší cestou do lesa i z lesa, proto všichni lidé, ti nejchudší, z města tudy chodili do lesa sehnat trochu spadaného dříví, a někdy též smrkových šíšek, které pěkně hřály. Odnášelo se to na zádech. Pořádná otep sebraného dříví se pronesla a proto byly takové "štace", kde se to pěkně odpočívalo, aniž by se muselo z popruhů vyvléci. Takovou štací bylo u Suchého Mlýna a druhou zde u Boudařů. Stará panímáma vždy i před tím nežli se mladá panímáma k nim dostala ráda vždy vyslechla trochu povídání, vždyť to byla tak jediná příležitost s druhými lidmi si popovídat. Nyní, když jí mladá k žádné práci již nechtěla ani pustit, tím více vždy si vyšla jak viděla, že ženské nesou od lesů na zádech pořádné vály dříví.

Tak tedy jednoho dne ženské vyslechly starou panímámu, jak si stěžovala na toho jejich mladého Šantala.

Stará Procházková, která nebyla nic silného ale sporá jak říkaly druhé ženské, která pravidelně den co den do lesa pro pořádný vál dříví si vyšla, dodala: "To, panímámo, asi miníte Enšpíglu, že jo?"

"No snad tak nějak, ale ženský, když já se ještě nyní celá třesu když si na to vzpomenu, co se mi staré ženské mohlo stát. Jen si považte, tak syn ráno přinesl několik holoubat, tak že udělám dobrou polévku, udělala jsem strouhání ze třech vajíček, no když se musí těžce dělat, tak je také potřeba dobře se najíst. Mladý se někde zdržel, tak když polívka byla hotova, odstavila jsem jí, aby se zbytečně všechno nerozvařilo, postavím to i s mísou do rohu na stůl a čekám. Když pořád nešli, du se podívat kde vězí, že nejdou k obědu. Víte já tu naši mladou nyní musím hlídat, ona se v práci necítí a že jako je samodruhá tak koukám aby nic těžkého nikde nezvedala. Tu jistě nikdo nemusí do práce honit. Našla jsem je za

stodůlkou, hlídali tam housata jak se v potoce honí, také jsem se trochu zdržela, když jsem si vzpoměla, že jsem nechala malého Karlíčka v sednici na podlaze, docela jsem na něj zapomněla hrál si tam se psem, který se od něho ani nechce hnout a když musí býti kluk v sednici, tak tam musí býti i ten náš pes, jeden bez druhého nemůže bejt. On kluk zrovna začíná tak chodit kolem, drží se lavice a stolu a kde je čeho se chytit. Tak pospíchám honem zpátky a považte ženský, když je to k neuvěření, nikdy by jste neuhádly kde kluk byl, kde pak, no to bylo lekutí. Považte on vám ženský drahý, seděl v míse co jsem postavila na stůl s polívkou a tloukl do toho pěstičkami, až všechno vůkol lítalo. On s toho Šantala měl takovou radost a jak se mu to dalo tak to na psa házel, který vše honem chlemtal. Ženský, považte kdyby byla ta polívka horká, já se na to bojím vůbec pomyslet. Mladý se tomu smáli, však kluk byl červený dost, ono to nebylo tak příliš ještě vystydle. Jak jen se tam mohl dostat. On sprubuje, ale to on si přitáhl stoličku, kterou si mladá bere ku dojení, na židličku, to je, ale jak se dostal na stůl?"

Stará Procházková se zvedala: "Jo, musíme dál, jo od dětí se nikdy nemá na dlouho odejít."

Pak se přihlásil druhý kluk, ten již odpovídal více tomu, že je synem hrnatého Boudaře a jeho kypící ženy. Ale třeba, že byl vždy mnohem statnější svého satršího bratra, na čipernost se mu nikdy nevyrovnal. Což nedokázal žádný jiný kluk též. Kluk roste do rozumu říkali jedni, druhí opět: "Kluk pro uličnictví nemůže dorůst." Vypovědit všechno, vypsát všechno o tom Boudařovic Karlíčkovi, by vzalo velice nadaného vyprávěče, nadaného spisovatele. Ten kluk je gumovej, říkali zelenokabátníci, kteří jej viděli v lese každodenně, stará, velice stará jeho bába opět, že je to Šantala z čertových ocásků.

Hlavní na všem bylo, že jej měl každý rád, musel míti rád. Poslední věcí u něho by bylo aby byl zlomysl-

ným. V rybníce byl jako štika, na stromech jako veverka, v poli běhal jako zajíc a ve stavení jej bylo stále plná chalupa. Dole kolem "jejich" potoka, kterému prý se mělo říkat Švancara, ale každý jej jmenoval potok Boudařovic, bylo několik starých topolů, některé již hrom navštívil, rozčísil, ale na vzdor všemu, hrdě stály nadevším. Tam též až ve vrchu korun byl ráj pro vrány, hajní ani nedbali, černá vrána a havran, si zaslouží trochu živobytí, říkali, co myši pochytají a všelijakého jiného previtů sesbírají a proto je co škodnou nestříleli. Jinak ovšem bylo s těmi vránami šedivými, které jsou asi sestřenicemi, ale mnohem statnějšími, na ty již myslivci zehrali zle. Ta holota když našla někde zajíčky v pelechu, všechny je odnesla do svého hnízda.

Karlíček si vzpomněl, že se podíval až tam nahoru, jak to tam v té vranní domácnosti vypadá. Topoly až od samotné země jsou porostlé hustě dlouhými haluzemi a mezi těmi se to Karlíčkově dobře lezlo a když se vyšplhal až ku vrannímu hnízdu, bylo tam několik mladých vranek již na vylétnutí, vybral si jednu a přinesl si ji domů. Karlíčkově bylo těžko co odřít i když doma právě z toho neměli velikou radost a táta, který zvláště by na žádného kluka ani rukou nešáhl, byl od té dobroty, že pořídil na mladou vránu ještě posadu a tak u Boudařů měli kluci o jednu hračku víc a nevzalo to dlouho a nikdo z domácích by za nic nedovolil aby Kašpárkovi, jak hoši mladé vráně začínali říkat, bylo ublíženo. Vše živé u Boudařů se s mladou vránou spřátelilo, jen husák se nemohl nijak smířit s tím černým dotěrou, protože vrána později již ani do posady nechodila, ale poletovala volně. On někdy stárnoucí pes také již právě to neměl rád, jestli že mu havránek odnesl něco, co bylo k snědku, právě před nosem, povrčel si, ale když viděl, že kluci si s Kašpárkem hrajou, že by se to asi nevyplácelo mu ublížit a kocour, ten havránka pohrdavě přehlížel, věděl, že jestli chce být živ, že si musí ne-

chat zajít chuť jak na holuby, tak i na Kašpárka, o kterém si jen asi myslěl, že je to nepovedený holub.

O českých mlýnech a o českých klepáčích bylo toho již napsáno tolik, že snad pouze čarodějník by mohl připsat i říci co ještě nebylo řečeno, nebo napsáno. Tento Boudařovic mlýnek, totiž, tím čím býval před dávnými časy, byl prvním na tom malíčkém potůčku, dalším již mlýnem, který předržel snad o dvě celá lidská pokolení tento, nežli mu kolo shnilo a vantroka spráchnivěla, byl mlýn, který stál tam co se dva takové potůčky spojovaly. Jednomu říkali Švancara, druhému Černý potok, no snad tomu právě tak bylo pouze jen na podrobných mapách okolí pražského, ale lidé napořád říkali Boudařovic a Kopřivovic. Dalším, tudíž třetím mlýnem, který již dostával vodu ze třech potůčků, totiž dvou předcházejících přibyl třetí, říkalo se "ten potok z Čeperky". Ten ještě mlel až do posledních bouřlivých a mnoha lidem nepochopitelných dob. Snad mele ještě dnes. Tomu se říkalo "Suchej Mlejn". Proč to názvisko se tam ujalo. To povídání se dědí z jednoho pokolení na druhé a proto jej známe i my.

Ty české klepáčky jsou na potocích jako řídce navlečené perličky. Každý turista, který kdy prošel pražským okolím, zná celou řadu těchto českých mlýnů a to pouze jen na Kačáku, který u Berouna nebo lépe řečeno u Karlštejna se vlévá do říčky Berounky, která však v době jarního tání sněhu, jestli jej nebesa nasypala přes zimu nadmíru a když uhodí z nenadání tepla; umí také si zařádit. Dobrý turista, kterému se líbí zde kolem a po stráních běhat, snadno během jednoho dne projde deseti těmi mlýny. Mlýny, o kterých my zde hovoříme, ale nebyly ještě na Kačáku, který přece jen je již potokem, v kterém se již dají nachytat i všelijaké rybičky.

Suchý Mlýn měl, tak tři sáhy výše, nežli stál vlastní mlýn, svůj vlastní

rybník, z kterého vedly vantroky přímo na mlýnské kolo, to již byl mlýn na dvě složení, to ovšem nemínilo, že vždy bylo dosti vody, aby to voda zmohla. Na tento rybník přece jen bylo spolehnutí, když byl nadřzen a potok, který jej napájel přece nikdy nevyschl, tak že voda z rybníku a přítok vody, vždy dohromady stačily, aby mlýn mohl klapat.

Dávno však tomu, kdož by říkal, že zde Bezděků rod vládl od nepamětných dob, protože kdo pak věděl, že mlynář ze Suchého Mlýna jest Bezděkem. Tedy před léty byl zde jeden mlynář z Bezděkovíc rodu. Jak rok dlouhý s placatou čepičkou, s fajfčíčkou, co jest třeba povídat, tisíckrát jej všelijací umělci nahodily na svá malířská plátna, toho nebo jiného, zůstane si stejné, protože on byl pratypes všech českých mlynářů. Nesnáz s ním byla, že trochu spohodnl, nebo se tak již narodil, kdož by mohl to s jistotou říci. Jak se mu nechtělo do mletí a když lidé doráželi, vždy stejná výmluva: "Suchej, suchej". Tím minil rybník, ale jak může býti les bez stromů a rybník bez vody, odtud názvisko: "Suchý Mlýn".

Cesta, která k mlýnu vedla, by se těžko dala přirovnávat ku kterékoliv pořádné silnici kdekoliv, ale na procházku si sem vyjít, nalokat se pravého nefalšovaného lesního vzduchu, to byla pochoutka pro umořená plíce pražáků. Ovšem, že se sem nedalo jen tak jak se říká zaskočit, ale zámožnější pražané, kteří již měli nějakou korunku na fiakra, si sem pravidelně dojížděli pročistit si svých zaprášených plic.

Výše tak pět minut chůze, byla fořtovna a hájovna. A tak! Hájovna byla stavba, kde bydlel hajný, to už tak se říkalo. Bylo zde pěkně a bylo zde i místa dost pro zámožnější lidi si zde postavit villy. Nouzov se tomu zde říkalo, to z dřívějších dob, kde ta chudá políčka, kde bylo více břídlíce nežli orné půdy, dala sama tomu jméno, přílehlavé jméno Nouzov. Nyní však vše vůkol o žádné nouzi nesvědčí. Odtud dále k západ již jsou

křivoklátské lesy, kde se již nechá zabloudit a kde hořovalo, ovšem dávno tomu mnoho milířů na dřevěné uhlí, u kterého pak pražáci na pražských ulicích ohřívali svých promrzlých prstů a hráli kaštany.

Krásný kraj! Domácí člověk však tu krásu nevidí, jest zde a bylo vždy, skromné živobytí pro člověka, který má pouze pár pracovitých rukou. Tu krásu člověk chápe až když přijde do krajů, kde schází bublání potůčků, zpěv tisíců ptačích hrdélek, vzduch prosycený lesní pryskyřicí, luka, která v několika dnech mění svých barev, potůčky, které se zdají modré jak pomněnky kolem čistou vodu vroubí, nebo záhy z jara žlutí blatouchů. Ta krásná jara Čech v tomto kraji, jsou pohádkou zcela, pro všechny, kteří zde nemusí svého živobytí shánět.

Chudí lidé povždy docházeli do lesa na dříví, suché dříví, nesměla se dělat však lesu žádná škoda. Byly těžké nůse i vály otepy sesbíraného chraští a proto se unaveným zádům muselo dáti odpočinku. Ne všady však se to hodilo, aby odpočinek, odpočinkem byl. U Suchého Mlýna byla první odpočívací "štace", druhá byla u Boudařů, tu i tam na ty sehnuté staré ženy čekal někdo, kdo si chce porozprávět. U Boudařů to bylo vždy jediná příležitost pro domácí ženy, se dozvědět nějakou zprávičku, nějaký klípek. V posledních letech zvláště stará Boudařka, která měla nyní dost a dost času, když jí mladá hospodyně od každé práce honila, ještě tak že jí nechala dohled z jara na houf žlutých housátek, jinak již si pospravila mladá všechno sama. Nadmíru si stará však chválila mladou hospodyní: "Řeknu vám ženský, že tomu nemožu rozumět, jak se někde stará nemůže porovnat s mladou, vždyt' by to byl u nás hřích mladé ubližovat." Měla pěkné stáří stará vejmníkářka, spokojené stáří, v požehaném věku.

Však ale i na starou vejmníkářku u Boudařů došlo a to tak daleko, že se ze staré ženy skoro stala žárlivá osoba. Stalo se to takto:

Do Suchého Mlýna se nastěhovaly

dvě ženy, dcera s matkou. Ve velice krátkém čase si udělaly v těchto chudých ženách, které na zádech odnášely z lesů trochu chřastí, veliké přítěkyně. Upřímně, ačkoliv bylo vidět, že jsou to paničky, které nemusí na zádech z lesa chrundu tahat, ale nevynášely se pranic nad druhými. Nebyly to pouze jen ty nejchudší, ale i zámožnější, které do lesa na dříví nechodily, ale proto přece jen často do lesa je to táhlo. Časné z jara to byly červené jahody, potom houby, jednotlivé druhy, které rostou, když počasí je příznivé od jara do zámrazu a pak zvláště borůvky, kterých bylo v lesích nepřehledné prostory, ty se rodily každoročně, někdy úroda lepší, ale úroda byla vždy.

Tak se stávalo, že tato zastávka, která byla první, si vyžádala tak často nejdelšího odpočinku. Matka s dcerou samy někdy vedly hovor, někdy rády vyslechly druhé ženy. Ne vždy ten člověk má nejmoudřejší náhled na svět, který stojí ve společnosti nejvýše. Jak často zde tyto ženy pronesly svých úsudků, nad kterými i mnoho těch domýšlivých, výše postavených, mohly by býti hrdými. Tak však již to na světě jest, že slovo od výše postaveného má svou váhu, ale totéž od malého nepatrného člověka nestojí vůbec za úvahu. Tyto dvě ženy činily velikou výjimku. Vždy měly porozumění pro tyto prosté, chudé ženy, nevyvyšovaly se nad nikým, ale zcela se s nimi stotožňovaly, vzdor tomu, že některá ta panička, která se tu a tam pozastavila, dávala na jevo podivení, jak to tak i když samy neměly nijaké vysoké postavení a jejich muž jen tak že na skromně plat vycházel. Tak však už byli tací páníčkové, bez skvělého platu, zaměstnanci u města, u soudu, u berního úřadu, četnické stanici, nějaká ta panička ode dvora, místní městská polohonore. Ty ovšem dříví na zádech netahaly, ale chodily do lesa na jahody, houby, maliny a co les právě skytal.

Stará Boudařka začínala žárlit, ženské se již tak dlouho nezdržely na — štaci — u Boudařů, s výmluvou,

že se příliš zdržely u Suchého Mlýna. Tak se stará hospodyně sama šla přesvědčit, co toho příčinou. Byla již v létech, ale nějakých patnáct minut chůze ještě nebylo přespřílišnou námahou. Pravda, ten kousek od jejich stavení na stezku, co vedla kolem stráně, nebyla právě hračka, byla to cestička hodně srázná, ale dále již to nebylo tak zdé a nechalo se pěkně pod modřiny jíti.

Když přišla prvně z té návštěvy první její úsudek zněl: "Víš holka, tak je vidět, že ty ženský si dávají lepší pozor na řeč, když ty paničky ze mlýna, jsou kolem, nyní již není zapotřebí napomínat, že jsou kolem dětí."

Jednou se zde zastavila stavitelovic slečinka, jak jí lidé říkali. Dříve bychom však měli vypodobnit, jaké zde to odpočívadlo bylo. Od mlýna vzhůru vedla cesta, která opravdu byla strmá a nijaké veliké náklady se tu vozit nemohly, ale ze mlýna již v tom dovedli chodit a nikdy vůz nezvratili, protože věděli jak nakládat a jaká cesta je dolů ku mlýnu čeká. Během doby ovšem se vymlely koleje a byly jako zvláště stvořeny k tomu, že se zde dalo odpočívat, jen se posadit, těžké nůše nebo otepy chřastí, se podepřely i o stoupající stráň a když se opět muselo v chůzi pokračovat, nebylo žádnou námahou, těžký áklad zdvihnouti, protože třeba jen se postavit a jít, nic zvedat. Nádherné odpočinutí. Stavěli se zde i lidé, kteří nijaký odpočinek nepotřebovali. Zde ta slečinka našla celou řádku dětí, jak šly z jahod, jak se všeobecně říkalo i když se vlastně šlo z borůvek, které dělaly dětem znamenité fousy, protože bylo hodně dětí a zvláště těch menších, které dříve hleděly spotřebovat nejdrive co sebraly a dávaly do košíčků to, co snad ještě sebraly, když již samy spapat nemohly. Ta stavitelovic slečinka uměla vyprávět a ten talent povídat pohádky se právě objevil zde a tak děti již čekaly nedočkavě a některé zde vůbec prodlély celý čas, co měly vlastně nasbírat předepsaný košíček jahod, nebo borůvek,

na houby se děti neposílaly, to až když již byly rozumější a poznaly, že není houba jako houba i když pěkně některá vypadá.

Ríká se vždy pohádky naší babičky nebo podobně, zde by se toho říci nemohlo, protože pohádky vyprávěla mladá slečinka a žila v nich ještě jako dítě sama. Našla se však konkurentka a to ve starší již ženě, která však pohádek nikdy nečetla, ale uměla vyprávět tak, jak sama kdy slyšela a své vlastní dodávala. Ta však neměla tolik času jako stavitelovic slečinka a proto vždy jen když těžkou otepí chrastí na stráž dopadla, tak vždy začínala: "No slečinko, nyní já vám povím jednu, ale to je pohádka opravducká." Slečinka pak sama by raději poslouchala nežli vyprávěla.

Obě ženy které bydlely v letním čase ve mlýně, denně zde strávily ne jednu pěknou chvíli a samy též se do hovoru pouštěly. Zvláště mladší ráda dětem vyprávěla o tom, jak před dávnými léty dostávali lidé jména. Dávno již upozornila na to, že nejčastější česká jména, jsou tak očividně dávana, že netřeba o nich se vůbec ani zmiňovat, jako Novák, Nováček, Novotný, dále jména dle řemesla. Vyprávěla vždy jen o jménech zvláštních, i to bývalo zajímavé.

Tak jako jména: Osolobě, Skočdopole, Vitámvaš, Přetrhl, Převrátil, a pak ráda dávala celé věty s pouhých jmen, jako Zajíc, Vyskočil, Porazil, Černý, Malý, Kříž. To byla jména která děti znaly v okolí. Pak samy se pokoušely o to aby ze jmen, které znaly, tvořily věty.

Není divu, že leckterás žena se zde zdržela a druhý den si stěžovala: "Tak jsem se tady zapovídala a koza už mohla rozbourat chlívek čekala na trávu." Nebo: "To prase vyvádělo, to by jen žralo!"

Při té příležitosti Demková, žena ne mladá ne stará, ale vyprávět uměla, nadhodila, že žádný neví proč ten dolejší mlýn hned pod Spáleným Mlýnem se jmenuje Čertův Mlýn, který ovšem tam skutečně byl. Ovšem to bylo něco a hlavně pro děti. "No, po-

vím, povím, ale dnes nemohu, musím napřed nasbírat si pořádnou nůši šišek, právě začínají padat a tak nežli pořádně zmoknou, aby raději byly v kůlničce. Když všechny děti slibovaly, že potom pomohou sbírat, tak Demková začla vyprávět jednu opravduckou pohádku.

"Jo, děti, to jsme tady měli takového zlého pána barouna, kde pak já si to nepamatuju, sotva naše babička, kterou si také nepamatuji, ta byla hodně stará, ta jen tak trochu o tom věděla. Tak ten pan baroun si jednou usmyslel, že si postaví tam na hoře na Kačáku veliký rybník a nic jiného tam nebude mít nežli nějaké moc vzácné a moc dobré ryby, už ani si nepamatuju jak jím říkali." "Já vím," vykřikl jeden odrostlý hoch, "to byli božíduhové pstruži."

"No, to by mohlo bejt, vy dneska ve škole se o všem učíte, to za mých dob nebývalo. Jak víte, tam teče Kačák mezi stráněmi, a když tam houf nádeníků postavil hráz, no tak to ovšem rozum dá, že zastavil všechnu vodu. Mlýnáři na Kačáku bédovali, ale to víte, děti, co pak takoví lidé jako jsme my, zmohou proti panu barounovi. Když přišli si naříkat, tak je ještě nechal vyhnat, že prý budou mlít zase, jen co se rybník naplní. No vono hodně vody teče, ale co je to platný, rybník veliký, ale to nejhorší, ještě přišlo, pan baroun si usmyslel, že chce vidět, jak mu ty potvory v rybníce rostou a tak nechal rybník vypustit a to bylo ještě horší, nežli když byl Kačák suchý jako pepř. Voda jak byla v rybníce nadržaná, div neodnesla všechny mlejny co jich na Kačáku stojí. Nedalo se mlýti zase. To vám říkám, děti, takovej zlej baroun, to byla na lidi metla a to víte, že měl k ruce ještě horší dráby, nežli byl sám a takovej dráb aby se zavděčil, tak je horší takového zlého pana barouna.

Když bylo už nejhůř, tak mlýnář jak dneska říkáme z Čertového Mlýna se rozhodl, že půjde orodovat za všechny mlýnáře, co jich na Kačáku. Nepochodil! Kde pak, k panu barouno-

vi se ani nedostal a co nejhoršího, když se nechtěl jen tak nechat odbyt, tak jej ten co mu říkali porybnej, ještě poručil hodit do vody, aby prý tedy vodu vokošťoval, když se mu po ní tak stejská. Jo, ta barounská chasa, horší nežli loupežníci, ty prej ani chudejm lidem neubližovali, jen bohatejm brali. Vy znáte tu cestu kolem Kačáku, na jedné straně teče voda a na druhé straně vysoké stráně. Když tak po té cestě šel zpátky do mlýna, nebylo mu veselo, to se může snadno pochopit, ale co s těmi tam mohl dělat, zatínal pěstě, ale to mu nepomohlo a nikomu neublížilo. V té náladě, ovšem, že ani nevěděl co říká, jak si ve zlosti ulevoval povídá si: "S čertem do spolku bych šel, jen té chasy abych mohl ukázat, že chudý člověk taky chce poctivě být živ." A tak se to, děti, stalo, sotva že dořekl nebo domyslel, již tu byl pěkný človíček, kde se vzal tu se vzal, byl tu vedle rozzlobeného mlynáře.

"Pantáto, zasolíme jím, ukážeme té zpučné čeládce, zač toho loket. Takhle a mlynáře? Zasolíme jím pantáto."

"No, to víte děti, on ten mlynář taky nebyl právě včerejší, ihned viděl kolik uhodilo a s kým se to setkal. Tenhle mlynář nebyl právě nic hloupého, ale na pana barouna ovšem krátký byl; co pak někdy někdo viděl hloupého mlynáře? Ovšem, že by rád se svezl té čeládce po jejich hřbetech, ale jít do spolku s čertem, to přece jen bylo na pováženou. Tak jak vidíte, mlynář ihned věděl, že má co dělat s čertem a že ten človíček co tady tak úlisně se k němu má, přece jen na konec bude chtít jeho mlynářskou dušičku a to se mu přece jen zdálo trochu moc. "No pantáto, slíbil jste, že do spolku půjdete s čertem, aby jste tam té čeládce ukázal, že si není co s českým mlynářem zahrávat." Tak sladce mluvil čert. On to byl asi jen ještě nějaký mladý čert, ono to v pekle chodí asi tak, jako tady na zemi, jenomže tam v pekle každý čert musí taky asi dělat pořádek, zametat a uklízet a když se některému čertu po-

daří ulovit nějakou dušičku, pak musí ta dušička za toho čerta všechno odřít a čert si pohodlně hová. Tak tenhle čert, taky aby si k dušince pomohl, se vydal na svět něco ulovit a když viděl a pak slyšel pantátu jak slibuje si té barounské čeládce pomstít, už políčil si past'. Oni čerti z pekla taky musí na zkušenou, tak jako každý pořádný tovaryš, nežli dostane pořádné za vyučenou. Čert tady měl příležitost. No ale přijít na českého mlynáře, to musí asi být někdo chytřejší nežli nějaký hloupý mladý čert a proto si pantáta mlynář ihned vymyslel kličku, z které se pak nějak čertovi vysmekne. To věděl dobře, že se čertu musí svou vlastní krví podepsat, na tom jej však čert chytil. Jak víte, tam vedle cesty roste všelijakého křoví divokého šípku, pantáta ani nespozoroval, že jej čertík přistrčil k jednomu kde se škrábl a to stačilo dost čertu, aby mohl namočit v té kapce krve, co chytil na mlynáři, pořádné husí brko, tehdy nic jiného na psaní nebylo. Těch pár minut mlynáři stačilo si vymyslet jeho kličku. Tenhle mlynář, kterého před chvílí tam ta bohaprázdná čeládka shodila do vody, ať již byl jaký byl, ale z duše se mu protivilo klení. Však víte, jak to mezi chlapama chodí, každý kleje jako pohan a k čemu to, co to pomůže, hloupý zvyk a to tenhle mlynář neměl rád a tak si udělal, že jak čerta jednou chytí při klení, že smlouva nebude pranic platná a on že se ze všeho pěkně vyzuje. Čert to neměl právě rád, šeredně se mračil, za ušima drbal, ale mlynář stál na svém a nepovolil, tak musel povolit čert. On to byl nějaký ještě nezkušený čert, jak jsem již řekla. To však ještě nebylo všechno, když čert mlynáři podával ten husí brk, co bylo jako péro, mlynář že neumí psát, že musí udělat tři křížky a to bude jako jeho, mlynářovej podpis. To však už čerta dopálilo. "Poslouchejte, mlynáři, já jsem poctivej čert a chci poctivej kšeft, to víte dobře, že žádněj pořádněj čert, se nedotkne ceduličky, kde by byly hned tři křížky a pak vím, v pekle všechno

víme, že umíte psát a někdy až moc, když musíte v mlýnici psát, co který sedlák vám dluží, to píšete až moc a vždycky ten dluh je větší. Jen tady pěkně podepsat a pak uvidíme jestli pan baroun bude stavět hráz a držet vodu a zase hráz pustit a zatápně mlejný." Ted' se však mlynáři rozsvítlo v hlavě, vždyť každá smlouva s čertem musí být podepsaná jeho vlastní krví a on přece ještě ve své krvi brk nenamočil. V tom ovšem na něj čert vyvrál, jak jsem už řekla a mlynář byl zapsán čertu a jestli čert vydrží neklít, zle bude s mlynářem.

Mlynář se začal smát pod fousy ale ne dlouho, když mu čert ukázal kde chytil jeho krev a jak on se svou krví čertu zapsal. Nic nepomohly mlynářovy výmluvy, že to byl podfuk, šeredný podfuk od něj od čerta. "Byl, nebyl, já jsem slíbil tak a tak to taky že tak bude až přijde čas, musíte vy, za naše pekelné služby zaplatit, jak psáno, jo pantáto, co psáno musí být dáno. Jsem poctivým čertem a vy nyní koukejte abyste byl poctivým mlynářem!"

Každý čert, na zemi se může proměnit v co chce. Přece však jen jedno nemůže změnit a to jsou jeho čertovská kopýtká. Však víte, že se ne nadarmo říká, že je v tom, nebo v onom, čertovo kopýtko.

To si však mlynář s čertem udělal, aby jej měl na očích, že musí ve mlýně pomáhat, pytle nosit, nasejpat, semleté na vozy nakládat, zkrátka, že mlynář nenechá čerta jen se povalovat, bylo jisté, zvláště když jej musel ještě dobře život a hlavně koukat jej chytil při klení. Nyní chudák mlynář nevěděl jestli mu více leží pan baroun s tou jeho nezvedenou chasou, na myslí, nebo ten čert.

Ovšem že si čert udělal s otcem mlynářem též smlouvu, kdy vyprší jeho služba a kdy totiž si bude moci mlynáře do pekel odnést. Tot' se ví, že nyní teprve si mlynář uvědomil co ve zlosti udělal a taky už věděl, že je lépe mítí zlého barouna, nežli ochotného čerta. Ne vždy ochota se vyplácí, kdo si sloužit dává.

Ovšem že se stále spoléhal na to, že čert se někdy ošidí a jak si dost málo zakleje, že bude mlynář mítí vyhráno. Nyní jen aby čerta při klení chytil nežli vyprší lhůta, podivná lhůta, jak dlouhá jak krátká kdo by mohl říci. Nemálo se divila mlynářka, když jednou přijel z města hokynář a mlynář mu prodal do poslední slepice, každou jednu, co jich ve mlýně bylo i s kohoutem. Pantáta se zbláznil, usoudila, ale že odporovat bylo něco co mlynář nikdy nesnesl, co mohla chudák mlynářka dělat, nežli mlčet. Ona nevěděla, že čert měl uděláno v jedné z podmínek, že jak některá slepice začne kokrhát jako kohout, že bude zle s pantátou, jako kdyby kohout začal kvákat jako kvočna. Když čert viděl, jak poslední slípka byla zavázaná hokynářem do pytle, že tady to prohrál, protože to už věděl, že pantáta do mlýna slepici již nepustí.

Druhou podmínku si čert dal, že jakmile se vylihne ve mlýně třetí koté celé černé, bude s mlynářem zle. Hloupý čert! Mlynář poručil práškoví první věc, jak se do mlýna dostal, aby odnesl ze mlýna každou kočku a nechal ve mlýně jen kocoury. To mlynář věděl, že kdyby dal všechno na čerta, že by druhý den každá slepice ve mlýně kokrhala a kohout by jistě kvákal a věděl taky, že by od té doby nic jiného v kočičí rodině by se ne-lihlo nežli černá kot'ata a třetí podmínky se již nebál, protože to nebylo v moci žádného čerta a sice jak hrom do kostelní věže po třetí uhodí, že mlynář rovnou cestou do pekla bude mířit. Jak říkám hloupý čert, nebo ještě moc nezkušený to byl, zapomněl, že Pánubohu se do ničeho plést nemůže a hrom tlučé jen když se Pánbíček zlobí, tam nemá čert co čarovat.

To se ví, že už druhý den mlynář upozornil čerta aby se dal do práce, že se mu zadarmo krví neupsal. Čert radostí svolil a tak druhý den časně z rána se vydali s pantátou mlynářem vzhůru proti vodě, tam kde ta zpupná barounská chasa hráz stavěla, tak že

aní kapka vody do potoka nešla. Na hrázi nádaníků jako vran na podzim, naváželi hráz mnohem vyšší nežli kdy před tím, porybný, který měl vše v dozoru si mnuť ruce, až tenhle rybník se naplní a pak v rybolovu vypustí, vždyť to odnese každý mlýn co na vodě stojí.

To řekl naschvál když uviděl mlynáře jak na to všechno smutně hledí. Totiž ono je to tak, mlynář stále čerta viděl, ale nikdo jiný, když tak čert tomu chtěl. To si porybný dal, jen se mu ústa potměšilá zavřela, zatočilo se to s ním kolem a on jako by slepičí pírkó vítr ze země zvedl, zatočil se a již plácnul sebou do rybníka jen se po něm na vodě kola dělala. Čert št'uchl do mlynáře, tak co, začínáme dobře co? Porybný lapal po vzduchu, asi by se byl utopil, kdyby jej lidé co kolem byli nevytáhli, ovšem že se tomu upřímně smáli, ale to neměli dělat. Já vám řeknu proč.

I v pekle mají své pekelné zákony a to mají tak uděláno, že nemohou jen tak beze všeho si s každým zahrávat, ale pak někdo ze škody druhého si špásy tropí, to už jo, to už na něho mohou a právě proto, že porybný si chtěl z mlynářů šašky tropit, tak šup s ním do vody, a nyní když druží nádeníci se smáli, jak se škodolibě zasmáli, již tu byl vítr, který se jako blázem zatočil a nádeníci nepostačili z vody vylézat. Ten den se již neudělalo nic, jakž by, když každý nádeník se smál tomu druhému a proto v zápětí již tam byl taky.

Nic naplat, porybný se sklopenýma ušima na zámeček musel a tam všem co jich pan baroun k obsluze měl, musel vyprávět co se dělo., kdož by z těch ale uvěřil takovému hloupému povídání, že nádeníci z vody nepostačili vylézat i on porybný že tam sebou žbluňknul.

Ovšem, že se to dozvěděli i pan baroun, porybnému pořádně vynadal, že tam chlapi nemají nic jiného na práci nežli se do nemoty spít a do vody se svalit. Poručil následujícího rána koně osedlat nejsilnější tři mušketýry s sebou vzal a sám že na práci

na hrázi dohlížet bude. Nádeníci jak viděli pana barouna ovšem, že by se byli ztrhali, radost se na pilnou chasu podívat. "No jo." Povídá pan baroun. "Vždyť jsem to věděl, jak to tady šlo, proč pak to jde dneska, no proč pak? Byla to asi podívaná se na spité chlapy koukat, jak se ve vodě váleli." To ale neměl dělat, jak se začal smát, už měl na něj čert právo a proto kobyla se pod ním začla vzpouzet, na zadní stavět, zadkem vyhazovat tak pěkně přes uši kůň scho-dil pana barouna do vody.

Když lezl ven z vody, jen bručel, jakou že potvoru mu to dali. Měl za to, že je toho vinen kůň, mrcha bláznivá. Jak se pan baroun drápal po hrázi z vody ven, nemohli se ani mušketýři udržet smíchem a tak i na ně měl čert právo a stalo se jim ještě hůře nežli panu barounovi. Koně stáli jako by nic. Když viděl nyní pan baroun, jak se mušketýři drápou z vody ven, rozřechtal se na celé kolo, toho on si mohl dovolit. "Nepovídejte, že koně pod vámi zjankovatěli, že se plašili, jen se koukněte, každý stojí jako ovce." Mušketýři to ovšem museli vzít a myslet si své."

Demková začla rovnat nůši: "Takhle bych málo nanosila šišek, budu asi muset jít."

Děti začaly prosit, aby dopověděla: "Jo, kdož pak ví, jak je pohádka, to víte opravdická pohádka, ještě dlouhá, no až někdy se to zase hodí, tak vám to dopovím."

Děti viděly, že Demková to myslí doopravdy, protože již si nůši na zádech narovnávala.

Starší paní, co dlela ve mlýně na letním bytě, zaprosila za děti: "Nezapomenete, paní Demková?"

"Bůh chraň, paní, dopovím. ale jak vidíte, je to dlouhé povídání a pak i já už toho mám dost, všeho moc najednou škodí."

Karlíček-Šantala, jak bylo vidět, že již Demková dopovídala a, že opět až po druhé, rozeběhl se jako vždy, pomalu chodit se ještě nenaučil a jak vrazil doma do stavení již začal povídat o tom proč mají ve mlýně čerta,

no popletl to tak, že se až máma rozesmála. Když přišla za hodnou chvílí stará Boudařka, musela mladé panímámě dopovědět co Karlíček nakousl. "Umí ta Demková ale povídat, jako by to četla a přece jen tak to povídá z hlavy. Jak by se někdo mohl divit dětem, vždyť já stará ženská jsem poslouchala jako ty děti a ty dvě paní co tam bydlely v Suchém Mlýně též.

Druhý den ovšem již kolem mlýna bylo jako před školou. Jak uviděli Demkovou s nůši, že jde po pěšině od města, začali křičet už jde, už jde, tak, že až ve mlýně to slyšeli.

"Ba, ne, děti, napřed práce, až půjdu zpátky tak vám zase něco řeknu, ale nyní musím zase na ty šišky, je jich tam spadanych dost. Již také došla stará paní ze mlýna: "Tak se děti nějak pamatuji, že jste včera slibovaly, že pomůžete paní Demkové nasbírat šišek, když vám tady tak pěkně vypráví, nesmíte zapomínat."

Tak se stalo, že šel k lesu celý houf dětí, jako by učitelka je vedla. Demková jen si polibovala, protože děti i když jich každé to dítě přineslo jen několik, bylo jich na konec tolik, že měla co stačit je v nůši rovnat, ani je nepobrala. Když celé to procesí dětí se dostalo zpět ke mlýnu, již tam byla i ta mladší paní.

Demková ze sebe schodila nůši na dobro, to bylo dobré znamení, že hodlá se rozpovídat nadále. "A tak kde pak jsme to včera přestaly?"

Karlíček, který zde byl od časně rána ihned věděl, že tam jak ty mušketýři se drápali na koně, kteří stáli jako ovce, jak pan baroun povídal.

"Och, tak. Tedy abysme nezapomněli, mlynář viděl vždy čerta ale nikdo jiný, jen když čert chtěl a to vždycky byl za něco přestrojen, ovšem ale jak jsem vám už řekla, kopejtka nikdy shodit nemohl a proto vždy měl dlouhé nohavice, které se mu plácaly až u země aby jich nikdo nemohl vidět. "O jo," povídá baroun, pak zavolal na pohybného: "Tak at' sebou chaso líná hnete, at' se nemusím zlobit."

Čert vybídl mlynáře, aby šli zpátky

ke mlýnu, on měl stále hlad a tak už jen se dělaly slíny, když si vzpomněl na čerstvý bochník chleba a na hroudu žlutého másla, on ani chléb nekrájel, on se tím nezdržoval, on celý bochník, malý nebo veliký, snědl na posezení. Mlynářka spínala ruce, domlouvala mlynáři, jen řekni jakého chasníka jsi si to najednal, když nás vyjí, bochník a hroudu másla na posezení. Ovšem, že mlynář nemohl říci, co pak by to panímáma vydržela nepovědět to každému, to jistě by se pak mleči do mlýna nehrnuli když by věděli, že jest ve mlýně čert, který každou chvíli může mlynáře do pekla odnést.

Mlynář se mračil: "No, dobře, naházel's lidi do vody i pana barouna a tak co dál, co to mi pomohlo abych se ti krví zapsal?" Čert se jen pochichtával. "Jen nech mlynáři, zítra budeš vidět, že nebudeš vidět." "Jaká to je řeč, čerte, že budu vidět, že nebudu vidět?" "Však uvidíš, až neuvídíš." Co mlynář mohl dělat, když viděl, že s čertem kloudné řeči není. Byl nesmírně zvědav na druhý den, kdo by nebyl. Dospat se nemohl a ještě tma byla, když čerta jak si ve stodole v seně hověl, budil.

Pospíchal mlynář, čerta to zlobilo a že nespíchal čert zlobilo to mlynáře. Mlynář se dočkal. Když došl tam kde včera celý houf nádeníků hráz navážel, hráz nikde, jen lidé kolem běhali, divili se, porybný klel až se to z lesa ozývalo, bědoval co řekne pan baroun. Však marnost, po hrázi ani památky. Honem poručil aby se kamení znova naváželo, hlínou škudliny plnily i karabáčem hrozil, z lidí se pot lil a do večera byla opět pořádná hráz navežená.

Jo, děti, mlynáři začlo svítat i když mu čert ani neřekl, co bude dál. Budou stavět a do rána hráz bude pryč zas. Mlynář už nabručel a spokojeně si ruce mnul. Každý český mlynář je šprýmař, jak jen něco může někomu povedeného udělat, tak je spokojený, jako by terno vyhrál.

Druhý den se stalo totéž, hráz nikde, ani památky po ničem. Porybný

již ani klít nemohl, ztratil řeč nadobro a to je děti zlý, to je moc zlý znamení. Jen se v duchu modlil aby nepřišel pan baroun podívat se jak hráze přibývá. Ovšem že i následující den čert hráz vzal a kde nic nebylo, tam nic nebylo. Porybný už ani neporučil znovu navázat, rozběhl se rovnou do zámku, jak byl uběhlý, pan baroun ani nemohl nijak se dozvědět co se stalo. Myslel si, že se porybný tak napil, že ani neví co se kde děje. Poručil koně osedlat, mušketýry s sebou vzal, aby tu línou chasu tam naučili, pořádně pracovat a když přišel tam, kde hráz měla být a po hrázi ani památky, to bylo hromobití. Lidé vždy mysleli, že jen drábové na robotě umí klít a spílat, ale pan baroun je předešel všechny, lidé se více divili panu barounovi, jak mu to jde od huby, nežli aby si dělali z toho něco, že voda do rána hráz vzala. To si myslel i pan baroun. "Chaso líná, jak to tady děláte, troška vody je tady a už vám to do rána všechno odnese." Celý den tu stál a lál a do práce honil a aby si odpočinul i mušketýři a drábové mu v tom pomáhali. Jen křičel, napomínal, veliké balvany poručil na hráz naválet, aby ani veliká voda nemohla hráz odnést.

Víte děti, v tom byl ten čert pořádný chlapík, do rána hráz pryč, malý nebo veliký balvan, všechno pryč. Mlynáře to nesmírně bavilo když lidé přišli a hráz nikde. On se vám, děti, divil i sám pan baroun, to se mu přece ještě něco takového jak živo nestalo, ani už hubovat a spílat nemohl. Umínil si pouze, že přes noc každého svého člověka na hlídání postaví a to by v tom musel býti čert, aby hráz neuhlídali. No, když přišla noc, to byla taková tma, že se lidem do té husté tmy nohy bořily a sotva nohama pletli a co nejhoršího, tma byla tak hustá, že jeden druhého ani slyšet nemohl. Čert si na to zašel dobře. Ovšem že ráno každý mohl vidět, že nevidí hráz, jako by zde se ani pořádná lopata hlíny nenavezla. Jo, nyní i pan baroun už viděl kolik uhodilo a ihned věděl, že někdo se

čertu upsal aby mu toto provedl a to také věděl, že bude lépe se ztratit z místa kde čerti své štrychy na lidi líčí.

Tak se lidé zbavili zlého barouna, který se zpět již nikdy neodvážil, ovšem, že se lidé nezbavili všech drábů a pánů správců, kteří byli ještě horšími nežli pan baroun.

Tak se mlynář zbavil pana barouna, ale nyní měl na krku ještě čerta a to věděl, že na čerta vyžrát již vezme nějakého velikého filipa. Den co den nebe prohlížel jestli se bouřka a hromobití neblíží a jestli není strachu, že do kostela blesk uhodí.

Nyní bylo ještě hůře, kočky ve mlýně nebyly a myši brzo poznaly, kde je pro ně hej, kde pak kacour, ten jen se po světě coudal a houby se staral ve mlýně o myši a když přinesli jiného kocoura, popral se jeden s druhým a bylo to ještě horší. No, nyní si děti pomyslete, on vám jen tak tak, že chytil jejich děvečku, jak nesla do mlýna plný košík odrostlých kot'at a co bylo na tom nejhoršího, všech sedm koček a všech sedm černých jako havraní. Až pantátovi na čele pot vyvstal, jak by ne, sedm černých koček. Děvečka se divila nemálo, že musela všechnu tu kočičí havěť zpátky odnést a ještě víc, když přísně se pantáta rozkřikl, že jestli se ještě opováží někdy do mlýna kočku přinést, že potom poletí ze mlýna ona. "Ale pantáto, vždyť myši již s mlýnem hýbají." No, tebe ještě neokousaly a tak alespoň se budeš mít čileji k světu. No, on se mlynář pokoušel o smích, ale moc mu to nešlo.

Nyní viděl, že se barouna zbavil čert a ne on, ale na něm že je, aby se zbavil čerta sám. Kdo pak mu ale může zakázat aby si na to nepřijednal, nebo se s někým nespřáhl?

Rozumí se, že na první místě byl prášek, kluk Kuliferda, ten nový člověk se mu stejně pranic nelíbil a když jej ještě pan otec naváděl, aby z toho nového člověka si tu a tam vystřelil a čím to bude povedenější, tím že ten člověk bude mít větší dopal. a on, mlynář, větší radost. Potom ovšem

musel to nějak omluvit, přece nemohl lidem říkat, že mají v mlýně čerta, kterého se chtějí stůj co stůj zbavit, tedy práškovi napovídal, že jedněm lidem slíbil, že toho člověka vezme na zkušenou, ale že vidí, že v něm asi mnoho dobrého nebude a on, když slíbil, by přece jen jej nechtěl poslat sám pryč, tak tedy aby prášek koukal, jej nějak ze mlýna vystrnadit. Připomenul mu hlavně, aby nezapomněl, že on pan otec nemá rád klení a jak toho nového člověka chytí jen jednou že si od plic zakleje, jen aby ihned přišel to panu otci ohlásit.

To by ovšem nesměl býti prášek Kuliferda, práškem, aby záhy nevy-pátral odkud vítr fouká. On ten čert nosil nohavice až se mu po zemi plouhaly, aby zakryl svých čertovských kopejteček, ale prášek přece jen viděl, jak čert pytle po schodech tahal, že tady máme opravdového čerta asi s pantátou má nějaké tajnosti a podivné spády, to on se pantáta asi čertu upsal a že čert nesmí klít nebo že prohraje. "Tak už líčil na čerta, jak jej vyprovokuje ku klení, kdyby do nejdelší smrti měl práškovat."

Čert dělal jako by ani žádného, práška ve mlýně nebylo, bodejd', on čert se bude zahazovat s práškem, s klukem darebáckým. To ovšem práška tím více dopalovalo tak, že jej pak ani pantáta nemusel do ničeho nutit. Prášek taky uvažoval, když už jednou čerta ve mlýně mají, proč toho nevyužít, co by se tu dalo nadělat lotrovin, to věděl dobře, že čertu na nějaké štrychy se nikdo vyrovnat nemůže, co by tu bylo švandy, kdyby se tak ten jejich čert spojil s ním s práškem. On vám, děti, již i byl na to hrdý, že ve mlýně čerta mají. To on mohl, on se nemusel bát tak jako otec mlynář, že si jej jednou čert do pekla sebou vezme.

Jak dobře znáte jaké to je kolem Čertova Mlýna, ty veliké ořechy tam byly vždycky, jestli jeden uschnul vysadil se jiný, mlýn bez ořechových stromů nikdy nebyl a není do dnes. Čert byl na ořechy jako sám čert, tak rád je tloukl, na to se prášek chytil.

Jak čert měl jen trochu času, už nějakou sekerku, nebo kladivo a již na ořechy. Ve mlejnici v rohu stál těžký stůl a to bylo místo jako stvořené si pěkně natlouct ořechů. Ve mlýně vždycky je dost starých ojetých zákolniček, jak je tam při správce sekerníci odházeli. Prášek je nastrkal pod stůl, uvázal pěkný provaz, aby to čert neviděl a jak čert do ořechu chtěl tlouct, prášek zatahl a bác čert si rozbil prst a tak chudák čert už měl všechny prsty roztlučené, až přišel na darebáctví práška. Potom už nikdy si ořechů netloukl ve mlýnici na stole, ale jak u každého mlýna víte, vždy jest nějaký mlýnský kámen omletý, tak i tam a to čert věděl, že ten mu prášek pod rukou tahat nebude. To se čert zmejlil a neznal darebáckou duši jakou měl prášek. Ten vám pod celý ten kámen nasypal tvrdého hrachu, při tom ovšem mu musel pantáta pomáhat a čert byl si jist, nyní že mu kámen pod ořechem neujde a on že si nebude tlouct prsty, ale to se zmejlil. Už, už, jen tak že si čert od plic nezaklel jak se pořádně do prstu praštil.

Ale ani to po čase nepracovalo, tak musel prášek na čerta jinak si počít. Čert jako všichni čerti, všechno musel mít hodně solené a pepřené, samou marjánku a dymján by mohl jíst, zase měl prášek nápad, podstrčil mu svěcenou sůl. To byl již mlynářsky takový zvyk, mít doma stále trochu svěcené soli, že prý pomáhá při nemoci. To víte, děti, jak bylo čertu, když se pustil do jídla kde byla svěcená sůl. Nic není tak zlého na čerty jako všechno svěcené. Toho se prášek držel a po druhé čert měl v jídle svěcené kočičky.

To také bylo všechno co čert mohl snést. Tak ty prášku na mě s takovouhle? Potom ovšem čert si nemohl pomoci, aby neutrpěl na své čertovské cti a musel holt oplácet. Největší sedlák co ve mlýně mlel právě přivezl na mletí plnou fůru pořádných pytlů obilí. Mládek i stárek už každý křičel, aby se prášek k tomu měl a obilí do mlýnice odnosil. Když to prášek

všechno odnesl, sotva jazykem mlel, kde pak taková fůra těžkých pytlů, praštil sebou na palandu potřeboval toho, to nebyl žádný žert, odnést takovou fůru.

Sotva že si udřená záda narovnal přihnál se mládek, i ty kluku líná a že řeč je důkladnější když při tom se přilepí nějaký pohlavek i ten prášek slízl. Prášek celý vyjevený koukal co se děje, odnést takovou fůru těžkých pytlů za to by přeci zasloužil pochvaly a ne houbovou s přídavkem několika pohlavyků. "Cože si kluku líná odnesl, vždyť tam stojí naložená fůra jak jí sedlák přivezl."

Prášek už věděl, že v tom má čert prsty a že to nebudou žádné žerty s čertem si zahrávat. Jak by, pytle byly zpátky na fasuňku, jako by se jich byl jak živ ani nedotkl. "Však počkej, čerte, to ti hned tak neodpustím," říkal si v duchu a již měl nápad. Věděl, že čert musí z mlejnice, která je dole odnést pytle nahoru, kde se nasejpá, ta práce se práškům nenechávala, protože to přece jen byla již práce pro statného mládka. Honem si doběhl pro svěcenou křidu, která se nosí vysvěcená z kostela a pak na tři krále se jí píše na dvěře K a M a B, to je jak víte, Kašpar, Melichar a Baltazar. Tou křidou poznamenal všechny pytle co sedlák právě dovezl a které prášek musel dvakrát do mlejnice odnést. Ted' bylo na čeho toví, aby koukal a pytle odnesl nahoru kde se nasejpá, aby mládek jak zapotřebí, jen nasype.

Čert přece si s pytly jen hrál a nyní ani hnout, to byla dřina a nejhoršího, že honem nevěděl proč, že v tom prášek má prsty to bylo pro čerta jisté, obilí v pytlích bylo, to cítil, to byla tůra, nežli je vzhůru po schůdkách tam kde se nasejpá vynosil. Když poslední s vyplazeným jazykem nahoru vydrěl, celý najednou zblednul, protože nyní první viděl, jak tam svěcenou křidou prášek napsal K a M a B. Toho měl tak čert akorát dost, počkej to si vypiješ a také prášek vypil, ihned v zápětí.

Pan otec takového sedláka, který

najednou přiveze plný fasuňek na mletí, si musí hledět a tak honem se scháněl po práškovi, aby se džbánem skočil pro nějaké pivo nahoru do hospody.

Prášek nikde, otec mlynář uhodil na čerta, kde je prášek.

"Kde by byl, pantáto, schovává se, tamhle na stropě."

Taky jo, prášek si chodil po stropě jako moucha, vlasy se mu ježily a ne a ne se ze stropu dostat, to už viděl, že s čertem nejsou žádné špasy. Slyšel mlynáře křičet, aby pro pivo skočil, ale co chudák měl, nebo mohl dělat, hlas měl uskrčený, od stropu se odlepit nemohl.

"To, čerte, zase ty máš v tom prsty, vid'." Bručel pantáta.

Jak řekl čert, že nemá, to přestávají všechny kouzla a čarodějnictví a proto prášek sebou bžuchnul do hromady pytlů jak v mlýnici vždycky jich hromada je.

Nyní prášek viděl, že by bylo dobře, si na toho čerta někoho přijednat. Když vyprávěl mládkovi, že ve mlýně je čert, jen tak tak že měl čas uskočit aby nedostal pořádný pohlavek, čert ve mlýně?

Když mu prášek ale napověděl, aby jen se podíval až se mu to šikne, trochu lépe na nohy, tak že bude věřit. Uvěřil brzo, nebylo to však nic příjemného, s čertem pod jednou střechou v jednom mlýně, spolu v noci nasejpat, vantroky čisté držet. Prášek však domlouval jen se ho čerta hloupýho nic neboj, co já jsem mu už proved. Ovšem že ale, co čert provedl práškovi, s tím se už nechlubil.

Čert nespál a také on se měl na pozoru, co ty dva na něho strojejí a proto mu bylo divné, že mládek na místo co měl křoví vodou na vantroky naplavené vyházet u mlýnského kola ven, ještě tam pěkně křoví nosil a sotva že jej tam pěkně nanosil, rozkřikl se na pomocníka-čerta: "Co ty chlape linej, nevidíš, že vantroky cpou vodu u kola?"

Past' to byla to už čert viděl, ale jestli že chtěl dostát s upsaným pantátou smlouvu musel jít dělat co mu

poručeno a proto šel, ale jak popadl první křoví co vodu stavělo, prkno pod ním ujelo a on se pěkně poroučel na mlýnské kolo. Přece jste děti již viděly nejedno mlýnské kolo a nyní si považte, že tam čert šupnul, jen se voda spěnila. Čert byl rád že vylezl a to ještě měl štěstí, že se nedostal dále, kde jsou hluboké vodní tůně, kde je domácí hastrman, to by mu bylo teprve zle. Nyní toho čert měl asi tak právě dost. Dělal jako by se bylo nic nestalo, ale chystal zlou pomstu. Nejhuř je na tom vždy prášek i mládek, když se jím lidé vysmívají a proto na ně políčil. Lidé čertovi mohou provést všelicos, ale jen a jen co je v lidské moci, ale čert tam může lidem provádět taškařiny, které lidé nedokáží, leda že jsou čarodějové nebo čarodějnice.

To víte děti, prášek aby už se netočil po děvčatech, jak některá s mletím do mlýna přišla, první bylo u práška aby holky do tváře štípnul, hubičku vzal, aby holky byly zamoučnené a na to si čert past' políčil. Mládek ten už přece jen byl rozumnější, starší a ten už měl svou hezkou Madlenku a ta, když mládek sám času neměl, sama přišla, ona se nějaká ta výmluva vždy našla, otec mlynář se jen smál, ten věděl dobře, proč tak často Madlenka dochází.

Tam dole pod strání, byla ten čas poustevna, poustevník již dávno umřel a tak se vám tam děti nastěhovala, taky již tomu bylo dávno, taková Ježibába, no děti, tu kdybyste potkaly, to byste jistě vzaly nohy na ramena. Jeden špičák zub dole, jeden nahoře. Nos ostrý jako roubík co se s ním snopy utahujou. No řeknu vám, že i ten čert byl více ku světu, nežli tahle Ježibába. Lidé jí moc v lásce neměli, že prý čaruje. No čarovala nebo ne, kdo pak by jistě mohl tvrdit a lidé leckdy říkají všelicos. To však nic nevadilo, aby když přišla, lidé jí nepodstrkovali, jistota je jistota, co kdyby ona opravdu čarovala, je lépe býti s Ježibábou za dobře. Ta ovšem přicházela i do mlýna. Přišla, zaskuhrala, dostala výslužky a šla dál, když

vypověděla všechny zprávy co kde, jak se šourala kolem, sebrala.

Tak se pak stalo něco takového neuvěřitelného, že čert měl pro všechny časy od práška i mládky pokoj."

Demková se odmlčela a chystala se, že si nuši navlékne a půjde domů.

Děti se zrovna ulekly, nyní že by měla přestat, v tom nejlepším? Prosily aby dovypřavěla, dělala drahoty, že musí už jít a kdož ví, jak je ještě pohádka dlouhá.

To však bylo na Karlička-Šantalu moc. "O já vím, ona to ta Demková dál už neví a proto honem pospíchá domů, neví už nic. to nám ta slečinka stavitelovic vždycky poví všechno."

"I vím to, ty Šantalo, přece jsem vám řekla, že vám povím, proč se tomu mlýnu říká Čertův, já však mám moc práce a tak abych šla."

Tu zaprosila i stará paní, která tak poslouchala jako děti, které ani nedýchaly. "Paní Demková přece byste nenechala tak děti na holičkách."

"No děti, jestli koza hlady chlívek roztrhá, svedu to všechno na vás. Ale abyste neřekly jako tady Šantala, že už nic nevím, tak vám to řeknu, jak to dopadlo.

Jak víte, mlynářská chasa si ráda tropila vždy žerty kde z koho a proto nikdy neměli rádi, když někdo si ztropil povedený žert z nich samých. Na to si čert políčil: "Počkej, ty prášku, ještě po dlouhých letech si budou lidé o tom vypravovat." S Chyňavy chodila dost často do mlýna dcerka hokynářky, jestli nemají nějaké extra máslo, tvaroh, vejce, no holka jako lusk, takovej milej čertík to byl, do líčky ve tvářích, no jako by jí právě malíř vymaloval, ovšem že i prášek si nenechal ujít příležitost a jak viděl že Markýtku s nůskou schází dolů ke mlýnu, již vždycky byl na blízku, aby alespoň Markýtku po tvářičkách pohladil, do bradičky štípl, musel ale býti opatrný, protože Markýtku byla čilá jako veverka a kdyby prášek nebyl dosti čerstvý, mohl by slíznout nějakou nebernou, ona Markýtku nebyla právě nic velikého, ale rázná byla a kurážná až na tak drobnou holčič-

ku, moc kurážná, ale jak říkám, jako obrázek. Právě poskakovala po pěšině dolů ke mlýnu, když prášek s vykře jí zahlédl, ovšem že ihned nechal všeho i kdyby nějaký pohlavek měl od stárka nebo mládka dostat, ale nemohl si nechat ujít příležitost, aby nebyl první, který by do mlýna čiperou dívčinu nepřivítal. Jo, to ale byla čertova past', jak a kterak to čert udělal, to ovšem žádný rozumný čert nikomu nebude povídat. Právě když Markýtku přecházela úzkou lávkou, která vedla přes vantroky již na druhém konci stál prášek. To věděl filuta, že to je místo, kde mu dívčina nemůže tak lehko uklouznout aby jí nemohl do bradičky štípnout, nebo když by se to povedlo i umoučenou pusou dát, nebo vzít.

Jo, to bylo veliké neštěstí pro práška. Jak dívčina udělala poslední krok z lávky prášek rozpráhl z rozpustilosti ruce a že chytí Markýtku i kdyby měl nějaký políček dostat. Jo, rozpráhl ruce, sevřel do náruče, ale děti, vždyť to ani není k uvěření, víte koho do náručí sevřel? Kde pak byste to uhádly, prášek držel v náruči Jažibábu, která se prach šeredně smála a co na tom bylo nejhoršího, ne a ne se od báby dostat, nemohl rukama ani hnout a bába se držela hůře nežli klíště. To se rozumí, že se prášek zle ošklibal, škubal sebou, ale nic nepomáhalo, báby se zbavit nemohl, tu již vyběhl ze mlýna mládek, co se stalo práškovi, kde že vězi a nyní si považte co viděl, jak Jažibába drží v náruči práška a prášek zase bábu. Ovšem, že nemeškal a co by jen tak člověk mohl říci pořádně cukr-kandl, už tu byl kde kdo ze mlýna a ovšem že i otec mlynář se přišel podívat, co to je za kravál a viděl a také ale ihned věděl, že je to čertova práce a že čert splácí práškovi za to, co prášek provedl jemu. Nezbyvalo starému mlynáři nic jiného, nežli najít čerta aby práška kouzla a čár zbavil. Čert mezi hambálkami, až pod samotnou střechu zalezl a tady skrz škvíru kolem vykře pozoroval do čeho si práška zamíchal. To věděl jakmile jej

mlynář najde že musí s čarováním přestat a prášek že se tak od Jažibáby dostane a proto si zalezl, kam ani myši nelezou.

Mlynář přece i tam čerta našel: "Co to, čerte, děláš?"

"Ale nic, pantáto, já přece žádného nedržím." Ovšem, že jak to řekl, tak prášek byl opět volný, to by nikdo nevěřil jak potom prášek upaloval zpátky do mlýna. Markýtku, která stála až pod samotnou vrbou u potoka, se smála až se jí bohaté copánky na zádech trásly. Ovšem, že ani ona ani kdo z lidí nevěděli, že je ve mlýně čert a ten že toho je všeho vinen a že jen a jen pouze oplácí co všechno již prášek jemu provedli.

Nyní se měl čert vypořádat už jen s mládkem. Ten že již byl přece více v letech, nežli rozzívěný prášek, měl již děvče, o kterém říkal, že jest jeho. Když nemohl mládek za svým děvčetem, přicházívala jeho Madlenka jako by náhodou, ovšem, do mlýna sama.

V ten čas měli ve mlýně velice na pilno, proto se mlelo ve dne v noci, v neděli i ve svátek, voda byla dobrá, to je bylo jí dost, aby se mohlo hnát oboje složení. Byla krásná neděle, mlečů plný mlýn a hodně i takových, kteří chodili do mlýna jen tak pro ukrácení chvíle. Skoro každou neděli v podvečer, že mládek nemohl z mlýna odběhnouti, když obě složení musela býti v práci, přicházívala Madlenka, ovšem jen tak na táč, kde pak by řekla, že se jí stýská pro mládkovi, toto. Prášek ten z mlýnice vždy viděl Madlenku a proto honem běžel to říci mládkovi. Tak také tu neděli se tak stalo, jenom že ne pouze prášek hlídal až Madlenka se na pěšince ve stráni ukáže, ale pozoroval i čert. Ten ještě nezapomněl na to, jak mu mládek z prkna na splavu hřebíky vytahal a on čert, pod mlýnské kolo s vodou byl odplaven. Mládek honem umoučenou čepičku si oprašoval, zástěru odhodil a naproti Madlence pospíchal. Však on by nepospíchal kdyby byl věděl, co čert na něj chystá.

Dva malé krůčky od lávky, která vedla přes vantroky, byla rozložená vrba a tam vždy mládek svou Madlenku mohl do mlýna vždy první přivítat s upřímnou pusou. Tak i v ten čas, ale nechytíl Madlenku do rozevřeného náruče, ale opět zde byla Jažibába a opět se jako klišť držela, no, co bych dlouho povídala, vedlo se mu jako před nedávnem práškovi. Mládek na tom byl však mnohem hůř, v mlýně tu neděli bylo jako nabito a o všem, že se kde kdo seběhl a viděli co nemilého, se mládkovi stalo, ale pomoci nikdo nemohl. Dobře ještě, že nikdo nevěděl, že to všechno je práce samotného čerta.

Otec mlynář, když viděl v jaké bryndě mládek vězí, honem se sháněl po tom člověku co ve mlýně vypomáhá, že prý jej někdo viděl jíti podle vantroků nahoru, jestli prý nejsou zanešené. Otec mlynář honem pospíchal a také až na samotném konci, co ke mlýnu patřilo, našel čerta, dělal jako by nic.

„Jo, pantáto, mládek i prášek, kdyby nedělali lotrovinu, nestala by se jím nikdy taková nehoda, s nimi jsem žádnou smlouvu nepodepisoval a také s nimi si budu kroutit jako budu chtít, mám toho jejich šibalství až pod uši.“

„No, čerte, neďalej hlouposti a pusť mládka.“

„Co pak ho pantáto držím?“

Ovšem, že jak toto řek, že Ježibába byla ta tam a mládek ovšem, že utíkal zprátky do mlýna, i na Madlenku zapomněl. Však to dostal později, když se vymlouval, že myslel že chytí do náruče jí, Madlenku, a že to byla Jažibába, to opět rozzlobilo Madlenku; „Co pak jsem taková jako ta bába, že mě nemůžeš od ní poznat?“

No, nyn pantáto viděl, že jest na tom hůře nežli kdy před tím.

Prášek s mládkem již uznali, že se s čertem měřit nemohou a tak otec mlynář zůstal na čerta sám. No, kdo by se mohl divit, dobře mu z toho nebylo a kdo může ručit za to, že někdy blesk nesjede do vysoké kostelní věže?

Čas běžel a byla tu zima. V zimě sedláci s potahy nesjížděli nikdy až ku mlýnici. Ten poslední kousek cesty byl v zimě příliš srážný a tak lidé ze mlýna museli obilí a zpět mouku vynášet až na cestu nad mlýnem, kde již nebyl tak prudký sráz. To mnoho pomohlo utrápenému mlynáři. Přijel sedlák s fúrou obilí, no, což dolů ku mlýnu to šlo, hůře bylo potom s pytlí mletiva vzhůru. Prášek marně na cestu popel házel, klouzalo to zle a nejhůř na tom byl čert s jeho omalými kopýtky, klouzalo mu to hrozně a chudák měl již celý nos otlučený, kolena rozbitá a někdy již byl s pytlí až u fašuňku, sklouzl a byl zpět u mlýnice. To dalo mlynáři nápad, velice dobrý nápad, jak se čerta zbavit.

Ale to je to dlouhý, já opravdu až musím jít, mám dát pít praseti a koza taky asi už hladem bečí, no nic naplat, už musím jít.”

Ani to mnoho nemínila, jen tak děti škádlila. Však taky honem prosily, nyní, že už to dlouhé asi nebude.

„No, já tedy nevím, ale měla bych jít, no tak tedy ale musím už to vypovědět až do konce.“

Ten čas byl v Chynavě kovář, no, co bych vyprávěla, dnes již takový kovář nejsou, kovandlínou, když měl dopal házel jako s pumličkem a když kůň při kování nechtěl stát, tomu kováři jistě moc trucu žádný kůň nena- dělal a pak když ještě tu byl jeho syn, který byl právě takovým hromotlukem jako jeho táta, nedivte se, že se o nich daleko vypravovalo a ještě dlouho, když již oba dokovářili.

„Nic naplat, čerte,“ povídal jednou pantáto, „takhle to jít nemůže, zima bude ještě dlouhá, budeš muset asi být okován.“ No, to víte, děti, že když to čert slyšel, že se celý začal trást a blednout.

Ty Šantalo, tam bud' ticho, že čert nemůže zblednout, viděl jsi někdy čerta, no tak, poslouchej a bud' ticho.

„Začal se modlit kudy chodil, aby nemusel býti okovaný.“

To však bylo na Šantalů trochu moc: „Čerti se přece nemodlí.“

“No, to všl, že se nemodlí jako lidi, kteří jsou v kostele křtěný, oni mají své říkání, no, já tedy nevím jako tomu v pekle říkají, no tak už buď ti-cho a poslouchej.

Došel si mlynář za kovářem: “Mám tam takového malého osla, bylo by dobře mu podkúvky přibít,” povídal kováři, jako by nic.

Divl se kovář proč jej tedy nepři-vedli, prej je jankovítej, jen aby do mlýna přišel i se synem a že toho lito-vat nebudou.

Tak druhý den tu oba hromotluci-kováři byli. Starý kovář si písknul, ten nebyl včerejší a znal světa kus a viděl hned co a jak. Slyšel přece o tom co se ve mlýně děje a ihned uhádl, že má kovat čerta a ne žádného osla, o kterých tu lidé skoro ani nevěděli a když tak je ani nekovali. Mrknul na syna, ten bez milosti nohu čerta chytil, čert byl ovšem ve chlivě ve stání a byl dekou přikryt a sám mly-nář se nabídl, že jím jej přidrží, starý kovář nechal mlynáře povídat, myslel si však své a tak své provedl. Takový kovář přece jen nezatlouče podkovák do živého masa, ale tady kovář ne-dbal a podkováky začal zatloukat, ale jak, to ani čert nemohl vy-ržet a proto když kovář už čtvrtý podpovák do živého začal zatloukat, čert se za-pomněl a zaklel si: “a co pak jsem votrok abych tohle musel trpět.” A byl ten tam. Jen trochu smradu po něm zůstalo. Klel! Mlynář to vy-hrál.

No tak nyní už víte proč se tam ve mlýně říká v Čertovém Mlýně a už jdu doopravdy. Mějte se tu pěkně a po druhé zas něco.

Stará paní co bydlela ve mlýně na letním bytě vyprovodila kousek ce-sty Demkovou ku městu, jen tak po hrázi. “Děkuji vám za ty děti, ale řek-něte mi paní Demková, kde jste tohle četla, pro mně jest to všechno docela nové.”

“Kde pak bych to četla, u nás nikdy jsme neměli času na čtení a nemáme čas ještě ani dnes, i když jsme do školy chodit museli. Potom vždyť ta

slečinka stavitelovic také umí pěkně vyprávět a co těch pohádek zná.”

“To máte pravdu, ale to jsou po-hádky, které sama četla a dětem je na oplátku vypráví, ale to vaše poví-dání, kde to berete?”

“Naše babička také někdy, když byla v dobré náladě leccos povídala a tak snad je hodně z toho co jsem po-chytila, něco se přidá a pro děti je to lepší, nežli aby někdy lumpačili.”

Přístím rokem několik dětí jak se právě zde nachomejtily, pozorovalo cizího člověka, jak cosi kutí nade dveřmi, jež vedly přímo do mlýna, ne-odešly až když cizí člověk byl hotov a děti viděly nade dveřmi malou, ale pěknou mosaznou tabulku na které stálo:

— Zde v tomto mlýně bydlela
slovutná pí. Renata Tyršová
se svojí matkou pí.
Kateřinou Fügnerovou,
v letech 1893 až 1900. —

Děti nechápaly plný význam slov, tak jak je slýchávaly.

jak to české dívky má být úkolem.
Holubicí byla a též sokolem.

V tu dobu co ve mlýně bydlely, jak dcera tak i matka již byly ve světě samy, obě byly vdovami.

V tu dobu jméno Nouzov již ne-přiléhalo, naopak, bylo pravým opa-kem, několik nákladných vil nesvěd-čily nikterak o nějaké nouzi. Pěkná restaurace, kde zvláště v létě byl čilý a veselý život, dodávala ještě více celému místu radosti a blahobytu. Vil přibývalo a bylo tudíž i zapotřebí no-vých stavebních míst pro zámožné li-di, kteří si mohli dovolit pro letní byt postavití svých vlastních letovisek, aby nemuseli shánět vždy každým rokem nějaký letní byt, který by ne-jen odpovídal jejich kapse ale též, a to vždy, vybíravé paničce a ostatní rodině. Nouzov byl nedaleko Prahy, s fiakrem se sem nechalo dojetí za ně-kolik korun. Za několik korun pro ty št'astlivce, kteří nemuseli s každou korunou úzkostlivě počítat. Nebo se nechalo dojetí i na městské nádraží,

kteřé síce nebylo právě na dosah ruky, ale již přece jen fiakr nebyl tak nákladný jako až z Prahy.

Ke mlýnu od nepaměti patřilo pole v rohu, kde les tvořil ostrý úhel a i ve mlýně si nikdy mnoho o tomto pozemku nemysleli a všeobecně kde kdo tomu říkal břidličístě, podivné snad jméno, ale případné, vždyť celé pole nebylo vlastně ničím jiným, nežli napolovic rozhasenou břidlicí, ve které mnoho půdy, mnoho rolnické poctivé úrodné země nebylo. Co ze mlýna se sem již navozili for z rybníka. To bylo tak; rybník byl jakousi nádrž, do které jak jsme již řekli, se vtékaly tři potůčky, které však a to po každém dešti s sebou přinášely odplavenou prst. Rybník tu sloužil za skladiště této odplavené prsti a to té nejúrodnější. Když již v rybníce nebylo takřka ani místo pro vodu, najednalo se lidí a rybník se vyvezl, nebýti toho, jak by to břidličístě mohlo rodit?

Každý mlynář ze Suchého Mlýna tvrdil, že nikdy na celickém světě se nerodí takové žito jako právě na tomto poli a když se semele a peče z této mouky chléb, jeho vůně jest cítit až v sousední vesnici. Ani to nebylo tak mnoho přehnané.

Pole patřilo ke mlýnu od nepaměti a mlýn k poli, proto se mlynář ani na to neohlédl, když přišel jednou městský dohazovač, že by měl na to pole kupce. Dohazovač přišel i po druhé a již i s cenou, jakou ten co by rád koupil za pole dal. Mlynář když slyšel cenu, se pozastavil, ale ne že by byl ochoten prodat, to se mu stále zdálo nesmyslem, že by kterýkoliv mlynář toho pole odprodal.

"No, no, to ten člověk musí mít nějakých peněz, když nám za břidličístě tolik nabízí, no, vyříd' te tedy, že na prodej není." Otec mlynář opět již na to ani nemyslel, kde pak, odprodal toto pole.

Však ten co chtěl koupit, koupit chtěl, zvláště proto, že jeho milostpaní již plánovala jak v tom rohu, kde se zbihají dva lesy, postaví si pěknou vilu, pro děti několik jen kro-

ků do lesa, na druhé straně jen několik kroků do lesní restaurace.

Proto dohazovač přišel opět s cenou, že i mlynář nad tím kroutil hlavou. "Nyní aby byli tady dva blázni, jeden co za to břidličístě chce tolik peněz dát a druhý blázen, asi bych byl já, že to za to neprodám. No, řeknu o tom panímámě." Přišel domů a pěkně vyřídil, panímáma jen pohodila hlavou, kde pak odprodal mlýnské pole, ani na to neměla co říci i když jinak řečná byla.

Dohazovač jistě ale měl slíbenou dobrou odměnu a kupec jistě si mohl dovolit za tento pozemek tolik nabídnouti a proto již přišel s plánem vypracovaným, do kterého však již bylo zapleteno více lidí.

"Poslouchejte, mlynáři, tamhle ku městu jest pole, které má pateronásobnou cenu tam toho suchopáru u lesa, co kdyby jsme to proměnili." Dohazovač poctivě vypovídal o které pole se jedná.

"To tam ten kupec, pro kterého to kupujete bude pěstovat zlatáky, že tolik nabízí, no, mluvil jsem o tom a panímámou vlastně jsem to ženě jen tak nadhodil, ale pro ženu to nestálo ani za to, aby odpověděla, no, vyřídím, vyřídím."

Vyřídil, ale pro panímámu to bylo něco tak nepomyslného, že ani o tom nemohla, i kdyby chtěla, přemýšlet, to je jako by mlýna odkrajoval, jak by jen to mohlo být, mlynář ani nenaléhal.

Tak se stalo, že jednou časně v neděli ráno zastavil před mlýnem kočár, vyskočila čiperná panička a za ní tři dcerky, jako čertíci, tak sedm, pět, tři roky staré. Ve mlýně na to hleděli překvapeně a jak by ne. Sem po té nesjízdné cestě málo kočárů přijíždí. Panička byla příjemná a ani dost málo nehleděla se přetvařovat a domácí lidé ve mlýně si získala tím, že mluvila upřímně; vysvětlila, jak se jí a jejím dětem líbí tam nahoře na Nouzově a že by tak ráda tam v tom rohu u lesa si postavila letní byt. Děti v Praze, to je jako klec, ale tady u lesa, to je něco.

"No, vždyť my bychom nemuseli právě mít celé pole, jen tak v tom rohu, aby tam bylo dost místa pro nějaké stromy, zahradu. Nabídla celou sumu ani ne za polovic pozemku jakou dával dohazovač za celé pole.

"Víte, milostpaní, aby jsme si rozuměli," začal mlynář. "My to nikdy neměli na prodej, nikdy nikoho ze mlýna ani ve snu by nenapadlo od mlýna co odprodávat, nesmíte si myslet, že jen proto chceme získat více peněz, nemá to ani pátý, ani desátý díl té ceny, co vy nabízíte, ale já vidím a panímáma taky nějak již kývla hlavou na souhlas, no, budiž, ale k ničemu vás milostpaní nezavazuju, ale naše slovo máte, když přijdete zpátky, tak jest to jak jste sama si to od oka vyměřila. U lesa by to tedy šlo až k té poslední vysoké borovici a dolů kolem pěšinky, až tam, kde se otáčí proti stráni a odtud by to tedy šlo až k té lesní cestě. Ne já, ale vy, milostpaní, jste to tak vyměřila, rozumí se, že to vše znám každou tu větší břídlici tam znám odkud a kam patří." Mlynář se smál a i do žertu mu bylo, panička si získala jak mlynáře tak i mlynářku a zvláště si je získaly jejich tři malé slečinky.

Nastávající majitel neodkládal a ještě tentýž týden přijel se zeměměřičem a vyměřovali. Mlynář se tomu smál: "To my jsme tohle všechno vyměřili dole ve mlýně za pět minut, že jo, milostpaní. No, a nyní když již jsme jen tak pár kroků od restaurace kde vždycky mají nějaký ten ležák, kdo pak by měl platit lítkup? Tak mám pořád tušení, že milostpaní všechno zjednala a tak také asi to bude s tím lítkupem!"

Milostpaní doktorová byla při tom. "Z radosti, pane mlynáři, děvčata také již prve si naříkala, že mají žízeň protože ví, že tam mají dobrou limonádu."

Tak inženýr, mlynář i pan doktor zaskočili na ležák zapít lítkup. Byli dobrými přáteli po celý jejich život.

Jak se neodkládalo z měřením tak též se neodkládalo se stavbou.

V příštích několika dnech přišel sám doktor, manželé ze mlýna podepsali kupní smlouvu, doktor vyplatil pěknou řádku stovek na dubový stůl, který pamatoval více nežli jednu mlynářskou generaci. Nový majitel v rohu u lesa, hnál vilu ku předu.

Když doktor odešel ve mlýně se rokovalo co s penězi. Usoudili, že je nepotřebují a že bude nejlépe když hned zítra mlynářka odnese peníze do Prahy a to do Svatováclavské záložny. Na kupní smlouvě bylo psáno 8. října 1902. Mlynářka se dne nemohla dočkat, jen aby již peníze byly v bezpečí. Pečlivě se opět přepočítaly, panímáma si je pěkně až pod podšívku v jupce zašila, až se mlynář smál, že jestli někdo bude chtít ukrást ty peníze, že bude muset ukrást celou mlynářku ze Suchého mlýna.

Mlynář stále pobízel: "Holka, holka, ty se připravuješ na tu cestu více nežli na Svatou Horu a tam ti to vezme tři dny a s Prahy budeš na večer doma."

Odbývala jej však mlynářka: "To všechno vždycky jen necháváš na mne, také jsi mohl do Prahy sám."

"Jen pospěš, to víš, vlak na tebe čekat nebude, a na nádraží je kousek cesty a tam nemají otevřeno čtyřia dvacet hodin denně jako my tady ve mlýně. Tam jsou páni a ti pracují na krátké hodiny."

"Co pak ještě bych si měla vzít, jestli pak jsem nic nezapomněla? No, tak sám si bude hovět doma a já abych všechno sama, o všechno se starala."

"Máš, holka, pravdu, ale jen již pospěš. Tak šťastnou cestu, ale ještě nevím, jak ty peníze s tebe dostanou."

"To je moje věc, ty klábosile, a dej tady na všechno pozor a ta černá kvočna se mi nelíbí, nějak se tam na hnízdě pořád šeredně vrtí, tak se tam za chvíli podívej, ať to nezastydne. Tomu praseti nedávejte pít moc horké, slyšíš? Já nevím, proč jen jsi nejel sám."

"Jen prosím tě, již jdi, no, tak tady je hubička na šťastnou cestu a to potvrzení co ti dají na peníze opatruj, to je jako hotové peníze."

Konečně se panímáma vypravila, pravou nohou napřed přes mlýnský práh, třemi křížky se poznamenala a již po hrázi spěchala. Panímáma nebyla právě žádná štíhlá slečinka a když si přimyslíme tři spodní a jednu hodně faldovanou sukni na vrch, tedy bychom měli asi dosti správnou představu panímámy-mlýnářky když po hrázi spěchala s penězi do Prahy. Od hráze rybníka vzhůru na stráně byla strmá pěšinka, ne dlouhá, pouze několik kroků, ale to stačilo aby právě tady panímámě se přetrhl podvazek.

"Jejej, ještě to." Povzdychla si panímáma a v duchu si myslela: "dobře ještě, že se to stalo tady, být to tak někde v Praze." Raději ani nedomyslela.

Oteč mlynář jak uviděl, že se panímáma vrací: "O jejej, holka, proč se vracíš, toť je hotové neštěstí, a co pak vlastně jsi zase zapoměla, čtrnáct dní se vypravuje a ještě se vrací."

"Jen mně ještě nezdržuj, už abych šla." Honem se sehnal nový podvazek, vyzkoušel se i druhý, aby i on ještě netrucoval a tak se tedy stalo, že právě, když panímáma celá upachtěná doběhla na nádraží, vláček si vesele zapísknul a již si to odfukoval ku Praze.

Sám pan přednosta, který viděl malér jak panímámě právě ujel vláček, cítil se ho omluvit. "Jo, panímámo, ta potvůrka nikdy nečeká na žádného, ale nic se nestalo, on přijede druhý a ten také trefí do Prahy, jen trochu trpělivosti."

"Když já chudák ženská celé ráno pospíchám a nyní mi to ujede." Opravdu byla nastrojená mlýnářka k politování.

"Den je dlouhej, panímámo, a Praha se neztratí, to ještě do večera utratíte peněz." Přednosta znal dobře panímámu ze Suchého mlýna a proto se rozhovořil. "Tak co pak že tak najednou na Prahu, panímámo."

Tu se panímáma ze Suchého mlýna mohla vypovídat a tak také začala ze široka a z dlouha. Jak pořád ten doktor za nimi byl, aby mu odprodali kus pole tam toho břídlíčiště a nedal

a nedal pokoj, dohazovač tam byl každý den, ale kde pak odprodávat od mlýna, to přece nejde, až přijela paní doktorová a ta holt nás do toho vemluvila. No, zaplatili, hříšné peníze, sami od sebe pane přednosta, vždyť za to dali hříšné peníze, desetkrát víc nežli za co to stojí, ale když jináč nedali a tak on večera pan doktor přinesl nějaký ty lejstra abysme to podepsali a vyplatil na dřevo spoustu peněz a tak jsme si s tátou řekli, že bude nejlépe když to odvezu do záložny. No, my oba držíme na tu Svatováclavskou, co doma s penězi, budou dobré pro strýčka příhodu.

Panímáma se rozpovídala a že neměla nic na práci jen čekat a pan přednosta též se nemusel práci přetrhnouti, tak poslouchal a tak se dozvěděl, jakou ty doktorovic si tam postaví velikou nádhernou vilu, zrovna v tom rohu u lesa. No, však už také povídal o tom, že až budeme vyvážet rybník, tak že bude chtít hodně toho bahna, to prý tam nahoře nikdy nebude škodit a stromy prý v tom kamení asi by špatně rostly. No, to vědí, pane přednosta, oni ti pražáci holt mají peněz a tak když se jim něco líbí at' je to na prodej nebo ne, tak to musí mít at' za to zaplatí třeba desetkrát víc, nežli to koštuje."

Ovšem, že se příštího vláčku panímáma dočkala a též toho, že když celá říčná přiběhla k záložně, vrátný se širokým úsměvem pomaloučku s důstojnou tváří povídá: "Jo, panímámo, tak jsme přišli pozdě, právě zavíráme, tady se nepracuje od slunce do slunce, nebo ode tmy do tmy. Tady to jde všechno na minutu."

Panímáma div neplakala.

"To nic, oni zítra pání také ještě budou peníze brát a pro jeden den, zítra v devět to zase otevřu a tak panímámo, přijdou v čas."

Nebylo však již zítřka, neotevřel vrátný v devět hodin a neotevřel již vůbec. Dnes naposled zavíral dveře a právě v tentýž čas co těšil panímámu, jeho nejvyšší představené, odváděla policie.

Historie ne tak stará, aby mnoho lidí nemohlo pamatovat vše, co se se Svatováclavskou záložnou stalo. Co těch písniček se zrodilo přes noc jako hub po teplém dešti.

Dávno již tomu, nemnoho pamětníků by si mohlo jen tak jako ve snu připamatovat, když naposled jedna z nejoblíbenějších hereček z Národního Divadla v Praze, Leopoldína de Pauli, se loučila v Národním divadle s obecnstvem, které nikdy neskrbilo potleskem když na scéně se objevila tato drobná naivka tak oblíbená, přímo zbožňována, všemi přáteli tohoto prvního českého divadla, které: "Národ sám Sobě," zbuďoval.

Bylo to tklivé loučení, této nejoblíbenější herečky, když bylo oznámeno, že dnes tato zbožňovaná herečka v úloze Markétky ve Zvíkovském Rarášku, je zde naposledy. Lid, který v těch dobách zvláště miloval "své", divadlo a svých oblíbených herců, těžce nesl odchod této rozmilé naivky, která tak rozkošně podávala Puka ve šnu noci Svatojanské a v mnoha jiných úlohách, kde byla nedostižná a její podání též nikdy již nebylo překonáno.

Opustila prkna, která představují svět, za muže, který pro ní důvěřivou znamenal více nežli divadlo, neměla ani nejmenšího tušení, že se provdala za muže, který ji není hoden. Nevěděla, nikdo ani netušil, že jeho jmění jest získáno způsobem nectným zpronevěrou losu, který byl dán do záložny k uschování, který vyhrál vysokou výhru, bylo to tehdy 200,000 zlatých a to v té době bylo jmění veliké. On způsobem nevídaným změnil právě číslo losu, aniž by kdo byl něco tušil. Nevěděla tato nanejvýš poctivá žena, že bohatství člověka za kterého se provdala, pochází z drzé loupeže, třeba, že ten kdo kradl byl váženým člověkem v nejvyšších kruzích.

I jako vdaná, Ortová de Pauli, účinkovala na divadle, od roku 1884 kdy se provdala za Orta, až do svého posledního vystoupení, kdy stále její muž předhazoval, že na dámu z je-

jích světa se to nesluší a proto bylo poslední její vystoupení jako Markétky velice tklivé toho zimního dne, 27. ledna 1888.

Vystoupila z divadla, ale nezačala umělecké činnosti. Vydržovala stále jeden z nejlepších uměleckých salonů v Praze v té době, nevědouc že všechno jmění pochází z nečestných prostředků, podporovala štědře nadané umělce a umění vůbec. Jaká rána pro ní takovou jemnou dámu nanejvýš ušlechtilé mysle, když její muž ve vlaku na cestě do Černošic, dne 22. března 1902 se zastřelil.

To již se po Praze začínalo šuškat, že to v té svatováclavské záložně nějak neklape. Právni zástupce však pohrozil všem redaktorům, soudním zákrokem jestli vše to budou přivádět v nějaké spojení se záložnou. Vydrželo to tudíž ještě několik měsíců, co mlýnářka zmeškala vlak a co tajná pražská policie odváděla vrchní úředníky svatováclavské záložny do vazby a sice jak řečeno profesora katechetu Jana Drozda a jeho spoluvinníka Kohouta.

Co tu bylo napácháno různých písniček a hloupých narážek Praha se topila v ty dny těmi více méně hloupými písničkami, o co pražanům nikdy nešlo a o něco podobného nikdy nouze nebyla i v těch dobách nejhorších. Lidem, kteří znali vše, se neželelo těchto lidí, kteří byli vinníky, ale zželelo se jenně ženy ředitele Orta paní Ortové-dePauli. Byla to jemná žena a neměla nejmenší vihy na ničem a přece i ti její nejlepší přátelé se od ní odvraceli, dávající i jí vinu, která celé své jmění věnovala na sanaci této záložny, ale hlavní dohlizitel přes to všechno arcibiskup pražský svobodný pán Skrbenský z Hříště nedal ani jednoho zlatníku i když byl nesmírně bohat. Paní Ortová de Pauli prodala i své šperky a vše a přece to nepomáhalo, přišlo tam mnoho lidí a to těch nejchudších, kteří nejvíce důvěřovali, o své skromné úspory; ne každý byl tak štásten jako mlýnářka ze Suchého mlýna.

Mlynářka ze Suchého mlýna měla z počátku strach když domácí poslíček donesl následujícího rána tuto zprávu do mlýna. Ale honem se vzpamatovala a hledala přetržený podvazek, ale nenašel se i když uhodili na starou služku, která pamatuje mlýn mnohem více roků nežli kdo jiný a jen si zabručela: "Budu schovávat kus roztrhaného hadru, asi je v kamnech."

"O jejej, taky nedáš na nic pozor, zulíbat bych ten podvazeček měla a oni ho hodí do kamen."

Mlynář se smál: "Víš, matko, přece ta tvoje zdoluhavost byla jednou k něčemu dobrá."

"Kdybys' mlčel zdoluhavost, ten mizerný podvazek..."

"Ale, ale, mámo, vždyť jsi jej chtěla před chvílí zulíbat a nyní již by byl mizerný."

Nedlouho na to, stará Boudařka si vyšla po stezce, která se vinula kolem stráně na procházku a pak aby něčeho se dozvěděla od těch ženských, které vždy u Suchého mlýna odpočívaly. Náhoda tomu chtěla, že se setkala s mlynářkou právě tam u té prosté lavičky, kde pěšina se setkávala se stezkou na stráni, pěšina, která hlavně vedla ode mlýna. Měla řeči jako té vody co se hrnula na jejich mlýnské kolo, jak by také né. Byl však při tom Šantala-Karlíček a chápal asi dost, protože provedl něco, za co mu byla po celý jeho život co u Boudařů ještě žil, velice vděčná a těšil se veliké její přízni. Jak pak také ne, vždyť on Šantala potřeboval stále nějakého příznivce, však se jej mlynář něco nahonil: "Kluk pitomej, vždyť on by mi vlezl a žpod samotné kolo." To se stávalo často, když Šantala-Karlíček prováděl svého rybářského řemesla na rybičkách, která však asi právem patřili ku mlýnu. Tu byla mlynářčina ochrana velice účinná a tak se mlynář raději již ani nezlobil, když věděl, že tu bude mlynářka jako strážným andělem.

Nyní musíme trochu odbočit.

Když hoši od Boudařů začali chodit do školy, nebylo již mnoho starostí,

jestli se něco nezapomněla z města, protože hoši mohli donéstí všeho, co v domácnosti zapotřebí bylo, i když ta domácnost toho vyžadovala velice skromně. Tehdy se žilo nenáročně. Koušek kvasnic, tři "loty" kávy, nějaká ta "cikorka" mimo toho, nebývalo již tak mnoho jiného. Ale ta nešťastná cikorka. To bylo tak. Tehdy se prodávala za sedm krejcarů cikorka, která měla vždy ještě pod svým vlastním obalem nějaký obrázek, ale hospodyně, jí neměly rády, že prý není jako ta druhá, která nemá obrázků, ale vzdor tomu všemu, děti někdy škemraly "o tu s obrázkem", někdy se prohřešili a chtěli mámu šidit a přinášely tu s obrázkem. Tak tomu bylo i u Boudařů. Šantala by však nesměl být takovým jakým byl, aby jak starou bábu tak i mámu nešidil. Uschoval si obal z té, která neměla obrázek a když donesl zakázanou s obrázkem, obrázek sejmul a navlékl na podlouhlou cikorku obal z té druhé. Nezdálo se, že by jak bába tak máma toho nespozorovaly, ale že umění v tom přebalování Karlíčkovi nešlo tak bezvadně, nebylo těžko podfuk vynajít.

Tedy že Šantala-Karlíček slyšel jak si panímáma mlynářka pochvalovala ten roztrhaný podvazek a tam tu lavičku, kde se toho dozvěděla, že podvazek praskl, vybral jeden ten obrázek s cikorky a že se tam povalovalo několik "šiber", jak je tam pokrývačů naposled nechali, když spravovali půl jejich střechy, ty mu sloužily za rámeček.

Tak se stalo, že když mlynářka se dozvěděla jak tam na té křížovatce pěšinek na modřinu visí obrázek a pak když se dodatečně od Boudařky dozvěděla, kdo se o to postaral a že to tam dal Šantala na památku té slavnostní chvíle když podvazek praskl, učinil si tím skutkem Šantala u mlynářky velikých zásluh.

Ten obrázek tam však nevisel dlouho. Panímáma mlynářka měla různých obrázků ze Svaté Hory i dotýkaných, tak byl ten obrázek z cikorky nahrazen obrázkem dotýkaným z

samotné Svaté Hory.

Když přišlo kácení těch větších modřinů nařídil fořt aby ten s tím obrázkem zůstal a tak tam jest stále nejeden obrázek i když dnešní tamější lidé ani neznají již původ prvního.

Mlynářka ze Suchého Mlýna, byla věřící ze staré školy, chodit na poutě s procesím a nejhlavnějším procesím bylo od nepaměti pout' na Svatou Horu a tak panímáma též pamatovala na přetržený podvazek a tak rok co rok dokud panímáma mlynářka mohla s procesím se poutě účastniti byl pravidelně nový a nový obrázek každoročně na modřinu, který právě donesla ze Svaté Hory. To byla pout' třídní, vyšlo se časně z rána v sobotu a přicházelo se pozdě večer následujícího pondělí.

Několik nastrojených družiček, soška Panny Marie, předříkávač, který vytrvale předříkával v procesí až do Berouna, odkud se pak bral vlak, již který zemdlené nohy starých babiček dopravil až pod samou Horu a nyní po těch mnoha schodech vzhůru a byli prý i tací, kteří odříkali celý otčenáš na každém schůdku, je-li tomu tak byla to dlouhá pobožnost, kdo kdy viděl těchto schodů z města vzhůru, ten jistě rád uvěří. Panímáma ze Suchého mlýna, dokud mohla by za nic na světě tuto pout' nevynechala a proto též mohl být každým rokem nový a nový obrázek pověšen na statném modřínu, který každým podzimkem svých jehliček ztrácel, aby z jara opět měl pěkně čistých a jemných, jako by v novém kabátě se skvěl.

Lidský osud někdy jest veden na jemnějším vlákně nežli jest pavučinka toho nejnepatrnějšího pavoučka. Někdy zcela nepatrná jen náhodička pozmění celý lidský život, celý běh lidského života.

Tak se stalo i našemu Šantalovi, ovšem, že jest nutno mnohé vypovědit, aby bylo jasné, jak si život zahrál s čipernou Šantalou-Karlíčkem.

Na druhé straně města, tedy straně ku Praze, vedla tak zvaná císařská

silnice, která po obou stranách byla lemovaná pěknými ovocnými stromy. Mnoho různých jablek z jara tu kvetlo a miliony narůžovělými květy, které když stály košaté jabloněvé stromy na obou stranách silnice, tvořily jako bránu a když ve žních se bílí do stodol sváželo, hubovalo mnoho sedláků na stromy, jak drhly vysoko narovnané řebříňáky. Bylo zde právě tak mnoho různých hrušek, které též nechtěly růstem zůstatí pozadu za jabloněmi, jen z jara se lišily květem, kde převládala více již běl květu. Mezi těmi velikány se krčily švestkové stromy, které se nijak nemohly rovnat tam těm, ale na úrodu nezůstávaly nijak pozadu, když se jejími modrými plody ohýbaly až k zemi. Dále od města byly však stromy největší a sice tam byla řada ořechů, dobře že byly jen po jedné straně silnice, jinak by to vypadalo jako by zde byl tunel.

Ovšem, že když začínalo ovoce zrátí bylo třeba sadaře a hlavně hlídače, který by zaháněl klukům chut' na ovoce a zvláště, že páni kluci již ovoce ochutnávají, ještě než uzraje. Tu přišel sadař, který od různých majitelů těchto stromů odkoupil úrodu, ale ovšem, že musel se dále starati sám, aby mu lidé úrodu neodnesli.

Tuto tak zvanou císařskou silnici, po které táhl již nazlobený Žizka k Bílé Hoře, aby potrestal těch, kteří mu hýbali zle jeho dobráckou povahou a později pak tu táhli žoldnéři k Bílé Hoře, kde po staletí byl český národ sešněrován do otroctví těch, kteří vždy českého svobodného člověka nenáviděli. Ovšem, že mnohem později po této silnici, která však již v té době byla vydlážděná, táhli spítí Rusáci v nepřehledných řadách jejich tanků a všech možných jiných vozidel, aby opět spoutali po kratičké svobodě českého člověka, jeho národ. Bohužel, že v tom mu pomáhali a uskutečnili toho, jeho vlastní lidé, vesměs otrávení neztravitelnými ideologiemi, nenávisť naplněných nauk.

Tuto silnici, asi patnáct minut chůze od města, protíná železnice, která dováží železnou rudu z Nučic do kla-

denských hutí a opět z kladenských dolů uhlí zpět. Byli ještě pamětníci, kteří pamatují když všechna ta ruda byla dovážena povozy a kdy každý kdo měl potah si vydělával pěkný peníz. Tomu ovšem dávno již, silnice která vedla z Nučic do Kladna, dávno již přestala být přeplněná, dnes již si píská nučická dráha, jak lidé vesměs říkají polmi a kroutí se aby se vyhnula přílišnému stoupání a ovšem i klesání. V určitých vzdálenostech jsou při této dráze, tak jako vesměs tomu za Rakouska, postaveny "vechtrovny" jinak lidé tyto stavby nejmenovali, každý ten "vechter" měl na starosti svůj úsek, dbal aby koleje byly v pořádku a i jinak musel vždy dávat pozor, aby železnice pracovala vzorně. Byly to odlehle stavby, samoty i když nebylo ze žádné té vechtrovny do města nebo do sousední vesnice daleko. Od silnice, která vedla k Bílé Hoře, asi tak tři sta kroků, byla jedna z těch vechtroven. Dostal se sem poměrně ještě mladý hliďač, nedávno ženat, byly jisté protekce a být vechtrem bylo dobře a jisté místo, jisté živobytí.

Snad ani nebudeme příliš velikými klepaři, když zde řekneme co říkali lidé, snad již ze zvyku, snad ze zájmu a snad v tom konečně bylo i ždíbec pravdy: "Jo, co pak tam u vechtrů, tam se mlátí celé žně." Ovšem nezasvěcenému toho mnoho neupovídá a proto jen tak zběžně na vysvětlenou.

Když se vykupoval pruh půdy kudy měla být vedena železnice, ovšem, že protínala šmahem velká jako malá políčka, stávalo se tudíž, že zbývaly takové jako by odstřížky a proto železnice musela vykoupit takové cípky, růžky, zbytečky, protože by se nikomu nevyplácelo dojíždět na takové umrněné krajíčky políčka. Bylo to skoro jako když švadleně zbývají z látky všelijaké ústřížky a též každý i ty odstřížky musí platit. Ovšem kde železnice vedla skrz panské pole, nebylo jich, ale jak zaběhla do těch maličkých políček chalupníků a domkářů, bylo odstřížků více nežli

dost; železnice byla povinná i takové zbytečky zaplatit. Tak se stalo, že každý vechter měl několik těch ždíbců ku svému platu, kde si mohl nasázet několik košíků brambor a když šel kolem tratě na prohlídku vždy mu zbývalo dost času ta políčka okopat, brambory ovšem dříve nasázet, vybrat a tak měli ve stavení co loupát a zbývalo dost i na nějakého toho ukřičeného čuníka, který měl v masopustě osladit svým prasečím životem vechtrovský život. No, z toho by nepovstaly ty více méně pravdivé klepy, že jako se mlátí ve vechtrovně celé žně.

Odnést sedláčkovi košík brambor není tak snadné, jako odnésti několik snopů obilí. Aby se to mohlo dít, musel ovšem i vechter mít na nějakém tom políčku, zdíbec různého obilí do jako na důkaz, že před lidmi sklídl každý snop obilí co tam v kůlně vechtrova po celé žně mlátí a že poctivě každý ten snop vypěstovali na "svém". V tom musel umět vechtr chodit a zajistit si důvěru ku předu. Jestli měli na panském poli, skrz které běžela železnice ječmen, nemohl vechtr na jeho políčku jako dlaň nasít pšenice, to by nešlo pak s panského panáky bráti a stavět je na svém, nebo odvážeti s panského při měsíčku a ze svého za bílého dne, aby lidé viděli, že každý vechtr nebaží po cizím. No jo, to ale ještě nestačilo, kdež by! Na panském měli všelijaké nápady, na příklad tam na zimu naseli pšenice tak zvanou chlupatou, to ovšem vechtr nemohl na svém si dovolit naseti pšenici hladkou, nebo červenou, nebo fousatou, to musela být na políčku, které sousedilo též pšenice chlupatá a když tam byla červená jarní, tak i vechtr musel dbát, aby na jeho byla červená jarní a aby si byl jist tak musel, to již bylo jeho věcí jak se zmocí jejich vlastního semene, to již k vůli jistotě, ono jistoty nikdy nepřebývá. Oni ve dvoře měli všelijaké štrychy a on vechtr je musel umět znát. Skoro se jednou dostal do bryndy k vůli jeho neopatrnosti. Na panském seli ječmen, mu-

šel tedy na "svém" též seti ječmen, jo, ale jaký ječmen. Panský a zkoušku, ječmen bez fousů a jemu tam rostl pravidelný ječmen s dlouhými osinami, to potom nešlo přenášeti snopky z jednoho na druhé, tot' to se dělo pouze jen proto, že na panském byli mandele nastavené příliš hustě a na jeho políčku bylo ještě místa dost, vždyť ten den před tím svůj navezl pod kůlničku u vechtrovny u které též byl mlátek, kde se dle lidských řečí, tedy mlátilo celé žně. Jo, tehdy to mohlo špatně dopadnout, v kůlničce bylo narovnáno snopů ječmene bezvousého a on neměl na svém nic nežli několik snopků s pořádnými vousy. Jaké neopatrnosti.

No, však se během let naučil býti opatrnějším a poctivějším.

Tohle ovšem povídáme zde jako co druzí lidé si vyprávěli, snad to byla závist' nebo nedostatek jiné látky ku povídání, kdož by lidem pusu mohl zavřít.

Tam kde železnice protínala zmíněnou již císařskou silnici, povstaly tak náhodně čtyři cípky, v každém rohu jeden, tam bylo největší vechtrovo hospodářství a když bylo zapotřebí, v každém tom růžku bylo vidět různé hospodaření, jak kdy toho potřeba kázala, vechtr nemohl si dovoliti sám určovat co tam bude, to záviselo na prvním místě na panských a pak na vůkolních sedlácích, co oni uznají ten rok za nejlepší.

Ten jeden růžek se však sadaři nejlépe hodil postaviti si svou hlídačskou boudu, odtud na obě strany měl tak asi stejně daleko za klukama se rozběhnouti, nebo pořádně holí pohrozit, když se mu zdálo, že kluci zbytečně pod nějakým stromem okouní. Tak tomu bylo každoročně, když se na stromy navěsily "háječky", se též postavila bouda. Oh, co ty háječky? Každým rokem sadař zakoupil stromy v aleji a na důkaz toho se navěsily na stromy háječky, asi povstalo to slovo jak tomu zřejmě nasvědčuje od slova — hájiti — hájiti, hlídati své. Stalo se však během doby, že bylo více práce se stromy, kluky honit,

dozrávajících ovoce, když padalo, posbírat, když se, již nechalo několik krejcarů stržit, ovšem s tím se do Prahy na trh nesmělo, ale potřební lidé i takové, že bylo laciné, upovali. Musela vypomáhat sadařka a tak se stalo, jak jinak při důvtipu ženy ani jinak nemohlo býti, že sadař musel boudu zvětšiti, postavila se tam i malá kamínka a tak sadařka nemusela za mužem již jídla nositi, ale dalo se ukuchtit vždy něco tak "na kvalt" zrovna na místě. Sezona ale se protahovala, ranné hrušky bylo nutno chrániti před mlsnými kluky již v červnu a pozdní jablka dozrávala až začátkem listopadu, když byla již cítelná chladna. Usoudilo se, že by nebylo nijak na škodu, postavit si zde stavení pořádné, které by bylo na celý rok. Tak se též stalo a vechtrovna dostala souseda na celý rok. No, nebylo to právě vedle, ale asi nic více, nežli čtyři sta kroků.

To již měli u vechtrů tříletého kluka, který neměl kamarádů, do školy ještě nechodil a do města docházeti jen mezi kluky, přece jen ještě byl trochu malý a tak měl za kamaráda jen jejich psíka, Oříška, a rozmrzelého kocoura, kterému však se musí dát zásluha, že ačkoliv neměl žádnou potřebu pro velké lidi, s malým Jeníkem vycházel po kocourovsku docela slušně i nějaké to zatahání za ocas vydržel a neškrábal, jediní to kamarádi co zde byli. Jaké tudíž překvapení, když se do nové stavby u dráhy, kde se začínalo říkat u hlídačské boudy, nastěhoval z jara sadař se ženou a co hlavního s holčičkou o málo starší jednoho roku, sotva začínala chodit. Jeník, který od malička byl veden k tomu, aby nikdy nešel na koleje, ovšem byl mile překvapen když ihned prvního dne objevil, že tam mají vlastně pro něho kamaráda, od té chvíle Oříšek ztratil hodně zájmu od malého Jeníka a i kocour nějak toho želel, dobře však, když jejich malý velitel má kamaráda, mohou jej míti i oni a tak jak viděli že Jeník si to míří v příkopu kolem tratě k silnici, kde bylo za navážkou železniční tra-

tě vidět novou červenou střechu, vycházeli za jejich pánem též. Jak se prvně naučil Jeník batolit, rodiče jej přísně měli k tomu, aby nikdy na trat' nešel, byl toho pamětliv, aby se ale přes trat' dostal na druhou stranu tratě, tam kde stála nová stavba sadaře, musel vždy projít kanálem tak jak byli po obou stranách silnice. Žádný jiný kanál v celém rakouském mocnářství nebyl od té doby držen v takovém pořádku a čistý jako tento, vždyť to byla jediná cesta od jejich vechtrovny k sadařovům. Naučil se tak Voříšek, naučil se tak i vždy nabručený kocour. Vzdor tomu oba však na dětech lpěli a jak děti se nehnuły bez nich tak i ten kocour s Voříškem bez dětí se necítili svými. Kocour když někde zaspal a doma Jeník nebylo, beze všeho se loudal k sadařům, nikdy neměl na spěch, vždy došel, jaké pak spěchy, každý cvrček, který na navážce tratě se hnul, musel býti kocourem pozorován, každý medák, který se svojí bzučivou písničkou poletoval z kvítku na květ, též upoutal jeho pozornost a tak když i Voříšek se probudil a kolem ticho, rozběhl se co mu krátké nožky stály, rovnou příkopem a skrz kanál k sadařům.

Jeníkovi pranic nevadilo, že ta holčička je trochu pomenší a že sotva chodí a nemluví, nevadilo mu ani, že jest to holčička, stejně toho nechápal on jen si uvědomoval, že je trochu menší. Odnesl k sadařům, kde jakou hračičku měl, nebylo toho mnoho, dvojnohý dřevěný koník, o dvě nožky již dávno přišel, nějaký Kašpárek, který ale též již asi sešlostí věkem nekotrmencoval, a což, dětská mysl si již ví rady a domyslí se mnohého.

Druhým rokem již bylo lépe, to již došla Liduška, tak to křtěná Ludmila s Jeníkem až do vechtrovny. Navykla si již na drnčivé vlaky a že nenaháněly strachu, tak nebylo ani zapotřebí napomínat aby nikdy na trat' nevyšla. Nebylo se čemu divit, že malý Jeník si na sadařovic holčičku zvykl. Zde na samotě nebylo příležitosti si pohrát s kamarády a tak zde bylo uza-

vřeno přátelství, jakých by mělo na světě býti mnohem, mnohem více.

Děti rostly a že děti uzavřely takové upřímné přátelství nemohlo býti ani s rodiči jinak, zvláště ženy, které zde tak příliš o samotě, jedna druhou den co den navštívila, jak kdy, někdy to bylo u sadařů, někdy ve vechtrovně, děti jak jen počas dovoloval, raději někde pod stromy.

Přišel však i sem zlý čas. Malý Jeník již nebyl pouze jen Jeníčkem, ale Jeníkem a musel do školy. Liduška ztratila kamaráda, nemohla chápat, že tak musí být, že Jeník jen co ze školy přijde opět si bude hrát. Již to tak nebylo takové. Malý školáček musel časně do města do školy a přicházel pozdě. Ovšem, že nebylo ani pomýšlení, že by mohl na obědy docházet domů a tak mu maminka vždy nachystala do školní brašny něco, co by hlad zahnal. Liduška když právě nezaspala, již zde byla s nejlepším jablíčkem co kde uviděla a když zaspala, zastala jí její maminka, protože dceruška již vždy večer měla připraveno buď to jablíčko, nebo nejlepší hrušku, nebo hrst' švestek, však nikdy sám toho nemohl snísti a tak jeho spolužáci vždy vypomohli, aby to nemusel vláčet zpět až k ním do vechtrovny.

Čas ubíhal a Jeník již se připravoval do třetí třídy, no což, ale té radosti když maminka jednoho dne hlásila, že dnes i Liduška půjde do školy a pak že stále již budou chodit s Jeddou. No, když bylo pěkně ucházelo to, hůře bylo když silnice sněhem zatvá, ale to Jeník již byl statným rytířem a vždy první prošlapoval cestu, aby se Lidušce snáze šlapalo. Nikdy nešel do školy sám, ani ze školy. Když prvním rokem Liduška měla po škole dříve, vždy čekala na Jendu, nikdo neviděl jíti jednoho bez druhého.

Bylo pilno v polích, sklízelo se, Sadař česal ovoce, prořezával v zimě a když třeba hubil housenky. Kocour stále déle líhal u Voříškovy boudy, který také již raději si v boudě nově, tak rok za rokem na této přátelské samotě ubíhal a nejvíce ta léta byla

znáti na dětech. Více již jich na žádném místě nebylo. U sadařů Lidka, u vechtru Jeník, nic více. Kanálem probíhat již nebylo tak snadné, již se museli hodně shýbat, aby i hlava prošla a stále více a více používalo přechodu na silnici, nežli aby přebíhali kanálem. Z Jeníka se stával již bez mála chasník a Lidka již byla též statným děvčátkem. Však Jeník již chodil poslední rok do školy, třetí měšťanské, jak ve městě byla a Lidka již bude mít za sebou první měšťanku.

Jak bylo znáti na dětech, jak léta běží, tak tomu též bylo na švestkové zahradě, kterou sadař vysázal brzo na to, co zde stálo stavení. Nějak měl švestkové stromy raději, bylo tomu proto hlavně, že se ze švestek dalo více utržit. Dala se vařit povidla a daly se i sušit a když se urodily, daly se vyvážet až do Německa a to vždy přinášelo lepší cenu, nežli se hádat s hokynáři v Praze.

Jeník měl za sebou měšťanku a bylo usnešeno, že se bude v městě učit strojníkem. Vechtr pro to právě nebyl, viděl dobře jak to u strojnického mistra ve městě chodí, v dílně vlastně byli pouze jen učedníci, laci-ná, ba, zdarma práce, co mohou hoší učedníci pochytit bylo věci zcela vedlejší. Když nebylo nic jiného na práci, tak hoší museli kroutit — vinty — točit závity, mistrovi se i to vyplácelo, protože práce jej nestála nic a on mohl dosti značné množství šroubů odprodávat do skladu. Ale vzdor tomu zůstalo při tom a tak Jeník začal se učit strojníkem, hlavně ovšem tahat — kárku — když někde na vesnici bylo zapotřebí postavit novou pumpu, nebo po případě jak tehdy se užívalo, zavěsiti nová železná vrata k některému statku, nebo k zahradě.

Tak Lidka dodělávala měšťanku a Jeník musel ráno častěji do dílny nežli Lidka do školy a tak již neměli pro sebe tolik času. Bývalo jinak. Oba byli náruživými čtenáři, snad to, že zde nebyla taková příležitost si hrát s druhými dětmi, je učinilo náruživými čtenáři. Jak často, ba, stále četli

z jedné knížky společně, někde opřeny o některý strom a když jeden ještě nebyl se stránkou hotov, druhý, aniž by se mluvilo, čekal až i druhý dočte, aby se list obrátil. Tisíckrát je tak u sadařů viděli a sadařka se jen vždy usmála a zakývala hlavou.

Vechtr začínal tloustnout a byl ještě volnějším nežli až dosud, nikdy též nebylo u něho zapotřebí nějakého spěchu. Když měl přijeti vlak, zatáhl — šraňky, — vytáhl signál, že vlak se blíží to pro souesdního vechtra, aby i ten byl pohotově. Když nebylo vlaků na cestě, vzal palici a klíč na utahování šroubů v kolejnici, kdyby náhodou byl některý uvolněn, jednou na jednu stranu, po druhé na druhou a to byla celodenní práce, no, ona to byla vlastně práce i celonoční, protože tehdy musel vechtr býti ve službě čtyřiašest hodin. Páni to vysvětlovali tak: že vechtr má dost odpočinku mezi vlaky. Bylo tomu tak, ale přece i když v noci tolik vlaků nejezdilo, přece jen to spaní bylo stále roztrhané, ale to když se vechtrovi příliš dobře spalo, vechtrová zaskočila, stáhla závory, přehodila signál, rozsvítila světla.

Již i Lidka vyšla školu, že však by sadařka dala z domu jejich dcerku, na to nikdy ani ve snu nepomyslela, tak zůstala doma, ale že dorůstala, kdy již mohla býti ku práci, řekla sadařka, no, můžeš jíti na panské, alespoň si vydělat na svou parádu. Tam byla s řepou cukrovkou, seno a byly tu žně, práce — u dvora — vždy byla. Správa císařského a královského statku nikdy se v platech nepředala, jak sadařka řekla, tak na parádu.

U dvora mimo pana správce, před kterým každý uctivě se kláněl a smekal, byl též vždy adjunkt. Po Novém Roce se na to místo dostal mladík — protekční dítě a pan správce to věděl, byl nad tím dost mrzut a co nejhoršího, že to nemohl na sobě dát znáti. Takové protekční holobrádky míti pod sebou, stále si být vědom, že se musí míti na pozoru před takovým, aby si někde nemusel naříkat u někoho vyššího bylo nepříjemné, bylo

by pro pana správce dařeko lépe, kdyby vůbec adjunkt na statku nebyl, ale sám na to nestačil a musel vzít vše jak bylo a utěšovat se vědomím, že takový protekční holobrádek, který právě prošel povinnou školu, na statku dlouho nezůstane.

Jakým velikým odborníkem mladý pán (adjunkt) byl, se nemohlo nikdy určitě říci, milostpán správce nařizoval a šafář rozkazy vyplňoval a jakou úlohu měl adjunkt? To snad bylo u Boha. Chodil sem a tam, aby se neřeklo tak i si zahuboval, nad čím se šafář po straně vždy uškleboval. Tohoto mladého pána adjunkta však nejvíce zajímala jen trochu slušnější děvčata, štípnul do bradičky, tady i tam i některou povolnější přimáčkl, ovšem že se mu dost často dostalo pořádného odrazu, ale toho mohl očekávat a také jej to nijak neodráželo, jen že si dával na takové děvče více pozor a nedovolil si toho podruhé. Jeho vystupování by se bylo hodilo více na pražskou dlažbu, nežli tu na venkovský statek. Šviháček z hulčičkou-rákoskou, s kterou si stále pohrával, snad ani v jádru by nebyl zlým, snad ani nebyl, ale vědomí že věděl stále, koho má za sebou, jakou protekci má, to jej učinilo takovým holobrádkem-domýšlivcem „pochybná výchova, nebo lépe řečeno, výchova takových lidí, takové lidské kasty ‚tot‘ vše.

Jak jsme již řekli, tam kde železnice protínala císařskou silnici ve všech čtyřech rozích zbyly takové ždíbce políčka, kde se nechal nasázet i košík brambor, nebo několik hrstí obilí. To již se stále ve vechtovně praktikovalo, že se hledělo aby na těch mrňavých políčkách bylo vždy to, co má i soused, který jistě měl pole mnohem větší a když se přenesle trochu z toho velikého na to mrňavé, tak přece jen se to dá tak provádět ale obráceně? Protože sedlák Prchal naseł na vedlejší pole hráchu, s tím vědomím, že sadař i na jeho hrách dá pozor, naseł hráchu na ten jeden růžek i vechtr. Jeho políčka rodila velice dobře, bylo zde hodně toho, co

nadělal čuník, koza i králíci a že se se stláním nešetřilo, dalo se hnojit důkladně. Hrách vyrostl jedna radost. Ovšem že tak tomu již bylo dávno, co bylo u vechtrů na políčkách to právě tak patřilo i sadařům a obráceně, když u sadařů bylo narovnáno jablek, tak i vechtrová když potřebovala do buchet si posloužila sama a tak též i jeden druhému pomáhal, zvláště ženské si vypomáhaly, vybrat brambory na zimu, nebo navařit švestkových povidel.

Ten růžek hráchu byl však vinnen malého dopuštění. Stalo se to tak. Lidka, která již před nedávnem vyšla školu, začínala být roztomilým diblíkem, vždy veselá, nikdy jí nic netižilo a není tudíž divu, že nemohla ujít pozornosti ani mladého pána ze dvora. Tyto růžky, jeden každý byl chráněn ze dvou stran, s jedné železniční navážkou a s druhé jak byla navezena silnice, když se postavila trat'. Lidka si vyšla na nějakou tu luskou a Jeník to zpozoroval, byl doma, bylo nedělní ráno, skřiváci si vysoko v oblacích radostně prozpěvovali, jako by si byli vědomi toho, že jest neděle. Proto přikopem, kdo byla pěšina, která spojovala obyvatele, vechtrovny se silnicí, byla vždy v pořádku. Když došel tak do půli slyšel jako by Lidka vykřikla, dal se do běhu ačkoliv nikdy neměl ve zvyku přebíhat trat' mezi silnicí a vechtrovnou, tentokrát zapomněl a jak vyběhl na trat' uviděl . .

A proto bylo zle.

Kde se vzal, tu se vzal mladý pan adjunkt a nemohl odolet, když viděl jak Lidka vykusuje s bílými zoubky hrášek z lusků a ne jen že štípnul rozmilé děvčátko do bradičky, ale i schvátíl do náruče právě v tom okamžiku jak Jeník vyběhl na trat'.

Jo, to jsou okamžiky, kde žádná protekce již nepomáhá, v takových okamžicích si to chasníci již pospravují sami. Co je platný nějaký — papa — nebo dvoubradičková — mama — když zde je chasník, který si nijak neváží protekčního šviháčka. Dobře ještě že mladý pán, jako vždy,

měl při sobě jeho špacírku, alespoň ochutnal jak správně chutná upřímný výprask hůlčičkou-rákoskou. Hůlčička dosloužila, byly z ní jen nějaké nepěkného vzhledu tříště. Na tohle mladý pán jistě nezapomněl ještě dnes, těší-li se ještě lidskému životu.

No, pak bylo slyšet jen: "raubíři... kriminál..."

Tak mladý pán vrazil na četnickou stanici, která byla ob dům od panského dvora tak, že si mladý pán ani nemusel zajít.

Starý velitel četnické stanice právě četl Nedělní Politiku, která mu však z ruky vypadla, když mladý pan adjunkt vpadl dovnitř.

Adjunkt bez velikého pobízení začal, které pak uši by postačily zachytit všeho, tedy ani ne uši velitele četnické stanice.

Když mladému pánovi docházel dech, tak se začínalo jasnit v hlavě pana velitele a správně jasnit a z toho byl též správný úsudek, že mladý pán dostal zapláceno hotovými a o ty se těžko s kýmkoliv dělit.

"Tak dobře, pane adjunkt, sepišeme protokol, všechno jak se to zběhlo, jak vás ten vechtrů přepadl na silnici a docela bezdůvodu že. Tak to napíšeme, vy to pěkně odpřísáhnete, protokol podepíšete a já podám zprávu výše, to už je tak úřední cesta, já tady nejsem soudcem."

Pan adjunkt se začínal ošívát. "Jaký pak protokol, moje slovo přece je více nežli slovo toho vechtrovic roubíře, jen tam pošlete některého četníka a hned nebo..."

Jak nepatrné to slovíčko "nebo", ale se starým velitelem četnické stanice to hnulo, jako by dlouhým šídlem do živého vrazil. Starý četnický partikus chtěl vybuchnout, ale že již dávno se naučil opanovávat sebe, opanoval se i nyní. Nezáleželo pranic na tom co tady ten domýšlivý mladý pan adjunkt povídal, jak mluvil, velitel rozuměl docela jinak a věděl na jisto, že správně.

Rázně vstal a zatloukl na vedlejší dvéře: "Václave, dou sem!" Tím Václavem byl mladý četník, který

vždy jeden nebo druhý byl, musel býti pohotově v pádu potřeby. Na Václavovi bylo znáti že asi podřimoval, ale byl u svého velitele v okamžiku.

"Tak Václave, jdou tam k sadařům u silnice a zavedou protokol s tou jejich holkou, tady pan adjunkt má nějakou stížnost a tak dříve nežli sepišeme hlášení chci vědět co a jak, aby jsme ze shora nedostali pořádný noš."

Nyní se teprve Václav ohlédl po mladému pánu, který skutečně skýtal žalostný pohled, jen tak, že se udržel, aby se nerozesmál. Když vyšel ze dveří, starý na něho přísně křikl: "A vyšetřejí to pořádně!" Vyšel však ihned na chodbu a kamarádkým hlasem domlouval Václavovi: "No, tak jdou, ale neúředně, jen tak jako na špacír, chci vědět jen, jestli do poslední kapky do všeho správně viděl a vrátějí se a nezapomenou nějakou tu hrušku donést, všiml jsem si, že jím tam pěkně žloutnou a zrovna nad budou."

Když se vrátil zpět, docela s přátelským gestem se obrátil na mladého pána: "Upravějí se mladý pane, přece takhle nemůžou na ulici." Měl pravdu, několik šeredných šlehů přes tvář začínalo hráti všemi barvami a tu i tam se ukazovala kapka zasychající krve.

Mladý pán měl v mysli docela něco jiného a snad ani přátelské rady neslyšel. "Proč do toho plést tu holku?"

"No, lépe mítí nějakého očitého svědka, to vždy pomáhá." Starý praktika nemohl nijak zapomenouti toho slůvka, výhružného slůvka — "nebo" — a proto si s mladým pánem hrál jako koťátko s myškou.

"Čeho toho všeho jest zapotřebí? Roubíře sebrat a ukázat mu, zač je toho loket!"

"To se též stane, jen co ta holka podepíše protokol, podáme hlášení a..."

"To všechno jest zbytečné protahování!"

"Podívejte se, mladý pane, u vás ve dvoře máte své předpisy a dle těch musíte jít, že ano? No, a tak právě i já mám tady své, co a jak musí se stát na prvním místě, já bych se nemohl plést do vašeho hospodářství a tak vy, mladý pane, nemůžete předpisovat zde, jaké mám nařízení!"

V rohu světnice, velice skromě zařízené, stálo malé umývadlo, na mrňavém vedlejší stolec stál pořádný džbán s vodou. Nyní se mladý pán uvědomil dříve navržené a to dobré rady aby se dříve upravil, tedy pokročil až k umývadlu a zahleděl se do kouska zrcádka, jak tam bylo upevněno, ne právě jasné, ale ukázalo žalostně upřímně, jak mladý pán vyhlíží. Ulekl se sám sebe. Večer měl být na nějakém večírku, tam se chtěl opět jednou blíknout, ale takhle?

Starý, ve svém úřadě již sběhlý četník, se též zvedl a přátelsky poklepal mladému pánu na rameno: "Tak jen se pěkně uprav, no, ta znaménka asi vezmou několik dní nežli se vytratí, ale zapomenou, mladý pane, na vše, tak z toho vyjdou nejhlacnější. Kdyby za ta dlouhá léta co tady jsem, měli jsme vždy zatýkat každého chasníka, který vyplatil druhého, až nedal pokoj jeho děvčeti, no, to by nás muselo být více a na konec přece jen to jde k soudu a ten náš pan sudí, se neptá, kdo je ten, nebo onen, on vždycky je tak při těch děvčatech a mezi námi, mladý pane, tam k němu asi žádná protekce nedochází." Starý partikus domlouval upřímně jako pravý táta.

Mladý pán sebou šeredně škubl, hladká slova, snad i dobrá řeč, ale dopadala zle, velice zle, on a nyní před tím vechtrovic raubířem.

Všiml se toho starý četník: "Věřejí mi, mladý pane, věřejí jestli ne, tedy musíte přijít, až Václav bude zpátky s protokolem pak i Vy musíte, to bych rád připomenul, pravdivě nadiktovat i váš protokol a ovšem pak bude na panu soudci jak tomu bude rozumět on."

Mladý pán jak se snažil očistit zacyhající kapky krve jen usykával bo-

lestí a bylo znáti jak jízvy duří, stávají se zřetelnějšími. Zítřka ráno musí se hlásit milostpanu správci a takto? Tím jako by z něho spadla všechna pýcha, jak by se v mžiku stával jiným mužem, zralejším mužem. První hněv a nezkrotná zášť ustupovala a bylo i znáti, že je v jádru mnohem lepší, nežli jak jej lidi odhadují. Snad tato lekce, bude mu i někdy dobrá, v jeho dalším životě.

Starému četníkovi snad již i začínalo být líto mladého pána, snad i on zapomínal toho nešťastného slůvka a výhrůžného: "nebo". Již uměl chodit ve všem a proto dával další radu zuboženému adjunktovi a té se do slova mladý pán přidržel. "Jdou domů, mladý pane, sem již chodit nemusejí, leda by rozhodně chtěli, abych učinil hlášení, ale to víš mám za rozumnějšího a vim určitě, že toho neučiníte a zítřka se panu správci hlásit nemusíte, až přijde Václav, pošlu pro doktora, vy rozhodně máte nakažlivou nemoc, nikdo vás takhle neuvidí a vy se nikomu zbytečně neukazujete a za týden bude zase dobře, ale na ty holky pozor, oni ti chasníci jsou někdy velice hrkokrevnými." Při tom zůstalo. Mladý pán se kradl do svého pokojíčku ve dvoře, přidržuje si kapesníkem rozboleštněné tváře a můžeme říci, že se dostal do svého útulku, aniž by kdo jej zpozoroval.

Václav přišel, donesl plný sáček dobrých hrušek, s Lidkou ani s Jeníkem vůbec nemluvil, jen sadař se ženou mu tak nakousli trochu, co od těch dvou mladých bláznů slyšeli. Starý velitel četnické stráže byl rád, protože mu to vyšlo jak hádal. Vyšlo to dost dobře i mladému adjunktovi.

Strážmistr poslal Václava pro doktora, snad ani ne proto aby ošetřil adjunktové podlitiny, jako aby to zařídil s doktorem tak, aby to mladému ze dvora vyšlo.

"No, pane doktore, snad to tak půjde, zajděte tam k tomu mladému, který právě dostal na pamětnou, co může se a co nemůže, on sice tady vykládal, že ten vechtrovic jej napadl s nebezpečnou zbraní, ale vždyť to

byla jeho vlastní hůlčička, dojdou tam, pane doktore, na dvoře se dá cedulička, že jest tam nakažlivá nemoc a tak předpokládám, že za týden ta nemoc bude pryč a mladý pán bude pro celý život rozumější. To holt někdo se musí učit tvrdším způsobem jíti životem a adjunkt jest jedním z těch."

Tak se též stalo. No, lékař ošetřil i naduté podlitiny, na dveřích se ukázala cedulička, že uvnitř jest nakažlivá nemoc, aby mladý pán nemusel odhýbat návštěvy a za týden se prvně ukázal.

Jak to lidé přijmuli? Všelijak. Stará Procházková již o tom vykládala dle svého: "Jo, ženský, to byla zlá asi nemoc, to já znám, když jsem byla ještě malá holka tak se k nám dostaly nešťovice a když jsme prvně mohli vyjít právě tak, právě tak to vypadalo, každý od nás byl takový strakatý." Ne však každý byl tak neinformován a ten kdo znal pravdu, věděl jinak. Neutajilo se to tak, jak strážmistr doufal a děvčata jistě měla od té doby pokoj, již nelákala žádná braděnka, sebe svůdnějšího děvčete.

Jeník dostal za vyučenou a tím ovšem byl s jejich mistrem hotov, ten nezaměstnával ani za sebe mizernější plat učedníky, kteří právě dostali výučný list.

Na Kladně již byla dílna, která nesla hrdé jméno: "Továrna rolnických strojů". Pod tím však ne tak honosivě stálo již též, že se zde opravují všechny hospodářské stroje k úplné spokojenosti. Tam si došel Jeník jako vyučený chasník řemesla strojnického. Byl moudrým a věděl, že vlastně není ničím. To co odkoukal, to dokáže každý za čtrnáct dní, ale tak se mladé síly tehdy beztréstně využívaly.

"Pan továrník" obracel Jeníkův výučný list, s potměšilým úsměvem: "Známe to tady, již dlouho a dobře, ten váš mistr tam u vás má továrnu na učedníky. Víte sám, že máte příliš daleko k tomu, abyste se mohl

zvátí vyučeným strojníkem, že ano? Jste rozumným jistě natolik."

Jeník byl si toho vědom do posledního puntíku.

"No, zkusit se to může. Musíte však též ale vědět stále, že nyní se teprve začínáte učit a tedy co se platů týče, veliký nebude, ale zdáte se býti šikovným mladíkem a když vám to jen trochu půjde od ruky, bude i ten plat větší. Aby jste snad nemyslel, že vás chci též využítovat, pojedme k některému stroji a jsem hodně jist, že jste v celém vašem učení podobného stroje ve vaší dílně ani neviděli." I to bylo pravda.

Jeník však v dílně dlouho nepobyl.

Byl tam dělník starší již, který již se mohl strojníkem zvat a za nedlouho na to, co Jeník se začínal doučovat strojnickému řemeslu se zmínil o tom již po několikrát, že jej jeho bratr stále zve do Ameriky. Mluvil se o tom, mluvilo, až to bylo hotovou věcí, že dělník do Ameriky pojede. Tam prý jsou jiné platy a zruční řemeslníci jsou stále hledáni.

Každý hoch, který jest náruživým čtenářem, stále sní o dalekých zemích, stále jen o tom o čem četl. Nebylo hocha druhého, který by se mohl pochlubit, že by kdy četl více nežli Jeník, již ta samota tam k tomu přímo vedla, nebylo vždy druhých dětí ku hrám, tak se hledalo útočiště v knížkách. Nyní ta denní rozprava dělníka, kterému byl k ruce, který stále jen vábívě kreslil Ameriku, jak se toho dozvídal z bratrových dopisů.

Tak se stalo.

"Proč bys musel jezdit do Ameriky k cizím lidem, když mi tam máme svého strýce." Tak promluvil jednoho večera vechtr, když Jenda začal, že by snad mohl s tím dělníkem do Ameriky. "Jo, ten člověk zná svou věc, má řemeslo, ale nyní ty víš více nežli dříve, že máš stále daleko k tomu abys strojníkem byl."

Celá vechtrovna se přeházela, že prý tam musí býti někde dopis od strejdy z Ameriky, no, už je tomu dávno co se psalo. Nenašel se dopis, nenašla se adresa. "Eh, co, druhý

středě co zůstává v Tachlovicích jistě na bratra adresu má, v neděli tam dojdem."

Došli a adresu obdrželi. Nyní bylo na Jendovi aby psal.

Stalo se docela všední věc, něco co se opakovalo statisíkrát, milionkrát, strýc napsal: "I jen ať hoch přijede, práce tady pro každého a tady teprve se vždy ukazuje k čemu kdo je."

Proto v Americe jsou národnostní ostrůvky, ale též i takové menší ostrůvky, kde byli lidé z toho nebo onoho kraje, jeden pomáhal druhému. Čím byl chudší kraj, tím větší vystěhovalectví. Jeník od Kladna, kde byla větší příležitost ku práci, již nemohl najít větší vystěhovalecké skupiny, z tohoto kladenského a tudíž i pražského kraje, kde byla lepší příležitost dostat práci a i poměrně lépe placenou, nežli tomu byla na příklad na českém jihu, Chudý český jih, bez velikého průmyslu a tudíž bez obživy.

Žádná válka si nevyžádala tolik slz jako vystěhovalectví. Děti odcházely od rodičů a vědělo se, že již asi nikdy jeden druhého v životě neuhlídá. Opět mnoho těch, co se vystěhovali, si tak poplakali touhou po domově, po kraji, kde prožili své mládí. Nebylo, nemohlo býti ani jinak u vechtrů, ani to nebylo tak snadné Jendovi jedinému dítěti svolení dáti a pak i mu pomáhati. Jím bylo silnou útěchou, že se domnívali, že ten jejich hoch se vrátí a taková cesta na zkušenou, mu jistě bude dobrá.

Byla zde však silnější páska, která bránila k této cestě, která pak určuje celý příštího života běh. Ta dívčina a dolíčky ve tvářích, ta od sadařů.

Jeník a Lidka, kamarádi od dob, co jejich pamět sahá. Kamarádství? Ba, více již, nežli pouhé kamarádství. Jejich dětské kamarádství se změnilo v něco mnohem silnějšího, přítulnějšího ve stejný čas, ve stejný den. Stalo se to tu noc, po tom dni, co mladý pan adjunkt dostal za vyučenou. Tu noc nežli usnula Lidka u sadařů a Jeník u vechtrů, kde se oba převraceli, ale stále se vraceli k tomu, co se toho dne zběhlo, a na obou místech vzešlo

veliké poznání, sladké poznání, kdy se vědomí upřímného kamarádství měnilo v náklonnost lásky.

Jaké to těžké loučení asi nastane?

Sadařka však prvně v životě jak by se lidově řeklo, kousla do pravého: "No, no, vždyť ani Amerika není ze světa a když tam trefí Jenda, bude tam trefit i Lidka."

Sadař chtěl též ukázat, že jest tu a dodal opat toho: "Když Jenda najde cestu do Ameriky tak ji též najde z Ameriky." Pak se snažil usmát, smíchem, který však není smíchem, spíše povzdechem: "No, pak alespoň poznáte, jak rádi se máte!"

Byl zde však někdo, který kdyby jen šeptnul: "Jeníku nedělej to," bylo by se tak stalo. Ačkoliv Jenda vyrostl zde na vechtrovně, tudíž na samotě, byl docela správným klukem a vždy byl přístupný nějakém uličnictví, jinak jaký by to byl kluk. Již od dob, kdy Liduška sotva dokázala říkat: "Nedělej to, nedělej!" a později dodávala již zřetelněji: "Jendo, to nedělej." Zvláštní, jaký rozhodný rozkaz to byl pro jinak dosti prudkého Jendu. Když táta nebo máma kloučka museli napomínat, nemělo to ani tolik času aby to proklouzlo druhým uche mven. Když však byla kolem Lidka, napomenula: "Jendo, to ne, to ne." stalo se tak vždy.

Zde na samotě toho ani nebylo tak často zapotřebí tak jako ve městě, kde ovšem již bylo mnoho jiných kamarádů a ne každý byl tichým kloučkem, zvláště kluci z císařského dvora, byli uličníci, nad kterými i ve škole učitelé kroutili hlavou a museli potřebovat i prutu ukazováčku, k utišení nezbednosti mnohých.

Tu často byla Lidka na místě: "Jendo, to se nesmí!" jaký vždy rozkaz a nikdy se nepřekročil. Vždyť spolu nadělali tisíce cest, od nich do města, do školy a v neděli do kostela, to se muselo, velebný pán, katecheta, učitel náboženství, který každou neděli sloužil mši svatou, vždy v pondělí ve škole zapisoval každého, kdo na "devátou" to je jak se říkalo této mši, se neúčastnil a dle toho dopadal vždy i

známka z náboženství. Starý nan farář v neděli sloužil mši "ranní" a kaplan. "velkou", ta se konala v 11. hodin ráno a té se účastnili většinou již z vůlelných vesnic lidé dospělí. Katecheta zavedl to i tak, že ihned po mši, odvedl ještě děti zpět do školy, kde odbýval exhortu, náboženské cvičení a tu často bylo zapotřebí Lidky aby napomínala "Jendo! Jendo!"

Později, když již školu Lidka vyšla a byla žádostivá i vidět jak to při ta-nečních zábavách chodí, opět ty společné cesty z vechtrovny do města a sadařka ani se nebála, věděla vždy, že jejich Lidka nikdy sama nepůjde a toho divocha z vechtrovny měla vždy za dobrého a spolehlivého průvodce jejich Lidky.

Již pěkná řádka roků tomu, co Jenda si naposled zaplakal až nyní a udržel by se býval i tuto chvíli, kdyby Lidka též, ale celou její postavičkou pláč otrásal a on kluk pevný též...

Ano, to přináší vystěhovalectví.

V ten čas Amerika vítala každého, kdo přijel, byl zdráv a měl chut' k práci. Tehdy nebylo zapotřebí čekat mnoho roků, na povolení k vystěhování, vymáhat a shánět mnoho affidavitů, vyhledávat všelijaké úřední povolení. Agenti vystěhovaleckých kanceláří se jen snažili aby každá lod' byla nabita vystěhovanci, vychvalovali zaslíbenou zem Ameriku i když velická většina jich o ní nevěděla ničeho, však nebyla jen tak zdarma ta písnička:

...nevěřte prolhaným agentům,
kteří za kus zlata, prodá
svého otce i matku...

Lodě den co den chrlily v amerických přístavech nové a nové přistěhovalce. Z new yorského přístavu ten čas jezdily denně zvláštní vystěhovalecké vlaky do Chicaga. V New Yorku na každého toho ustrašeného vystěhovalce čekal již agent přeplavních kancelářů s listinou těch, kdo mají přijeti, scháněli do houfů, všechny kteří neměli zůstat v New Yorku, aby je dopravili na vlak dále do vni-

trozemí, do Chicaga. Tisíce zůstali tam po celý život a tak se toto město stávalo městem velikým nejedné národnosti. Rostlo a roste do dnes i když již dávno pouze jen vystěhovalecké vlaky k Chicagu nemíří.

Ne však všichni zůstávali v Chicagu, mnozí museli dál k svým příbuzným, dál na západ, kde nesmírné prostory panenské půdy čekaly na pilné ruce a silná záda. První generace přistěhovalců zde nacházela hlavně práci, dřinu, dlouhé pracovní dny.

Bylo příliš mnoho těch, kteří uměli přistěhovalce využítkovati do nemožností. Mnohem lépe vždy bylo těm, kteří již zde měli někoho, který již držel ochrannou ruku a vypomohl, alespoň od toho nejtvrďšího.

Strýc po svém příchodu byl po nějaký čas v Chicagu, ale nevyrostl ve staré vlasti ve městě a proto když se naskytla příležitost si pomoci ke koušku své vlastní půdy v Michiganu, usídlil se tam. Nebyl to žádný veliký lán pole, jak agenti slibovali mu v Čechách, jako všem jiným, pro ty byla Amerikou takovou, jak jí mohli právě líčit. Měli snad i pravdu v tom, že tam na západě byli obrovské prázdné pozemky, ale přistěhovanci se nemohli orientovat, poznat tuto strašně velikou zem a pak oni toho mála čeho bylo v těch časech zapotřebí, do začátku nebylo.

Farmaření strejcovo bylo spíše zahradničení. Začínaly již se pěstovat jahody a pak hlavně okurky, rajská jablíčka a že strýc vyšel z rodu sadařů, hleděl si sadu, vysázel si pěkný sad a pěkně se vedlo, ale velice špatně tržilo. V té době velkoobchody, trusty, měly vše v rukách, to co se prodávalo za dobrou cenu ve městě, za to platily farmářům směšné ceny. Farmář který pěstoval pšenici, kukuřici, nebo zde na výrobu sladu a tudíž piva, kteří pěstovali ječmen, nemuseli prodat v jednom dnu, tak jako okurky, které přes noc přerůstaly, jablka, která musela se odvážet jak se ze stromů sčesala, takové lidé již byli více na pospas spojeným velkoobchodníkům, trustům. Vzdor tomu všemu, se

přece jen žilo a dělný lid, který se výhradně z Evropy stěhoval, nebyl zhýčkán.

Když se k strýci dostal Jenda, již bylo vše v dosti dobrém chodu a když se vše přirovnalo k poměrům ve staré vlasti, bylo zde přece jen lépe, když ne jinak, tak alespoň při vší té dřině bylo dost jídla a takového, jakého si nemohli ve staré vlasti dopřávat. Zde se nemuselo čekat až na neděli, aby byl kousek masa k svátečnímu obědu. Zde se vypěstovalo snadno prasátko, houf slepic, mléka též bylo více nežli dost, jen ty hotové, dolárky se špatně scháněly. Americké trusty v té době dbali toho, aby hlavně farmáři neměli hotových nazbyt.

No, pravda bylo vše jiné, tak mnohem jiné, nežli tam u nich ve vechtrovně a hlavně tam u té císařské silnice u sadařů. Práce musela však zahánět stesk, všechno by ušlo jen ten stesk po všem co ve vlasti zůstalo.

Nebyl sám kterému se stýskalo, tam u sadařů byla též dívčí bytůska, která v skrytu si i poplakala, za kamarádem a tak se psalo. Psaní již již šlo lépe nežli starým, pro které bylo velice obtížnou prací složit dopis a proto tak málo se psávalo.

Muselo přijít na to, co předpověděla sadařka: "Když do Ameriky trefí Jenda, snad tam bude trefit i Lídka." Tak u sadařů měli další těžké loučení, velice těžké a opět sadař těšil, že když se dá do Ameriky, že se dá přijet i z Ameriky.

Česko-americké noviny, kterých byli všichni přistěhovalci horlivými čtenáři, přinášivaly dobré rady a zvláště nově přijetým a pak něco nového čeho ve staré vlasti nebylo, že zde všechny české noviny, zavedly pěkné rubriky, kde čtenáři sami vypisovali, kde jaké poměry. Z toho se stejcovi nejlépe líbilo psaní ze západních států, kde se začínalo ve veliké míře pěstovat ovoce, více nežli zde v Michiganu. Jak mnoho si pomohli, když později všichni i mladá paní Lídka s Jendou se vypravili s těmi úsporami co strýc sehnal, to by bylo těžko

řící, snad by bylo lépe, kdyby zůstali kde byli, snad přece jen bylo lépe v Oregonu, kde si založili domovy a jak se zdálo pro vždy. Nebylo tomu tak.

Běžel čas a přišel i čípera kluk, s kterým Lídka podarovala jejího Jendu, dnes již napořád Johna, ten trochu odvedl myšlenky mladé maminky od stesku, ale bylo to těžší nežli na mnoha místech jiných, kde během doby stesku ubývalo a lidé přivykali, doby stesku ubývalo a lidé přivykali novým domovům a své nové vlasti. Tak však toho nebylo s Lídkou, u té čas neměnil stále nic, stesk stále bolel i když po čase se přihlásil druhý kluk. John cítil nesmírně s Lídkou, vždyť takové manželství jako bylo toto, jest skutečným spojením dvou pouze sobě oddaných lidí. Ačkoliv si nikdy neřekli, že se horoucně milují, jak tak tomu jest v románech. Kdyby každé manželství takové bylo, nebylo by při o tom, mají-li býti rozvody nebo ne.

Strýc i John měli trochu štěstí, ne snad takové o jaké se píše v románech, ale přece jen štěstí. Když přijeli na své nové sídliště byl tam na prodej takový úsek pozemku a nebyl drahý. Strýc, který již měl zkušenosti v sadařství ihned odhadl, že by zde byl výtečný sad, vezme to několik roků, ale když viděl okolní ovocné zahrady, viděl též ihned, že zde kraj pro sadaření jest. Byl z domova odchován vlastně co sadař na švestkách a zde se právě začínaly pěstovat, dal se do toho a vysázal pěknou zahradu švestiček. To však nebylo hlavní štěstí, to leželo v tom, že tam stát vyměřil cestu a jeho pozemky ležely ve vhodném místě a když tam vyrůstalo nové městečko, jeho pozemek stoupl v ceně. Nebylo to nic divného pro toho kdo Ameriku jen trochu znal. Byly to pozemky, které za mnoho nestály, byly však dobrým místem pro obydlí a tak mu to přineslo tolik, co dal za pozemek celý, že v tom měl i John trochu podílu, pomohlo to i jemu, žádné pohádkové štěstí, ale stačilo to na to, aby to učinilo člověka šťastného.

Nechalo by se žít, kdyby nebylo toho zžíravého stesku a přes ten se Lidka nemohla přenést a pro Johna, který tolik si o své drobné ženě myslel, bylo vše tím bolestnějším.

Chlácholil ženu: "Lidko, ještě nějaký rok, jen co seženeme více peněz, přijít zpátky s prázdnou do Čech? No, vid', ani ty bys nechtěla?" Lidka i skrz slzy musela přisvědčit, že tedy bude trpělivější. Těžko však poroučet něčemu neznámému, co jest uvnitř a tíží a z mysle se nijak nechce hnouti vzpomínka tam na tu císařskou silnici, aleje stromů a jejich zahradu švestkových stromů a pak kdyby zde byla jejich maminka, pak by se dalo žítí spokojeněji.

Podivno, teta která již dávno zvykla této nové vlasti, která zde již vychovala své syny a dočkala se i toho, že již jest po páté babičkou, když se zájmem naslouchala steskům své drobné neteře, jako by se i jí vracel stesk a tak když denně naslouchala, jak tam u nich asi již těž jabloně kvetou, jak tam již asi jsou žně, již u nich asi začínají vařit povidla, nebo sušit švestky, jak tam u nich tuto neděli jest posvícení, zatoužila též, že by přece bylo dobře na stará kolena se vrátit.

Strýc s tetou nebyli právě ještě starými lidmi, strýc se ženil jak měl odbytou vojnu a když sestra jeho ženy si chválila Ameriku, na žádost ženy se do zaslíbené země vypravil. Nelitoval i když se mu zdálo někdy, že by ve staré vlasti ty pracovní dny nebyly tak dlouhé jako zde v Americe a zvláště když začínal na svém. Jinak žili docela spokojeně, nikdy je nepotkalo nic nemilého a měli též dva syny, ale oba dávali přednost žití ve městě tudíž v Chicagu, nežli se plahočit na svém a nechávat se okrádat překupníky a lidmi, kteří zastupovali nakladárny okurek nebo rajských jablíček.

Starší syn během svého pobytu v Chicagu se dopracoval dosti dobrého místa v továrně na hospodářské stroje, druhý syn, který byl slabším tělesně, ale tím čipernější a mnohem živěj-

ší, byl rozeným obchodníkem a též se se ženou, která byla rozena v Chicagu, již se do obchodu pustil. Žili v české čtvrti a mezi českými lidmi měli jistě své zákazníky.

V té době se začínali probouzet dělníci, zakládali a snažili se upevňovat svých dělnických unii, ovšem že hlavní a jedinou jejich zbraní byly stávky, jak jinak se dělníci mohli domoci lepších poměrů, větší mzdy a lepších pracovních hodin?

Zaměstnavatelé v té době měli vesměs na své straně policii i druhé úřady a když ani to nestačilo, najednávali si ještě svých vlastních lidí-rváčů, kteří surově vždy zasahovali do stávek a zastrášovali dělníky. V této továrně již bylo několik takových stávek. Proto i Frank, jak se jmenoval starší syn Jendova strýce, přestával mít rád práci v továrně i když by si byl jinak nenaříkal. Když po několika letech otec z Oregonu psal, jak tam pokračuje a že se mu zdá, že si přece jen trochu pomáhají, že se nemusí bát ani stávek, ani těch stávkokazů-rváčů, vyjel si Frank za otcem, aby sám uviděl.

Jeho otec si ani tak nepomáhal ze svého vlastního sadařství, jako si pomáhal tím, právě jako prvně když založil další sad a naskytla se mu dobrá příležitost za dosti slušný obnos prodati mladý sad s dobrým výdělkem. Uchytil se toho a tak rok co rok hleděl zakoupit nějaký pozemek a vysázel jej stromy, stále měl nejraději švestky i když tu bylo hodně druhých ovocných stromů a hlavně jabloní. Nenechalo se, nemohlo se mluvit o nějakém velikém bohatství, ale bylo to přece jen dosti slušné, rozhodně lepší nežli kdyby v kterékoliv továrně musel pracovat za mzdu, jakou tehdy dělníci dostávali.

Frank byl spokojen s tím co viděl, nějaký dolar již ušetřen byl a tak se již do práce v továrně nevrátil, ale vyprodal vše, protože by bylo daleko vše převážet do vzdáleného Oregonu a začal s otcem. Tak již zde byli tři sadaři a dobře se snášeli a taktéž ženy si navykly, že byly pospolu den-

ně. U Franka byla v rodině dvě děvčata, obě již docházela do školy, měla do školy poměrně malý kousek cesty a byla to přece jen již tak zvaná městská škola, na rozdíl od těch, co byly po venkově, kam docházely děti každého věku a bylo tomu napořád tak, že do takové jednotřídky chodilo pouze několik dětí ale do různých již ročníků, tak že většinou jen děvčata se věnovala učitelského povolání. Učitelka měla na starosti pouze několik dětí, ale právě tolik různých ročníků. Veřejná škola, anglicky 'public school' měla vždy osm tříd mimo těch nejmenších, které docházely do školy aby si trochu navykly na školní kázeň a školní ovzduší. Městské školy již na tom byly lépe jak pro děti tak i pro učitele, kteří se nemuseli současně věnovat žákům různých věků a tudíž různých ročníků.

I zde měli všichni plné ruce práce a po celý rok, ne jen když ovoce dozrávalo.

Jenda již viděl, že jeho drobná žena nikdy si nepřestane stýskat, trápila se, ale přece jen trpělivě čekala na slib jak od strýce a tety tak i od svého muže, jen co se trochu peněz sežene, že se pojedje zpátky do Čech, to jí přece jen utěšovalo.

To nebyl pouze stesk po staré vlasti, aniž by si toho její dušička uvědomovala, byl to stesk, že mládí jest to tam, že se již nevrátí. Nestýskalo se jí pouze proto, že byla z domova, od maminky, nemohla si zvyknouti tomu, že již neběhají s Jendou do města, že se spolu neškádlí, že se nechodí koukat na malé zajičky pod mezí, že nepozorují s Jendou, jak se koroptvičky pod mezí dostávají z vajíček a jak že sotva se jím to povedlo, již běhají jako rtut', a když se s Jendou přiblížila jejich máma chudák křídelko táhla a zle byla na tom. Nepozorují, již křivánčí hnízdečko v kopci husté trávy, kde se písklata hlásí k světu.

Mládí jest to tam a že jejich mládí bylo takové šťastné vzdor tomu, že nevyrostli ani na malé vesničce, kde již vždy byl houf druhých dětí, ale na samotě, přece si udělali to mládí krás-

né. Ne, již nikdy se to bezstarostné mládí nevrátí. Jest to stesk spojený i s tím, že jsme od maminky, že jsme stále jaksi v cizině i když ta cizina jest štědrější, nemůže zahnat stesk po tom, co se opustilo. Příkopy kolem tratě, příkopy kolem císařské silnice neschází s mysli. Nepřekonatelný stesk, který vede až k chorobě, sama sobě nemůže pomoci i když uznává, že mají všichni kolem ní pravdu, že se musí přemoci, že musí uvyknouti. Jen ta těšínská jablíčka "... až bude trochu více peněz pak ..."

Čas utíkal, hoši již chodili po několik roků do školy a měli zde právě tak radostné mládí, třebaže že hodně odlišné, jako jejich rodiče tam u tratě a kolem císařské silnice. Byli zde mezi více dětmi a když o školní přestávce se vyhrnuli, aby se proběhli kolem školy co tu bylo výskotu.

Hoši začínali hrát, jinak tomu ani nemohlo býti, ponejvíce národní americkou hru "baseball". Hráli to s klukovskou vervou a hráli dobře. Někdy, když nebylo ku hře dost hochů i děvčata zaskočila a nejedna ta divčina se vyrovnala některému klukovi.

Vše šlo dobře, vše se jakž takž dařilo, jen ta maminka, nemohla i když si sama namlouvala, že si počíná dětinsky, nemohla si pomoci, již to nebyla ta veselá ženská bytůstka s dolíčky ve tvářích a tak se jednoho dne Jenda, dnes tudíž John, rozhodl rázně. "Jest v Čechách živo více lidí a obejdou se bez Ameriky, musíme i my se bez ní obejít!"

Uznal to strýc i teta a že sami již podléhali vlivu jak Lidka stále o jejich kraji mluvila i oni se rozhodli. Uspořádali si své. Syn převzal hodně toho, co zde otec vlastnil a ovšem, že otec se vyrovnával se synem co se peněz týkalo vždy za mnohem méně, nežli co by po případě mohl stržít od cizího, ale byl to syn, nezáleželo na nějakém extra dolaru. Zbylo přece pěkných pár dolarů a i Jendovi zbývalo. Ani se nezdálo a oni již si uvědomovali, že v té Americe byli bez malička sedmnáct roků. Sedmnáct roků stesk u Lidky.

Z domova, ze staré vlasti od toho nesráželi jak by mohli, naopak, byli stejného náhledu jako Jenda. "... živo tu mnoho jiných, proč i vy byste nemohli živi býti?"

Tak smýšleli staří, jak dědeček s babičkou, tak rodiče, ale toho nechávali jejich dva kluci, hoši již přece jen téměř dospělí patnáct a třináct roků, proč oni se mají stěhovat tady z toho krásného kraje. Nemohli chápat a nemohli ani rodiče rozumět, když se snažili vysvětlit vše. Nedařilo se to, jak by mohlo, vždyť oni se zde narodili, sem patří, jest to jejich zem, jejich domov. Ovšem, že den co den slyšeli o té zemi, z které jejich maminka s tatínkem přišli a že tam jest dědeček s babičkou.

"Tady máme stále zahradu česání ovoce, právě totéž má dědeček tam u nás, jaký rozdíl zde se mluví více anglicky, tam ovšem budete muset na každého jen po česku, to vám nebude dělat žádného rozdílu. Já vím, že patříte sem, my jsme také patřili tam a přece, a pak vyrostete do let až budete vidět, že patříte sem, vždycky se budete moci vrátit." Otec mluvil se syny jako s dospělými, vždyť jimi již byli.

Tak se vrátili. Rodiče se syny.

Trny vystěhovalectví a přistěhovalectví, zde byly trny již i v druhé generaci.

Ve vechtrovně, u sadařů, opět potěšení, kdo divit by se chtěl? Tu i tam jediné dítě v rodině a nyní po letech opět doma a co na víc s dvěma již statnými Amerikány. Ovšem to všechno nedávalo živobytí i tu se muselo znovu začínat.

Ačkoliv se jím každému zdálo, že opravdu se z Ameriky vracejí skoro s prázdnem, nebylo tomu tak. Tehdy za jeden dolar bylo bez mála 5 korun a i ta korunka byla dobrou mincí.

Skoro všichni zůstali při sadažení. Strýc z Ameriky okem znalce uznal, že sadař zdejší založil pěknou švestkovou zahradu, ovšem jemu se zdála

malá, ale musel si zvykat opět na české poměry a hlavně na ty české rozměry, které se nemohly měřit s americkými.

Nejlépe se to charakterisovalo, když pevně přijížděl vlak s hochy Amerikány jeden na druhého volal: "Look, Bob, takovej maličkej trejnek." Jejich táta ihned pochopil co to znamená, bude pro hochy zde všechno takové maličko, jako ten trejnek, ovšem domácí si museli zvykat i si nechal vysvětlit některou tu česko-americkou větu a zde třebaš pouze jen to slůvko "trejnek". Proto se táta nad tím pozastavil, pro něho byl vždycky ten udýchaný parní stroj co táhl vozíky rudou naložené za něco ohromného a zde se hoši dívají "maličkej trejnek".

Právě tak později, když jejich dědeček sadař, rovnal hromádky ovoce kolem stavení, na pěkně nastlanou slámu. U nich tam v Oregonu se to házelo na fůry a odvaželo do města na nádraží plné železniční vozy. Všechno maličké, všechno jiné zde pro ty nejmladší Amerikány.

Bylo usneseno, že mladý si založí hokynářství kde hlavně bude ovoce když bude jeho sezona a on starý sadař již zde zbude u jeho aleji a u jeho švestkové zahrádky.

U strýce ještě byla snaha sázet a sázet. Tedy se do toho pustil, no, na poprvé se mu to mnoho nepovedlo. Trochu zapomněl, že v Čechách jest málo míst, kde se pod nějakým centimetrem úrodné půdy již se naráží na kámen, jak kde, na pískovec, opuku a zde kolem vesměs na břidlici, ne žádná břidlice zázračná z které by se dalo cos' vyrábět, jen taková břidlice naprosto budiž k ničemu. Když prvně na nově zakoupeném pozemku chtěl vykopat na zimu jámy, aby na jaře byl hotov vysazovat, zadrbl se za ušima, do té jamky se přece nedá vysadit pořádný švestkový stromek. Nevzdával se však, nechal vykopat pořádné jámy, tak že každá vzala fůru opět jí zpět vyplnit. Byla to dřina i když si na to přijednal, přece jen statně břidlicí lámal a opět úrodnou

prstí navážel. Vzpomínal si, že takových dvě stě jam pro stromky tam u nich v Oregonu udělal za dva dny pomocí zvláštního pluhu a pořádných pár mul. Zde se s tím mořili několik týdnů.

Mladý, ten od vechtrů, jak lidé stále říkali, si tedy zařizoval trochu již modernější hokynářství a hlavně tedy se hleděli spoléhat na ovoce v sezóně. Strýc, který již měl příliš v krvi sadařství, zařizoval si sad. Nyní zde zbývali hoši. Třináctiletý Bob a patnáctiletý Jim. Pravda tak právě nebyli křtěni, ale tak je každý znal a zde v Čechách kde byla ta jména dosti neznámá jim zůstala, musela.

Ačkoliv v Čechách čtrnáctiletí hoši nejčastěji již chodí do učení, ale tak tomu není v Americe, kde se nejčastěji chodí do školy až do osmnácti.

Řídící učitel ve městě jim poradil, aby hochy začali posílat do školy. Snad to byla chyba. Osnova českých škol jest a byla příliš odlišná od osnovy škol amerických. Byly předměty, že byly hochům docela cizí. Čeština, tím těžším byl sloh, něco zvláštního pro ně bylo hodina náboženství a právě tak pro ně bylo cizí rýsování i obyčejné kreslení, bylo nad jejich zkušenost z amerických škol. I zeměpis a dějepis byl zcela něco jiného, ukázalo se, že vlastně celé učení, bylo něčím jiným.

Snad by bývalo lépe, kdyby hoši šli na nějaké řemeslo, učitel však radil vytrvat ve škole. Řeč by jim byla ani nevadila, i když přece jen se museli učit slovům jaká se potřebují ve škole, spisovné řeči, by se dalo říci. A co hoši, když viděli, že není vyhnutí, tedy co se musí, to se musí a začali chodit do stejného ročníku měst'anské školy.

Tam též se prvně poznali se Šantalou od Boudařů, ne jen poznali, ale stali se z nich nerozluční kamarádi zvláště že strýc se lopotil na poli v tu stranu, u cesty, která vedla k Boudařovcům. Šantalovi opravdu hoši — Amerikáni — imponovali, bylo to něco zvláštního, jemu houby vodilo, že ve škole jen naslouchali a divili se vše-

mu tomu, co nevěděli, jemu se zdálo něčím zvláštním, jak by ne, přišli z Ameriky, žili mezi Indiány a snad i s nimi honili bůvoly.

Chudičké pole, které strýc zakoupil, bylo mnohem větší, nežli strýc zamýšlel vysázet sadem a tak tam zbyla taková pastvina, jak pro husy, tak tu a tam i pro nějaké to kůzle. Tam bylo právě místo, kde hoši již mohli si zakopat míč, kde zkoušeli své umění v kopané. To bylo docelo něco nového pro hochy Amerikány, a tak se stalo, že ukazovali druhým domácím hochům jejich hru, americkou hru a sice, jak tomu rozhodně jinak nemohlo být, "baseball".

Domácím hochům, se to zdála podivná hra, ale byli to Amerikáni, kteří stále do hry nutili, pobízeli a vykládali jak se hraje a tak právě proto, že měli jakousi autoritu mezi hochy, kteří všichni již byli staršími a v neděli se zúčastnili hry i ti, kteří již byli učedníky. Zvláště dva hoši, kteří se ve městě zaučovali na kupce jak se lidově říkalo, jinak obchodní příručí, se o hru zajímali a byli nápomocní v tom, že hochům Amerikánům pomáhali mezi druhými kamarády vzbudit o hru zájem. Amerikáni, kteří v Americe se účastnili této hry denně, když počasí dovoľovalo, si donesli všechno co v Americe ku hře potřebovali, co však bylo pro hochy něco neobvyklého. Hlavně rukavice na chytání míče, potom pátky, kterým hoši říkali "bat", což po nich ovšem v zápětí opakovali i domácí hoši, vlastně každé slovo co oni užívali v jejich stále v česko amerikanštině. Hra se začínala líbit a toto pastviško husí se v neděli stávalo dostaveníčkem větších hochů a jak chodili kolem na procházku lidé, pozastavovali se a pozorovali hru docela odlišnou a novou domácím.

Byl ve městě mladý truhlářský tovaryš a ten si tak hru oblíbil, že hoši z Ameriky jej tolik naučili hru hrát, že musel vždy od té doby "Umpajrovat". (Rozhodovat)

Nejvášnivějším hráčem byl Karlíček Šantala. Ten by hrál ve dne v

noční, byl ne jen nejvášnivějším, ale i nejdovednějším, toho mu přiznávali beze všeho Američané. Proto též zastával jedno z nejzodpovědnějších míst ve hře, vždy byl "šortstápem", jemu tak snadno míč neproklouzl a byl i dobrým odpařovačem. Když již měli své dva "teamy" druží hoši nikdy nedovolili, aby Američané a on Šantala byli na stejném teamu, protože prý ty druží nemají žádnou příležitost také vyhrát.

Tak uběhl první rok hochům z Ameriky. Druhý rok již starší nechtěl do školy. "Já jsem moc starý mezi těmi druhými a pak ani tomu nerozumím, co tam učejí, jako ten kněz, já nevím o čem povídá, vždyť tomu nerozumím, jak pak mu můžu odpovídat, tak tam jen sedím."

Jejich matka docházela takřka denně k sadařům i k vechtrům, proto i hoši tam byli často. Tento stesk právě řekl Jim, starší hoch u sadařů. Sadařka honem nechápala, že by takový veliký hoch nerozuměl náboženství a ona se v hoších shlížela a měla je vždy za více nežli hochy bystré a chápavé. "Co pak jsi se ve škole neučil dobře náboženství."

Hoch se smál: "Kde pak, babičko, u nás se ve škole tomu neučíme."

"Jaký to tam máte pohanský školy? Neučit se náboženství. Tedy jste snad ani nechodili do kostela a snad ani jste se ve škole nemodlili."

"Nemodlili, babičko, ani jsme nechodili do kostela. Někteří kluci chodili do některého, u nás jich ve městě bylo pět a tak kluci v neděli do některého chodili, ale my jsme nechodili do žádného." Jim to vyprávěl jako by to bylo něco všedního a nemohl chápat, že pro jeho babičku, to bylo něco nemyslitelného, ve škole se nemodlit, do kostela nechodit.

Dalo to mladé matce hodně práce, aby to staré matce vysvětlila, ale nezdálo se, že by měla velikého úspěchu. Staré ženě se jen stále zdálo něco nevyvrátitelného, že když jeden Bůh, že musí býti pět rozdílných kostelů a to ještě žádný nebyl takový jako jest tady v Čechách.

Hoši přece jen dorůstali do let, kdy se začíná přemýšlet a oni denně naráželi na něco tak odlišného, nežli tomu bylo u nich v Oregonu.

Baseball se uchytil a hoši ovládali již dosti dobře všechna pravidla. Stalo se jednoho nedělního odpůldne, když byli v plné hře a když se zde zastavilo i několik studentů, kteří chtěli opět si na Nouzově zakopat "míčudu", byli svědky této hry již vloni a tak se zajímali, ovšem, že již věděli z dřívějšíka, jak se ta hra tady ujímá, že toho jsou vlni tam ti hoši Američané, kteří kamarády seznamují s touto americkou hrou. Pozorovali a i se vždy smáli, když některý hoch se rozehnal pálkou ale míč chybil. Tak došlo i na Šantalu, který též měl nějakou smůlu, ačkoliv vždy odpařoval dosti pravidelně, studenti se dali do smíchu. To dopálilo Šantalu. "Ono se to snadno směje, ale tak jděte vy, kteří se tak umíte pěkně smát, abych já se taky mohl smát vám."

No slovo dalo slovo a jeden student se rozehrál, aby chybil míč, když jej musí tam ten co hází hodit tak a tak a zrovna přes to prkýnko v zemi. Šantala byl hotov podat pátku kurážnému studentovi. Karlíček ale věděl, že nejlepším nadhazovačem je Jim a proto i když jej druží nenechali nadhazovat, protože přece jen nebyli ještě tak šikovnými, dovednými aby jim nadhazovaný míč mohli pořádně napálit, zavolał jej, aby nadhazoval, aby ti studenti viděli, jakými jsou nešiky. To ovšem bylo slovo trochu silné a oni studenti museli dokázat, že to jest dětská hračka nenapálit míč.

Pro hochy Američany nebylo nic těžkého rozumět české řeči, rozuměli vždy dobře česky a nyní co jsou již druhým rokem v Čechách chytají i slova těžší jakých se v obyčejné lidové mluvě nepoužívá, nebo velice zřídka.

Jim šel a byl připraven míč nadhodit. Student se připravil a to mu ještě "umpajr", tak to truhlářský tovaryš vysvětlil spravedlivě a poctivě, kdy musí míč uhodit a kdy nikoliv.

Ovšem, že když Jim nadhazoval, že bylo nezkušenému skoro nemožno míč odpálit. Když po třetí chybil "umpajr" máchnul rukou, že jest pryč a odbyt. Hoši se smáli a tak se vystřídali i ostatní pražští studentíci a též ani jeden míč neodpálil. To bylo něco pro Šantalu, smál se až nadskakoval. Co mohli studentí dělat jiného nežli uznat, že je v tom nějaký "trik" a tak se smáli též.

Aniž by si v zápalu této hry byli všimli, přišli dva starší již hoši a kdyby jim byl někdo věnoval pozornost, všiml by si jakým úsklebkem vše pozorovali. Studenti potom kladli nej-různější otázky. Jeden z nich, ten vytáhlejší, prohodil: "Naše měšťácká mládež se tu baví, ale přijít na schůzi, kde by slyšeli mnoho o militarismu, klerikalismu a vykořisťujícím kapitalismu, poučit se něco o Marxovi, to ovšem na tyhle mladé pány neplatí, to pro ně není, kde pak."

Studenti se chtěli více ptáti na tuto hru, když tato řeč je ovšem odvedla na jinou kolej. Jim se nechápavě, aniž by co řekl zadíval na Šantalu, ten, jak snad jen a pouze jen toho dovedl, procedil skrz zuby: "Socan". To bylo vše, tak to slyšel od dospělých a že znal i toho tady, tak se nerozmýšlel nijak, jak se vyjádřit.

Když i studenti však se ohlíželi po nějakém bližším vysvětlení, byl zde ten mladý tovaryš, který již více o tomto všem věděl: "To je Tonda z Kročehlav, socialista, on měl ráno ve městě schůzi a nesešlo se mu to (a tak tady nám to povídá.)"

Ten čas, jak to kdo chce vzít, se Kladno a kladenský kraj probouzel, jak hlásal tento vytáhlý mladík z Kročehlav podobně i mnoho jiných a měli socialisté, jak se z prvu jen říkalo, dosti úspěchů a vždy i po tom žádný kraj v Čechách nebyl takto ovládán socialisty, jako kraj kladenský. Později ovšem již se říkali sociální demokraté, protože byli zde proti nim druhé sociální strany, jako národní socialisté, které nehlásali mezinárodnost a pak i křesťanští sociálové, kteří stáli proti oběma, protože oni jedni z nich

nepodporovali jak socialisté říkali, klerikalismus.

Nepatrná příhoda celkem, ale hoši Amerikáni, kteří přece jen byli staršími, přemýšleli a hlavně, že to bylo opět něco nového. Doma se jim dostalo odpovědí všelijakých, protože jejich rodiče nebyli po mnoho roků doma a tak ani rodiče nemohli i kdyby si toho přáli, vysvětlit hochům, o co tu šlo. Ptali se tedy tam u železnice, jak u sadařů, tak i ve vechtrovně. Sadař byl se svým úsudkem brzo hotov: "Socani? Chť se dělit a nejvíc ty z nich nelínější."

Vechtr však již hochům o tom řekl více a též dle pravdy: "Jo, hoši, to je zle, oni páni si o dělnících moc nemyslí a tak se holt dělníci brání, no a co já bych se do toho plet, mám své tady, práce je k vydržení, když mám vše v pořádku jak má být, co bych si pálil prsty!"

Město samo, bylo rozděleno, nebylo nijak pod vlivem sociálních demokratů, vzdor tomu, že mnoho dělníků odtud hledalo zaměstnání jak v kladenských hutích, tak i v dolech, ale přece jen nebylo toto městečko odkázáno na práci v Kladně, bylo zde několik větších statkářů, císařský dvůr, nějaká ta úřednická rodina, od soudu, z městské radnice, berní úřad, četnická stanice a finanční stráž a tam vesměs se spíše stavěli proti socialistům, hlavně též proto, že se dopouštěli mnoha výstředností a bohužel jak pozdější běh událostí se vyvíjel, zůstalo tomu tak stále, ba ty výstřelky se stupňovaly, jak jim přibývalo moci.

To zde jen tak mimochodem, toto povídání není nijak psáno aby popisovalo, co a jak se během doby stalo, pouze jen tolik na vysvětlenou proč hoši Amerikáni, nemohli nijak si oblíbit kraj svých rodičů. Bylo to mnohem jiné nežli tam kde vyrostli ve svém mládí. Ne pouze jen to, ale bylo zde i cítit tu studentskou povýšenost, nad těmi jejich kamarády, které oni upřímní rádi a rozhodně nemohli činit žádného rozdílu, či ten hoch, nebo onen jest. V Americe jest

a bylo k tomu daleko, aby již se tak děti od malička učili kastovníctví.

Nyní již starší hoch měl hleděti se chopit nějaké práce. Nebylo to snadné, nijak nemohl tomu rozumět, že by měl jíti do některé dílny co učedník, tomu by až dal za pravdu, ale nijak nechápal, že by docela měl pracovat zdarma. Přece u nich doma také se hoši zaučovali, ale ihned první den byla nějaká mzda.

Doma jim to nemohli nijak vysvětlit tak, aby hoch stále jen nekroutil hlavou. Zadarmo dělat nebude u žádného. Marnost povídat, že se přitom bude učit, nepřesvědčilo to nijak.

Mladší hoch Bob, byl za rok právě tak na tom jako jeho starší bratr. Vypomáhali tu a tam na císařské silnici, když ovoce zrálo, pomáhali strejdovi, pomáhali i doma v hokynářském obchůdku, ale cítili stále, že tak tomu nemůže býti na dlouho.

Vysvobodil je strejda, druhý strejda v Americe, jak oni říkali, ale strýcem jim nebyl. Tento strýc psal, že se u nich v Americe hodně mění, že od doby, co jest president Roosevelt (tehdy presidentem), že již ti překupníci tak na ně snadno nemůžou, že on president tluče hodně přes prsty všechny trusty. Oni překupníci uměli držet spolu. Soudy však několika takovým napařili pořádné pokuty dle nového zákona, který chránil všechny druhé lidi před těmito trustovými vyřídudchy a tím se mnoho pomohlo těm, kteří museli co vypěstovali prodávat co nejdříve. Ovoce se nedalo držet na lepší časy, čekat na lepší ceny. Rozdíly v cenách jakou dostávali pěstitelé a lidé ve městech, kteří museli tyto nakupovat byly několika násobené. On sice ještě stále zůstal veliký rozdíl na příklad, co strýc obdržel za pěkná jablka v zahradě a za co se prodávaly třebas v Chicagu, ale lepšílo se to.

Hoši chtěli zpět do Ameriky. Nové slzy jejich matky. Hoši však nechápali když jim se zde pranic nelíbí, proč matka nechce zpátky, tam k nim do Oregonu, kde jest tak dobře. Bolest dvojnásobná pro matku, však ani

táta nebyl na tom mnohem lépe, snad ještě hůře, věděl dobře, že nemůže jejich matku vzít zpět, opakovalo by se a nyní snad ještě v horší míře, co předcházelo tomu, nežli se sám odhodlal zpátky do Čech. Nyní jest na něm loučiti se s hochy. Již viděl, že se nemělo nikdy stát aby odjížděli z prvního místa do Ameriky. Na jedné straně žena, které si tak vážil, že jest nemožno pomyslet aby kterýkoliv jiný muž si vážil více své ženy. Na druhé straně hoši a musel uznat, že mají právo na to, jak smýšlí o pobytu zde a proč by neměli býti tam, kde se zrodili a kde jest jejich pravý domov. Bolest a není léku a není východu. Bolest, kterou sebou nese každá vystěhovalecká generace na obou stranách, bolest u těch co zůstanou a bolest a stesk u těch co odjíždí, jim to jest dvojnásobně těžké.

Jediným kdo skákal radostí byl Boudařovic Šantala.

Proč on by měl mít radost?

Hoši jak jinak nemohlo ani býti, když on byl jim nejlepším kamarádem, též se mu se vším svěřovali, ovšem nerozuměl všemu tomu proč oni chtějí odtud. Jemu se zdálo vše zde přirozené, správné a že ani jinak nemůže býti. Doma mu řekla zkrátka: "To víš oni jsou z Ameriky a tam to jinak chodí." Co jinak a proč jinak. On jen měl nesmírnou radost, protože hoši stále jen jej ujišťovali že s nimi do Ameriky musí.

U Boudařů, když prvně s tím přišel jejich kluk, který byl z ještěřčích ocásků, si toho mnoho nevšímali. Jeho povídání o cestě se stávalo určitější, když hoši Amerikáni při jejich návštěvě u Boudařů, tvrdili určitě, že Karlíček s nimi pojede. Strýc z Ameriky psal již, že jen ať přijede, jen ať jej sebou vezmou, tady že se pro něho práce najde dost. Karlíček ani sám nevěřil i když mu hoši od strýce dopis ukazovali. Mnoho to ani nepomáhalo, protože byl psán anglicky. Měl však ukrutánskou radost, jak říkal a již se na cestu chystal. Ptal se i na to jestli by nemohl sebou vzít Kašpárka-vránu a jestli jsou taky v Ame-

rlce vrány, loučil se již několik týdnů před cestou se vším a s každým, když ještě nebylo ani jistoty, že může jeti.

Stará Boudařka, které již bylo přes devadesát nechápala proč by od nich někdo měl odjíždět do Ameriky. Již v duchu počítala, že tenhle malíčký Karlíček někdy zde bude pánem, měla jej ráda, byl to stále takový přítulný neposeda i když s ním čerti šili, jak říkala, nebyl nikdy uličníkem aby se mu mohlo vytýkati nějaké darebáctví, byl živé letory, to bylo vše.

Odjeli hoši Amerikáni a s nimi Šantala-Karlíček.

Bob a Jim jednali jako by jeli domů z prázdnin, z delších prázdnin, nedivili se již tak všemu, jako udivený Karlíček. Na vodě ještě si nějak ani nemohl uvědomit dálku, protože se mu stále jen zdálo, že se houpají na vodě a jak mnoho se pohybují ku předu, jak říci?

Když však vyjížděli z new yorského přístavu a vlak, který se jinak rozjel nežli ty vláčky v Evropě a jel a jel, ve dne v noci a den co den a oni již pátý den na vlaku.

Karlíček si myslel, že je ta Amerika ihned jak se vystoupí z lodě a oni ještě tolik dní po vlaku, který si zvoní a píská, až uši brní.

Přece dojeli. Karlíčka z prvního místa zarazila děvčata, která dnes byla tak ve stejném věku s hochy, na dívčí společnost nebyl Karlíček až dosud navyklý. Musel zvykat, ale červenal se dost a co nejpodivnějšího i se zajíkal, to již bylo na pováženou on a zajíkat se.

Děvčata byla opravdu na něho zlá, ihned při večeři mu ta mladší řekla, že je ještě hloupej kluk a proč? Protože si ukrojil příliš silný krajíc chleba. Stalo se to tak a dobře, že si toho všiml její táta a trochu prostořekou holku poopravil.

“No proč jako jsi hloupej, koukej se, kdybys ukrojil na místo jednoho tlustého krajíce chleba, tři nebo čtyři, mohl sis namazat tedy třikrát nebo čtyřikrát, ale takhle již jen krajíc

chleba. Potom jak si to mažeš, na Ameriku musíš z chytra i když si mažeš pouze krajíc chleba. Heled' nejdříve pěkně si pomázneš máslem a na to tady to jelly abys tedy se nešidil, tak si ukrajej raději slabší a více jich a tak více mažeš, to víš hochu, kdo maže tak se mu to lépe jezdí v Americe.”

Však se Karlíček brzo okoukal i tady. Nevzalo to dlouho a s Karlíčkou se stal “Čalíček” čistě česko-americkou angličtinou.

Práce byla ihned druhého dne. Právě začínaly dozrávat žluté švestky jak jim říkaly anglicky, ovšem, že to byli žluté slivy, jak do toho viděl, dnes tudíž již Čalíček, skládaly se pěkně do úhledných bedniček a o další se již postarali překupníci.

Hůře mu to však dopadlo, když následující neděle hoši jej vyzvali, že po obědě asi tam ve městě se bude hrát baseball. Těšil se náramně na hru, ale sklaplo mu. Na žádném “teamu” jej nechťeli, kde pak toho zeleňáka a takového malého. Hoši jej však těšili a když příští neděli měli s druhými hrát tak si vymíňovali že i ten jejich Čali musí hrát, nebo že oni hrát nebudou také.

No byla z toho debata, že které však Karlíček mnoho neměl protože z toho pochytil velice málo, snad tomu bylo dobře, že neslyšel, že oni nebudou hrát s takovým přijetým zeleňáčkem a ještě s takovým malým. Na druhé straně však měl slyšet Bob jak se Karlíčka zastával. Další si však vybojoval Karlíček sám, ne mnoho slovy ale skutky.

Karlíček byl povahy, že se snad ani nemohl mnoho zlobit, ale tolik přece jej to dohrálo, že se správně domýšlel, že druzí hoši jeho hře mnoho nedůvěřují, ani mnoho nevěří, že by byl tak dobrým jak jim jej tady Bob vypodobňuje. Proto také když měl jíti první odpalovat, měl tak pevnou vůli těm klukům ukázat zač je toho loket a jak se hraje správně baseball. Také ukázal. Druhý “team” měl nadhazovače takového velikého čahouna, který opravdu uměl ball

“podat”, ale když viděl jak ten “little boy”, se staví k tomu aby mu bál jim vržený míč, připadalo mu to směšné, aby se namáhal podat horký ball, jen tak že ball hodil, no vícekrát toho již neučinil. Karlíček, který byl do hry jako čert, již poznával všechny triky hry a proto ihned poznal, jak jej ten vytáhlý podceňuje. No vzalo to drahou dobu, nežli tam někde v křoví ball našli a Karlíček mohl oběhnouti pohodlně ne jen čtyři úhly nebo bases, ale půl města.

A tak se stalo, že za nedlouho na to se o něho oba městské teamy tahaly a že jej i postavily na dobré místo a sice co měl tak rád “short-stopem” jej udělaly. Karlíčkovi se začínala Amerika líbit. Můžeme směle říci, že Bob i Jim byli na něho hrdými.

Přišla zima a zima přešla. Druzí již se museli o Karlíčka starat, aby více z té Ameriky měl a proto se mu starali o nějakou práci, kde by z toho nějaký dolar koukal, u nich bylo pomoci trochu více, nežli bylo zapotřebí.

Jejich sousedem byl krajan Horák, který ze sebe ještě ani za ta léta co byl v Americe pořádně nesetřel nátěr české vesnice. Jeho žena právě taková česká teta, tím méně. Tam se dostal za pomocníka. Horák byl sadařem, ale měl i kousky pole, které daly více práce, nežli sám mohl zastat a tak tu byla práce pro Čalíčka.

“Víš chlapče, von táta je někdy bručivej i se rozkřikne, ale z toho si nesmíš moc dělat, jinak je dobrák, až bude křičet, jen jej nech křičet a budeš vidět, že celý rámus neměl ceny ani spadlé švestky. To jako ve dne, ale když je po práci nikdy nekřičí, no však budeš chlapče vidět sám, jak to s tátou je.” Tak jej uvítala Horáková.

Karlíček si zvykl brzo. Horáků nebyli zlými lidmi, takový čeští poctivci, kteří stále ještě cítili jak jim bylo za těžko, nežli Americe přišli na chut' a nežli poznali jak zde všechno chodí a proto se snažili co jen bylo možno, aby Karlíček ty začátky neměl těžší nežli bylo nutno.

Karlíček brzo poznal proč teta jej napomínala, aby až táta večer začne povídat, aby poslouchal dokud jej to bude těšit, ale aby nepil. “Víš chlapče, on táta někdy je jako malé dítě, když se dá do povídání a to vždycky o Čechách, tak může mluvit a mluvit, jen nikdy s ním nepij, na to se neuč, však budeš vidět, jen co budou teplé večery, jak to je.”

Dočkal se toho Karlíček brzo. Starý Horák buď sám si den co den dovezl ze města jug piva, nemalý, plný, galonový, nebo když později již Karlíček do města tu a tam musel dojet, též musel přivést ten nezbytný jug. Když ani jeden ani druhý nemohl do města, hleděla sama Horáková, aby plný jug byl na provaze uvázan a puštěn do studny, kde pivo nevychladlo, ale drželo se tak “akorát” k pití.

Jak se začlo stmívat, bylo po úklidu, tu začínalo potěšení pro Horáka. U housu byla porč k západní straně a právě sem se naposled každého večera koukalo slunce, nežli zapadlo docela. Trochu více k severu, nežli rovně k západu, byla v dálce dvě pohorí a mezi těmi jako šくだlinou dávalo vždy, nežli zapadlo, slunce svou dobrou noc. To byl čas pro Horáka. Na porči byl důkladný dubový hou-pák a jak do něho Horák dosedl se již nezastavil, pravidelně jako přesně jdoucí hodiny jak se mírně pohyboval tak pravidelně boty narážely na podlahu v tak pravidelném tempu, jak jen možno. Na dosah ruky byla malá polička a tam stál jug, vždy ten čas plný, “akorát” studeného piva.

Nyní když byl zde Karlíček Horák měl posluchače, on jej vlastně měl před tím vždy též, protože jednal pomocníka každým rokem, ale jestli byli Horáků spokojeni, nebyli asi pomocníci na tom tak a proto byl zde každým rokem jiný, ne snad pro špatné zacházení, ale každý koukal si polepšit. Rozcházel se vždy v dobrotě, nemohlo tomu ani jinak být, při jejich upřímnosti a dobrotě.

Čas ku spaní pro Horáka byl, když byl jug prázdný. Když byl den teplý a tak i večer teplejší, býval jug

prázdný dříve, když právě nebyl den příliš horký, vzalo to déle, nežli Horák si naposledy přihnul, to pak již houpák doklepal, Horák opatrně vyklepal fajfčičku na kraji porče. Fajda, pes, dávno již věděl, že jest to znamení a on že může si najít své místo ku spaní, nikdy se nevzdálil, dokud houpák pravidelně si klepal do podlahy porče.

Podivná večerní idylka, k tomu nyní přibyl Karlíček. Horák měl posluchače, málo kdy Horáková našla čas aby též mohla si po celodenním pobíhání odpočinout, úděl všech hospodyn; muž má po "své" práci a může se oddat zcela svému jugu a své fajfčičce, žena svou práci nemá u konci nikdy a vždy ještě zbývá toho mnoho, co by mělo býti uděláno ještě na druhý den.

"Jo chlapče, tak si právě vzpomínám, jak to tam chodilo u nás v Čechách, no vždyť ani nejsi tak moc daleko odkud my jsme přišli. Ty křivoklátské lesy se táhnou daleko, jak pak tak může od toho posledního křivoklátského lesa býti tak daleko do Prahy, co by kamenem dohodil."

"A pak ještě trochu za ním běžel, vid' te strejčku." Karlíček si nemohl odpustit, aby nedodal jak se tak mluvívalo.

"Jo, chlapče, tak asi. Naše vesnice se topila v lese, bylo nás tam několik, no abych řekl, chlapče, říkali nám pytláci, snad jsme ani tak nestáli o toho nějakého zajíce, jako spíše, že jsme škádlili hajného, aby v tom jeho řemesle příliš nespohodlněl. Dnes když tady tak o tom všem přemýšlím, tak vidím, že to všechno byla hloupost, nic jiného, taková lumpačina. Ten hajnej je placenej za to aby hlídal každého zajíčka, proto ho drzejí a byl člověkem jako my, ne chlapče, dnes už to předělat nemůžu. No jen se na to podívej, tady běhá té zaječí pakáže, dív se to mezi nohama neplete a člověk se za tím ani nevohlídne a tam, v noci se člověk plahočil, ve sněhu brouzдал a tak často zbůhdarma a tady Fajda ani ušima nezastříhá i kdyby jej zajíc na záda převrátil.

No, co pak zajíc, ale byli tam i takoví pytláci, no ty snad už mohli být jako skutečnými pytláky, kteří již flintu nosili, srnky stříleli a vidíš tamhle ty kopce, tam těch parohatých je a kolik pak nás zdejších lidí na to jde, aby nějakého odstřelil, ještě tak přijedou nějaký cizí lidé, ale my domácí, kdež pak. Jo, chlapče, taky jsme za začátku si na nějakého vyšel, však tam v "šedu" ještě asi flinta visí, ale když on to potom nechtěl nikdo ani jist i ten pes Fajda, ohrnoval nad tím nos. No tak, to byl nebožtík Fajda, tohohle jsme dostali až když ten starý doběhal. No však, kdybys to chtěl někdy v zimě zkusit, mohli bysme si na nějakého vyjet, abys to poznal jaký to je." Houpák a Horákovy boty ztratily tempo, to znamenalo, že se Horák natahuje pro jug. "No tak se chlapče napij."

"Ne, strejčku, já pít nebudu, teta říká, abych nepil, že mám na to času dost."

"No tedy jak vidíš, nebo jak uznáš."

Ani jednou Horák se nenapil aby vždy nenabídl i Karlíčkovi, ačkoliv ten nikdy nepil, ale Horák vždy nabízel.

Nebo Horák načal jiného večera z jiného soudku. "Jen se tak na to, chlapče, podívej, jako ty ryby tamhle v potoku toho je, fůry bys toho mohl nachytat a vidíš nikdo si tam ani nezajede nějakou rybu domů přinést, no pravda, ještě ten náš kocour, ten si na ně potrpí, ten je po rybách jako blázen. Tak ať si je chodí chytat sám. Jo chlapče, tam v Čechách mlynář dole u Kačáku měl sádku, snad víš co to je, tam si takoví, kteří měli více ryb nežli mohli právě spotřebovat, je schovávali na Vánoce, to byli ty sádky kolikrát jsme v noci, když byla noc, že bys se ani nestrefil do nosu kousnout, jsme si vyšli nějakého toho kapříka mlynáři z posádky čapnout o život to šlo a tady, no jak říkám. Tohle je holt Amerika. Jo, jo, čeho je moc tak to nevoní a to zakázaný nejvíce táhne, no však by o tom již starý Adam z ráje mohl vyprávět."

Boty přestaly klapat, houpák vrzat. "Tak se tedy, chlapče, napij a tak teta jako říká, že máš na to dost času, no jak sám nejlépe vidíš."

Však přece jen na Karlíčka jednoho dne trhlo zle. Práce, kterou až dosud dělal, byla mužská práce, ale stalo se něco, co se nemá na mužským chtít.

"No chlapče, musíš mi také trochu pomoci, chceš dojít o dvě krávy víc a tak ty dvě straky, které se nechají snadno dojít, budeš muset asi vydojovat sám, mám toho trochu moc a vy jste přece jenom dva."

Aby Karlíčkoví došla řeč, se nestávalo často, pouze jen v takovýchto případech. "Teta to přece mužský nedělají, to je jenom pro ženský."

"Jo, také se pamatuji, také to bylo v Čechách a tady to je jiná a pak když si rád namažeš, tak také musíš se k tomu mít, kdo si rád tlustě maže, také musí s chutí dojít, tak ráno, však šikovnej kluk jako jsi ty, Karlíčku, to dokáže, já tě do toho zaučím."

Tu noc se Karlíčkoví špatně spalo, skoro už začínal mít Ameriku rád a nyní teta to takhle všechno pokazila. No, nebylo to však nejhorší, krávy již byly naučené v pravidelný čas přicházet pod statné stromy, kde na zeleném pažitě bylo to dojení přece jen jiné, nežli byl Karlíček tomu navyklý jak to chodilo u nich v Čechách, v malém chlívě, to bylo zcela jiné dojení nežli zde na zdravém, čistém vzduchu pod stromy. Přivykl si, jak jinak, by mohlo být? Teta si chválila a kravky byly spokojené též. Byl z domu učen dobytku neubližovat a proto si i dojnice zde na něho v několika dnech navykly, že se to Karlíčkoví již ani nezdálo pod mužskou čest z pejlkem chodit dojít.

Hůře však dopadl, když strejda vyprávěl večer při jeho čtyřkvartovém jugu studeného piva, jak tam ryby zrovna na rybáře čekají. Karlíček se dobře vyptal na všechno, že beze všeho by mohl jít tam k té říčce a chytat do omrzení nijak se nesrovnávalo s tím, jak tomu bylo v Čechách, kde

každý ten mlynář řádl pro každou nepatrnou mřenku nebo běličku, jako by mu pytle mouky kradli. Když byl najistojistě jist, že beze všeho může vychytat třeba celou řeku, sháněl se po udici a při jeho čipernosti se nemohl nedělního rána dočkat. I kravky se nějak podívovaly, když se přihnál s pejlkem ku dojení, nějak brzo.

K říčce nebylo daleko a skutečně vybral si pěkné místo takovou úhlednou zátočinku, voda tu stála pod košatými stromy, voda čistá a ryby tam se zrovna válely jedna přes druhou. Strýc měl pravdu, že čekají na rybáře a naříkat by si nikdo nemusel, že nebraly. Sotva to dovlékl domů a tam se mu dostalo toho rozčarování, podivná Amerika. Sotva to strýc spatřil začal se usmívat: "Co pak jsi to chlapče, přines?"

"Jsou to chlapíci, strejčku, vidíte?"

"No, což o to co by byli, ale kapři, chlapče, samí kapři, co pak s tím?" Strýc se uhlíňával.

Karlíček honem nevěděl co zase provedl, no kapři, ti přece měli vždy dobré jméno v Čechách a tady strýc nějak nad tím ohrnuje nos. Pes Fajda s tím nechtěl nic mít a proto se pěkně lehl do chládku u porče, ale kocour, ten kdož ví kde se právě zdržoval, ale jak ucítil rybinu již tu byl a dorážel zle, že by též měl kus ryby mít, ať si strejc o těch rybách myslí co chce.

"No, dobře, alespoň kocour zase bude mít trochu ryb."

To všechno zaslechla Horáková: "No chlapče, když už jsi to přinesl, tak já ti tedy nějaké udělám, ale táta, ten to jíst nebude, ten musí mít něco do čeho může pořádně zakousnout."

"Bodejd' se ti budu vobírat s něčím, kde je více kostí nežli ve snopku ječmena vosin." Strýc však viděl, že ten zeleňák neví stále na čem je, tak mu vysvětlil jak to zde chodí a hlavně, že kapři nestojí ani za to, aby se to domů nosilo. "To máš, chlapče tak, tam jsou jiné ryby, které už za to stojí chytat, ale takové nejsou v tůních jako líní kapři, no po druhé a

tebou půjdu a ukážu ti jak a které ryby se tady chytají.”

Nebylo toho však zapotřebí, protože se to dozvěděl Bob a Jim a příští neděli se vydali na pstruhy, kteří se tak snadno nechytají jako kapříci v tůni, ale jest v tom přece více sportu, více dovedností.

Nedlouho na to hoši hráli ve městě baseball a byl tam právě přítomný z města starý obchodník ovocem, který od sadářů lacino kupoval a dále prodával, byl s ním jeho syn, který se vrátil odněkud z východu a ten se již více zajímal o hru a tak se stalo, že to netrvalo dlouho a on se všiml Karlíčka jak hraje. Bylo vidět, že o hře něco ví.

Kdo hru zná bude vědět, že ne každý hráč může ukrást base, to je, dostat se z prvního basu na druhý, aniž by byl ball odpálen. Musí to být dobrý běhoun a pak velice čilý. Mladý Brown nemohl se očima odtrhnouti od Karlíčka, viděl, že druhý hráč nadhazovač, ani se mnoho nebrání tomu, aby mu Karlíček, když se dostal na první base, nepřeběhl na base druhý. Když byli ve hře, kde stále Karlíček hrál shortstop, bylo tomu právě tak, jako rtuť a s jakou energií hrál. Mladý Brown rozuměl této hře a pak byl velikým fanouškem této hry a proto jej tak Karlíček svou hrou upoutal.

Druhou neděli mladý Brown přijel jen proto aby Karlíčka opět viděl, měl něco na mysli a také si po hře nechal Karlíčka zavolat. Jaké pak bylo pro něho překvapení, když viděl, že Karlíček nějak podivně se tváří a že ani neví rozpaky co dělat. Již tu byli však jeho kamarádi Bob a Jim, kteří mu na rychlo vysvětlili, proč tak jejich kamarád kouká, protože vůbec nerozumí. “What the . . .” Že tedy nerozumí a hraje jako čert. Hoši pověděli, že si toho malého kamaráda přivezli z Čech a že už tam hráli spolu.

Tak hoši překládali: “Řekněte mu, že v neděli pro něho přijedu a že mu dám deset dolarů, když bude hrát s naším teamem ve městě, ale musí tak hrát jako tady.”

Když mu to hoši přeložili, koukal hodně vyjeven: “Já si budu hrát a oni mi ještě za to zaplatí? Jistě? A proč by mi platili když já si budu hrát?”

Nechápal, ale stalo se tak. V neděli ráno, že sotva byli u Horáků po snídani, zafňukala automobilová houkačka, jak tehdy na automobilech bylo a že si jedou pro Karlíčka. U Horáků také s toho mnoho nevěděli, když jim Karlíček začal vyprávět, že ty lidi co kupují ovoce mu dají šest dolarů, když bude s nimi ve městě hrát. Ovšem, že si pro jistotu s sebou vzali i druhé dva hochy, aby byli při ruce, když bude něco zapotřebí Karlíčkovi cosi vysvětlovat.

Když přijeli do města, mladý Brown představil Karlíčka druhým hráčům, jak koukali, že tenhle chlapeček by měl s nimi hrát a když začli nějaké vtipy zakřikl je mladý Brown: “Shut-up a hrajte tak jako on a budete vidět.”

Druzí jeho spoluhráči brzo viděli, že v tom hošíčkově něco je a což teprve druhý team se o tom přesvědčil ještě pádněji.

Stalo se to právě tak, jako tomu bylo prvně co Karlíček se ve hře stavěl k tomu, aby odpálil ball a nadhazovač druhého teamu podceňoval tak malého Karlíčka, že ledabyle nadhodil a pak nemohli odpálený ball ani najít, který uvázl někde až mimo hřiště ve křoví. Právě tak se to stalo i zde, ale zde, již to byli meziměstské kluby a již se tak ledabyle neprohrávalo, zvláště když již tu a tam přátelé toho nebo druhého klubu mezi sebou sázeli na výhru.

Nadhazovač opovržlivě si Karlíčka změřil a aby ukázal co si o něm myslí, hodil míč jako kotátku, ale litoval toho a což pak po hře když byli mnozí, kteří chtěli aby jejich klub vyhrál a on tak hloupě tomu skřekovi hodil ball. Karlíček i když mnoho z řeči nevyrozuměl ale viděl a poznal a rozuměl té mezinárodní řeči, která se ani nemluví, nahlas ani se nešeptá a proto museli dát do hry jiný ball, protože Karlíček nedbale nadhozený

ball bouchnul, že se tam v rohu do toho křoví nikomu ani pro něj nechtělo a Karlíček pro jistotu předběhl ještě toho spoluhráče, který byl na prvním basu. Mladý Brown zářil a jako sportovec též dával na jevo svou spokojenost a svůj vlastní objev: Karlíčka. On jej jmenoval "Little Charles".

(Pozn. red.: Když jeden hráč předběhne druhého cestou kolem basů, ten předběhnutý je automaticky "out".)

To však nebylo vše, home-run se povede tu a tam dosti často ale ne tak často, nebo vůbec co Karlíček provedl když se hra dále rozvinula. Dostal se na první base a hoši věděli, že tam nezůstane, ať hráč po něm odpálí nebo ne a nadhazovač stále ještě v tom klučikoví neviděl nic tak zázračného a proto nežli si uvědomil toho, Karlíček již byl na druhém basu. No, to se také stává, ale nestává se aby hráč ukradl — i třetí base, ale hráči z toho nějak přišli z míry a když chytač trochu překvapen, nikdy toho se mu před tím nestalo, aby hráči kradli i třetí base, hodil ball na třetí base, ale trochu vysoko a tak se stalo, že hráč ball nechytí a Karlíček se dostal až domů, dříve nežli i jeho vlastní hráč co odpaloval si uvědomil, co se vlastně děje.

Ovšem toto může zajímat pouze jen ty, kteří rozumí hře a vidí do toho, snad budou i tací kteří nebudou věřit, ale ty nikdy neznali "Little Charles". Mladý Brown vyváděl, to že ještě nikdy neviděl něco tak překvapujícího. Druhý team z toho se poplašil a vyšel zle pošramocen.

Karlíček na tom byl dobře. Když mladý Brown odvážel hochy domů, museli mu hoši přeložit Karlíčkoví, že mu příští neděli dá deset dolarů, když bude tak hrát jako dneska, ale musí už odjet z farmy den před tím, to je v sobotu, protože do druhého města je přece jen dál a tehdy ještě káry tak nejezdily jako dnes, ani nebylo cest jako jsou dnes.

Tu noc se Karlíček něco napřevracel a ne usnouti, jak by ne. "Hraje si a oni mu ještě platí a tolik platí, za jeden den tolik co mu Horáků slíbili za celý měsíc."

Vysoko ve stromech cikády vřeštěly svou monotonní písničku Karlíčka tak kolébaly ku spaní: "Divná Amerika... za hru... já si hraju a oni platí... divná Amerika... krásná... krásná!" Karlíček-Šantala blaženě usnul

Frank M. Dymł.

Koktavý

Napsala Marie Tippmannová.

SOBOTU dne 13. června zřítilo se na silnici N. osobní auto s náspu. Majitel doktor Valerian Zach, který auto řídil, byl vytažen z trosek vozu mrtev. Jeho paní měla poraněnou páteř, tříletý synek vyvázl bez zranění." — oznamovaly noviny a rodina mladého advokáta byla několik týdnů předmětem účasti, povídalo se o ní, litovali ji, ale než se paní uzdravila tak dalece, že mohla chodit o berlích, vyprchal zájem a na nádraží jí přišel naproti jen její tříletý synek se svou chůvou Bětkou.

Radost chlapce z příchodu matky neznala mezí, a když jej chůva okřikovala, aby maminku neobtěžoval, že není ještě docela zráva, seděl tiše vedle ní, ani se v kočáře nepohnul, jen ji hladil ruce a líbal prsty jeden po druhém a pozoroval úzkostně její tvář.

"Jak jsi se měl, Miroši?" zeptala se maminka, které lichotky dítěte působily smutnou radost, že tu aspoň někdo je, kdo ji má rád a zároveň starost, jak bude s dítětem živa.

Mírek zešpulil rty a snažil se promluvit; na čele se mu vytvořila hluboká rýha a jeho úsilí, něco povědět, končilo jen vyražením několika nespojitých slabik.

"Co je chlapci?" zeptala se matka a její vyhublý obličej se stáhl strachem.

"Nevím, milostpaní, nemluví od té doby, co jej přinesli domů po tom neštěstí. Myslím, že mu to leknutí zarazilo řeč," řekla Bětko lhostejně, jako by sdělovala nepatrnou věc. "Bud' te ráda, že se nezabil!"

Paní zastenala a dala se do vzlyká-

ní, že berle, které měla pod rameny, aby se při vystupování z kočáru o ně opřela, klepaly o sedadlo.

"J-já umím mluvit!" vyrazil chlapec ze rtů, ale jeho obličej byl pokryt potem a celý se třásl.

"Chvála Bohu, chvála Bohu!" radovala se paní a její slzy hned přestaly téci. Byla v té chvíli šťastná, že poslední kapitola strašného neštěstí není tak tragická, jak si v první chvíli myslela. Děkovala Bohu, že když ona je mrzák, není jím aspoň její hoch.

"Vida ho uličníka a já na něho mohla mluvit jak jsem chtěla, nedal odpovědi." Chůva by se byla ráda něco dozvěděla o strašném neštěstí, ale chlapec at' se ptala jak chtěla, neodpověděl, jen špulil rty, potil se a mlčel. Ted' se domnívala, že jí nechtěl nic povědět a hrozila mu: "Počkej, až budeš chtít večer pohádku, také ti ji nebudu povídat, když jsi se mnou nechtěl mluvit!"

Míroš zesmutněl, skrčil se a zase našpulil pusku, že se svaly na tváři zaskubaly, snažil se něco říci, ale nešlo to!

"Co to ten chlapec dělá za grimasy?" divila se matka a zase jí strach sevřel srdce. Něco tady není v pořádku, to cítila a touha mít jistotu nutila ji, že se začala vyptávat.

"Miroši, co ti je, proč jsi s Bětkou nemluvil?"

Zase táž námaha a cukání svalů, až z hrdla vyrazil nesrozumitelné zvuky. Pak řekl třesa se úsilím:

"Já nechtěl!"

"Tys nechtěl, a proč? Běta je na tebe přece hodná?"

Mírek se skrčil a dal se do pláče, ale neodpověděl, nemohl.

Otřes nervů při neštěstí ochromil jeho nervy tak, že nedovedl mluvit,

jen po nesmírné námaze podařilo se mu vyraziti slovo, a ta námaha se mu protivila.

"Odpověz aspoň mně, já tě mám přece ráda!" domlouvala matka a přitáhla k sobě kučeravou hlavičku svého jedináčka.

Cítila, jak sebou svaly na tvářičce zaškubaly, jak se hoch celý zatřásl a pak vyrazil:

"J-j-já h-n-nemohu!"

Matka už nenaléhala, v hrdle jí lekutím vyschlo a nohy, ochromené úrazem, se chvěly.

"Tak je to tedy, já nemohu chodit a ty nemůžeš mluvit. Ach, Miroši, co si počneme?"

Plakala a třásla se a dítě cítilo a vidělo její trýzeň.

"Já m-m-mohu mluvit, a-a-ale jen málo!" vykřikl a maminka se rozvzlykala dvojnásob.

Miroš koktal. Matka s ním jezdila od lékaře k lékaři, velkou část jmění, které jí zbylo, věnovala na léčení svého synka, mluvila na něho, cvičila jej vyslovovat věty. Vyžádala si učebnici pro koktavé a podle té odvykala chlapce trhanou mluvu, ale s nepatrným výsledkem.

Nutila jej, aby hovořil a když viděla jeho snahu mluvití dobře a slyšela koktané, namáhavé pronesené věty, plakala. — Hoch to brzo vycítil, vyhýbal se matce, aby se ho na nic neptala a mluvil-li, vyjadřoval se co nejkratčeji, aby nekotal.

Soustředil všecku pozornost k tomu, jak to řekne a ne k tomu, co řekne a jeho odpovědi byly často nelogické.

Matce se často zdálo, nejen že špatně mluví, ale, že i chabě myslí a sklíčovalo ji to tak, že chřadla, stávala se mrzutou, nervosní a zádumčivou.

Zle bylo na světě Mirošovi Zachovi, neviděl kolem sebe úsměvu, hrál-li si, byl mlčenlivý a svíral rty, aby koktaná slova nepřešla přes jeho rty. Odvykal si mluvit a kdo s ním byl pohromadě, aniž věděl o jeho vadě, měl dojem, že je to chlapec němý.

Ve škole jej učitel nerad vyvolával, protože jeho odpovědi vyžadovaly

vždy určitého času a když někdy přes snahu mluvití správně, začal koktat, vypukly děti ve smích a učitel je musel kárat. Miroš měl jen jednoho kamaráda a tím byl hrbatý synek továrníka Mitry. Chlapci si rozuměli, protože oba byli jaksi vyřazení z kruhu zdravých. Oba byli podle názoru zdravých méněcenní, a proto si byli blízcí.

"Miroši, mluv více, prosím tě, mluv, neboj se! Musíš přemoci strach z řeči; když si dáš pozor, nekoktáš, tak to zkoušej častěji a mluv!"

"Tobě se to řekne, já nikdy nevím, jak to dopadne, někdy se mi to podaří, někdy ne a pak se mi hoši smějí a doma když zakoktám, dá se maminka do pláče, tak radši mlčím a co bych chtěl říci, to si jen myslím."

"Kdybych já věděl, že něčím ten svůj hrb natáhnu, tak bych se nechal napnout třeba na skřípec, na němž mučili ve středověku zločince a ani bych nemukl!"

"Ten tvůj hrb není takové neštěstí, jako, že já nemohu mluvit. Namáhám se, až se mi hlava rozbolí a přece nedokáži vyslovit kalé věty. O tobě řeknou lidé, že jsi nešťastný, ale já jsem směšný a to je to nejstrašnější, co může člověka potkat."

"Vidiš, teď' jsi nekotal!"

"Proto, že jsem na to nemyslel. Někdy se mi namátkou p-p-podaří m-m-mluvití dobře."

"Tak na to nemysli, mluv s jinými jako se mnou a neboj se tolik!"

Miroš trhl rameny, mlčel a počítal úlohu, kterou dostali a která byla velmi těžká. Vypočítal ji dobře, ale Staník početnímu příkladu nerozuměl a Miroš byl nucen vysvětlovati. Činil to rád, zapomínal, že nemůže mluvit. Jakmile na to zapomněl, hovořil dobře.

"Tak vidiš, Miroši, jak dobře teď' mluviš! Ono to půjde, jen hled' zapomenout, že máš vadu řeči. Bolest, na kterou nemyslíme, obyčejně se zahojí a koktání tě přece nebolí, bolest nepřipomíná tvou vadu, nemysli na to!"

Černé oči Staníka se dívaly do tváře kamarády, hoch četl o sugesci a chtěl Mirošovi vsugerovat to, co mu radil.

Dokud byl Miroš pohromadě jen se Stánou, mluvil dobře, jakmile byl ve společnosti matky nebo ve škole, koktal. Čím více se snažil přemoci svou vadu, tím to bylo horší.

Staník žádal od Miroše pomoc v učení skoro denně, byl ve škole unaven, protože v noci špatně spal, a pak byl ve dne ospalý. Výklad druhá mimořádně nadaného mu byl velmi užitečný.

Když bylo Mirošovi deset let, umřela mu matka. Nechala mu nevelké jmění, stačící tak asi na výživu a náklad studií — ale co potom? Najde Miroš místo, když koktá, vezme si někdo do služeb člověka, který budí svým vyjadřováním salvy smíchu?

Miroš přemýšlel celé dny, má-li jít na reálku nebo na gymnasium, namáhal se, aby vymyslel povolání, kde by jeho vada nebyla kamenem úrazu.

“Budu lékařem,” řekl si, “a půjdu na gymnasium.”

“Já tam půjdu také,” rozhodl se Staník. “Tatínek chce, abych šel na reálku, ale sám tam nechci jít. Když budeš ty studovat gymnasium, budu já také.”

“Tatínek se bude zlobit.”

“Nebude, on si myslí, že asi umřu, a nechá mne dělat, co chci, aby mi nebyl život těžký. Matka musí studovat reálku a potom techniku, aby mohla řídit továrnu. Já budu studovat po reálce třeba vysokou obchodní školu a povedu obchodní oddělení továrny. Já neumřu, je mi stále lépe, myslím, že až dorostu, budu docela zdrav. Hrbu se ovšem nezbavím, ale snad později nebude tak znatelný.”

“Stando, budeme cvičit, abys rostl. Já se podívám do knížky, kde jsou cviky a něco pro tebe najdu; budeme cvičit spolu.”

Výborně, budeme cvičit, a víš co, mohl bys jít k nám na byt. Stejně mně pomáháš při učení a až budu v gymnasiu, budu tě potřebovat dvojnásob. Mám pěkný pokojík, druhá

postel se tam lehce vejde a bude mi aspoň veseleji. Já když se večer svléknu a jdu si lehnout, musím se jít vždy podívat do zrcadla a vždycky se mi zdá ten můj hrb větší a neforemnější. Když tam budeš ty, budu se stydět a když to neuvidím, nebudu na to tolik myslet.”

Před prázdninami se Miroš odstěhoval do vily k Staníkovi a od té chvíle se měli chlapi ještě více rádi než dříve.

Nestudoval žádný z nich skvěle; Staník, ač byl mnohem méně nadaný i méně pilný, měl lepší vysvědčení než Miroš.

Písemné práce měl Miroš skvělé, ty ho vytrhly. Měl-li odpovídat, buď mlčel, nebo se zakoktal tak, že nemohl dále.

V gymnasiu neměli tolik ohledu k jeho neštěstí jako v obecné škole a profesoři si stěžovali, že se na střední školu nehodí, že se svou vadnou řečí nebude moci uplatnit, čemu se učí.

Mezi profesory měl Miroš jen jednoho opravdového přítele a tím byl mladý profesor tělocviku.

Standa do tělocviku nechodil, profesor mu sám poradil, aby zažádal o zproštění. Hochovi to bylo líto, ale ve své plachosti se domníval, že o něho profesor v tělocviku nestojí, a do cvičení, které mu mohlo býti velmi prospěšné, nešel.

Když nastoupil do sekundy, zašel Miroš k profesorovi Doubkovi, stanul před ním a snažil se povědět, co chtěl.

“P-p-prosím, aby Stanislav směl chodit do tělocviku, aby trochu z-z-zesílil, p-p-prosím, aby se mu tak n-n-nesmáli.”

“Dobře, ať přijde, ale dávejte na něho pozor, bude, myslím, následkem své vady neobratný.”

“D-d,dám!”

“Bylo to vyjednáno a do příští hodiny tělocviku přišel Stána s Mirošem. Profesor nařídil chlapcům předem, aby vadu spolužákovu ignorovali a žádný z hochů si zkrivené Stánovy páteře nevšímal.

Člověk bývá v boji s přírodou nejhouževnatějším útočníkem. Stáňa chtěl přemoci zlovůli osudu, který mu naložil na záda hrb. Miroš hlídal, aby nepřapjal síly, aby si neublížil, cvičil vedle něho, a zašeptl-li: "To nedělej!" poslechl Stáňa, ustoupil a ostatní si toho nevšimli. Na hubených pažích, dlouhých a nepěkných, narůstaly svaly, propadlý hrudní koš se vypínal, tělo se narovnávalo, nohy byly pevnější, Stáňa sílil.

"Miroši, budeme cvičit také chvíli doma, ty i já. Ty mne budeš cvičit v tělocviku, já tebe v řeči."

"Spíše se podaří tobě, abys vyrostl a zesílil, než mně, abych správně mluvil. Pro hlasivky není, bohužel, ani činek ani bradel."

"Ale také je pomoc. Demosthenes také koktal a stal se přece nejslavnějším řečníkem."

"To byl Demosthenes."

"A ty jsi Miroš Zach, co dokázal on, můžeš dokázat také!"

"S ním se neroztřískal automobil."

"Kdovi, co se s ním dělo? Vada byla stejná."

"Já nemohu sám sebe slyšet mluvit, když slyším, že koktám, dal bych si s chutí pár facek."

"Tak počkej, půjdeme do továrny a postavíme se k setrvačnicku, tam není slyšet svého slova. Budeš tam mluvit, stroj tě přehluší, nebudeš sám sebe slyšet a nebudeš se rozčilovat. Hned dnes tam půjdeme!"

"Jak chceš, ale já myslím, že je všechna snaha marná. Když otevru ústa, napadne mi, že to, co chci říci, nevyslovím a je konec. Kdybych si jazyk překousl, nemohu dál!"

"To se poddá, uvidíš, že se to poddá! Jen tomu věř, a půjde to snadněji!"

Stáňa byl důsledný. Hned odpoledne zavedl Miroše k setrvačnicku a tam mu křičel do uší své otázky a Miroš odpovídal, neslyšel svého slova a proto se tolik nebál, že začne koktat.

"Víš, že vůbec nekoktáš, Miroši? Když ti dám ucho k ústům, slyším, co povídáš a nezakoktal jsi se ještě ani jednou."

Od té chvíle chodil hoši denně do továrny a Miroš tam ve hluku strojů cvičil hlasivky. Dokud byl tam, nekoktal, ale ve škole sotva jej profesor vyvolal, upadl do své staré rozpačitosti a marně se snažil, vypravití z rtů souvislou větu.

Byl zvyklý, protože mluvení mu působilo nesnáz, vyjádřovati se co nejstručněji a když tak ve škole mluvil, vypadalo to často jako doklad nedostatečných vědomostí.

"Říkej mi Livia!" žádal Stáňa jednou Miroše, když stanuli mezi stroji.

Miloš začal recitovati a Stáňa, protože nemohl slyšet, pozoroval jen jeho rty a rozuměl, co povídá.

"Tak vidíš, ty si myslíš, že nemůžeš mluvit a teď jsi říkal bez zadrhnutí tak těžkou věc. Nevím, kolik kluků z naší klasy by to dovedlo?"

"O to není, já to umím všechno, ale říci to nedovedu. Já umím latinu tak dobře, že kdyby mně jazyk sloužil, neudělal bych ani jedné chyby, ale když začnu breptat, tak radši udělám chybu, aby mne profesor posadil."

"Tím si škodiš, nedělej to! Měj více vůle, umiň si, že budeš mluvit plyně. Jak ti mám vmluvit, že by to šlo, kdybys chtěl?"

"Nevemlouvej mi nic, já se pokusím, abych to dovedl. Už kolikrát jsem si umiňoval, že budu říkat verše a že se nezakoktám, ale pak sotva začnu, už jsem v tom. Věř mi, když se slyším, že se divím, že se celá třída neřehtá, tak jsem směšný!"

"Tak se zasměj také a netvař se tak zoufale!"

"Stáňo, mohl by ses smát svému hrbu?"

"Kdybych věděl, že tím smíchem se stane menší, zajisté!"

"Ale to by nebyl upřímný smích."

"A jejej, jak upřímný! Kdybych nevěděl, že ta kasa na mých zádech je nesmrtelná, dělal bych si z ní dobrý den, ale té se, bohužel, neodnaučím, zesílím-li, bude snad méně viditelná — a to je všechno, čeho mohu docílit."

"Jsi rozumnější než já."

"Snad proto, že jsem nešťastnější."

"Nemluv hloupě! Hrbatých geniů bylo už nespočetně, ale koktavý byl jen jeden."

"Snad proto, že smýšleli jako ty anebo proto, a to je spíše pravděpodobné, že přemohli svou vadu a přestali koktat."

Stáňa docílil toho, že Miloš v jeho společnosti nekoktal, zvykl si na ty hovory s ním, a jen když byl rozčilen, přeskočil mu hlas, ale přemohl se a mluvil pak plynně. Ve škole však, když měl odpovídat, snad vlivem rozrušení, snad autosugescí, nedostal se rtů slova, aniž by zatrchoval a koktal. Jeho prospěch byl proto stále méně než prostřední.

Oba chlapci rostli jako blíženci. Stáňa zesílil, vyrostl, jeho hrb se nezvětšil a na statné, tělocvikem otužené postavě se ztrácel. Vypadalo to spíše, jako by měl jen o něco vyšší lopatku, než jako by byl hrbáček. Studoval dobře, a byl považován za lepšího žáka než Miroš, ač tento mu v učení pomáhal, a měl nesporně větší vědomosti.

V sextě si koupil knihy, které studují medikové, zahloubal se do nich a bavily ho.

"Stáňo, až budu studovat medicinu, bude mne to těšit. Tam se snad mnoho neřeční a pak lékaři spíše uznají, že vada není defektem vědomostí a budou shovívavější. Tady se nehnu, dělej co dělej!"

"V Praze budeme bydlet spolu a já budu chodit k Hojerovi, tam zesílím ještě více, a nebudu ubohý zákrslíček. Miroši, podívej se, jaké mám svaly a pěst důkladnou! Nebál bych se ani boxovat!"

"Na to nemysli, box je pro lidi naprosto normální, pro člověka, který má sebemenší defekt, to nic není!"

"Až budu mít po maturitě, koupím Doubkovi prsten s briliantem jako hrách velkým, ať má památku na žáka, kterého vypíplal ze skrčence na statného člověka."

Standa se pyšně protáhl a pozoroval se v zrcadle.

"Já už ani nejsem hrbatý, vytáhl jsem se a nejsem ze třídy nejmenší.

Příští šaty si dám ušít u tatínkova krejčího, ten umí tělesnou vadu zamarkýrovat!"

"Kdyby tak byl také nějaký krejčí, který by zamarkýroval koktavost."

"Kdo si nechce pomáhat sám, tomu žádný nepomůže."

"Jsi jako mlýnek na modlitbičky, meleš stále jednu."

"A stále je to stejná pravda."

"Bojím se, že až budu dělat maturitu, snad ze sebe nevypravím ani slova. Naši profesori mne už znají a mají na mne ohled, ale zkoušející komisař se na mne divně podívá až začnu koktat."

"Tak nekoktejl!"

Miroš si umínil, že nebude koktat, umínil si to tak pevně, že se mu až ruce třáslly, když byl vyvolán.

"Nedovedu-li mluvit souvisle, nepůjdu na medicinu, pacienti by mi nevěřili, kdyby viděli, že jsem nedovedl pomoci sobě. Musím se to odnaučit!" řekl si, ale když byl vyvolán, posedl jej strach a raději mlčel — a dostal nedostatečnou.

Bylo před koncem roku, před vysvědčením, ta známka ohrozila Mirošův prospěch.

"Bud' propadnu, nebo dostanu reparát," říkal si a trnul strachem, jak by dokázal odpovídat při reparátu.

Bylo léto a profesor tělocviků vyžval žáky, aby se šli koupat, že je bude místo jiného cvičení učit plovat.

"Já umím dobře plavat," řekl pyšně Staník, "mohl bych závodit, i Miroše předháním; ve vodě jsem jako doma."

"Tak dobře, pomůžete mi v učení druhých," usmál se profesor Doubek.

Měl Stanislava rád pro jeho houževnatost a pro úctu, kterou měl tento chlapec k tělesným cvičením.

"Z vás něco bude, máte železnou vůli, jen nepovolte. Co člověk chce, to dokáže!"

Miroš, jako by mu špendlík za nehet vrazil, cítil se přímo zahanben slovy profesora, že nedovede, co chce.

"Pomohu vám také učit druhé, plovu výborně!" vyrazil ze sebe ne proto, aby pronesl nabídku, ale aby zku-

sil, zda, když úporně chce, dovede promluvit bez koktání. Podařilo se mu to a byl spokojen.

Bylo po dešti, vedro k nesnesení a ke koupališti bylo půl hodiny. Řeka zdála hučela, spousty vody padaly přes jez, a plnily ovzduší lomozem.

Profesor vybral ke koupání zátoku nad jezem, kde nebylo silného proudu a kde bylo možno pohodlně se svléknouti.

“Co říkáte, chlapi, vykoukáme se tady; na plovárně bude mnoho lidí a tady je pěkná, čistá voda. Počkejte, já skočím do vody první, a přesvědčím se, jak je zde hluboko a pak vás sem pustím!” řekl mladý profesor a už se za olši svlékal.

Mládí a síla hrály každým jeho svaem — hodil hlavou, setřásl vlasy s čela, rozběhl se a skočil do vody.

V téměř okamžiku strašně vykřikl a jeho hlava se objevila nad hladinou, zato se za několik vteřin voda rudě zbarvila.

“Pomoc, honem, pomoc!” vykřikl Miroš, odhodil kabát a opatrně se se-smekl se břehu do vody, ponořil se a hledal tělo profesorovo.

Voda hučela, hnala se divoce řečištěm. Tady v zátocce nebylo proudu, ale vlnění vody pohybovalo bezvládným tělem mladého muže. Miroš se potopil, dvakrát vyplaval, nabral dechu, potopil se zase, hledal pod vodou a konečně několik metrů od břehu chytil tělo profesorovo.

“Pojd'te mi pomoci, rychle, je těžký!” vykřikl a vlekl pod vodou tělo, které neměl sil hoditi si na prsa. Za ním zůstávala rudá stuha krve zbarvené vody. Pro tonoucího by snad byli chlapi skočili, ale to nepochopitelné, co se ve vodě stalo, je děsilo. Bázlivější utíkati k silnici, křičíce, od-vážnější natahovali ruce, ale do vody nešel žádný.

“Stáno, na pomoc!” vykřikl Miroš a k upodivu nezakoktal se. “Vlez do vody trochu výše, proud tě ke mně zažene!” poroučel a s námahou držel jednou rukou bezvládné tělo, aby mu je proud nevyrvál, a druhou dělal

tempa a snažil se udržeti se nad vodou.

“Už jdu, drž se, podám ti prut!” zvolal Stána, odhodil kabát, sklouzl, jak Miroš radil o něco výše do vody a podával kamarádovi dlouhou olšovou větev, aby se zachytil.

Miroš chytil volnou rukou větev, ale ve chvíli, kdy přestal dělati tempa, začal se potápěti. Šlapal vodu, polykal ji, ale Stána jej táhl ke břehu, napomínaje ho:

“Dej pozor, ať se prut nezlomí, pomalu, dej pozor, já vylezu a vytáhnu vás! Drž jej!”

“Držím a nepustím; jen honem!” a zas si lokl vody.

Chlapi se vzmužili na tolik, že pomohli Stánovi na břeh a přitáhli Miroše na prutě ke břehu. Voda byla dva metry hluboká, hoch se pořádně napil, ale profesora nepustil a vytáhl jeho tělo s pomocí kamarádů na břeh.

Ale co teď?

Profesor skočil na rozbitou láhev, kterou tam nějaký nesvědomitý člověk hodil a rozřízl si nohu skoro až ke kosti. Byla patrně zasažena některá z hlavních cév, protože proud krve se valil z rány a tvář Doubkova byla zsinálá, jako obličej umrlce.

“Už je po něm,” řekl jeden z hochů a zbledl; rozčilením se mu udělalo při pohledu na prýstící krev špatně.

“Není, srdce bije! Roztrhněte jeho košili a dejte mi rychle pruh plátna! Tak dělejte, každá vteřina je drahá!”

Miroš přehlušoval svým voláním hukot jezu a nekoktal.

Stána byl nejčilejší, roztrhl košili a podal Mirošovi pruh plátna. Miroš hledal na noze zraněného a pak ji stiskl nad kotníkem.

“Dejte mi korunu!”

“On se zbláznil!” vyjekl jeden hoch zděšeně.

“Dejte mi korunu, palcem tepnu nestisknu!” křičel Miroš.

Podali mu korunu a on ji přitiskl na tepnu tak pevně, že krev z rány přestala proudit.

“Ted' některý zaved'te umělé dý-

chání, ale honem, tomu jste se přece učili!"

Chlapci byli zmateni, běhali jeden přes druhého, ale pomáhat žádný nedovedl.

"Stáno, pojd' sem, tiskni korunu tady na to místo, ale pevně, co máš síly; já ho budu křísit!"

Stána poslechl okamžitě, přitiskl peníz na místo, kam jej Miroš položil a ten křísil profesora, zavádějte umělé dýchání.

"Udělejte z větví nosítka, rychle, nebud'te jako ze dřeva!" nařizoval poplašeným spolužákům a ti se vrhli k olším a společnými silami lámali větve, aby z nich udělali primitivní nosítka.

"Čím je svážeme, nemáme provazy?" řekl jeden z nich bezradně.

"Máte podvlékačky, roztrhněte je a udělejte si z nich provazy!" nařizoval Miroš a pozoroval hrud' profesora, pohne-li se dýcháním.

"Tak už dýchá — pospěšte si!"

Za několik minut byla nosítka zhotovena, profesor slabě dýchal a Miroš ho sám donesl na nosítka. Stána nasměl povoliti ruku, kterou držel na tepně.

Prsty mu již umdlévaly a proud krve vyrazil znovu z rány.

"Dejte mi šle!" poroučel Miroš a chlapci jeden přes druhého strhovali s ramen šle.

Miroš je vzal a utáhl jimi nohu nad kotníkem tak, že krev přestala utíkat. Pak ránu ovázal kusy roztrhané košile, poručil spolužákům, aby se chopili nosítek, zvedl nohu raněného do výše a přidržoval ji v té poloze, aby zamezil krvácení. Dařilo se to jen částečně — obvaz byl za chvíli prosáklý krví a profesor omdlával.

"Poklusem, chlapci, rychle!" poroučel Miroš, a chlapci nesoucí nosítka dali se do klusu.

"Stáno, běž napřed, at' si primář připraví nástroje, náš Doubek už mnoho krve nemá."

Stána se dal do běhu seč jeho nohy stačily. — V té chvíli se uplatnil cvik z tělocviku. Běžel dobře a dorazil do nemocnice několik minut před

ostatními. Udýchaný sdělil portýrovi, že nesou raněného. Lapaje dech sdělil primáři, že bude třeba okamžité pomoci a když se chlapci přihnali do nemocnice, čekal již lékař u operačního stolu.

"Přílišná ztráta krve. Kdo jej ovažoval, je to dobře provedeno, bez utahení nohy byste byli donesli už jen nebožtíka!"

"Noha je rozříznuta nad kotníkem až ke kosti!" hlásil Miroš a řekl několik odborných výrazů, jmenuje cévy a svalstvo, že se lékař udiveně ohlédl.

"To vy jste to ovázal?"

"Ano!"

"Zachránil jste profesorovi život."

"Srdce je slabé, pane profesor trpěl srdeční vadou."

"Udělám, co budu moci," řekl primář.

"Bude-li třeba transfuse krve, jsem k ní ochoten," zašeptal Miroš a zčervenal rozpaky, že to nabízí. Připadalo mu, že jeho nabídka jest jakýmsi chlubením, že je obětavý.

"I já jsem k tomu ochoten," zakoktal Stanislav, aby ukázal, že i on by chtěl pomoci.

"Vy ne, ale vy druhý zde zůstanete, možná, že to bude potřeba! Sestro, připravte pro všechny případy vše ku transfusi krve! Kdybych viděl, že se bez toho neobejdeme, použiji ochoty tohoto mládenceka."

Miroš seděl vedle operačního sálu a sestra omývala jeho zápěstí éterem.

"Prosím vás, kde se to stalo?" ptala se mezi tím, co připravovala nástroje.

"Pan profesor skočil do vody v zátoce nad jezem, někdo tam hodil kus skla, nebo rozbito uláhev, on na ni skočil, rozřízl si nohu a omdlel."

"Jak se dostal na břeh?"

"Vytáhli jsme ho."

"Vy chlapci? Vždyť se mohl některý z vás utopit!"

"Umíme dobře plavat!"

"To vždycky nestačí, táhnout bezvládné tělo, to je těžká úloha."

"Stána mi podal prut, abych se dostal ke břehu, pak to šlo už hladce."

"Tak to jste byl vy, který jej zachránil?"

"Pomáhali všichni!"

"Ale vy jste pro něho skočil!"

"Ano, jsem nejlepší plavec."

"A kdo mu utáhl nohu, aby nevykrvácel?"

"Já!"

"Kdo vám to poradil?"

"Chci studovat medicínu. Koupil jsem si některé knihy, abych byl předem připraven a dobře ovládal látku, ze které budu zkoušen."

"Krásná píle; bude z vás dobrý doktor, budete-li tak pokračovat."

"K transfusi krve!" ozvalo se ze sálu.

Miroš vstoupil s ošetřovatelkou do sálu.

Profesor Doubek ležel na stole a byl bledý jako papír, hrud' se zvedala pomalým tempem, sotva znatelně.

Doktor poslouchal znepokojeně tep srdce.

"Zjistila jste, sestro, všechno, co bylo třeba?"

"Vše, co bylo v té chvíli možno zjistit."

"Mladý muži, jste teď ochoten dát profesorovi trochu své krve?"

"Ovšem, velmi rád, pane primáři."

"Sedněte si, prosím!"

Ošetřovatelka připravila přístroj a za chvíli proudila Mirošova krev do žil profesora. Stáňa seděl dole v hovorňě a čekal.

Je to divné, co bylo dnes na Mirošovi jiného? přemýšlel; co jen to bylo? — Vždyť on nekoktal, křičel na nás a ani jednou se nezakoktal. Kdyby to tak už zůstalo, to by bylo štěstí.

Ale jsou ti ostatní kluci darební, byli by Doubka nechali utopit. Já jsem mu šel pomoci, já, a jsem přece hrbatý; teď už vlastně nejsem hrbatý, ale byl jsem, těšil sama sebe, pyšný svou odvahou a jejím výsledkem.

Seděl v čekárně asi hodinu, když za ním přišel Miroš. Byl trochu bledší a usmíval se.

"Miro, víš, že ty jsi dnes nekoktal? Ani jednou jsi nezatrhl. Vidiš, už jsi to přemohl. Jak je Doubkovi?"

"Dobře, je trochu slabý, poleží si a pak musí do lázní. Měl na mále, mnoho krve už mu nezbylo."

"Kdy ho budeme moci jít navštívit?"

"Pozitíří, ale já k němu nepůjdu, myslel by, že si jdu pro pochvalu."

"Však ji také zasloužíš, Mirko, ty jsi pašák! Jsi ještě kluk a můžeš říci, že jsi zachránil člověka, to už je něco."

"Ty jsi také pomáhal."

"Však já jsem na to také pyšný, ale ti ostatní litali jako rozumu zbavení a někteří chtěli utéci. Člověk se za ně musí stydět."

"Někoho opustí v nebezpečné chvíli rozvaha. Šli volat pomoc a neuvažovali, že pomoc kohokoli, kdo nebyl v bezprostřední blízkosti, by přišla pozdě."

"Tak pojd', půjdeme na zmrzlinu, vyschlo mi v krku a pak musíme domů, tatík bude zvědav, jak to s profesorem dopadlo. Je té události jistě už plné město. To víš, pomáhat kluci nedovedli, žvanit budou do oněmění."

Portýr chlapce zastavil.

"Pan ředitel z gymnasia volal pana Zacha. Račte k telefonu!"

"Teď si mě budou za chvíli ukazovat jako zázrak!" zasmál se Miroš a zrůžověl radostí.

"Miroši, jdu vám poděkovat, pan primář mi oznámil, že jste zachránil kolegu, jste zmužilý hoch, celý muž, děkuji vám!" řekl ředitel a Miroš cítil, jak se snaží, aby jeho hlas zněl vlídně.

"Rádo se stalo, to byla jen povinnost, pane řediteli!"

"Vy nekoktáte, Zachu, jak je to možné?"

"Ne, pane řediteli, už nekoktám."

"Výborně, jen nezačněte zase, to bylo to jediné, co vám vadilo."

"Už nebude vadit, pane řediteli."

"Kde je Stanislav? Účastnil prý se také záchranné práce. Karpíšek mi přišel všechno povědět, byl celý uděšený a bylo mu špatně od žaludku, musel ho dovést školník domů."

Karpíšek byl chlapec jako hora,

největší ze všech, ale měl patrně slabé nervy.

"Kdo by byl věřil, že Stáňa bude pomáhat a Karpíškovi že bude špatně?"

"Stáňa je tady, přejete si s ním mluvit, pane řediteli?"

"Ano, at' jde k telefonu."

"Halo, pane řediteli, našemu panu profesorovi se daří už lépe, ale nahnal nám strachu. Nebýt Miroše, byli bychom přinesli domů už nebožtíka. Byl více mrtev než živ."

"Ano, slyšel jsem. Oba jste se chovali zmužile, tisknu vám v duchu ruku."

Stáňa se zasmál a pospíchal domů. Otec jej už čekal.

"Stáňo, ty prý jsi pomáhal zachránit profesora? Proč neskočil do vody někdo jiný, proč právě ty?"

"A proč by tam skákal někdo jiný, a proč já ne?"

Otec odkašlal, díval se na synovu zkřívenou postavu a měřil jej. Nebyl to sice docela normálně rostlý člověk, ale nebyl to také mrzák, byl to chlapec s ohnutými zády, ne hrbáč."

"Máš pravdu, proč bys nemohl ty ukázat, že jsi celý muž? — Pojd', řekneme to mamince, má rozčilením migrénu!"

"Mami se o mě bojí jako o malé dítě; to není přece potřeba."

"Také si to myslím. Pojd'te jí všechno povědít!"

Chlapci vešli do bydlícího pokoje, paní seděla uděšená u okna a čichala k lahvičce s kolínskou vodičkou.

"Stáňo, jak jsi to mohl udělat, jak jsi se toho mohl odvážit? Což kdyby ses byl utopil? Viš, jak na tobě visím, to je lehkomyšlnost."

"Mami, nemohli jsme přece nechat profesora utopit?"

"Ale bylo tam tolik jiných chlapců, a ty jsi...?"

"Chtěla jsi říci mrzák, vid' mami? Ne, nejsem mrzák, narodil jsem se jako mrzák, ale nejsem jím už, a to, že jsem šel zachránit profesora, když jiní se netroufali, bylo jedním z důkazů pro mne, ne pro ostatní, že jím nejsem. Zachránit druhého a k tomu

ještě profesora, který byl zároveň kamarádem nás všech, byla povinnost pro každého, i pro mne. Kdybych ji neudělal, byl bych buď mravní anebo tělesný ničema. Já nechci být ani jedno, ani druhé."

"Mami, ten náš chlapec vyrostl, hled', jest větší, než ty!" upozorňoval otec, aby ukončil nepříjemný hovor.

"A zesílil, tati, hled' ty svaly!" chlubil se Stáňa a odhrnul rukáv košile, pod níž se objevila statná svalnatá osmahlá paže.

"Pojd' sem, Stáňo, ty můj hochu milý!" řekla matka a jako obyčejně, když jí něco došlo, začala plakat.

"Mami, já jsem jen půlhrdina, ale Miroš, to je celý hrdina, jestli totiž chcete dělat z lidské povinnosti hrdinství. Ten se činil a div neutonul. Pojd' sem, Miroši, at' tě máma také obejmě a pak jí vypravuj, jak se to stalo!"

Stáňa chtěl, aby rodiče slyšeli Miroše plyně mluvit, aby byli překvapeni. Nemohl se nasytit té radostí, že jeho kamarád zvítězil nad zlem, které jej činilo méněcenným.

"Tatí, pošli pro zmrzlinu, chtěli jsme na ni jít, ale pak jsme si mysleli, že budete zvědaví a tak jsme vám to šli povědět jako očití svědci."

Miroš se usmíval. To, že zachránil profesora, se mu zdálo malou událostí, ale měl dojem, že zachránil sebe, že ve chvíli krajní úzkosti přemohl strach, který mu bránil, aby mluvil. To byla událost, která jej rázem povznesla a přiblížila vytouženému cíli.

"Jděte se umýt, Miroši a převlékněte se, jste samá krev!"

Miroš odešel a za chvíli se vrátil umytý, učešaný a šťastný.

"Jak je profesorovi?" ptala se paní Stáňa.

"Už dobře, Miroš mu dal půllitr své krve, to jej zachránilo. Já bych to byl také udělal, ale pan doktor si vybral raději Mirka."

"Jste velmi hodný, vážím si vás," řekl továrník.

"Pan Zach k telefonu, pan profesor Maleček volá," hlásila pokojská.

Miroš vstal a usmál se:

"Vždyť jsem to říkal, že mne za chvíli budou vozit po jarmarcích jako atrakci."

"Jen nebud'te příliš skromný, udělal jste něco, k čemu bylo třeba celého muže."

Bezpočtukráte Miroš vykládal, jak se vše událo, konečně to povídal i profesorou Doubkovi.

"Jak jsem rád, že jsem tam skočil první, představte si, kdyby se to bylo stalo někomu z vás? Zachu, jsem vám povinen díkem za život, nezapomenu toho."

"Ale to přece nic není, byla to povinnost; ani jsem nepřemýšlel, co dělám, přišlo to všechno tak jaksi samo od sebe, právě tak, jako jsem začal sám od sebe plynne mluvit. Co mi to dalo dříve moření a nedokázal jsem toho, a tam u jezu, když nebylo času na koktání, to šlo hravě. Jak je vám, pane profesore a kam pojedete na zotavenou?"

"Nevím ještě, kam mne pošlou, nějaké lázně už se najdou. A slyšte, nechtěl byste jet se mnou?"

"Ne, pane profesore, pojedeme se Stáňou na tramp, tužit svaly chůzí a tělocvikem. Pan továrník už svolil, paní se ještě trochu bojí, ale už také jhne."

"Dobře máte, budete svými pány a budete jednat na vlastní odpovědnost, to je také dobrá škola. Přijďte mne zase brzo navštívit, je mi dlouhý čas, a jsem ještě sláb."

"To přejde, jen strpení!"

"Přejde, ovšem, ale bez vás — bych dnes už neuvažoval, zda to přejde."

"Udělalí jsme všichni, co jsme mohli, jednak proto, že to byla naše povinnost a pak proto, že vás máme rádi."

"Děkuji za pomoc, i za tu lásku — a teď už jděte, Zachu, hovor mne unavuje."

Miroš vyšel a rozpráhl náruč, letěl po schodech, chtělo se mu zpívat. Napadl mu řecký verš, seskakoval se schodů a cítoval krásnou zpěvnou sloku, poslouchal sám sebe a okouzloval se svým hlasem. Vyběhl na ulici, odkopl kamínek, že letěl až k protější-

mu chodníku. Měl chlapeckou radost ze života, ze slunce, ze slov, která pronášel a měl hlad.

Zaměřil k cukráři a koupil si dvě kremrole, a když je s dětským apetitem jedl, pozoroval sám sebe v zrcadle a smál se.

Život je strašně pěkný, myslel si, a vzal si třetí kremroli. Byl jist, že dojde k cíli a to jest pro mladého hocha to nejkrásnější a nejužitečnější vědomí.

II.

Sotva se Miroš trochu ze své radosti vzpamatoval, vyšel na ulici a měl chuť povídat. Léta byl mlčenlivý, léta se vyhýbal hovoru se spolužáky, s profesory, se známými, ba ani svého strýce nenavštěvoval proto, že těžce nesl, že se při jeho zakoktání bratranci usmáli a snažili se předstírat, že Mirošovo koktání nepozorují. Stalo se jednou, že starší z hochů, vida námahu, s níž Miroš mluvil, mu nabídl, aby to, co chce říci, napsal.

To dělají jen němí, pomyslel si Miroš a hned druhého dne oznámil strýci, že pojede domů.

Ted' měl chuť pochlubit se, že umí mluvit. Nejprve to musím jít říci mamince na hřbitov, chuděrka, jistě, že jí to moje neštěstí ukrátilo život. Koupil kytičku anemonek, maminka je milovala, říkala, že jsou to takové nenáročné kytičky a že koukají vlídně do světa, jako by se smály. Když byl Miroš malý, koupil jí jednou kytičku anemonek k narozeninám a když jí přinesl a chtěl říci: "Mamičko, nesu ti anemonky," zakoktal se tak, že slovo anemonky vůbec nevyslovil a maminka jej strhla ve svou náruč, a plakala. Dnes jí je nesl zase a usmíval se.

"Tak, mamičko, dnes jdu vesele, nesu ti anemonky," hovořil nad hrobem a byl by ten kopeček hlíny radostí a dojetím objal.

Měl chuť povídat někomu o svých plánech a tady s maminkou se rozhovořil podle chuti.

"Tak mami, teď už nemám ze života strach, gymnasium už dodělám

hravě a pak půjdu studovat lékařství. a víš, pro jaký obor se chci specialisovat? Budu léčit koktavost. Zažil jsem všechny útrapy člověka, který špatně ovládá své hlasivky a svůj jazyk, vycítil jsem, jak to ničí nervy, jak to běže odvahy a chut' k práci. Nejlepší myšlenka, je-li vykoktaná, je směšná, a ten, kdo koktá, to ví a ani myslit plyně nedovede. Musí si léčit nervy a mluvidla a já se do toho dám. Uvidíš, má drahá, že to nešťestí, které mne potkalo, mi otevře hrány ke štěstí a k věhlasu. Nevěděl jsem, jaké povolání volit, protože všude je třeba správného vyjadřování. Chtěl jsem volit medicínu, protože lékař může mluvit nejméně a teď ji zvolím proto, že tam budu moci mnoho vykonat. Nešťestí, které otrávil má dětská léta, snad přinese pozhnání dospělým. Škoda, že nejsi živa, jak by ses dnes radovala? Spinkej dobře, musel jsem ti to dnes povědít; byla jsi nešťastná, protože jsem byl ubožák, a dnes jsem šťastný, že bych chtěl obejhou celý svět."

Položil kytičku na hrob, udělal po zvyku na hlině tři křížky a vracel se mezi lidi sebevědomý a usměvavý. Nenesl hlavy dolů, nevyhýbal se pohledům známých ve strachu, aby jej neoslovili, hledal jejich zraky a byl rád, že se ho vyptávají, jak zachránil profesora, ne proto, že by se svým činem chlubil, ale protože mohl povídat a sebe i druhé překvapovat, že mluví plyně.

Druhý den šel do gymnasia pln dobrých nadějí. Učil se celý večer, těšil se jak to, co umí, uplatní. Recitoval latinské verše a úplně změnil názor na cenu mluveného slova.

Dříve říkal: "I když někdo v hlavě nic nemá a dovede to říci, je považován za nadaného, chytrého žáka, ač dovede jen opakovat, co druzí vymysleli; já vím vše, dovedu k tomu připojit svůj úsudek a přece se na mne dívají jako na méněcenného."

Teď cenil krásu slova a okouzloval se lahodností veršů, kterým se večer naučil.

"Stáňo, dnes se přihlásím, dnes budu dobře odpovídat, dnes dostanu také jednou výbornou."

Stáňa byl smutný, stín závesti seděl v jeho srdci. Doposud považoval Miroše za nešťastnějšího než byl sám, teď mu v koutku duše záviděl.

"Vždyť je to vlastně jedno, uměl jsi vždycky všechno a říkal jsi, že ti na dobré známce nezáleží, že ti stačí vědomí, že umíš to, co na tobě žádají a že známky, které dostáváš, nejsou z milosti."

"Ano, zajisté, ale teď budu moci ukázat co umím a to je krásné vědomí. Těšil jsem sám sebe, že nejsem ubožák, a teď už se nemusím přemlouvat, že mám stejnou cenu jako ostatní, dnes mohu dokázat, že ji mám. Učil jsi se latině — ach, jak krásné jsou ty verše."

"Já vím, ty jsi je drmolil i ve spaní, myslel jsem, že jsi se popletl na rozumu," píchl Standa. "Já se už ani ty verše neučím, je to jen memorování a to mne nebaví."

"Mne to baví, jsou tak melodické."

"Dříve jsi to nevěděl, anebo jsi toho nechtěl vědět."

"Upřímně řečeno, nechtěl, Stando. Člověk, když polyká pilulku, kterou mu osud vnutil mezi zuby, je rád, když si ji může zabalit do čokolády. Chceš-li projdeme spolu ještě ta cvičení."

"Ne, nechci, stačí mi to, co umím."

"Půjdeme se dnes koupat?"

"Nepůjdu, nemám chuť."

"Tak já také nepůjdu, je to konečně lepší, dnes jsem ještě trochu slabší tou ztrátou krve. Jen půllitr jsem jí dal profesorovi, ale člověk to přece cítí."

"Budeš mít kliku, budu studovat ze všech sil. Teď mne to bude dvojnásob těšit. Víš, já se věnuji léčení koktavosti. Znam z vlastní zkušenosti všechny ty strašné stavy, které koktavý prožívá, vím, kde to vězí, a dovedu tomu jít na kloub."

"Kdyby tatínek neměl továrnu a nepřál si, abych tam dělal komerčního ředitele, taky bych šel na medicínu a věnoval bych se léčení tuberkulózy kostí. Tá mi znetvořila záda. Taky

bych věděl, jak člověku je, když je odsouzen být mrzákem a taky bych dělal, co bych mohl — ale tím bych už svůj hrb neodčinil.”

“Stando, kamaráde, nemysli, že jsi hrbatý, máš teď už jen kulatá záda, ale jinak jsi statný. Budeme dělat tělocvik, já vymyslím cvičný systém, kterým se sílí svaly a tuhnou kosti. Něco, co by ti nemohlo uškodit. Víš hochu, je to vyhojeno, nemusíš se už bát, hrudní koš je v pořádku, žebra nemáš už tak otevřená jako dříve, a ruce jsou normálně dlouhé, i nohy jsou silné a rovné. Vzpomeň, jaký jsi byl, když jsi začal chodit do tělocviku, jaký je to ohromný pokrok. Tvůj otec je bohatý, požádej ho, aby tě poslal k moři. Budeš se koupat, jodová mořská voda tě bude sílit, pak jed’ do Jáchymova, tam hynou koupelemi všechny chorobné miasmy, já vím, tam se tuberkulosa páteře neléčí, ale škodit to nemůže, a nakonec se vyprav do Tater. Je tam horské slunce, zázračný vzduch, tam doděláš svoji kuru. Já pojedu do Tater s tebou, budu bydlet v turistické noclehárně, na to si také dopřeji několik set korun; uvidíš, že pak budeš statný mladík a že si žádný ani nevšimne, že máš vyšší lopatku.”

“Myslíš, že by to šlo? Já pochybuji. Byl bych velmi št’astný.”

“Půjde to. Jak by to hešlo? Jen buď opatrný, aby ses neuhnal, abys nepřetížil svoje tělo nemírnou námahou. Moje babička koupala tetu, která byla velmi slabá, v odvaru balšámu a mateřídoušky. Ten balšám prý dodával určité látky pro posilu nervů. Moje babička věřila bylinkám. Říkala, když se pes užene, že sotva stojí na nohou a pak přijde na místo, kde roste balšám, rozválí jej, lehne do něho a převaluje se v něm a za chvíli že je zase čilý. To, co léčí zvíře, léčí i lidi. Zkoušela to, a bylo to dobré. Tetička když byla malá, byla na jednu půlku těla jako ochrnutá, špatně jí vládla, tahala nožku za sebou a dělala všechno levou rukou, protože pravá nebyla tak schopná. Pak začala babička svoje léčení; nasbírala otep bal-

šámu, rozt’ukala jej paličkou na kaši, dala ji mezi dva hadříky a nechala to na slunci prohřát a jak říkala zaparit, a pak jak to bylo teplé, přikládala to tetě na chorou půli těla — — a vidíš, teta je dnes velmi statná a zdravá paní. Neboj se, Stando, úplně rovný sotva budeš, to ti nenamlouvám, ale rozhodně nebudeš mrzák.”

“Je to babský prostředek, ale kdo ví, někdy to pomáhá. Konečně, škodit to nemůže. Vždyť babičky přikládaly obklady z bahna od potůčku, kde byla rašelina už před tím, než lékaři ordinovali bahenní lázně. Věděly to ze zkušenosti dříve, než to věda objevila.”

“Víš co, půjdeme dnes místo koupání k potuku na balšám, a zkusíme to hned.”

“Zkusit to můžeme, ale tělocvik je lepší.”

“Ten také nevynecháme, půjdeme na to s několika stran. Uvidíš, Stando, že se za tebou budou ještě děvčata ohlížet.”

“Já vím a budou se mi smát. Holky jsou kruté, myslím, že se neožením.”

“Ty bláhový, podívej se do zrcadla, jakou máš krásnou hlavu! Jsi nejhezčí kluk ze třídy a až ještě trochu povyrosteš a zesilíš, budeš fešák — a hlavně budeš zdravý.”

“Ach, Miroše, já bych byl št’asten, kdyby se mi to povedlo.”

“Řekni mi, po kom jsi vlastně hrbatý? Tvá matka i otec jsou zdraví a krásní, kde jsi k tomu přišel?”

“To je smutná historie; maminka mi to řekla nedávno a plakala při tom. Dává si vinu. Když jsem se narodil, chtěla jet s tatínkem na Rivieru a vzala mně kojnou a ta byla z tuberkulosis rodiny. Já jsem pak dostal tuberkulosu páteře. Lékař to tatínkovi řekl. Maminka myslela, že je to od toho, že jsem spadl jednou s koníka. Vytýkala tatínkovi, že mi jej koupil a on jí pak řekl, že to není od pádu. Byla celá nešťastná. — Já vím, že to od pádu není, když jsem začal jezdit na koni, to už jsem byl slabý kluk a tatínek mi ho koupil, proto, že myslel, že se tím pohybem otužím. Nechtěl

jsem chodit, tak jsem jezdil, ale to už byla nemoc ve mně."

"Ale teď už není.... Tak pojd', at' nepřijdeme pozdě do gymnasia!"

"Je ještě deset minut času — ty chceš slyšet obdiv spolužáků, že jsi zachránil Doubka, vid'?"

"Nebud' ironický, nechci přijít pozdě, nic více!"

Vkročili do třídy a chlapci se kolem nich seskupili.

"Miroši, ty jsi pašák, já jsem měl takový strach, když jsem viděl, že se profesor topí, že jsem celý zdřevěněl, a ty jsi byl tak pohotový, kdo by to byl o tobě řekl?" divil se jeden z hochů, kteří ztratili duchapřítomnost a utíkali.

"Jen když to dobře dopadlo," řekl Miroš plyně a ohlédl se co chlapci říkají, že správně mluví. Nikdo si toho nevšímal, byli zaujatí tím, co se stalo u vody, a záviděli Mirošovi, že dokázal, že se nebojí.

"Ani jsi se při tom nezakoktal," usmál se jeden z hochů, v úmyslu Mirošovi ublížiti.

"Nezakoktal a už se asi nezakoktám."

Ted' se chlapci ohlédl.

"Pravda, vždyť ty už nekoktáš, to tě tak dojalo? To jsi rád, vid'?"

"Jak bych nebyl rád? — To vy ani nepochopíte."

První hodinu byla latina. Miroš se hlásil a profesor překvapen, že se chlapec po prvé sám hlásí ke zkoušce, jej vyvolal. Miroš zčervenál, oči mu svítily, v duši měl blahé teplo, začal odříkávat a snažil se, aby nechybil, aby vítězství bylo úplné.

"Dobře, velmi dobře!" řekl profesor a Miroš zpocený rozčilením a radostí, usedl do lavice.

Překonal rozpaky i strach a nesmělost. Oddychl si a stiskl knihu v ruce. Jeho prsty se třásly, byl více vzrušen, než chtěl dát najevo.

"Zachu, vy jste bledý jako smrt, nechcete jít chvíli na zdravý vzduch?" zeptal se profesor.

"Děkuji, to přejde, jsem trochu slabý po ztrátě krve," v očích se mu ztmělo, zapotácel se a profesor jej vy-

vedl na chodbu. "Pojd'te do ředitelny, tam si odpočinete!" vybízel jej.

"Ne, pane profesore, to je jen okamžik, už je mi lépe. Prosím, nevšímejte si toho, chlapci by se mi smáli, že jsem jako holka, že hned omdlívám."

"Chtěl bych vidět darebáka, který by se vám mohl smát, ukázal jste, že jste celý muž, když druzí utíkali jako kluci a dokázal jste, že dovedete pomoci v pravý čas, když jste se nabídl k darování krve. Nedivím se, že jste vysílen, jděte si domů odpočinout!"

"Ne, nepůjdu, už je mi opravdu dobře, jsem rád, že jsem uměl dobře latinu."

"Tak vám na tom záleží? Myslel jsem, že jevám to jedno, nehlásil jste se nikdy."

"Protože jsem se nemohl odhodlat mluvit. Vždyť víte, pane profesore, koktal jsem a bylo mi hanba."

Profesor se usmál, nechal Miroše na chodbě a vrátil se do učebny. Za několik minut přišel hoch za profesorem. V třídě bylo ticho, patrně profesor mluvil o Mirošově pěkném činu — a chlapci, když vešel, obrátili k němu všichni hlavy.

Jen aby mne pořád nechválili, nechci být nic víc než ostatní, byl bych kamarádům za chvíli protivný, strachoval se a usedl opět na své místo.

Profesor již nezkoušel; Miroš byl rád, protože byla řada na Stáňovi a ten byl dnes, jak Miroš věděl, špatně připraven.

Mirošovo postavení ve škole se od té doby značně změnilo. Byl zvyklý pilně se učit, byl skromný a plachý a byl proto profesorům sympatický.

Chlapci mu však záviděli. Dříve mu nikdo nevytkl jeho vadu, nikdo mu neříkal koktavý, teď, když vadu překonal, jmenovali ho tak.

Zlobil se proto, styděl se za to a nejvíce jej bolelo, že ani Stána k němu tak nelnul, jako dříve.

Miroš byl dříve sám, protože se kamarádům stranil, boje se, aby se mu neposmívali, teď se stranili oni jeho, vidouce v něm dříče a oblíbence profesorů.

Dříve netoužil po společnosti, teď by byl rád dělal s hochy rošťácké kousky, byl by byl rád chvíli bezstarostným chlapcem, ale nikdo jej k společným kouskům nevyzval.

Jeden rok to ještě vydržím, pak budu na vysoké škole, a tam si už společnost najdu. těšil se.

Miroš udělal maturitu s vyznamenáním, Stáňa sotva prošel a jen z ohledu na to, že byl přípravou k maturitě přepadlý a že jej profesori považovali za mrzáka, nechali ho projít. Vycítil to, byl tím zahanben a jeho trpkost se obrátila proti Mirošovi.

Továrníka Mitru překvapilo, když syn jednoho dne přišel a navrhl, aby otec naznačil Mirošovi, že už není třeba, aby u nich bydlel, že se teď Stáňa bude učit něco zcela jiného než on, že by mu nemohl být v učení nápomocen.

Stáňova sestra, Madla, se postavila proti tomu.

"Stando, ty nevděčníku, dokud jsi Miroše potřeboval, byl ti dobrý, a teď bys ho chtěl vypovědít? Tak nespravedliví dovedou být jen muži, vlastně ne muži, tat'kovi by to ani nenapadlo, ale jen závistiví kluci."

"Co myslíš, že tomu koktavému závidím? Snad ne to našprtané vyznamenání při maturitě? Kdybys byl chtěl, tak jsem je měl také."

"H-hm, kyselé hrozny, kdybys chtěl? Učil jsi se jako vrtohlavý, ale hlavu máš prázdnou, to je to."

"Jen ty so nenafukuj, tolik jako ty nedřu, ty jsi také takový šprtoun."

"Já to nezapírám, chci něco umět, proto se učím, ale ty nic neumíš a učit se nechceš."

"Co je ti po tom?"

"Tati, řekni mu, že je mi po tom! Jak se chce zachovat k Mirošovi, to je nevděk."

"A také ti po tom nic není. Co ti na Mirošovi záleží?"

"Záleží, abys věděl, mně je Miroš milejší o půlnoci, než ty ve dne!" zadupala a vyplázla na Standu zlostné jazyk.

"Hled', Stando, jsou prázdniny, přes prázdniny může u nás ještě Mi-

roš být, pak on sám jistě uzná, že by ti nemohl být prospěšný. Půjdete do Prahy, ty si najdeš byt jinde než on, a bude vyřizeno."

"Já ho mám dost."

"Protože mu závidíš," vykřikla Madla z vedlejší místnosti. Měla Miroše ráda, nejdříve ho litovala, teď na něj byla pyšná. Povíдалa o něm s kamarádkami, líčila, jak statečně zachránil profesora, a chlubila se, že i on jí má rád.

Nemýlila se, Miroš jí měl rád, naivní klukovskou láskou. Chodíval pod jejími okny a dělal jí komposice.

Večer vyčkala Madla až šel Miroš do zahrady a přišla za ním.

"Mírko, chci ti něco říci — nebudeš set na mne hněvat?"

"Ne, Madlo, nebudu. Jak bych se mohl na tebe hněvat?"

"Já na tebe také ne, nedovedla bych to! Mírko, prosím tě, řekni našim, že u nich už nebudeš, řekni, že pojedíš na prázdniny někam jinam. Viš, ten náš pitoma štve tatínka, aby ti řekl, že tě, už nepotřebuje. Udělej to gesto a dej výpověď ty jim. Tati by to neudělal, ale ten mizera Stáňa ti závidí."

"Chtěl jsem to už udělat, Madli, ale bál jsem se loučení."

"Tobě bude po našich smutno?"

"Po ostatních ne, ale po tobě."

"Mně bude také smutno, ale co je to platno? Viš co, já poprosím, aby mne dali do Prahy do pensionátu a budeme se vídat — chceš?"

"Jak bych nechtěl, Madličko."

"Tak mi dej pus!"

"Madlo!"

"Ty se stydiš, vid'?"

"Ne, nestydím se, ale co by tomu řekl tatínek, pomyslel by si, že jsem zneužil jeho důvěry."

Vřelé dívčí rty spočinuly na Mirošových.

"Má Madličko zlatá!"

"Tak na shledanou, a hned zítra řekni tat'kovi, že půjdeš pryč. — A kam pojedíš?"

"Myslím, že do Tater. Před časem jsme umlouvali se Stánou, že tam

půjdeme spolu — to mne měl ještě rád.”

“To jsi ještě koktal, vid’?”

“Ne, to bylo tenkrát, když jsem přestal koktat.”

“On ti závidí, že jsi udělal výborné maturitu a že máš rovná záda. To je pěkný present.”

“Nediv se mu, je nešťastný!”

“Tak nemá být zlý.”

“Tak já zítra poprosím o propuštění — bude mi smutno, byl jsem zde jako doma.”

“Jen se nerap, Mirko, však ty se sem vrátíš.”

“Jak to, Madlo?”

“Máme se přece rádi. Až dostuduješ, vezmeme se!”

Miroš se usmál. Představil si zděšení, které by způsobila Madlina slova u jejích rodičů.

“Uvidíme, Madlo, jak s námi život zatočí, nechtěl bych tvou ruku dostat jako milost.”

“Mirko, ty jsi k smíchu — jak jsi to řekl? — Tvou ruku — to je taková románová fráze. Mám tě ráda, a nechám si foukat do kaše! Budu-li tě mít ráda ještě za šest let, až budeš doktorem, tak se nebudu nikoho ptát. Mně se na techniku nechce, neučím se ráda a mám radši sebe než fabriku. Když ji má někdo převzít, ať ji převeze Stáňa.”

“Tatínek bude chtít, aby sis vzala inženýra.”

“Když ho nebudu chtít, tak ani tati nic nepořídí. Já řeknu Stáňovi, aby studoval techniku a vedl továrnu sám, já že jsem ženská a že na to nemám buňky.”

“Studoval gymnasium, na techniku nemůže.”

“Tak udělá druhou maturitu. — Mirko, já se těším až našim dnes řeknu, že nechci studovat dál a až navrhnu, aby dělal Stáňa ještě jednu maturitu z reálky, jak on se bude kroutit. Bez tebe to nedokáže a pak přijdeš ty a řekneš, že jedeš do Tater a on tě bude muset prosit. Já ho pokrotím.”

“Rodiče se budou na tebe zlobit.”

“I to to, když tě budou potřebovat, budou jako milius, jen dělej, Mirko, drahoty, aby věděli, že ti nedělali a nedělají žádnou milost.”

Večer dlouho do noci povídala Madla s otcem a matkou, pak zavolali Stáňa a domlouvali mu, aby se příští rok připravoval k maturitě z reálky a šel na techniku.

“Mirkovi ještě nic neřekneme, může ti přes prázdniny pomáhat.”

“Tak vída teď bude Mirka dobrý,” ušklíbala se Madla a těšila se, jak zítra bude Standa Mirku prosit.

Miroš zatím skládal své věci. Slzy mu stoupaly do očí, bylo mu smutno, že opouští rodinu, kde po léta byl doma, kde prožil těžké chvíle a kde byl št’asten, že opouští Stáňa, kamaráda, s nímž sdílel těžký osud, dokud byli oba ubozí a který na něho zanevřel, když byl št’astnější.

Druhý den šel, jak slíbil, k panu Mitrovi.

“Pane továrníku, jdu poděkovat za všechno dobré, co jsem u vás zažil, a jdu poprosit o propuštění. Jsem už dnes zbytečný, Stáňa je hotov, spolčeník nepotřebuje a myslím, že už mne nemá tak rád jako dříve. Jsem vám povinen vděčností za to, že jste mi pomohli přes propast, která mne dělila od ostatních lidí, byl jsem koktavý, a vám to nevadilo, chtěl bych vám jednou ukázat svou vděčnost, nezapomenu nikdy, že jsem u vás našel domov.”

“Vždyť se nic nezměnilo, Mirko, opravdu nic. Standa je trochu divný, dospívá v muže a nebeřte mu za zlé, že vám závidí, že jste krásný, že jste statný a on chudák má hrb, třeba, že tomu říkáme jen vyšší lopatka. Standa vás potřebuje ne tak k učení, ale hlavně proto, že umíte hospodařit, že umíte a musíte šetřit, a on, jak budete pryč, bude vyhledávat jiné kamarády, bude chtít tak kupovat své místo ve společnosti. Je to dědic mé továrny, budou na něho líčit hoši i děvčata. Madla nechce studovat techniku, musí tedy studovat on, musí udělat ještě jednu maturitu, a on v poslední době

v učen! polevil. Nechtěl byste mu být ještě aspoň ten rok přítelem?"

"Velmi rád, ale chci jít studovat medicinu, musím do Prahy."

"Do té doby je ještě pět měsíců, na vysokou školu půjdete až v říjnu, do té doby byste mohl se Stánou probrati látku, musí se učit matematice, francouzštině a ještě některým předmětům: snad kdybyste mu pomáhal, těšilo by jej to více."

"Pochybuji. Standa mne už nemá rád, ochotně bych mu pomáhal, ale zeptejte se ho sám, pane továrníku, uvidíte, že ho zahanbíte předpokladem, že mne ke studiu potřebuje. Přejete-li si toho, zůstanu u vás, pak musím pryč, ale myslím, že Standa sám nebude chtít."

"Promluvíme s ním, ale mohu s vámi počítat?"

"Zajisté!"

Miroš se nemýlil. Standa jej už nechtěl ani jako přítele, ani jako druhu ve studiu, slíbil, že se připraví ke studiu sám.

Miroš se rozloučil a odjel do Tater.

Všichni se s ním loučili tklivě, paní jej hladila jako syna, továrník mu tiskl ruku, Madla, plakala, Stána byl klidný.

"Stando, snášeli jsme spolu dobré i zlé, nemyslím, že se loučíme, shledáme se v Praze a prosím, měj mne za přítele a dovol, abych tě vyhledal, až přijedeš do Prahy."

"Jak tam přijedu, vyhledám tě," řekl Standa a Miroš cítil, že si kamarád chce nechat možnost, aby když nebude chtít, nemusel se s ním stýkat.

"Já za tebou přijedu, Mirko, na mou duši, já na tebe nezapomenu, a piš nám, jistě nám piš, bude mi smutno!" a Madla se dala do pláče, až sebou její ramínka škubala.

Miroš by byl rád Standu objal, ale ten se tvářil tak cize, že se toho neodvážil.

"To jsem rád, že je ten koktavý pryč," řekl Standa, když vlak s Mirošem zmizel v oklice.

"Koktavý odejel a hrbatý tu zůstal," zasyčela Madla a kousla se do

palce, protože někoho jiného kousnout nemohla.

"Jsi zlá," řekl Standa a skrčil se.

"Stando, proč jsi na něho zanevřel, proč jsi mu ubližoval, nemůže za to, že už nekoktá, proč mu to závidíš?"

"Nic mu nezávidím, ale nemám ho rád, dřel a chtěl se nad druhé vytahovat. Při maturitě odpovídal jako neomylný papež."

"Učil se, a chtěl uplatnit, čemu se naučil. Celá léta se učil a sotva procházel, zasloužil si úspěchu."

"Bude mít teď úspěch celý život."

"To se neví, možná, že ty budeš mít větší úspěch než on. Stando, mám ti říci, že tě má Lenka ředitelovic ráda, musela jsem jí dát tvoji podobiznu. Je to nejhezčí žába z naší třídy a doktor Dobiš za ní blázní a posílá jí kytičky — a ona má ráda tebe."

"Mne?"

"No jo! A pak říkej, že nemáš štěstí."

Madla byla malá ženská, chápala, co bratra tíží, že se trápí pro svou zdeformovanou postavu a že jej obdiv a láska hezké dívky budou těšit a dodají mu sebevědomí.

"Stando, ona dnes přijde k nám hrát na piano — a pak půjdeme do zahrady, přijď tam!"

"Možná, že přijdu, nevím ještě."

"Nedělej drahoty, ona by zase vzdychala a já to nemám ráda."

"I tak přijdu. Ale nemysli, že jsem do Lenky zamilován."

"Já vím, že ne, ale ona do tebe."

"Za to já nemohu."

Standa přišel do zahrady, Lenka, romantická dívčinka, vychovala ve svém srdci lásku ze soucitu. Doma stále Standu litovali, a ona se mu, protože mládí miluje protiklady, začala obdivovat.

Standa byl smířen se životem, chodil s Lenkou, a jednou poslal z výletu Mirošovi do Tater pohlednici. Miroš hned odpověděl dopisem a pak si začali psát.

Miroš byl již druhý rok medikem, když Standa nastoupil na techniku. Vypadal výborně, ztrávil rok v Egyptě a jeho bronzová tvář byla skutečně

krásná. Miroš, unavený studiem, vypadal vedle něho jako syreček, jak říkala Lenka, když je s Madlou a paní továrníkovou v Praze navštívily.

Obě děvčátka dali rodiče do pensionátu a obě solidárně podváděly ředitelku a místo do hodin piana chodily do Kinských zahrady na schůzky. Až ke bráně zahrady šly společně, pak se rozešly a šly každá se svým

hochem a obě byly přesvědčeny, že mají toho lepšího.

Madla chodí s koktavým, myslí si Lenka v duchu a dívá se nadšeně na Stánu.

Lenka chodí s hrbatým, uvažuje Madla a směje se na Miroše a její nepokojná povaha ji ponouká, aby ho objala a řekla mu znovu, že ho má ráda a že všichni ostatní chlapci jsou hloupí kluci.

Divoký Jáchym

Napsal Václav Špaček

I.

AK budeš-li pak konečně vstávat!" zavolala vdova Cikulová do komory na syna Jáchyma. "Už táhne na šestou, a ty ještě nevíš o světě!"

Jak pak měl Jáchym vědět o světě, když přišel domů hezky dlouho po půlnoci. Byly obědinky a při nich muzika. A že by byl Jáchym chyběl při muzice v Kovářicích, to se ještě nestalo.

Takto byl Jáchym obstojný člověk, a kdo mu uměl vyhovět, nemohl si na něj stěžovati. Byl vyučen tesařině, a mistr si ho chválil jako příčinlivého a svědomitého dělníka. I matku měl rád a staral se o ni, držel na pořádek — ale byl divoch. Rád každého pošádil, a dostal-li se s někým do hádky, byl obyčejně vítězem. Nebylo snad jediné muziky, aby byl Jáchym nezpůsobil rvačku.

Ukrutníkem Jáchym nebyl. Házeti sklenicemi a lámati nohy od židlí jakživ neměl ve zvyku. Jemu stačily pouhé pěsti, a kdo od něho dostal "jednu", na druhou již nečekal. Proto také Jáchym nikdy nikoho neporazil a neměl opletačky se soudem. Matka znajíc ho, vždycky mu domlouvala, aby k muzice nechodil a raději zůstal doma. A Jáchym, kdyby ji byl ve všem poslechl a všechno jí k vůli udělal, v tomhle ji neposlechl. Chvilí otálel, ale konečně přece vzal čepici a chystal se k odchodu.

"Aspoň tam zas, prosím tě, něco nevyved!" varovala ho matka.

"Co pak bych vyváděl — snad mám rozum!" odpovídal obyčejně

Jáchym. "Jen at' mi dají pokoj — já věru nic nezačnu."

Jenom že Jáchym byl nedůtklivý, v každém slově shledával skrytou nárážku proti sobě a pak ovšem vždycky mohl říci, že mu tam "nedali pokoj". Tak tomu bylo i tentokrát. —

Na zavolání matčino Jáchym rychle vstal a oblékl se. Sotva pohleděl na matku, poznal, že ví o všem. Viděl, že má oči uslzené, a to ho zrovna bodalo do duše.

"Ty mi vyvádíš!" řekla za chvíli matka, a slzy ji dusily hlas. "Co se tě naprosím —"

"Ale, maminko, prosím vás, nemrzte se proto," odpovídal Jáchym, "já za to nemohu."

"Tak, tak, ty za to nemůžeš! Celá ves o tom mluví, že vždycky začínáš různice a rvačky."

"Proč mi nedají pokoj!"

"Tobě vždycky někdo nedá pokoj! Nechod' tam! Já už pro hanbu abych ani ze stavení nevyšla. Nikdo tě jinak nepojmenuje nežli divoch anebo divoký Jáchym."

"To já vím, maminko, ale kdo mi tak řekna, toho to bude mrzet."

"Ovšem, ty si poručíš a zacpeš lidem ústa! A co jsi to měl s tím starostovým?"

"Právě to, co povídáte; řekl mi, že jsem divoch, a to jsem si nemohl dát líbit. Proto jsem ho vyhodil z hospody, a ostatní, když se k němu přidali, vyhodil jsem také a pak jsem šel domů."

"Mohl jsi jít dřív a nemusil si je vyhazovat."

"I vždyť oni se tam vrátili, když jsem odešel," chlácholil Jáchym matku.

Kdo by byl jeho řeč poslouchal, byl by se dal do smíchu. Jáchym to

vypravoval tak lhostejně, jako kdyby řekl, že včera přšlo a dnes bude pěkně. Jeho matce ovšem to k smíchu nebylo; soužila se proto, a zvláště ji mrzela ta přezdívká, které se synovi dostalo.

“Já ti povídám, že tě to někdy bude mrzet,” pokračovala. “S Hrabáčovým si nic nezačínej. Hrabáč jest mstivý člověk. A ještě něco ti řeknu. Nejsi už malý chlapec, a já jsem stará žena, nevím, jak dlouho zde ještě budu. Co si potom počneš? Budeš nucen se oženit, a která pak dívka si tě vezme, když jsi takový?”

“Však vy mi neumřete, maminko — a na na ženění mám ještě dosti času,” odpovídal Jáchym a naklonil se nad talíř s polévkou, kterou mu byla matka předložila k snídání.

“Jenom nepovídej — možná, že bys se ženil hned, jen kdyby to šlo. Lidé si všeho všimnou — dověděla jsem se, že si děláš známost s Porežných Blaženkou. Bylo by to pro tebe štěstím, kdyby si tě vzala — ale to bys se musil docela změnit, milý Jáchyme; Porežných jsou tuze pořádní lidé a dbají na dobrou pověst.”

“Maminko, k vůli Blažence bych všechno udělal,” vyhrkl ze sebe Jáchym — “ale ona je tak podivná — zdá se mi, že si ji nadchází mladý Hrabáč — a to právě mne včera tak popudilo. Kdybych věděl, že mne Blaženka bude mít ráda — věřte mi, že bych byl jiným, docela jiným.”

Jáchym dojedl, vzechopil se, opásal se zástěrou, dal matce s Bohem a pospíchal do blízkého městečka do práce.

Cestou vzpomínal na včerejší večer. Tentokráte se zlobil sám na sebe, že nezůstal doma. Nemusil se dostati do hádky s mladým Hrabáčem. Jeho otec byl starostou, a Jáchym už po dvakrát potřeboval jeho pomoci. Proto se teď sám na sebe zlobil, ačkoli měl tentokráte pravdu, že mu ostatní nedali pokoj. Byla u muziky také Blaženka, ale on se marně snažil dostat ji k tanci. Ačkoli byl dosti hbitý

a obratný, přece jej vždy jiný předešel, a nejčastěji Hrabáč. Jáchymovi se zdálo, že je s ostatními umluven, aby vzal některý Blaženku Jáchymovi “zrovna před nosem”. To ho konečně dopálilo. A když přece si pospíšil, tu přiskočil současně s ním k dívce ještě jiný chasník, a už se strhla hádka, neboť Jáchym nebyl z těch, kteří rádi ustupují. Ostatní hned přiskočili k soupeřům.

“Mně se zdá, že ten divoch zas něco začíná!” prohodil mladý Hrabáč skoro s opovržením. A teď bylo zle; Jáchym se zarděl zlostí.

“Co — ty snad myslíš, že jsi také kousek úřadu, když je tvůj tatík ‘starostou’!” zvolal. “Tak at’ máš tedy přednost!” — A nežli se Hrabáč nadál, byl první “na vzduchu” — z hospody venku. Někteří ho chtěli brániti, ale to bylo spíše na oko než doopravdy. Kam pak stačili na Jáchyma! Chytil dva nejbližší za límec a poslal je za Hrabáčem. A když vystrkal ven všechny, kteří podle jeho mínění toho zasluhovali, oddychl si a šel domů.

“At’, už se to stalo!” pravil teď sám k sobě; “jen kdybych byl aspoň nemluvil o tom úřadě. Tohle starého Hrabáče dopálí, protože si na představenství náramně zakládá. Nu, po druhé budu opatrnější a raději zůstanu doma.”

Ale v tom jakoby ho bodlo u srdce. Jak pak zůstane doma, když tam bude Blaženka. Věru, že ani včera po muzice netoužil — ale myšlenka, že je tam ona, a jiní že se s ní budou baviti, nedala mu pokoje.

Byl dnes Jáchym nemálo rozmrzen. Pořád si vytýkal, že provedl nerozumný kousek, a zase se ospravedlňoval sám před sebou, že jinak jednati nemohl. Ani při práci nebyl tak hovorný jako jindy, tak že soudruzi se tomu divili. Den mu míjel velmi zdlouha, i byl konečně rád, když na kostelní věži odbila večer šestá, a mohl jíti domů.

Šel s hlavou svěšenou a zvolna, jakoby ani domů dojití nechtěl. Tušil, že toho lidé během dne matce zase

hodně namluvili, a že mu zase bude činit výčitky. A toho se Jáchym bál, neboť měl svoji dobrou matku ze srdce rád a vždycky se mrzel sám na sebe, když ji něčím zarmoutil.

Teprve když se blížil ke vsi, vyrušil se z myšlenek a mimovolně se rozhlédl kolem. Lidé odcházeli a odjížděli s pole. Jen tu a tam někteří, kteří se s prací opozdili, ještě se lopotili. A na jednom poli zahlédl Jáchym dívčí postavu. Byla skloněná k zemi a pilně trhala trávu. V Jáchymovi zabušilo srdce — poznal Blaženku.

Chvilí stál nerozhodně na cestě, jakoby přemýšlel, co má činit. Ale pak se odhodlal a rychlými kroky bral se po mezi k dívce.

"Pomáhej Pán Bůh!" pozdravil Jáchym, přiblíživ se k Blažence. Ta se rychle vzhopila — bylo patrné, že se ulekla. Neslyšet jeho kroků po travnaté mezi.

"Dejž to Pán Bůh!" odpověděla jaksi rozpačitě. "To už jdeš z práce, Jáchyme?"

"Vždyť je půl sedmé — podívej se, že lidé už odcházejí s polí."

"Bože, jak ten čas utíká!" řekla a odmlčela se.

"Jak pak jsi se včera bavila?" zapřádal Jáchym hovor.

"Že se tak ptáš? Lituji, že jsem nezůstala doma."

"Vidíš, to máme stejnou myšlenku," řekl Jáchym. "Já toho také lituji. A kdybych byl nevěděl, že jsi tam ty, byl bych nešel nikam."

"Ale vždyť nemusilo ničeho být, Jáchyme," řekla dívka vyčítavě. "Ty jsi hrozně prudký, všechno tě popudí —"

Jáchym jí nedal domluvit. "Ještě ty mi dělej výčitky," řekl trpce. "Snad jsem měl ke všemu mlčet? Bezpochyby se všichni proti mně umluvili — příčinou byl dojista Hrabáč."

"Možná, Jáchyme, ač jistotu nevím. Ale i kdyby tomu tak bylo, moudřejší bys byl jednal, kdybys byl k tomu zůstal lhostejným — tak bys

jím byl radost úplně pokazil, když by viděli, že se nezlobíš."

"To já nedovedu, milá Blaženko."

"Ovšem, to je právě ta chyba. Ale ty se musíš změnit, Jáchyme."

"Ty mluvíš právě tak, jako moje matka," řekl Jáchym prudčeji. "Ale když mne umíš tak napomínati, řeknu ti, co si myslím, a čeho mi nevyvrátíš. Tím, co se stalo včera, jsi vinna vlastně ty."

"Já že jsem tím vinna, Jáchyme?"

"Ovšem; kdybys mne měla trochu ráda, nebylo by ti bývalo lhostejno, když tě všichni brali k tanci, jako mně na vzdor, a nejvíce Hrabáč. Mohla jsi přece vědět, že jsem tam šel jen k vůli tobě."

"A co jsem tedy měla dělati, Jáchyme?"

"Raději jsi měla jít domů."

"Nu, vidíš, upřímně ti pravím, že bych byla šla, kdybys byl odešel ty. A byla jsem k tomu již odhodlána, když jsem viděla, že se zlobíš. Ale v tom jsi způsobil tu různici."

"Tak se už na mne nehněvej, Blaženko. Opravdu mne máš tedy ráda?"

"Kdybych neměla, ani bych s tebou už nepromluvila. Jsi opravdový dívoch, Jáchyme, zlob se nebo ne, ale říci ti to musím. Abys vícekrát nepřišel v pokušení, umínala jsem si, že už nepůjdu nikam — a pak snad také ty nepůjdeš. Ostatně ani jinak nemohu."

"Blaženko," řekl Jáchym, který si dobře povšimnul posledních dívčích slov, "vid', že si Hrabáč na tebe myslí?"

"Mně se to aspoň zdá, Jáchyme," přisvědčila dívka. "A proto právě mne mrzí, co jsi včera provedl. Moji rodičové proti tobě nejsou, ale tatínek na tebe zle huboval, když se o tom dověděl, a řekl zrovna, jaký prý to z tebe bude muž, a co žena s tebou zkusí, až se oženíš."

"To se tvůj otec velice mylí, Blaženko; až já se ožením, pak do hospody ani nepáchnu."

"Je to platno, Jáchyme! Nikdo nehledí na to, co někdy dělati chceš,

ale jak jednáš teď. A bylo by to osudné, kdyby moji rodiče na tebe proto zanevřeli; já bych jim přece nemohla vzdorovati."

Kdo by teď byl viděl Jáchyma, sotva by v něm byl poznal "divocha". "Já už budu jiný, dám si na sebe pozor, Bláženko, věř mi to," sliboval. "Jenom když mne budeš mít ráda — matce jsem to ráno také slibil."

"Však uvidím, Jáchyme — bylo by to naším neštěstím, kdybys zůstal takovým," řekla dívka. "A nyní se rozejdeme; nechci, aby povstaly mezi lidmi zbytečné řeči."

Podali si ruce, a Jáchym zaměřil opět ke vsi. Když přišel domů, pohleděl pátravě na matku, obávaje se, že mu snad zase bude dělati výčitky; ale ona byla dosti klidnou.

Za to nebyl klidným Jáchym. Byl proti obyčejí zamlklý, a matka ho nevyrušovala. Tušila, že se mrzí na sebe pro svůj věřejší kousek, a byla tomu ráda. Ale Jáchym nemyslí ani tak na věřejší různici jako na to, co mu byla Blaženka před chvílí řekla.

Tedy mladý Hrabáč si na ni myslil! A Jáchym si nemohl zapírat, že má v něm soka velice nebezpečného. Mladý Hrabáč se vyučil v Praze kupcem a před nedávnem se usadil v Kovářicích. Koupil si tam domek a zařídil si v něm obchod. Hrabáčovi měli neveliký statek, jenž měl býti rozdělen několika dětem. Karel byl nejstarší a svůj díl obdržel.

Tot' se ví, že v tak malé obci, jako byly Kovářice, nemohl dělat skvělé obchody. Ale kdož ví, zdali by Blaženka přece nebyla raději ženou kupce nežli řemeslníka. A když ne ona sama, tedy by to snad viděli raději její rodiče. Ta myšlenka nedala Jáchymovi pokoje. Jestli se Hrabáč Blaženčiným rodičům nějak zalichotí, budou dceru přemlouvati, aby si ho vzala, a ona dozajista povolí, třeba měla jeho, Jáchyma, opravdu ráda; neboť byla vždy poslušnou dcerou a poslechla by jich i v této věci.

Nebylo tedy divu, že Jáchym toho měl plnou hlavu a že v noci ani spáti nemohl. Konečně usnul s tím chvali-

tebným předsevzetím, že uposlechne matčiny a Blaženčiny rady a vystříhá se všeho, čím by se mohl státí divčíným rodičům nemilým.

Tak nadešel podzim a po něm zima. Přestalo se stavěti, a Jáchym býval doma. Nezahálel však, tu a tam něco poopravil, kde bylo třeba, a také hospodáři zavolali ho leckdy do statku, aby vykonal nějakou správkou. Tak Jáchym nikdy nezahálel a poněvadž také v létě pamatoval na zimu a zbytečně neutrácel, nebylo u Cibulů nikdy nouze, třeba že nebylo také nadbytku.

Matka byal hodná a zbožná žena, a Jáchym při stálém obcování s ní skutečně počal odkládati svoji divokost. Hospodě se vyhýbal, obávaje se, že by se mohl zase zapomenouti, a byl rád, že také Blaženka dostála slovu a žádné zábavy se nezúčastnila. Bylo mu to důkazem, že ho má ráda, blažilo ho to a myslil skoro neustále na ni. Při tom si kreslil v duchu budoucnost v nejkrásnějších barvách. Představoval si ten šťastný život, až bude Blaženka jeho ženou. Tak se vžil do té myšlenky, že se mu zdálo býti nemožným, aby se snad neuskutečnila.

Jáchym by si byl vzal Blaženku, i kdyby byla neměla ničeho. Ale věděl, že si z domova přece něco přinese, počítal, jak si upraví domek a snad i kousek pole přikoupí, postaví chlév pro krávu — zkrátka, Jáchym se těšil jako malé dítě.

Jen tu vojnu už kdyby měl odbytou! Podal vždycky včas reklamaci, aby nebyl odveden, a tak tomu již dvakrát šťastně ušel. Ještě jednou to naň čekalo.

Nu, udělá to zase tak a již bude míti pokoj. Potom dojde k Porežným a poprosí je, aby mu dali Blaženku. A oni mu dojistá neodřeknou — vždyť proti němu teď ničeho nemohou míti, a již také Blaženka se o tom zmínila, že její otec chválí, že přece jednou nabytí rozumu.

Tak snil milý Jáchym a těšil se, a dobrá matka se těšila s ním. Jiného nic ji nikdy nermoutilo, než ta

jeho divokost. a tu nyní odložil. A až se ožení, myslila si, nebude hodnějšího muže nad něj.

Ale říkává se, že není dobře snít napřed o velikém štěstí, neboť když se neuskuteční, bývá zklamání tím hroznější. A takové zklamání očekávalo i Jáchyma a jeho matku. Co nezpůsobí neštěstí, které se mnohdy samo sebou nenadále dostavuje, způsobí často lidská nepřízeň.

II.

Bylo nedělní odpoledne. Jáchym seděl u stolu, máje před sebou rozložený arch papíru, a psal. Ačkoli jeho ruka více se obírala širočinou a pilou nežli pérem, přece psal dosti slušně; býval ve škole dobrým žákem, při tom hleděl se i z knihy poučiti, a proto také, čeho potřeboval, dovedl si napsati bez cizí pomoci.

Dopsal, přečetl vše od počátku až do konce a pak řekl: "Tak to pojd'te podepsat, maminko."

Cibulová přisedla ke stolu, vzala péro a třesoucí se již rukou napsala, kam jí syn ukazoval: Marie Cibulová, matka. "Dej Pán Bůh, aby to bylo šťastné!" doložila, odkládajíc péro.

"A proč by nebylo," řekl Jáchym, chystaje se opět k psaní. Byla to vojenská reklamace, k níž připojil ještě písemné svědectví dvou otců, kteří měli také syny k odvodu povinné, ale o sprostění jejich nežádali. Jak známo, musí býti reklamace od dvou takových svědků podepsána. A tu začínalo být Jáchymovi poněkud úzko. Syny k odvodu povinné měli pouze starosta Hrabáč a chalupník Popela. Nikoho jiného Jáchym neznal. A Hrabáč ho neměl v lásce od té doby, kdy se strhla ta různice při obžinkách; sotva Jáchymovy na pozdrav poděkoval.

"Maminko, budete tak dobrá a dojdete s tím k starostovi?" řekl Jáchym matce, skládaje papír. "Já si potom dojdu k Popelovi."

"Ale snad by bylo lépe, kdybys tam došel sám," mínila matka.

Jáchym se tvářil rozpačitě. "Víte, maminko, on by mi asi něco řekl, a

tomu bych se rád vyhnul. Možná také, že bych mu odpověděl, a bylo by zle."

"Nu, jak myslíš," odvětila matka; "já už pro tebe něco snesu a raději Hrabáčovi přisvědčím, než abych mu odmlouvala." — Oblékla se a šla.

Hrabáčův statek stál v pozadí prostranné návsi. Cibulová přišedši tam zaklepala a nesměle vešla.

"Co byste ráda?" otázal se Hrabáč nepřiliš vlídně, pozvednuv hlavu od úředních papírů.

"Jdu vás prosit, pantáto, abyste byl tak dobrý a podepsal nám tu reklamaci," odpověděla Cibulová, rozvírajíc složený papír.

"Tak? A proč pak si nepřišel Jáchym sám?" řekl Hrabáč. "Ostatné by to bylo jedno. Já vám nepodepíšu nic. Když jest váš syn takový furiant, že si tropí z obecního úřadu v hospodě posměch — pak jen ať se obrátí jinam, mne nepotřebuje!"

"Ale pantáto," odpověděla vdova nesměle, až se zajíkla, "vždyť Jáchym není tak zlý, věřte, že ho to mrzí — to víte — při muzice —"

"Tak, tak, ještě ho snad za to chválíte! Ne, ne, už jsem řekl! Jen si jděte jinam — a neškodilo by, kdyby ho odvedli — tam by mu furii vyhnali, a jistě by se docela změnil."

Cibulová věděla, že by marně prosila, znala Hrabáče příliš dobře. Byli uražen, neměl slitování. Stíněným hlasem řekla "s Pánem Bohem" a odešla.

Jáchym hned poznal, když se matka vrátila, že špatně pořídila.

"Hochu, hochu, ten mne přivítal!" řekla s povzdechem. "Že jsem tam jen chodila! Já jsem předvídala, že

"Nedělejte si z toho nic, maminko," chlácholil ji syn. "Já si dojdu teď k Popelovi a druhého svědka si také naleznu, vždyť to nemusí být právě Hrabáč, a nemusí také být ze zdejší vsi."

Vzal od matky listinu a odešel k Popelovi. Nenedál se, že tam pochozí právě tak jako matka u Hrabáče.

"A podepsal ti Hrabáč?" tázal se Popela.

"Nepodepsal," řekl Jáchym, "Jdu tedy k vám — však druhého svědka naleznu."

"Já jsem si to myslil!" prohodil Popela. "Ale vidíš, Jáchyme, ať je mi tě líto, nemohu ti to také udělat. Nic nemám proti tobě — ale nemohu."

"A proč by s te nemohl?" ptal se užaslý Jáchym.

"Inu, povím ti to, ale nikomu to neříkej. Už jsem jednu reklamaci podepsal, zrovna u Hrabáče, a tu on mi řekl, až přijdeš, abych ti nepodepsal nic. Což bych já o to dbal, neschvaluji mu takové jednání — ale před rokem mi půjčil tři sta zatých, a dosud jsem mu je dlužen. Podepíšili ti to, popudím ho proti sobě, on mi dluh vypoví — a kde já peníze vezmu? Lituji tě, Jáchyme, ale nemohu ti pomoci, neměj mi za zlé. Snad se ti podaří nalézt jiné svědky."

"Dej Pán Bůh!" vzdychl Jáchym. "Nu, Hrabáče prosit nepůjdu, děj se co děj."

Smutně se vrátil domů, kde ho matka očekávala s teskným tušením. Ani nemohla uvěřit, že by byla možná taková nenávisť.

A Jáchym se marně poptával po otcích, kteří měli syny k odvodu. V okolí byly pouze malé obce, a jinde nebyl znám. Nalezl jednoho — ale po druhém se marně pudil.

Míjel den za dnem, lhůta, do níž měla býti reklamače podána, uplynula.

Nyní zbývala Jáchymovi jediná naděje, že snad při odvodu nebude uznán schopným — ale tu naději ani si nedělal. A skutečně byl na jaře odveden.

Cibulová naříkala. "Hochu, co to Pán Bůh na nás dopustil! Co si tu jen bez tebe počnu?"

Jáchym, ačkoli to bylo také pro něj krutou ranou, přece matku těšil. "Neplačte, maminko, však nouzi mít nebudete, a ty tři roky nám nějak uběhnou."

Stařena však vrtěla hlavou. "Toho já se asi nedočkám, milý Jáchyme."

A syn marně se snažil takové myšlenky jí vymluvit.

Jaro i léto uplynulo Jáchymovi rychleji než jindy. Přičiňoval se a pracoval když mohl i přes čas, jen aby pro matku nějaký groš ušetřil. A kvapem blížil se osudný den, kdy se měl rozloučiti s domovem. Aby míra jeho neštěstí byla dovršena, byl odveden k zákopníkům a měl jiti až do Haliče.

Přiblížila se doba odchodu, a Jáchym se loučil se všemi známými. Nikde se dlouho nezdržel, než u Porežných pobyl déle. Prosil Blaženku, aby se někdy podívala k jeho matce a v té samotě ji potěšila. Blaženka mu to slíbila. Nemohla se zdržeti pláče, když odcházel, a také její rodiče byli dojati.

Nejsmutnější bylo ovšem Jáchymovo loučení s matkou, která téměř ani oči neosušila. A když jej při odchodu žehnala křížem, nemohla se zdržeti slov: "Jáchyme, slib mi, že budeš hodným, že se budeš držeti Pána Boha. Mám tušení, že se vícekrát nespátíme."

I Jáchym byl uchvácen bolem, chtěl mluvit, ale slzy mu udusily hlas. Objal dobrou matku a vtiskl jí políbení na zvadlé rty. "S Bohem, maminko," zašeptal. "Buďte dobré myslí a nesužte se. Budu vám často psát."

Vyšla za ním, a on se stále po ní ohlížel, dokud nezašel za ves. A když mu zmizela z dohledu, pocítil nevýslovnou tesklivost.

Hned jak dojel na místo, psal matce, aby ji potěšil. Udal jí adresu a prosil ji, aby mu brzy odepsala.

A odpověď přišla brzy. V obálce byly dva listy, jeden od Blaženky a druhý od matky. Blaženka ho ujišťovala, že bude nad jeho matkou bdíti. Vypisovala mu, jak se matce po něm stýská, což ostatně Jáchym poznal z matčina dopisu.

"Musíš psát hodně často, milý Jáchyme," končila Blaženka svůj list, "sice by se matka soužila obavou, že se ti snad něco stalo. Mám beztoho o ní strach, aby se z toho nerozsto-

nala. Tot' víš, že ji všemožně těším, ale málo to pomáhá. a také u ní stále nemohu býti, a ona v samotě se oddává nejsmutnějším myšlenkám. V týdnu jen tak někdy večer mohu k ní na chvilku odskočiti; v neděli však bývám u ní celé odpůldne, a tu vypravujeme si jen o tobě. Piš tedy zase brzy. Přijmi srdečný pozdrav ode mne i od mých rodičů."

Jáchym četl oba listy několikrát a odepsal již po málo dnech.

Čas mu míjel v cizině zdouha, počítal téměř denně, jak dlouho jest už na vojně, a jaká doba ještě zbývá do tří let. Byla ovšem dlouhá.

Minulo něco přes půl roku. Jáchym opět očekával dopis, ale ten nepřicházel. Byl jat teskným tušením a psal. Blaženke kladl na srdce, aby mu podala zprávu, jestli se událo něco důležitého, a líčil trapnou nejistotu, jaká ho souží, když nedostává dlouho dopis.

Tentokráte dostal Jáchym odpověď brzy, ale pouze od Blaženky. Omlouvala se, proč nepsala. Matka Jáchymova stůně, a Blaženka ho nechtěla zprávou o tom znepokojiti, čekajíc, že snad nastane u nemocné brzy příznivý obrat. Avšak zatím se její choroba spíše horší.

"Nechci Ti to déle tajiti, milý Jáchyme," psala dále, "matčina nemoc nemusí býti smrtelná, ale vždycky jest dobře, když se člověk na všechno připraví. Co se dotýče ošetření Tvé matky, můžeš býti bez starosti. Jak jen mohu, jsem u ní, a nemohu-li, tedy jest u ní útrpná sousedka Háčková. Kdyby snad se matce přitížilo, čehož Bůh nedej, budu Ti hned psáti."

Tento dopis Jáchymem přímo zachvěl. Nemohlť pochybovati, že s matkou jest zle, a hned se ho zmocnila obava, že mu snad zemře — jak jí pravila předtucha, když se s ní loučil. V trapném očekávání plynuly mu zvolna dny, než přišel nový dopis. Otevřel jej chvějící se rukou a počal čísti.

Tušení ho neklamalo. Blaženka mu krátce oznamovala, že není ani

nejmenší naděje na uzdravení jeho matky, a chce-li ji ještě uviděti, aby rychle přijel domů — ona že po něm touží.

Jáchym si vyžádal dovolenou a odjel nejbližším vlakem. Cesta beztoho dlouhá zdála se mu býti zrovna nekonečnou. Vyjel odpoledne, jel celou noc a teprve příštího dne vystoupil na poslední stanici, odkud nevyspalý a utmáčený cestou pospíchal k rodné vsi.

Již z dálky spatřil ženskou postavu a čím více se blížil, tím více poznával Blaženku, která ho patrně vyhlížela. A když ho poznala, šla mu zvolna vstříc.

"Jak pak je, Blaženko?" byla první slova, jež Jáchym pronesl.

"Potěš tě Pán Bůh, Jáchyme, — vítám tě," odpovídala dívka, podávajíc mu ruku, a z očí se jí vyřinuly slzy.

"Pro Boha, Blaženko, —" lekal se Jáchym, "— snad —"

"Ano, Jáchyme, přicházíš pozdě, matka ti zemřela přede dnem."

Jáchym se dal do pláče jako dítě a pospíchal ke své chaloupce, kde nalezl matčino vychřadlé, bezduché tělo. Poslední její zápas nebyl zajiště těžký, neboť její obličej jevil klid.

Jáchym nevidá ničeho kolem sebe, vyplakal se u matčiny mrtvoly a zbožně se pomodlil. Když pak opět povstal, viděl, že není ve světnici sám; byly tu Blaženka s Háčkovou. Děkoval srdečnými slovy oběma za služby, jež byly nemocné prokázaly.

Obstaral matce pohřeb, na nějž si vypůjčil peníze od Porežných. A když po pohřbu odcházel, prosil Porežného, aby mu vyhledal na domek i na pole nájemníka. "Pronajměte to třeba lacino," pravil, "co kdo dá, to dá."

Pak byl ubohý Jáchym jako vyměněný. Zdálo se, že je mu všechno lhostejno. Věděl, že ztratil nejlepší přítelkyni — matku, a připadal si jako dočela opuštěný. Ještě jednou všem poděkoval, zvláště Blaženke, a při odchodu jí vřele tiskl ruku.

“Snad bys teď mohl žádati za propuštění z vojny,” upozorňoval ho Porežný, “když nemáš nikoho, komu bys ten domek svěřil.”

Ale Jáchym jakoby neslyšel. Myslíl pořád jenom na matku, a bylo mu líto, že jí nezastal ještě na živu. Aspoň slovo kdyby byl ještě z jejích úst uslyšel.

“Musíme ho nechat, až se trochu vzpamatuje,” řekla Porežná, když odešel. “Nikdy bych si byla namyslíla, že má matku tak rád.”

“Inu, zlý není,” odpověděl muž, “býval trochu lehkomyšlný, ale myslím, že už ho to přešlo.” — Pomyslíl si při tom, že bude mít Blaženka pořádného muže.

Troch podivný však Jáchym přece byl. Když tak přemýšlel o matčině smrti, počal zazlívat Blažence, že mu nepsala aspoň o den dříve. Přece věděla, jak je vzdálen, jak dalekou cestu musí konat, a že je v takovém případě každá chvilka drahá. Tato myšlenka Jáchyma roztrpčovala; bylo to ovšem zaviněno nejvíce zármutkem nad matčinou smrtí, jinak by byl Blaženku zajisté omluvil.

Milý Jáchym tak žil ve své tescuotě, že o sobě ani věditi nedával. Až když po nějaké době Porežný mu oznámil, že jeho domek pronajal, vyrušil se Jáchym poněkud ze své otupělosti a odepsal mu. Dopis jeho však byl jen krátký. Děkoval mu a žádal ho, aby si z nájmu ponechal peníze, jež mu byl půjčil na matčin pohřeb, a zbytek aby mu uložil.

Blaženku zamrzelo, že Jáchym ani lístek pro ni nepřiložil. Sama mu dříve také psáti nechtěla, než on ní, a když Jáchym zřídka kdy psal, a pro ní měl vždycky jen pozdrav, tu se domnívala, že se mu stala lhostejnou.

Konečně se Jáchym poněkud uklidnil; počal si všimati života kolem sebe, vzpomínal na domov a myslel na budoucnost. Psal tedy opět po dlouhé době Blažence, ale jí se zdál býti jeho dopis chladným — ani stopy v něm nebylo po dřívější vřelosti. Psal jí o svém životě na vojně, jak vzpo-

míná na domov, na zemřelou matku, a zase jí děkoval za její služby — ale nepsal, že se těší domů a že myslívá na ní.

Jáchym ovšem se domníval, že ji o tom nemusí ujišťovati; považoval ji za svou, vždyť si slíbili věrnost, a nepřipadlo mu ani na mysl, že by poměr mezi nimi mohl se nějak nepříznivě změnit. V její duši však při Jáchymově chladnosti vzniklo podezření, jehož se nemohla zbavit.

Když posléze Jáchym v dopisech počal se zmiňovati o brzkém již návratu domů, a když i jejímu otci psal, že se míní brzy oženit, až přijde, aby nebyl tak samotný, a prosil ho, aby ho přijal za zetě — tu obdržel od Porežného odpověď, která byla pro něj novou ranou. Dopis zněl takto:

“Milý Jáchyme! Tvůj list nás nemálo překvapil, neboť Tvé chování od smrti Tvé matky nás utvrdilo v domněnce, že na Blaženku již nemyslíš. Když jsi odcházel, radil jsem Ti, abys žádal o propuštění z vojska, ale Ty jsi se o to ani nepokusil. Divili jsme se tomu, neboť to bylo důkazem, že po domově netoužíš. Když potom jsi tak zřídka kdy psal a zvláště když pro Blaženku jsi neměl ani slova, tu jsme se domnívali, že jsi si snad udělal jinou známost a Blaženky že jsi se odřekl. Nyní poznáváme, že tomu tak není, ale nemůžeš se diviti, že jsme si Tvé chování tak vykládali.

Nyní však jest pozdě, milý Jáchyme. Mrzelo nás to všechny a Blaženku nejvíce. Když pak si jí počal všimati mladý Hrabáč, chovala se k němu zpočátku chladně, ale když viděla, že o ni nestojíš přestala jej odmítati a konečně se s ním spřátelila. Sami jsme jí domlouvali, aby ho neodpuzovala, neboť léta ubíhají, a my bychom rádi uviděli dceru zaopatřenou. Konečně Hrabáč nás požádal o její ruku, my jsme mu dali slovo, a to již rušiti nemůžeme. Nehněvej se proto, neboť se to stalo jen Tvou vinou, že jsi nás tak uvedl v omyl.

Mne to dosti mrzí, neboť vím, že Blaženka Tě měla ráda zajisté více než Hrabáče — ale už se stalo. Zapomeň na to, jsi mladý člověk a zajisté si také vyhledáš hodnou ženu. Přes to můžeme zůstat dobrými přáteli, jako jsme byli dosud. Příjmi ode všech srdečný pozdrav!
Tvůj upřímný přítel

J. Porežný."

Jáchym se nemohl po přečtení dopisu ani vzpamatovati. Četl jej opět a opět, zdálo se mu, že to nemůže být pravda, že je to pouhý zlý sen — ale konečně tomu musil uvěřiti.

Chodil jako zmámený, nevěda co činiti. Po dlouhém přemýšlení napsal Porežnému krátkou odpověď:

"Uznávám, že jsem vinen neblahým nedorozuměním sám, a proto se nemrzím na Vás ani na Blaženku. Ale věřte mi, že jsem se nenadál, že byste si mé chování tak vykládali. Byl jsem příliš dojat matčinou smrtí. Ted' vidím, že s matkou jsem ztratil všechno, a v nějaké štěstí již nedoufám. Řekněte Blažence, že jí přeji, aby byla šťastna — tak jako mohla být se mnou."

Tak zněl Jáchymův dopis.

Brzy potom stala se Blaženka Hrabáčovou ženou. Rodiče jí dali čtyři sta zlatých, více jí dát nemohli, ale Hrabáč je ujišťoval, že mu o peníze nejde a že je se vším spokojen, jen když dostane Blaženku. Jeho rodiče tomu nebyli příliš dí, byli by raději viděli, kdyby byl vzal dívku zámožnější, ale starý konečně řekl: "Je svým pánem, má rozum, ať dělá, jak myslí."

Zdálo se tedy, že si Hrabáč bře Blaženku jen z veliké lásky, a každý hádal, jak bude jejich manželství šťastné. Ale to štěstí dlouho netrvalo. Blaženka byla hezká, a to bylo asi pohnutkou pro Hrabáče, že tak o ni stál. Jeho láska k ní neměla hlubšího základu, a proto dosti brzy ochladla.

Hrabáč za ženino věno nakoupil různého zboží, neboť neměl krám zrovna bohatě zásobený, a ještě i potom se mu tak mnohého nedostávala. Jindy si myslíval: "Až se ožením, zařídím si obchod jak náleží za ženino věno." Ale jakkoli byl obchodník, přece dobře nepočítal, když myslel, že na to stačí Blaženčiny čtyři stovky. Nyní pocítil jisté zklamání, a býval mrzut, když některého zboží bylo potřeba, a on neměl právě dosti peněz, aby si opatřil novou zásobu. Blaženka snažila se ho vždy upokojiti, potěšiti, ráda byla by se také s obchodem blíže seznámila, vyptávala se ho na to neb ono, ale on jí odbýval, že tomu nerozumí. Bolelo to do brou ženu, ale neodmlouvala mu a konečně se s tím smířila, že se jí nesvěřoval s obchodními záležitostmi a starostmi.

Ale rmoutily ji i jiné věci, k nimž nemínila mlčet. Zisk z krámu býval neveliký, sotva několik zlatých se stržilo, zvláště v zimě, a Hrabáč si umínil, že nebylo nijak proti mysli, ale rozhorlila se, když viděla, že za pozdních večerů přinášeli selští synkové a čeledínové na prodej "tchoře", totiž obilí, jež byli svým hospodářům odcizili. Strhla se proto mezi manžely první hádka. Blaženka muže kárala, že takové jednání je nepoctivé, ale on se jí vysmál.

"Snad nechceš, abych ty lidi od sebe vyháněl?" řekl. "Nekoupím to já, koupí to jiný — a takový obchod naší nejvíce."

"Ale jsou to peníze nepoctivě nabyté!" odpovídala žena.

"Tak hloupě poctivým žádný obchodník být nemůže," odbýval ji Hrabáč. "Bud' poctivá a měj bídu."

"Bídu bychom snad přece neměli, kdybys nekupoval kradené obilí. Ostatně by mi byla i bída milejší při poctivosti a pokojem svědomí, nežli třeba nadbytek při nepoctivosti."

Hádka stávala se prudší. Mladá žena věděla, že muže nepřesvědčí, a když jí počal odpovídati posměšně a jízlivě, umkla.

"Proto ty jsi při své poctivosti za-

chovala takové věno!" řekl na konec.

"Ano, tím se mohu pochlubit, že v těch penězích není ani krejcaru nepoctivého," řekla Blaženka klidně. „Velikým věnem jsem se nikdy nechlubila, ty však jsi s ním byl před svatbou spokojen, a proto nyní nemáš příčiny si stěžovati, že jsem ti nepřinesla více. Ostatně co moji rodiče dosud mají, případně někdy také mně."

"A to toho bude!" prohodil zase Hrabáč s posměchem.

Na to už mladá žena neodpověděla. Tato první hádka ji poučila, proč vlastně bývá tak často mrzutým pro ni myšlenka, že při takovém jeho smýšlení o ní jejich manželství nemůže být nikdy šťastným — ale ona chtěla snášeti svůj osud s myslí pevnou, vědouc, že by nářkem svůj smutný stav ještě zhoršila.

Muž docházel a dojížděl na trhy, bývala sama doma, měla na starosti krám i domácnost, ale nezasteskla si a bylo jí věru volněji než v mužově přítomnosti.

Už ani slovem mu pro nic nedomluvila, ani když se dověděla, že hrává v karty. Věděla, že by tím něčeho nepořídila.

Muž nosíval domů peníze, počítal je, kupoval do krámu větší zásoby zboží, patrně se mu obilní obchod dařil, a snad i v kartách mu přálo štěstí. Ona byla k tomu lhostejnou, neboť se jí s ničím nesvěřoval a jednal tak, jakoby jí po tom něčeho nebylo.

Ani rodičům si nikdy nepostěžovala, darmo by je tím soužila a působila jim starosti. Docházela k nim obyčejně v neděli odpoledne, když se v krámě neprodávalo, a muž odešel pobavit se do hospody. Také matka k ní přicházela, když Hrabáč nebyl doma, Viděla dobře, že u dcery není vše tak, jak by mělo být, ale mlčela o tom a nevyptávala se jí. Byl by takový hovor trapný pro obě, a darmo by zvětšovala dceřin zármutek.

Někdy si mladá Hrabáčová vzpomněla na Jáchyma, který teď nedával o sobě ani vědět. Prerušil všechny sty-

ky s ní i s rodiči. Přál jí v tom posledním dopise štěstí. Trpce se při té vzpomínce usmála. Kam se podělo její štěstí? Připadalo jí někdy, že trpí spravedlivě, zaslouženě za to, že zrušila slovo Jáchymovi dané. Proč se jen choval tak podivně, proč jí nepsal! Pravda, byl někdy "divoch", ale srdce měl dobré, šlechetné, nedovedl by jí ublížiti nebo ji zarmoutiti.

Smutně si povzdychla při takových myšlenkách ale zapuzovala je a nechtěla vůbec na Jáchyma vzpomínati. Byla ženou, znala své povinnosti a popovažovala takové vzpomínky skoro za hříšné. A co by jí také prospěly! Co jest jednou ztraceno, už se nevrátí. Odvykla také Jáchymovi docela a když přistupovala s mužem k oltáři, cítila němu opravdovou lásku.

Ani po roce, když se stala matkou hošíka, nezměnil se poměr mezi ní a mužem. On si dítěte celkem málo všímal, staraje se pouze o svůj obchod. Za to ona byla šťastnou ve svém dítěti a zapomínala pro ně na všechny útrapy a svízele. O tu svoji radost dělila se se svými dobrými rodiči. Přibýlo jí sice práce, ale matka k ní teď častěji přicházela, aby jí vypomohla.

K Hrabáčovým vešla Blaženka málo kdy. Viděla, že ji nemají ve veliké lásce, a oni k ní také nepřicházeli — ještě tak někdy za dlouhý čas přišla Hrabáčová. Syn se také u nich málo kdy ukázal. Byl to Hrabáčovi podivní lidé — málo srdečnosti a upřímnosti bylo u nich všech.

Tak míjel mladé Hrabáčové čas při stejném zaměstnání. Těšila se z malého Jarouška, jak roste, počíná kolem sebe poznávat osoby a věci, představovala si již v duchu, jak bude chodit do školy, ano pomýšlela již i na to, čím bude. Až ji matka proto kárala, že mluví nerozumně.

"Ale přejte mi tu radost, mamínko," říkala dcera, "vždyť víte, že nic jiného na světě nemám."

"I já ti to přeji — ale není dobře dělati si všelijaké plány příliš záhy. A skoro se bojím, abys to dítě nějak nerozmazlila, až bude větší, abys je snad nemilovala nerozumně."

"Jak pak nerozumně, mamínko?"

"Inu, u dětí je také někdy zapotřebí přísnosti, pokárání a třeba i trestu."

"Já zase myslím, že toho u Jarouška nebude potřeba, on bude jistě hodný. A kdybych byla někdy na něj přísnou — ne, nebude — což pak kdyby mi umřel!"

"Také bys musila být spokojena. My jsme také dvě před tebou pochovali — co pak může člověk dělat — musí přijmouti, co Bůh naň sešle."

"Ani o tom nemluvm, mamínko, mně se zdá, že bych to nesnesla — to by byla má smrt."

A mladá matka počala své dítě vášnivě líbat. Slzy jí zalévaly oči při pouté myšlence, že by jí mohlo umřít.

III.

Doba vojenské služby chýlila se Jáchymovi ku konci. Přemýšlel, co má učinit, kam se obrátit. Měl sice v Kovářicích domek, ale nic ho tam neťahlo. Mimo to čekaly tam na něj jenom trapné vzpomínky. Vídál by Blaženku, na kterou si dělal dříve naději, že bude jeho ženou, setkával by se s mladým Hrabáčem, který mu ji odloudil. Ale přece cítil, že by slovem na něj, ani vlastní matce ne. Ale prosím vás, jaké je to živobytí, když se muž chová k ženě jako k cizí. Vůbec Hrabáče nikdo nechválí. Hraje prý také rád v karty a dobře to umí."

Jáchym byl rád, že se s Blaženkou posud nesetkal, a hleděl každou vzpomínku na ni zapuditi. Přece však na ni často myslil. Necítil proti ní žádné trpkosti a přál jí, aby byla šťastna. A nyní se dovídál tohle! Mimo volně zat'ál pěsti, když pomyslí na Hrabáče, který zničil jeho štěstí a nyní svoji hodnou ženu soužil.

V tu chvíli probudila se v Jáchymovi jeho dřívější divokost. Přál si setkat se s Hrabáčem, aby ho zahrnul výčitkami. Nepomyslíl při tom, že by tím Blažence u jejího muže ještě uškodil. Obíral se tím na mysl stále a nemohl v noci dlouho usnouti.

Borešová dobře pozorovala, jak její zmínka o Blažené Jáchyma rozru-

šila a znepokojila, a proto se střežila více o ní mluvit.

Nadešel podzim s mlhavými a mrazivými dny. Přestalo se pracovati na stavbách, a Jáchym neměl stálého výdělků. Ale časem se mu přece něco naskytlo ve vsi.

Tak šel kdysi k večeru ze statku, kde konal jakousi správkou ve stodole. Když se blížil k Hrabáčovu domku, vycházela z něho právě Porežná, a Blažena, držíc chlapce na ruce, vyšla s ní před krám. Jáchym se jim nemohl vyhnouti — a proč by se byl také vyhýbal! Když přišel blíže, pozdravil je.

"I hlehle, to je Jáchym!" zvolala Porežná. "Ještě jsem tě ani neviděla, hochu. Nu, vítám tě z vojny! A co to, že jsi se u nás ještě ani neukázal, snad se na nás nehněváš?"

"I nehněvám, tetičko, tot' bych se musil hněvat na celou vesnici, nejdu vůbec nikam. Byl bych špatným společníkem, darmo bych lidem kazil zábavu. Od matčiny smrti jsem nejraději sám, to se pro mne hodí nejlépe."

"Ale jdi," domlouvala mu Porežná. "Jsi mladý hoch, nač bys se stůžil! Umřít musíme všichni a co tam, to tam, o to hlavy nelam, říkává se."

Jáchym neodpověděl. Teprve nyní pohlédl na Blaženu. Zdála se mu býti bledá a přepadlá. Tvářila se poněkud rozpačitě — a on se zadíval na dítě, které bylo matce velice podobno.

"To dítě tě nezapře, Blaženko," pravil s úsměvem a vzal chlapce za ručku. "Jak pak se jmenuje?"

"Jaroušek," odpovídala mladá žena, "bude mu brzy rok."

Jáchym se mazlil s děckem, které se stydlivě usmívalo a tulilo se k matce. Měl radost, že se ho nebojí.

"Což, on je lidem zvyklý," usmívala se Blažena, "a nebojí se nikoho."

Jáchym chtěl zrovna odejít, když se za nimi ozvaly kroky. Byl to Hrabáč, který přicházel z hospody.

"Aj, dostaveníčko!" zasmál se zlomyslně.

"Jen že před svědky!" usmála se Blažena, která se domnívala, že muž žertuje.

"To jste se sešli tak náhodou, či jsi schválně vyšla, když jsi viděla tudy jí ti svého bývalého nápadníka?" pokračoval Hrabáč.

Blažen zbledla. "Prosím tě, co to mluvíš?" promluvila káravě.

"Inu, já se ti nedivím, jestli se ti po bývalém ženichu stýská!" odsekl muž.

"S Pánem Bohem, Jáchyme!" řekla Porežná, chtějí učiniti konec trapnému hovoru. Vrátila se do stavení, a Blažena ji následovala.

Jáchym se necítil hněvem. Zat'al pěsti a vyrazil ze sebe: "Ty bídný utrhači! Vždyť já jsem na tvou ženu skoro ani nepromluvil, laškoval jsem s tvým dítětem, kterého ty si ani nevšímáš, jak lidé vypravují."

"Proto ty mne zastupuješ!" řekl zase Hrabáč jízlivě.

"Už ani slova, sice tě potrestám za tvou utrhačnou řeč!" rozkřikl se Jáchym. "To víš, že to umím!"

Z blízkých stavení vycházeli lidé. Jáchym ještě pohrozil Hrabáčovi pěstí a odcházel. V tom vyšla také Porežná, aby zeti domluvila. Ten s jízlivým úsměvem vešel do stavení.

Tentokráte se Porežná nezdržela a vyčetla zeti jeho nepěkné jednání. A když jí Hrabáč odpovídal posměšnými a vyzývavými slovy, postavila se před něj a řekla rázně: "Takhle se mnou mluvití nebudete! Každý o tom povídá, jak ženu soužíte a ztrpčujete jí život beze vší příčiny. A nyní tomu bude konec! To ti povídám, Blaženko, nedá-li ti pokoj, vezmi dítě a přijď k nám. U nás máš domov posud. Abys zakoušela nevinně hrubosti, tomu nedopustíme!"

A odešla.

Ve vsi se brzy roznoslo, jaký výstup měl Hrabáč s Jáchymem, a neschvaloval toho nikdo oběma. Hrabáčovi zazlivali, že je zlomyslný a zbytečně vyhledává různice, a Jáchymovi zase, že se měl jeho ženě spíše vyhnouti, když zná Hrabáče, jaký je. A to že si může pomyslit, že si bude Hrabáč vylévati ještě za to zlost na ženě.

Jiní zase mínili, že se Jáchym vlastně ničeho zlého nedopustil, a Hrabáč že ho neměl popuzovati. "Ale at' si

dá na Jáchyma pozor!" pravili. "Rozzlobí-li ho pořádně, zle se mu povede, dostane-li ho Jáchym do rukou: neříkají mu nadarmo: divoký Jáchym."

Měl Hrabáč ve vsi celkem málo přátel, a mnohý z těch, kteří mu nepřáli, prohodil k takové řeči: "Však by mu to patřilo!"

Ženy si nařikaly na Hrabáče, že jim svádí muže ke karbanu. A stalo se brzy potom, že obehral několik chalupníků, kteří s ním vyseděli v hospodě u karet až přes půlnoc.

Pošly z toho v domácnostech ružnice, a nejhůře bylo u Zíkalu. Byl to zámožní lidé, ale lakomí. O starém se říkalo, že by si dal pro groš koleno vrtat. Děti zvedly se skoro všechny po rodičích, a proto se každý divil, že také jejich nejstarší syn Matěj v onen osudný večer pustil se s Hrabáčem do hry. Prohrál prý čtyři zlatky, vše, co měl právě při sobě. A proto byl u Zíkalů takový křik.

Třeba že Hrabáče proto nikdo nechválil, Matějovi to mnohý přál, že se napálil: hrál beztoho jen z lakoty, aby vyhrál. A což kdyby byli Zíkalovi věděli, že Matěj si vypučil od hospodského tajně do hry ještě třicet zlatých a také ty prohrál! Ale o tom se nedověděli. Matěj se ovšem nepochlubil, šenkýř také mlčel, a ostatní hráči o tom snad ani nevěděli; každý se staral jen o vlastní hru a ztrátu.

Tentokráte Hrabáčovi jeho žena přece ještě důtklivě domluvila, ale on ji hrubě odbyl.

Ráno šel na nádrží, chtěje jeti na trh do vzdáleného města. Když se blížil k Jáchymovu domku, uviděl na dorku Borešovou a zastavil se.

"Je Jáchym doma?" ptal se jí.

"Je doma; chcete mu něco?"

"Můžete mu říci, že se vrátím domů až večer, zatím že by mohl navštívit moji ženu, aby se jí nestýskalo," řekl Hrabáč jedovatě. A mluvil hodně hlasitě, tak že Jáchym, který přistoupil ve světnici právě k oknu, dobře mu rozuměl. Vyřít se ven, a Boreš se ženou sotva ho ukrotili, že se za Hrabáčem nerozběhl.

"Já ho zabiju!" volal, hroze za ním pěstí, a sotva ho Boreš udrželi.

"Tohle je od vás nemoudré, Jáchyme!" domlouval mu Boreš. "Takové vyhrůžky jsou nebezpečné — ne Hrabáčovi, ale vám."

"Proč mi nedá pokoj!" odlehčoval si Jáchym dále.

"Je to ovšem od něho nehezké," řekl Boreš, "ale přes to nesmíte mu takhle vyhrožovat. On vás beztoho jen tak dráždí, abyste se zlobil. Dojděte si k starostovi, ať ho převolá."

"To bych pochodil!" řekl Jáchym trpce, "když Hrabáčův táta je prvním radním."

"Co je to platno, člověk se musí umět přemáhat a opanovat," napomínal ho Boreš. "Prchlivost ještě nikomu nic dobrého nepřinesla."

Jáchym se však neupokojil. "Vím, že u starosty s ním nic nesvedu," pravil, "a u soudu ho proto žalovat nemohu — nezbyvá mí tedy než vlastní obrana. Však já si s ním promluvíím ještě dnes, sice by mi pokoje nedal."

"Inu, promluvit s ním můžete, ale jenom abyste se neukvapil!" připomínal mu rozvázný Boreš.

Jáchym skutečně k večeru vyšel z domu. Pořád jím ještě lomcoval hněv. Dal se do polí cestou v tu stranu, odkud mohl Hrabáč přijít. Chtěl s ním promluvit rázně, aby ho nezneponojoval. Bude to beze svědků, a Hrabáč bude dojista přístupnější domluvě ze strachu před ním.

Ale čím dále šel, tím více se jeho pobouřená krev utišovala. Vracela se mu i rozvaha do hlavy dříve tak rozpálené, a připadal si jako malý klouček, který číhá na soudruha, s nímž se nepohodl. Vzpomněl na Bláženku, co asi ona zkusí od Hrabáče, k němuž jest připoutána nerozlučitelným svazkem, a přece si nestěžuje a vše trpělivě snáší. Kdyby splácela Hrabáčovi zlé zlým, jistě by si nepomohla, a v jejich domácnosti by byly samé křiky a různice.

A při takovém uvažování připadlo Jáchymovi na mysl, že přece jen všechno to si způsobil sám. Neměl se dávat s Hrabáčovou ženou do řeči, měl

jít svou cestou, a nebyl by mu tak zavdal příčinu k uštěpačným a jizlivým poznámkám. Však bude příště opatrnějším a bude mít pokoj.

V tom si také vzpomněl Jáchym na matku. Jak jí sliboval, že se umírní, že odloží svoji prchlivost a divokost, a nyní chce jednatí proti tomuto slibu. Setká-li se s Hrabáčem, co z toho může pojití? Dobrého nic. Jsou proti sobě nakvašení, slovo dá slovo a kdo ví, co by se mezi nimi stalo.

Odbočil s cesty a zašel stranou do polí, vraceje se oklikou do vsi. Přemítal, zdali by neučinil lépe, kdyby se přece odstěhoval jinam; v rodné vsi ho asi nečekalo nic dobrého.

Přišel domů pozdě večer. Borešovi naň hleděli skoro se strachem; chtěli se odebrat na lože, ale přece čekali, až přijde. Boreš se hned zepřel, zdali se s Hrabáčem sešel.

"I ne, rozešlo mne to," odpověděl Jáchym. "Raději se mu vždy na sto kroků vyhnu a kdybych snad se měl státi předmětem jeho zloby, raději se odtud vystěhuji."

"To právě nemusíte, ale zachoval jste se rozumně, Jáchyme," chválil ho Boreš. "Však on vám dá pokoj, až uvidí, že si ho nevšímáte."

"A nedá-li, pak přece můžete proti němu zakročiti," mínila Borešová. Třeba ho proto neodsoudili, hanbu by z toho přece měl. Však ho zná beztoho každý dost, a vám to lidé pochválí, když si ho nebudet všimati. Však jsem to dnes řekla jeho ženě, jak se zachoval."

"I to jste ani neměla," řekl Jáchym.

"Proč pak ne? Ať ho napomene, je přece žena,"

"Toho ona se neodváží a má dobře. Jaký on je, kdo ví, z čeho by ji ještě podezřívál, že se mne zastává. Je to zkrátka, špatný člověk. Jiný by si vážil tak dobré ženy a těšil by se z roztomilého dítěte — a on jest ke všemu lhostejný."

"To máte tak, Jáchyme, když člověka zaslepila nějaká vášeň," vykládal Boreš. "U Hrabáče to máte karban a hříšinou touhu po penězích. Ta-

kový člověk pak ani neví, v čem záleží právě štěstí."

Zatím co v Jáchymově domku takto se hovořilo, čekala mladá Hrabáčová na muže. Přemýšlela, jak by se měla zachovati po tom, co slyšela od Borešové. Ale nemohla se rozhodnouti. Kdyby ho prosila, aby nepopouzel Jáchyma, snad by tím zavedla zase příčinu k hádce, a toho se chtěla vystríhati. Snad lépe učiní, když o tom pomlčí, jakoby ničeho nevěděla. Umínala si raději, že bude k němu co nejvíce laskavou, snad jej to přece obměkčí a jím pohne.

Minula sedmá hodina — v tu dobu již býval Hrabáč doma, když přijel večerním vlakem. Nebylo by to ovšem po prvé, že by byl nepřijel, ačkoliv to slíbil. Ani sama nevěděla, proč dnes ji to poněkud znepokojovalo. Umínala si že sečka do půl jedenácté, kdyby snad přijel vlakem pozdějším, ač to činíval zřídka kdy; avšak ani v noci nepřijel.

Jáchym odešel ráno do statku, kam byl zavolán k nějaké práci. Právě si rozměřil dříví a ukazoval hospodář, jak mívá věc zhotoviti, když tu náhle přiběhl k nim čeledín, sotva dechu popadaje.

"Víte-li pak, co se stalo?" zvolal. Mladý Hrabáč byl v noci zabit!"

"Co že pravíš?" ulekl se hospodář; který Hrabáč?"

"Hrabáč, kupec. Starý Kozma šel ráno na dráhu a tam ho našel zabitého v polích nedaleko kříže, tak se hned vrátil. Už je toho plná ves, a lidé se tam sbíhají. Šel tam už taky starosta se starým Hrabáčem a druhým radním."

"I tohle je hrůza!" řekl hospodář a nechav všeho, kvapně odešel. Čeledín šel s ním, ohlédnuv se ještě pát-ravě na Jáchyma.

Na toho jako kdyby byla náhle padla ohromná tíha. Zalekl se té zprávy tak, že ani nemohl dáti na jevo úžas a hrůzu. V tu chvíli mu kmitlo hlavou, jak ještě včera Hrabáčovi vyhrožoval. Skoro se ostýchal, aby šel také na místo hrozného zločinu. Vědělt' každý, že žil s Hrabáčem ve hně-

vu. Po krátkém přemýšlení odložil přece nářadí a vyšel také.

Viděl, jak lidé spěchají cestou ke kříži, kterou byl i on včera večer šel. A když došel k Hrabáčovu domku, vyběhla z něho právě Blažena všecka uděšená, s dítětem na ruce.

"Pro Boha — je to pravda, Blaženko?" zvolal Jáchym.

Oslovená naň upřela podivný pohled. "Ty se mne ptáš, zdá-li je to pravda, Jáchyme?" zvolala zoufale. Snad to víš lépe než já! Bůh ti buď milostiv, dal-li jsi se tak zaslepití mstou!"

"I pro Krista Pána, Blaženko, co si to o mně myslíš!" zvolal Jáchym. Ale ubohá žena už ho neslyšela. Hlasitě bědujíc a tisknouc dítě k sobě, běžela za ostatními.

Jáchym šel do svého domku, ale nalezl jej zamčený. Také Borešovi, uslyševše, co se stalo, spěchali na místo vraždy.

Tam se byl shromáždil zástup lidu, a starosta poslal již posla k soudu, aby vyslal na místo vraždy komisi. Hrabáč ležel vedle cesty na poli, jsa obličejem obrácen k zemi. Hlavu měl rozbitou, patrně vlastní silnou holí, která ležela zkrvácena opodál.

O mladou Hrabáčovou se pokoušely mdloby, když spatřila zabitého muže. Matka za pomoci několika žen odvedla ji domů.

Kdo to udělal? Tato otázka chvěla se každému na rtech, ale zároveň také odpověď: Nikdo jiný než Jáchym. Bylo přece známo, že se s Hrabáčem nedávno pohádali, a Jáchym že mu vyhrožoval. Zraky všech obracely se chvílemi na Boreše a jeho ženu.

"Nu, pojd' me domů," vyzval Boreš manželku sklíčeným hlasem, a když pooděšli, prohodil s povzdechem: "Nešťastný hoch, čeho se to dopustil!"

"Myslíš Jáchyma?" otázala se žena.

"Inu, Bože, kdo jiný by to byl udělal!"

"Já jsem také hned myslila na něj, ale vidíš, to je mi divné, že byl tak

klidný. Myslím si, že by toho přece nedovedl, kdyby se toho byl dopustil."

Muž jen pokrčil rameny. "Dej Pán Bůh, aby to on nebyl, ale slyšela jsi, co si lidé šeptají."

Komise dostavila se brzy. Soudní lékař prohlédl mrtvolu, zjistil smrtelné rány, posoudil, před jakou dobou asi byla vražda spáchána. Soudce si činil přitom poznámky. A když bylo vše prohlédnuto a poznamenáno, nařídil, aby byla mrtvola dopravena do vsi.

Na otázku soudce, zdali není někdo v podezření, že by byl vraždu spáchal, odpověděl starosta, že lidé označují jako pachatele Jáchyma, poněvadž mezi ním a zavražděným panovalo nepřátelství, ač jiného důvodu k podezření nebylo. Také četník totéž podezření mezi shromážděnými seznal.

Komise odjela, jenom strážmistr ubíral se kvapným krokem ke vsi a zaměřil hned k Jáchymovu domku. Doma však byli jen Borešovi; Jáchym byl opět odešel do statku na práci.

Strážmistr hned poznal rozechvění obou manželů a tázal se: "Byl Jáchym Cibula včera večer doma?"

Což mohli jiného říci, nežli že přišel pozdě večer. A strážmistr vyptával se dále podrobně na dobu, kdy byl Jáchym vzdálen, a všecko si zapisoval. Naléhal na ně, až mu také pověděli, že odešel s tím úmyslem, aby se s Hrabáčem setkal a jemu domluvil.

"Mluvíme pravdu, pane strážmistře," odpověděla Borešová. "To, co jsme řekli, říci jsme musili, neboť bychom se neopovážili v tak důležité věci pronést jedno slovo nepravdivé. To vše by svědčilo proti Jáchymovi, ale přes to jsem jista, že on vrahem není. On je velice dobrý člověk — jenom že je prehlivý."

"Ale v prehlivosti se již mnohý dobrý člověk dopustil podobného zločinu," poznamenal strážmistr, "a snad právě také Jáchym této své vášni podlehl."

"Nícméně jsem jista že Jáchym jest nevinen," tvrdila opět Borešová. —

"Když se vrátil, vypravoval nám, že od svého úmyslu upustil a s Hrabáčem se nesetkal, a my jsem mu to ještě schvalovali. Tak klidným by nedovedl býti, kdyby byl spáchal vraždu. A ráno rovněž byl docela pokojný a bezstarostně odešel do práce jako jindy. A kdyby byl třeba odsouzen — já v jeho vinu nevěřím."

"Máte snad podezření na někoho jiného?" tázal se opět strážmistr.

Boreš zavrtěl hlavou. "Darmo si tím pořád lámeme hlavu," pravil.

"Podezření proti Jáchymovi jest odůvodněno," řekl strážmistr, a já ho musím zatknouti. Je-li nevinen, však se to při vyšetřování ukáže."

Odešel a bral se přímo do statku, kde Jáchym pracoval.

Jáchym, jakmilé jej spatřil, věděl, co naň čeká. Přemáhla se, aby ze statku neodešel; nikdo z domácích naň už ani nepromluvil, jen s jakousi hrůzou naň hleděli.

Nečekaje vyzvání četníkovy, odložil práci a řekl: "Vím, že jdete pro mne. Bůh ví, že jsem nevinen — ale ani nepomýšlím na nějaké zdráhání — musíte konati svoji povinnost. Jen dovolte, abych si tyto věci odnesl domů."

K tomu však strážmistr nesvolil; sekýra zdála se mu býti v rukou vraha nebezpečnou. "Však vám to tam někdo odnese," řekl.

Jáchym se smutně usmál. Obrátil se k hospodáři, který byl zatím s ostatními domácími vyšel na dvůr, a řekl: "Bud'te tak dobrý, pantáto, a pošlete mi ty věci do mého domku, p a n strážmistr s n a d se m n e bojí. Vždyť jsem, můj Bože, nic neudělal. Nuže pojďme tedy — ale doma se zastavit musím, abych si v z a l jiný oděv. To snad přece dovolíte."

Ani nečekaje na odpověď, odcházel ze statku; strážmistr šel v patách za ním. Lidé vybíhali ze stavení, ale Jáchym zůstal klidným. Jenom když stará Hrabáčová s křikem se vyřítla proti němu a volala: "Vrahu, ty jsi mi zavraždil dítě!" odstrčil ji rozhorleně a řekl: "Nespílejte nevinnému a nenaříkejte pro syna; naříkejte radě-

ji nad sebou, že jste ho lépe nevychovala. Možná, že by byl takovou smrtí se světa nesešel."

I strážmistr domlouval důrazně Hrabáčové, aby nepovykovala a nepřekázela mu.

Borešová se dala do pláče, když Jáchym vešel do světnice v průvodu četníka. Snášela mu šaty a v rychlosti chtěla mu také připravit jídlo, na něž on však neměl ani pomyslení.

Když odcházel, chopila ho za obě ruce: "Doufejte v Pána Boha, Jáchyme, a snásejte to s o u ž e n í trpělivě. Kdyby každý tvrdil, že jste vrahem, já vím, že jím nejste. Ne, ne, vy byste takový zločin nespáchal!"

"Zaplat' vám to Pán Bůh!" řekl dotatý Jáchym. "Vím, že mne každý odsuzuje napřed, ale mne silí vědomí, že jsem nevinný."

"Vždyť já to vím, milý Jáchyme," ujistovala opět Borešová a když viděla, že strážmistr připravuje pouta, sepjala před ním ruce. "Prosím vás, aspoň pouta mu nedávejte, vždyť nikomu neublížil."

"Budiž!" řekl strážmistr. "Ale nezapomeňte," obrátil se k Jáchymovi, že mám právo po vás střeliti, kdybyste se pokusil o útek."

Jáchym se s oběma manželami srdečně rozloučil a pak se ubíral s četníkem do města.

IV.

Vyšetřování konal velice obezřele zemského soudu. Klidné chování Jáchymovo málem by jej bylo zviklalo v přesvědčení o jeho vině, které se v něm ustálilo již napřed po uvážení všech okolností, jež proti Jáchymovi svědčily. Ale výslech svědků zase vyšetřujícího radu přesvědčil o jeho vině. Svědčili všichni — kromě manželů Borešových — v jeho neprospěch, ano, ani Boreš nechoval tak pevně přesvědčení o Jáchymově nevině jako jeho žena.

Žaloba, kterou sestavil veřejný žalobce a která byla čtena v první den porotního přelíčení s Jáchymem, nepřipouštěla téměř ani pochybnosti o tom, že Jáchym je skutečně vrahem.

Žaloba dotýkala se i někdejší známosti Jáchymovy s Blaženou a uváděla domněnku, že již tím byl obviněný rozhněván na zavražděného, že si s Blaženou učinil známost a pojal ji za manželku. Dále poukázáno k tomu, že Jáchym jest líčen ode všech svědků jako člověk prehlivý a že právě v den vraždy hrozil Hrabáčovi pomstou.

Konečně byly probrány nejbližší okolnosti zločinu: Jáchym sám se přiznal svým domácím, že jde naproti Hrabáčovi, i není prý pochybnosti, že se s ním setkal, dal se s ním do hádky a ve zlosti holi jej utloukl. Zavražděnému nebylo nic odcizeno, i peníze byly u něho nalezeny, patrně byla tedy vražda spáchána ze msty — a pomstou vyhrožoval zavražděnému pouze Jáchym.

Hned po přečtení žaloby přihlásil se ke slovu obhájce a ohrazoval se proti žalobě, že se opírá neprávem o to, jakoby byl obviněný choval k Hrabáčovi nějakou žárlivost. Kdyby tomu tak bylo, pak by byl obžalovaný vyhledával s manželkou zavražděného styky, ale tomu tak nebylo. I žádal obhájce důrazně za vyslechnutí svědků v té věci, aby se dokázalo, že se Jáchym naopak Hrabáčové vyhýbal a jen jednou se s ní setkal, a to u přítomnosti její matky.

To ovšem se snadno dokázalo, a tak byl jeden hrot žaloby zlomen — nicméně i potom byla odůvoděna, a Jáchym jevil se porotcům i posluchačům, jimiž byla soudní síň přeplněna, ve světle nejhorším. Jeho výslech dlouho netrval. Jáchym pověděl pravdu, že sice se chtěl s Hrabáčem setkat, ale ne aby se mu mstil, nýbrž chtěl mu jen domluvit, aby ho nedráždil a neznepokojoval. Ale později že i od toho upustil a jeho návratu ani nevyčkal.

Pak byl vyslýchán četnický strážmistr. Vypověděl, že se Jáchym při zatčení choval klidně a že byl na ně připraven. Opakoval také slova, která byl Jáchym pronesl ke staré Hrabáčové.

“Vy jste tedy očekával, že budete zatčen?” otázal se předseda Jáchyma.

“Ano, to jsem očekával, neboť jsem poznal, že jsem upadl v podezření, čemuž jsem se také nedivil, poněvadž všechny okolnosti svědčí proti mně.”

“A proč jste vytýkal matce zavražděného, že syna špatně vychovala?”

“Rozčílilo mne, že mne nazvala vrahem, ač jím nejsem. Hrabáč byl karbaník, a když se nyní objevilo, že byl zavražděn ze msty, nemohu se ubrániti myšlence, že ho zabil ze msty někdo, koho obehrál o mnoho peněz.”

Jáchym si těmito slovy u posluchačů neposloužil; bylo slyšení tlumené projevy nevole.

“Vaše výtky matce zavražděného byla nešetrná,” řekl předseda. “Zdá se, že neznáte slov: Co sám nerad máš, nečiň jinému. Podobně mohl by někdo vytknouti vám, že byste se byl nedostal před soud, kdyby vás byla matka lépe vychovala — a to by vám zajisté nebylo milé. Svědčí to opět o tom, že jste prchlivý, a to se vám stalo osudným.”

“Prosím však, aby se uvážilo,” promluvil obhájce, “že byl zatčený nejvýš rozechvěn již tím, že byl zatčen. A když mu bylo pak vmeteno ve tvář slovo “vrahu” — pak není divu, že pověděl on o zavražděném to, co bylo všeobecně známo.”

Následoval výslech svědků: Nejprve byla předvolána manželka zavražděného. Blažena. Ona začala vypovídat skličeným hlasem, že se setkala s obviněným jen jednou, a to náhodou a že se obíral v té chvíli jenom jejím dítětem. Nepozorovala, že by byl na jejího muže nějak poňhán.

“Víte, že byl obžalovaný prchlivý?” tázal se předseda.

K té otázce ovšem přisvědčila. Ale když se jí otázal, považuje-li Jáchyma za vraha, byla na rozpacích. “Ne-vím,” řekla konečně; “povahy takové není — leč by jednal v návalu zlosti jako bez rozumu.”

A podobně vypovíдали ostatní svědkové. K té choulostivé otázce každý

jen pokrčil rameny. “To nemohu říci — vím jen, že byl velice prchlivý.” Taková byla odpověď všech.

Jediná Borešová s určitostí prohlásila, že nepovažuje Jáchyma za schop-zločinu. Ličila jeho dobráckou povahu, přisvědčila, že byl sice prchlivý, když mu bylo jednáno na vzdor — ale že byl přístupný domluvě a snadno se upokojil.

Za to obecní úřad vydal Jáchymovi vysvědčení nejhorší. Byl v něm vyličen jako rváč, nepokojný a mstivý člověk, pro kterého vlastnosti byl nazýván “divokým Jáchymem”. Každý se mohl z toho vysvědčení dovtípidi, že Jáchym jest vraždy schopen.

Výslech svědků byl toho dne ukončen, a příštího dne měl býti vyneseno rozsudek.

Před soudní budovou tísnil se zastup lidu, a v soudní síni bylo každé místo obsazeno. V určenou dobu dostavil se soud s porotci, obhájce a obžalovaný.

Veřejný žalobce v obsírné řeči jal se dokazovati vinu Jáchymovu. Probíral především výpovědi svědků, kteří vyličili obviněného jako prchlivého zlostného člověka, jenž nesnesl ani nejmenší křivdy a výtky. Nelze upříti, že jej Hrabáč ke hněvu popuzoval, a je tudíž pochopitelné, že obviněný při své vášnivé povaze pomýšlel na pomstu a ji také vykonal. O tom svědčí hlavně jeho vyhrůžka v den vraždy pronesená, že Hrabáče zabije. Jediná Borešová svědčila ve prospěch obviněného, ale svědkyně ta dojista mluvila a soudí pod dojmem soucitu a útrpnosti s obžalovaným. Dále probíral žalobce okolnosti, za kterých se vražda stala, a odvozoval z nich, že nikdo jiný ji nespáchal než Jáchym. Konečně kladl porotcům na srdce, aby přisvědčením k vině obžalovaného učinili spravedlnosti zadost.

Nyní ujal se slova obhájce. Uvedl především, že jest si vědom svého těžkého úkolu, kdežto veřejný žalobce měl úkol snadný, poněvadž všechny okolnosti svědčí proti obviněnému. “Než,” pravil, “zdání často klame, a zde dojista klame, byť bylo těch okol-

ností sebe více, a mne povzbuzuje v mém těžkém úkolu přesvědčení, že hájím člověka nevinně nařknutého. Pan státní zástupce pravil, že nepadá na váhu výpověď jedné svědkyně, která vypovídala ve prospěch obžalovaného. Já však tvrdím, že výpověď této svědkyně váží více nežli všech svědků ostatních. Neboť ti všichni líčili povahu obviněného, jak jej znali před lety; jediní manželé Borešovi znali obžalovaného z poslední doby, poněvadž se téměř s nikým jiným nestýkal. Tři roky strávil u vojska, kde se choval docela bezúhonně, tak že byl povýšen na desátníka. Jest o něm známo, že matčina smrt velice ho dojala a způsobila značnou změnu v jeho povaze. Právě ten klid, jaký jevil při svém zatčení a s jakým zde vypovídal, svědčí o tom, že si není vědom viny. Také by byl nemohl pronést ona slova k matce zavražděného, kdyby měl svědomí obtížené zločinem."

Obhájce končil svou řeč slovy, že nedovolává se pro obviněného útrpnosti a milosti, ale pouhé spravedlnosti, a varoval porotce, aby se nedali mýlití okolnostmi pro obviněného nepříznivými, ale aby rozhodli spravedlivě. Otázka, kdo jest vrahem, zůstává zatím nezodpověděna — jen tolik jest jisto, že obžalovaný jím není. Za čas dojista skutečný vrah bude vypátrán. Domněnka obviněného, že Hrabáč byl zavražděn od některého ze svých spoluhráčů, je dojista oprávněna, ale mimo to není ani vyloučeno, že byl Hrabáč snad přepaden vrahem loupežným. Bylo známo, že mívá při sobě peníze, a tu mohl jej někdo přepadnouti, aby jej oloupil, a v zápase jej usmrtil. Potom snad ozvaly se na blízku kroky, a vrah uprchl. loupeže již nevykonav.

Avšak žádná obrana nepomohla, a obžalovaný byl na základě výroku porotců odsouzen na deset let těžkého žaláře.

Jáchym zůstal při oznámení své viny i trestu klidným. Obhájce přistoupiv k němu těšil ho a nabízel se mu, že podá zmáteční stížnost. Obe-

censtvo se zájmem sledovalo jejich rozmluvu.

Jáchym zavrtěl hlavou a řekl hlasitě: "Ne, ne, pane doktore, děkuji vám — byla by to asi marná práce. Jsem nešťastný člověk a nevěřím, že by se mi dostalo spravedlnosti. Vytrpím trest, který mně byl nespravedlivě přiřknut, ač jestli se zatím vrah neprozdraí. Jenom něco ještě řeknu zde veřejně: mne neodsoudily výpovědi svědků — mne odsoudilo vysvědčení obecního úřadu v Kovářicích — ale ten ovládá starý Hrabáč, který se mi tím pomstil."

"Urážíte obecní úřad a za to můžete býti trestán," hrozil mu předseda.

"Slavný soud může mi přiřknouti pro urážku tak znamenitého úřadu ještě jeden rok vězení a já to rád přijmu," odpovídal Jáchym klidně.

"On jest nevinen!" ozval se najednou hlas mezi obecenstvem. Byla to Borešová, která se nyní drala zástupem, aby se dostala k Jáchymovi a s ním se rozloučila. Předseda soudu vyzval obecenstvo, aby se zdrželo všech projevů a opustilo soudní síň.

Lidské smýšlení mění se jako počasí. Slova, jež Jáchym promluvil ke svému obhájci, každého překvapila a vzbudila u mnohých pochybnost o jeho vině. A ke všemu ten výkřik prosté ženy, která, na nic se neohlížejíc, tak četného shromáždění se neostýchajíc, prohlašovala, že jest nevinen, a spěchala k němu, aby mu stiskla ruku. Obhájce také byl patrně přesvědčen o jeho nevině, a Jáchym sám nejevil ani nejmenší známky sklíčenosti a zahanbení, ale opouštěl soudní síň s hlavou vztyčenou, s pohledem jasným, což u zločinců obvyčejem nebývá.

Z Kovářic bylo kromě svědků v soudní síni dosti lidí a také jeden porotce. Byl to právě onen hospodář, z jehož statku byl Jáchym četníkem odveden. Jakkoli zpočátku také měl Jáchyma v podezření, přece veškerým jeho chováním nabyt o něm brzy jiného mínění. Hospodář ten nezasedal v porotě po prvé a byl se soudním

řízením dosti obeznámen. Očekával, že bude dáno porotcům více otázek, zvláště otázka o zabití, poněvadž, i kdyby byl Jáchym Hrabáče usmrtil, bylo by lze se domnívati, že se s ním dostal do rvačky a ve zlosti jej utloukl, že však nevyšel mu vstříc s úmyslem vražedným.

Také on soudil, že Jáchymovi nejvíc uškodilo vysvědčení obecního úřadu, jímž bylo dáno na srozuměnou, jakoby Jáchym úkladné vraždy byl schopen. Hlasoval pro jeho nevinu, upozorňoval ostatní porotce, že Jáchym jest obžalován neprávem, ale nepodařilo se mu získati dostatek porotců pro své mínění.

Že k takovému vysvědčení radil zvláště starý Hrabáč, to věděl každý, a nyní mu bylo proto všeobecně zazlíváno.

Také Porežných čím dále, tím více nabývali jistoty, že Jáchym byl odsouzen nevinně. Vůbec počalo nyní "veřejné mínění" se mu nakloňovati — ale což jemu to již prospělo!

Blažena vyprodala věci z krámu za sníženou cenu, ano, poskytla všelicos zdarma ženám, jejichž mužové hrávali s jejím mužem v karty a často prohrávali. Čeho mohla podržeti pro domácnost, ponechala si a přestěhovala se k rodičům. Domek po krátkém čase prodala, a to dosti lacino. Věnovala se docela svému dítěti, které se jí stalo nyní ještě dražším.

Špatný příklad Hrabáčův však zanechal v obci trvalé stopy. Někteří sousedé zvykli kartám a sedávali u nich v hospodě dlouho do noci. Zvláště náruživým hráčem stal se Zíkalův Matěj; zdálo se, jakoby byl všecky ty vlohy po Hrabáčovi zdědil, neboť měl ve hře obyčejně štěstí.

Však také peněz potřeboval, aby zaplatil hospodskému vypůjčené peníze. Ale jakkoli často vyhrával, přece mu nestačovalo, neboť Matěj stal se také pijákem. Bývaly proto u Zíkalů stálé křiky, zvláště když hospodář zpozoroval, že se mu ztrácí obilí; jiného v podezření neměl, než vlastního syna Matěje.

Bylo až ku podivu, jak se ten hoch v krátkém čase spustil. K rodičům nejevili nejmenší úcty, a otcovský dům stal se mu téměř protivným. Práci konal s nechutí, večer den co den chodíval do hospody a vracel se pozdě v noci. Někdy zase se toulal celé dny v polích. Kárání a výstrahy rodičů nic neprospěly, — všecko mu bylo lhostejno. Darma mu otec hrozil, že rozdělí statek ostatním dětem a jemu nedá ničeho — on se tomu jen pohrdlivě usmál.

"Snad nemyslíte, že si na tom mamonu tak zakládám jako vy!" prohodil.

Od smrti Hrabáčovy uplynulo asi půl roku, když byly Kovářice zase vzrušeny nepěknou událostí. V hospodě se zase hrálo v karty, a hráči zpozorovali, že Matěj hraje falešně. Všichni jako na povel vrhli se na něj, ale Matěj se uměl brániti. Oháněl se otevřeným nožem a dva ze svých protivníků pobodal. Měli zapotřebí lékařského ošetření a vyžádali si vysvědčení o svém zranění, aby mohli Matěje udati u soudu. Kromě veliké ostudy čekalo tedy Matěje vyšetřování pro falešnou hru a ublížení na těle. Přišel zase četník, vyslechl hospodského a jiné svědky a všecko u soudu oznámil.

Zíkalová dív si oči nevyplakala, a hospodář byl tak usouzen, že ho mohli do hrobu položit. Jenom hlavní osoba, Matěj, byl ke všemu lhostejným a tupým.

"Dejte mi pokoj," odpovídal na všechny výtky, "sice vám vyvedu něco horšího."

"A co horšího bys ještě mohl spáchatí!" zvolal otec. "Či se snad na tobě ještě dočkáme, že se staneš vrahem?"

"I vždyť jste se toho již dočkali!" zasmál se Matěj divoce.

Po těch slovech odešel a již se doma neukázal. Když nepřišel ani druhého, ani třetího dne, domníval se každý, že snad ze strachu před trestem skončil svůj život sebevraždou.

A Matěj skutečně na to pomýšlel, ale přece se k tomu neodhodlal; hrozil se obtížiti svou duši novým zloči-

nem. Potuloval se v polích celý den a celou noc a konečně zmalátnělý a zmořený hladem dodal si odvahy a ubíral se do města. Zdálo se mu, že jen tam je místo, kde mohl poněkud umlčeti svoje pobouřené a obtížené svědomí.

Chvilí postál před soudní budovou a pak odhodlaně vešel dovnitř. Za okamžik stál v úřadovně okresního soudce.

"Čeho si přejete?" otázal se ho úředník.

"Jsem z Kovářic, jmenuji se Matěj Zíkal, a přicházím oznámit, že jsem před půl rokem zavraždil Karla Hrabáče."

Soudce pustil úžasem péro z ruky; sotva věřil svému sluchu. "Mluvíte pravdu?" otázal se za chvíli.

"Ano, pravdu — už to nemohu déle tajiti. Výčitky svědomí souží mne tak, že žádám, aby se stalo spravedlnosti zadost."

Sudí zavolal úředního sluhu a vzkázal pro četníka, který se dostavil v malé chvíli.

"Vy se tedy udáváte, že jste zavraždil Karla Hrabáče?" oslovil opět soudce Matěje. "Nuže, vypravujte, jak se to stalo."

"Den před tím," vypravoval Matěj, "dal jsem se s Hrabáčem do hry v karty. Prohrál jsem mnoho peněz, — vše, co jsem měl u sebe, a ještě jsem si třicet zlatých vypůjčil od hospodského. Měl jsem strach, aby se o tom rodiče nedověděli, a také jsem nevěděl, jak vypůjčené peníze zaplatím. A tu jsem si umínil, že požádám Hrabáče, aby mi je vrátil. Věděl jsem, že příštího dne pojedě na trh a vrátí se večerním vlakem. To se mi zdálo býti vhodnou příležitostí, abych s ním beze svědků o té věci promluvil. Když se sešel, šel jsem mu na proti."

Soudce vzal arch papíru a počal psáti Matějovo vyznání. "Vypravujte dále!" vybídl jej opět.

"Setkal jsem se s ním asi uprostřed cesty, za křížem, a hned jsem s ním počal o tom hovořiti. Líčil jsem mu svoje nesnáze, prosil jsem ho, ale on

se mi vysmál. To mne popudilo. Když jsem viděl, že s ním po dobrém ničeho nesyedu, vrhnul jsem se naň a chtěl jsem ho donutiti násilím, aby mi peníze vrátil."

"Byl byste mu je také násilně vzal?" otázal se ho soudce, zapisuje pilně jeho každé slovo.

"Ano, chtěl jsem tak učiniti, ale on se bránil. Já neměl ničeho v ruce, ale on měl silnou hůl. Namířil a udeřil mne do ramene. Chytil jsem hůl a chtěl jsem mu ji vyrvati. On se bránil a kopal mne, což mne přímo rozzuřilo. Za chvíli jsem mu hůl vyrval a udeřil jej silně do hlavy, s níž mu byl zatím spadl klobouk. Zaúpěl a bránil se dále, ale já jsem do něho tloukl jako zběsilý. Po několikáté ráně klesl a již nevydal ze sebe hlasu. Sklonil jsem se k němu a poznal jsem, že nedýchá, že jsem ho usmrtil. Tu mne pojala hrůza, a dal jsem se na útěk do polí, ničeho mu neodciziv."

"A co vás pohnulo k tomu, abyste se udal?" tázal se opět sudí.

"Nemohu toho déle snést," odpovídal Matěj. "Vidím zavražděného stále před sebou, v noci se s hrůzou probouzím, nemám ani chvíli klidu. Chytil jsem se pití, abych zapudil ty příšerné vzpomínky, ale marně! Při tom upadám ze zločinu do zločinu. Obávám se, kdybych zůstal na svobodě, že bych se stal úplným netvořem."

Soudce opět psal a pak se otázal: "Chcete ještě něco říci?"

"Snažnou prosbu," odpověděl Matěj. "Nevyslyšte žádné svědků, pane, vyznal jsem se vám ze všeho a povím vše, nač se mne snad budete tázati. Urychlete, odsud'te mne hned, at' do vězení, at' na šibenici — vše to mi bude milejší, nežli pobyt mezi lidmi. Nemohu snést pohled poctivého člověka, bodá mne to do duše — odsud'te mne a neprodlužujte moje muka!"

"V tom vám nemohu vyhověti. — není to v mé moci," odpověděl sudí. "Dostanete se ke krajskému soudu a budete postaven před porotu — tak káže zákon. Když jste si vědom viny,

hled'te také trpělivě snášeti trest. Ny-
ní podepište protokol."

Matěj třesoucí se rukou podepsal,
a ještě téhož dne byl dopraven do
vazby ke krajskému soudu.

V.

Ve vlaku, který denně projížděl
krajinou, v níž leží známá státní trest-
nice, seděli v oddělení druhé třídy dva
pánové. Byl to známý nám již státní
zástupce, který podával před půl ro-
kem žalobu na Jáchyma, a Jáchymův
tehdejší obhájce.

"Věřte mi, pane doktore," řekl ra-
da, "každý člověk může o sobě říci,
že i po mnoholetých zkušenostech je
málo zkušeným. Když jsme tenkrát
toho Cibulu odsoudili, těšil jsem se z
toho, že jsem přispěl k tomu, aby se
spravedlnosti stalo zadost. A teď!
Za mé třicetileté soudní praxe se mi
takový omyl nestal. Nevím sám, ko-
nám-li tuto cestu rád či nerad."

"Rád věřím, pane rado; já zase
mohu o sobě říci, že ještě žádnou ce-
stu jsem nekonal s takovou radostí,
jako dnes."

"Ovšem, vy ji konáte jako vítěz —
ale já jako poražený, jako člověk,
jehož tíží myšlenka, že přispěl k od-
souzení nevinného, ano, snad sám je
zavinil."

"Už se stalo, pane rado; útěchou
vám může býti zase myšlenka, že jste
jednal dle svého svědomí správně. A
vševědoucím není z lidí nikdo. Zná-
me se již hodně let, a já jsem vás
vždycky ctil jako vzor úředníka. Ale
tenkrát, přiznávám se k tomu, byl
jsem až překvapen a divil jsem se,
s jakou péčí a s jakým důmyslem jste
žalobu sestavil a jak jste se vynasna-
žil, abyste porotce přesvědčil, že Ci-
bula jest vrahem. Ano, upřímně ře-
čeno, měl jsem tenkrát na vás pořád-
nou zlost."

"A proč? tázal se rada; "víte pře-
ce, že musím konati svou povinnost,
a ta mi ukládá, abych dokázal vinu
obžalovaného."

"Ovšem, pane rado, jako jest na-
opak mou povinností, abych dokázal
jeho nevinu. Ale tu si myslím, že

není dobře, když lidé našeho druhu
dělají ze svého povolání řemeslo. Já
i při mém povolání nemohu a nechci
v sobě potlačit hlas svědomí. Přijde-
li mi někdo, abych ho zastupoval,
když se dopouští křivdy, ukáži mu
hezky dvéře. Mou zásadou jest do-
pomáhati lidem ku právu a spravedl-
nosti. Kdybych na to nehlédl, mohl
jsem být už dávno bohatcem. Ale
takhle mnoho nevyzískám. Hájit
darebáctví vyplácí se mnohem lépe
než hájit spravedlnost."

"To máte pravdu, pane doktore;
proto také my úředníci nikdy tak ne-
zbohatneme jako advokáti," řekl ra-
da a zasmál se svému vtipu.

"Na štěstí se mne vaše poznámka
netýká, pane rado," odvětil advokát
rovněž s úsměvem. "Ale vraťme se k
Cibulovi. Povídám, že jsem tenkrát
měl na vás zlost. Vy přece víte, že
nikdy neprohlašuji před soudem ni-
koho za nevinného, kdo jím není."

"Také jsem se vám tenkrát divil,"
řekl rada.

"Snad jste nemyslel, že jsem byl o
vině Cibulově přesvědčen, jako jste
byl vy — a že chci porotce přelhati?"

"To jsem nemyslel, ale domníval
jsem se, že je Cibula prohnáný člo-
věk a že vás ujišťováním o své ne-
vině oklamal. Sám jste před chvílí
řekl, že nikdo není všemohoucím, a
nejste jím ani vy, pane doktore."

"Ale nezapomínejte, pane rado, že
vy se vždy spíš můžete zmýlit v obža-
lovaném než já. Vy k němu přichá-
zíte — vlastně on předstupuje před
vás jako před soudce, jehož otázky
směřují k tomu, aby byl odsouzen.
Já však přicházím k němu jako jeho
přítel a dobrodinec. A tu obyčejně
mluvím k němu takto: "I když chcete
snad před soudem zapíratí — mně
musíte říci pravdu. Já vás neprozra-
dím, ale věděti to musím, abych vě-
děl, jak vás mám hájit. Zůstanete-li
však i vůči mně zatvrzelým lhářem,
pak mi můj úkol jenom stěžujete, a
já nebudu moci pro vás ničeho učí-
nit. A po takové domluvě obyčejně
zvím pravdu. A zvím-li, že mám před
sebou vinníka — pak nikdy před sou-

dem nedokazují, že jest nevinen, ale poukazují k polehčujícím okolnostem, abych přispěl ku zmírnění trestu. Ale o Cibulovi jsem byl přesvědčen, že se ničeho nedopustil. On mi také řekl svou domněnku, že byl Hrabáč asi zabít od některého spoluhráče ze msty, ale já jsem tomu nevěřil. Spíše jsem se domníval, že tu byla obmyšlena vražda loupežná, jak jsem také před soudem řekl. A vidíte, teď se ukázalo, že Cibula měl pravdu; obyčejný tesařský tovaryš soudil správněji než my oba, zkušeni právníci."

"A věříte-li, pane doktore, že jsem sám také o vině Cibulově pochyboval?" řekl nyní rada.

"Není možná! A přece jste —"

Rada doktora přerušil. "Ne, ne, to bych si nevzal na svědomí. Ta myšlenka ve mně vznikla až po prohlášení rozsudku, když Cibula s takovým klidem s vámi mluvil a trest přijímal, odmítaje každé kroky k jeho zmírnění. To mne zarazilo, a když pak se ozval ten výkřik: "On jest neviněn," tu jsem se až zachvěl, když jsem pomyslně, že se tu snad stal osudný omyl. Proto jsem ani nepátral, kdo ta slova pronesl, což bych byl za jiných okolností jistě učinil. A od té doby často jsem o té věci přemýšlel. Jak pravím, nic trapnějšího mne nemohlo potkat."

"Víte, pane rado," řekl advokát, "pro Cibulu je to trpká zkušenost a také trochu zasloužená. Jak ze všeho vysvítá, jest on velice prchlivý člověk, a šestiměsíční pobyt v žaláři ho jistě z jeho prchlivosti vyléčil."

"Nicméně přece je to pro mně trapné," řekl rada. "Jak rád bych mu tu křivdu nějak nahradil! Co myslíte — přijal by peníze?"

Doktor pokrčil rameny. "On je tvrdohlavý; a co byste mu nabídnul?"

"Mám s sebou sto zlatých."

"Jste velice šlechetný, pane rado. Nu, uvidíme."

Vlak zastavil na poslední stanici. Oba pánové vyšli z nádraží a vsedli do poštovního vozu, kterým dojeli za půl hodiny k nevlídné žalářní budově. Vešedše k řediteli trestnice,

oznámili mu, jaká záležitost je přivádí.

"Ale to se mohlo vyřídit písemně, pane rado," pravil ředitel; "tak dalekou cestu konáte."

"Ovšem," odpověděl rada — "ale rád bych sám osobně tu radostnou zprávu ubožákovi přinesl — myšlenka, že jsem přispěl k jeho odsouzení, jest pro mě nejvýš trapnou. A jak se choval ten člověk zde?"

"Po celou dobu vzorně," odpovídal ředitel; "pravý beránek mezi vězni. Mezi dozorci je skoro ustálené mínění, že se stal omyl, že vrahem není."

Po té nařídil ředitel, aby byl Jáchym přiveden do úřadovny. Strážník jej přivedl za malou chvíli.

Jáchym se za tu dobu nezměnil. Spatřiv oba pány, byl nemálo překvapen.

"Jáchyme Cibulo," oslovil jej ředitel, "těší mne, že vám mohu oznámit radostnou zprávu. Za malou chvíli odložíte tento oděv, té chvíle přestáváte býti vězněm. Ostatní vám oznámí zde pan rada, který ze soucitu k vám vykonal s vaším obhájcem, panem doktorem Horlivým, dalekou cestu až sem."

"Jáchyme Cibulo," ujal se slova rada, "nevyzpytatelné jsou cesty Prozřetelnosti. Ona ukládá nám někdy trpké zkoušky, ale ty směřují zajisté vždy k našemu dobru. Takovou zkoušku, a velice trpkou, uložila i vám. Byl jste obviněn z hrozného zločinu, z vraždy, a ježto všechny okolnosti svědčily proti vám, byl jste veřejně za vraha prohlášen a jako vrah odsouzen. Než, ukázalo se, že i světská spravedlnost může se klamat. Skutečný vrah, za nějž jste nevině trpěl, jsa trýzněn výčitkami svědomí, sám se dostavil k soudu, aby žaloval na sebe a vaši nevinu dosvědčil. Já jako zástupce světské moci, která vás odsoudila, přináším vám zprávu, že jste opět svoboden, a žádám vás jejím jménem, abyste na utrpenou křivdu zapomněl a odpustil všem, kdo byli příčinou vašeho odsouzení."

Jsem mezi nimi i já, Jáchyme Cibulo, a lituji toho velice. Není možno

nahraditi vám svobodu, které jste půl roku byl zbaven, ale přijmete peněžitou náhradu za mzdu, o kterou jste byl připraven. Vyslovte se, jste-li ochoten přijmouti sto zlatých."

Jáchym se chvěl vnitřním pohnutím. Vše vůkol jakoby se s ním točilo, slzy se mu řinuly z očí, a dlouho nemohl promluvit ani slova.

"Vážený pane rado," řekl konečně, "vím, že jsem trpěl nevinně, ale ta myšlenka mne sílila. Hůře by mi bylo, kdybych se byl skutečně tak hrozného zločinu dopustil. A jak jste ráčil říci, také já považuji to, co mne stihlo, za zkoušku od Pána Boha poslanou. Právě proto však myslím, že bych nejednal dobře, kdybych přijal za tuto zkoušku nějakou náhradu. Zaplat' vám Bůh, pane rado, i vám, pane doktore, vaši soustrast se mnou a upřímnost."

Doktor Horlivý přistoupil k němu a stiskl mu ruku. "Jsem rád, milý Jáchyme, že mohu býti přítomen vašemu propuštění na svobodu. Důvěřoval jste, že vaše nevina se dokáže, a nyní se to stalo. Ale pokud se týče nabízené vám náhrady, přijmete ji. Pan rada vám ji sám nabízí, ne aby vám chtěl něco nahraditi, ale jako důkaz své upřímné soustrasti, a kdybyste ji nepřijal, bylo by to znamením, že odmítáte jeho upřímné účastenství s vaším osudem. Jste-li vděčným Bohu; Jáchyme, buďte také vděčným a uznalým k dobrým lidem."

"Když je tomu tak, pane doktore, pak ovšem to přijímám," řekl Jáchym. "Zaplat' Pán Bůh tisíckrát!"

"A zde také ještě něco dostanete," doložil ředitel, "totiž mzdu za práci, kterou jste konal, mnoho toho ovšem nebude."

Jáchym se vzdálil, aby odložil trestnický oděv a převlékl se do svých šatů. Když pak se vrátil, byly mu vyplaceny peníze a napsáno pochvalné vysvědčení o jeho chování v trestnici, kde strávil nevinně šest měsíců. Poděkovav řediteli i dozorcům, opouštěl s oběma pány nevládnou budovu.

Vybídli ho, aby šel s nimi na nádraží. Pan rada koupil i jemu lístek

druhé třídy a když krátce po poledni přijel vlak, všichni usedli do vozu. Jáchym jakživ nejel tak pohodlně, ale zdálo se, jakoby o tom ani nevěděl. Každou chvíli se zamyslíl.

Konečně se zeptal rady, kdo Hrabáče zavraždil, a když mu rada pověděl, zvolal: "Matěj! Tedy jsem se nemýlil! Nešťastné karty!"

"Měl jste ho tedy v podezření?" otázal se rada.

"Nikoli, jen jsem se domýšlel, že to mohl býti někdo z těch obehraných."

"Snad ho budu také obhajovat," řekl doktor, "a budu míti ještě snadnější úkol nežli s vámi. Tak už je to na tom světě. Každá vašeň, milý Jáchyme, stává se časem člověku osudnou, a proto se každé varujte, i zlosti. Ted', až přijdete domů, všechno si dejte do pořádku a brzy se ožeňte. Dobrá žena vás potěší, a zapomenete na prožité útrapy."

Jáchym zavrtěl hlavou. "Nemám ani nejmenší chuti vrátit se do Kovářic, pane doktore."

"To byste tomu dal! Musíte hledět na všechno zapomenouti. Ti lidé, kteří proti vám svědčili, přijdou a budou vás prosit za odpuštění."

"Ano, dnes, pane doktore, ale zítra se může státi, že budou na mne zase pohlížeti jako na vraha. Co mi to prospělo, že jsem po tři roky žil uzavřeně a nikomu neublížil? Zůstal jsem u nich přece "divokým Jáchymem."

"Ale teď' jím už nebudete, věřte tomu, jen se dívejte vesele do světa."

Vlak zastavil ve stanici u krajského města, kde se zdržel asi půl hodiny.

"Tak jenom jed'te domů, Jáchyme," domlouval mu opět doktor, "a kdybyste potřeboval nějaké rady, víte, kde zůstávám."

Jáchym ještě oběma pánům poděkoval a rozloučiv se s nimi, zašel do města a najal si na několik dní pokojík v zájezdním hostinci. Doktora tedy neposlechl, ale na radu k němu přišel již příštího dne.

Hovořili spolu dlouho, a doktor mu marně hleděl vymluvit, co si byl Jáchym umínil.

"Budiž tedy, vy tvrdohlavý člověče," řekl posléze advokát, "ale slibte mi, že je to poslední tvrdohlavost, které se dopouštíte."

"Opravdu, poslední, pane doktore."

"V neděli tedy přijďte, já to zatím připravím."

Druhého dne potom obdržel Boreš od Jáchyma tento dopis:

"Milý příteli!

Jak jest Vám snad již známo, byl jsem propuštěn na svobodu. Do Kovářic však se již nevrátím, nezažil jsem tam nic dobrého a obávám se, že by se mi tam ani teď lépe nevedlo. Nechci být předmětem pozornosti a snad i slyšení pochlebování těch dobrých lidí, kteří, ač mne mohli dobře znáti a znali, přece mne považovali za vraha.

V té době, kdy každý se mne štilil a ode mne se odvracel, jen Vy a Vaše manželka zůstali jste mi upřímnými a věrnými přáteli; ano, Vaše manželka nezdárala se i v soudní síni ke mně přistoupiti a mne těšiti, když jsem byl odváděn jako zločinec. Bůh Vám to odplat'; já Vám toho ve svém srdci nikdy nezapomenu!

Nevím, komu bych odevzdal svůj domek, a prodati ho nechci. Považuji Vás za své jediné přátele a proto Vám jej nabízím zdarma jako důkaz svého přátelství i své vděčnosti. Požádal jsem již pana doktora Horlivého, aby sepsal postupní listinu, kterou máme podepsati já, Vy a dva svědkové. Jedním svědkem bude pan doktor sám, ale druhého přiveďte Vy, a to příští neděli. Požádejte někoho, ke komu máte důvěru. Já nevím, na koho bych se měl obrátit.

Od pana rady jsem obdržel sto zlatých, a mimo to podal pan doktor mým jménem žádost, aby mi byla dána náhrada za nevinné věznění. Nejsem tedy zcela nemajetný, jak byste se snad domnívali. Práci jsem již našel a zůstanu bezpochyby

zde. — V neděli Vás tedy budu očekávati, přijďte jistě.

Srdečně Vás pozdravuje Váš upřímný přítel

Jáchym Cibula."

V neděli o deváté hodině očekával Jáchym na nádraží příjezd vlaku. Vystoupil z něho Boreš, jeho žena — a Porežný.

Borešova hned se hnala k Jáchymovi a div mu nepadla kolem krku. "Vy dobrý člověče, jak vám máme děkovat! Kdo by jen tohle ušlehl! A takový člověk byl vyhlášen za zločince. Ale já věděla, že vás Pán Bůh neopustí. A teď bych si přála býti katem, abych mohla tomu Matějovi sama hodit oprátku na krk. Ten to všechno způsobil!"

"I nepřejte mu to, tetičko," domlouval jí Jáchym. "On jistě trpí za to už dost a zasluhuje politování."

Ted' teprve se obrátil k oběma mužům a podal jim ruku.

"Co pak že jsi tak na Kovářice zanevřel, Jáchyme?" řekl Porežný vyčítavě.

"Nezanevřel, pantáto, ale uznáte, že mne tam nemůže nic těšit," odpovídal Jáchym, jemuž nebylo příliš milé, že Boreš požádal za svědka právě Porežného.

Jednání u advokáta dlouho netrvalo. Boreš i jeho žena před svědky prohlásili, že sice rádi a s vděčností přijímají chalupu Jáchyma Cibuly darem, ale že jsou ochotni hned mu ji vrátiti, kdyby Jáchym kdykoliv o to požádal.

Po poledni odjížděli Borešovi s Porežným zase domů. Jáchym je doprovázel na nádraží.

"Pozdravujte panímámu a Blaženku," řekl, když se loučil s Porežným.

Porežný byl jaksi sklíčen. Trapně ho dojímalo, že s ním Jáchym tak chladně a málo hovořil a o Blažené ani slovem se nezmínil.

Za krátkou dobu konalo se líčení s Matějem Zikalem. Netrvalo dlouho, vždyť se Matěj ke všemu přiznal a byl pro zabití odsouzen na několik roků do těžkého žaláře.

Jáchym seděl toho dne ve své světnice, kterou měl najatou v malém domku. Bylo poledne. V síni ozvaly se kroky a pak zaklepání na dvéře. Na zavolání vstoupila ženština smutečně oděná.

"Blaženko!" zvolal překvapený Jáchym. "Jak sem přicházíš?"

"Byla jsem v soudní síni, ale nevyčkala jsem konce. Mluvil ten doktor a mluvil tak, že bych se byla dala nad Matějem do pláče. A pak — měla jsem na mysli tebe, Jáchyme, — nemám klidu, musila jsem k tobě —"

Nemohouc mluvit pro pláč, vrhla se před ním na kolena.

"Blaženko, co počínáš?" zvolal Jáchym a přistoupil k ní, aby ji pozvedl.

"Nech mne, at' klečím před tebou, dokud neuslyším tvé jediné slovo, a to jest: odpuštění! Nebot' nikdo jiný nebyl vinen tvým odsouzením než já!"

"Odpouštím ti vše, ač nevím, že bys se byla čím proti mně provinila; pravím to jen proto, že nesmíš se tak přede mnou ponížovati."

"Ne, Jáchyme, je tomu tak: mluvil přede mnou starý Hrabáč, jaké vysvědčení ti obec dá, a že se ti tak pomstí. Bylo tedy mou povinností, a bych to pověděla u soudu, ale já jsem se ostýchala, bála jsem se, co by řekli lidé, že svědčím proti tchánovi a ve tvůj prospěch; a když jsem sama byla vyslýchána, pamatuji se, že jsem mluvila o tvé prchlivosti, jako ti ostatní. Já jsem ti tedy uškodila dvojnásob. Ach, nevíš, Jáchyme, co trpím! Bezpočtůkrát jsem si vyčetla, že jsem ti zrušila dané slovo, a že jsem spravedlivě za to trestána. A mé utrpení snad nevezme konce. Ztratila jsem muže, s nímž jsem ovšem neužila žádných radostí, ale nemám klidu a pokoje, nebot' mne stále trápí myšlenka, jak jsem ti ublížila."

"Ubohá Blaženko! Snášej to trpělivě, jako já jsem snášel," řekl Jáchym.

"Jen kdyby mne nesoužila myšlenka, že jsem přispěla k tvému neštěstí! Kdyby mne tu někdo spatřil, snad by mne odsoudil, ale Bůh ví, že jsem nepřišla pro nic jiného, než

abych si vyprosila tvé odpuštění. Co bylo mezi námi, jest zapomenuto, ničeho se nedovolávám, každá taková myšlenka jest ode mne daleka, jsem vdova a myslím nyní pouze na své dítě. A ty můžeš na mne vzpomínati jen s trpkostí. Ale jíti jsem k tobě musila, Jáchyme. Vypravoval mi otec, jak chladně jsi s ním mluvil, jako bys se nám byl docela odcizil. Bála jsem se, že se hněváš na mne a na nás všechny. Dosud jsem neměla příležitosti, až dnes jsem přijela pod záminkou přelíčení. Jen mi řekni, Jáchyme, že mi odpouštíš?"

"Ujišťuji tě, Blaženko, že jsem se vůbec na nikoho z vás nehněval, a v tom asi se mýlíš, že bys se byla tak velice proti mně provinila, jak se domníváš. Nechme již té trapné věci a raději vypravuj, jak jest u vás doma."

"Matka nám stůně, a bojíme se o ni," řekla Blaženka smutně.

"Pozdravuj tedy rodiče, a nyní tě doprovodím na dráhu; bude pomalu čas do práce."

"Děkuji ti, Jáchyme; matka se potěší, až jí povím, že jsem s tebou mluvila, a že se nehněváš."

Vyšli z domku a ubírali se k náměstí. Tam stál před soudní budovou zástup lidu, jehož středem kráčel doktor Horlivý, vycházející ze soudní síně.

"At' žije doktor Horlivý! Sláva mu!" zaznělo v zástupu.

"Ano, at' žije pan doktor!" zvolal Jáchym, který vešel doktorovi právě v cestu.

Doktor se obrátil k zástupu: "Přátelé, děkuji vám za váš projev, ale dovolu, abych něco připomenul: dnes jsem obhajoval vinníka a voláte mi slávu; ale když jsem hájil tohoto nevinného, div jste mi nevolali hanbu. Pamatujte tedy, že zdání často klame, a že nemáme souditi, abychom nebyli souzeni."

A znovu ozvalo se volání: "Sláva doktoru Horlivému!"

Jáchym doprovodil Blaženu na nádraží; při rozchodu ho zvala, aby se brzy přijel podívat do Kovářic.

"Nepřijdu, milá Blaženko," řekl Jáchym. "budu hledět, abych co nejdříve na Kovářice zapomněl. Je to sice moje rodná obec, ale zažil jsem v ní více chvil strastných než veselých."

Ale přijel přece, a to brzy. Když mu Blažena oznámila, že jí umřela matka a že bude mítí zítra pohřeb, vzpomněl na pohřeb své matky a na

účastenství, jaké k němu Porežných tehdy jevíli, a jel.

A když uplynul rok, opouštěla Blažena s otcem i synkem také rodnou vesnici, kde prodali svůj domek; stěhovala se do města, kde žila pak ve šťastném manželství, se svým druhým, avšak dobrým mužem, dříve "divokým Jáchymem".

Jaroušek měl zase otce, který jej miloval jako vlastního.

Jabloň

Napsal Svatopluk Čech

REJSTŘÍKU stran dra.

K... zastoupen je venkov dosti chudě. Na některých z venkovských jeho klientů nelze ostatně venkov ani poznati. Přichází na příklad pan Raubitschek, pan Alebes, pan Koretz a nepřináší s sebou nic venkovského mimo obrovskou, ohmatanou, propocenou tobolku s četnými příhradkami, jež naplněny jsou dlužními úpisy a směnkami s mnohými nemotorným venkovským podpisem v kostrbatém švabachu. Kdyby tyto tahací harmoniky pana Raubitschka, pana Abelesa, pana Koretze hráti uměly, hrály by nepochybně mnohé pěkné kousky z českého kraje, při nichž by se posluhač spíše rozplakal, než rozesmál. Ale tito pánové přenechávají obyčejně úřednímu sluhovi některého venkovského města, aby němé kousky dotčených jejich harmonik ukončil krátkou veřejnou produkci na starém, bručivém bubnu.

Jak jsem pravil — venkovských stran nemá dr. K... mnoho. Ale za to nalézá se mezi nimi jedna, která představuje postavu z kraje v plné ryzosti. Domnívám se, že má každá městská advokátní kancelář alespoň jednu takovou ryze venkovskou figurku, která osvěžuje občas vánkem starosvěské prostoty dusný její vzduch, otrávený morovými výpary novověkých chorob společenských.

Myslím, že jsou pro samého advokáta podobné strany nutným duševním občerstvením. Odbyl dlouhou řadu městských klientů, protřelých, nedůvěřivých, točících se jako posedlé zvíře Goethova podobenství stále jen v pustém kruhu svých suchopárných záležitostí, a hlava jeho jest plna čís-

lic, zboží, směnek, pensí, domů a podobných věcí. V tom otvírají se opět dveře a s uctivým: "Rač dáti Pán Bůh dobré poledne!" vstupuje do přijímací komnaty hranatá postava, mačkající rozpačité mezi rukama huňatou čepici. Bezděky vyjasňuje se tvář právníkova.

"Pěkně vítám, pantáto! Sedněte si, sedněte! Pršelo u vás také? A co nám nesete?"

A pantáta vypravuje po svém prostém, samorostlém způsobu, protkává řeč jadrnými průpovědmi, šermuje rukama. Advokát se usmívá. Baví ho sporný děj, mající za jeviště zelenou náves uprostřed doškových střech, porostlých mechem, nebo spousty šustících, zlatých klasů, zkrátka volný šířý kraj, po němž snad nebaží ze své pohodlné městské komnaty, ale k němuž časem rád zalétá v duchu z hromady zaprášených spisů a zákonníků. Baví ho naivní důvěra venkovského klienta v jeho — advokátovu — právníckou všemohoucnost a d'ábelskou přímo zchytralost. Konečně spočívá i v němé ochotě, s jakou vyjímává takový venkovan před každou rozmluvou samoděk zálohu z rozedrané nějaké knížky nebo z cípu kapesního šátku a s jakou platívá sebe delší palmární účty, milý jakýs půvab.

Vedle světlých těchto stránek mívá tento druh venkovských mandantů ovšem i některé stránky stinné. Neposledními z těchto jsou, že zapáchá obyčejně kožešinou a že sedá rád v zimě těsně vedle kamen kanceláře, kde se ponenáhlu jako sněžák rozplývá ve špinavou vodu.

V případě, o němž mluvím, zapsána byla tato venkovská strana v rejstříku dra. K... pod skromným jménem Matěje Procházky. Zavítala po-

prvé do kanceláře asi před třemi roky a dobyla si tu za krátko srdcí všech. Uvedla se sporem, jehož předmět sám se hodil spíše za stafáž selanky nebo za látku básně, než za punctum právní rozepře. Byla to jabloň. Jabloň, strom ten poetický, stejně rozkošný v době májové, kdy obletují tisíce bzuchivých včel korunu jeho, vonným sněhem obalenou, i v podzim, kdy sklánějí se zelené jeho větve pod sladkým břemenem uzardělých jablek.

Věc měla se takto. Na mezi, jež dělila roli Procházkovou od pole Barbory Vrchcábové, stála osamělá jabloň, v jejímž stínu druhdy za doby žní nejednou majitelé obou sousedních pozemků svorně vedle sebe odpočívali. Ale jednou dala Vrchcábová tuto jabloň, valně již sestárlou, očesati — jak později vystřídané spisy sporné zjištěly, vynesl jí tento čin neplnou ošátku přikyslých jablek — a několik dní na to podal na ni Matěj Procházka právním svým přítelem dvouarchovou žalobu pro rušení držby.

Od té doby přibýlo k rozepři o jabloň množství jiných sporů mezi sousedem a sousedkou: pro mez, pro okap, pro zastavěné okno, pro vyčnívající trám a jiná nezákonná držení ví, clam, precario — ale jabloň udržovala se stále v popředí a stala se pro kancelář představou téměř nerozlučnou s osobností Matěje Procházky.

“Nu, což jabloň?” bývala první otázka písařů, kdykoli se s ním dávali blahosklonně do hovoru, a chef začínal každou species facti k novému sporu venkovského klienta s hrabivou sousedkou tím, že učinil tečku do prostřed archu se slovy:

“Zde tedy stojí joblaň — a tuhle na pravo, atd.”

Leckteré z těch pozdějších sporů byly již dávno šťastně neb nešťastně skončeny, ale rozepře o jabloň vlekla se bez konce dále jako barvitá tkanice z úst kejklřových. Nevím, co bylo příčinou nepřírozené této délky, přemkla-li se snad rozepře s pevné půdy držení na kluzké zápasistě otázky vlastnické, zadržovala-li snad postup její nějaká probatio diabolica — ne-

vím, nerozumím těm věcem. Ale jisté jest, že se Procházka dosud při každé návštěvě ptával:

“A jak daleko jsme, prosím, s jabloní?”

“Co nevidět bude průvodní řízení skončeno,” odpovídal mu advokát.

“At’ to stojí co stojí — jen ji, pane doktore, nadělejte hodně útrat!”

Nebylo divu, že přál dobrý Procházka sousedce všeho zlého. Jsa bezdětným vdovcem a majitelem pěkného hospodářství byl by se mohl těšiti dokonalému štěstí vezdejšímu, kdyby mu nebyl určil závistivý osud právě Vrchcábovou za sousedku. Ta ztrpčovala mu opravdu život. Na třech stranách obmykal usedlost jeho majetek její, nikoli družným objetím sousedské lásky, ale jako lačný dravec, rozpřahující smrtonosnou náruč po své oběti. Hranice majetku toho nebyly klidnou, mrtvou čarou, nýbrž jevíly na všech stranách útočný dravý život: každý cíp jejich byl ostrým zubem, zatínajícím se do sousedního pozemku, každá mez vpíjela se do něho jako rameno polypa nesčetnými sesadly, a všechny mezníky jejich budily podezření, že rok od roku zvolna postupují a to nikoli jen o špendlíkovou hlavičku, jako zkameněli pastýřové v pověstech lidu. Ba i to stavení sousedky Vrchcábové s pěknou hospodou, zdálo se, že se pozvolna roztahuje do dvorku Matěje Procházky, že naň den ode dne lakotněji svými několika okny mžourá, že se ten vikýř nahoře potměšile šklebí a nestoudně kdýně nedočkavě přelézají přes plot do cizího jmění.

Nevím ovšem, kdo byl beránkem, kdo vlkem, nebyla-li snad dokonce vlkem obojí strana, ale jisté jest, že přijímala část kanceláře Procházkovu líčení situace s obojetným úsměvem. Úsměv ten nemizel ani, když se Procházka zaklínal, že ho dožene nepokojná sousedka na konec k tomu, aby prodal svůj statek a vystěhoval se někam na Rus neb do Ameriky, že má již těch soudů po krk, že je ta žena vtěleným d’áblem, že má předčasnou smrt nebožtíka svého muže na

svědomí, a že by mohl vyprávěti o ní věci, až by posluchači vlasy hrůzou na hlavě vstávaly.

Rozepře stihala mezi tím rozepři. Nedávno byl všetečný jeden trám, vyniklý o dobrou píď do vzdušného majetku Matěje Procházky, nálezem soudním šťastně nazpět do krovu Barbory Vrchcábové zatlačen a již konal zástupce Procházkův přípravy k nové žalobě pro rušení držby svévolným vytržením dvou tyčí z jistého plotu, začínaje species facti jak obyčejně zavrtáním tečky do prostřed archu a slovy:

“Zde tedy stojí jabloň —”

“Stála,” opravil jej, jako již několikrát před tím, Matěj Procházka.

Musím totiž podotknouti, že se nedočkala nešťastná jabloň ani konce průvodního řízení. Za bouřlivé jedné noci sešla s povrchu zemského, roztržena a zapálena byvši bleskem, slavně a krásně jako zářivý meteor, což nemělo ovšem ani nejmenšího vlivu na další rozvoj sporu, který stoupal nevšimavě ku předu přes padlý, uhořelý její trup svým klidným, obřadným krokem. Pro něho stála dosud, zelenala se, kvetla, rodila příkyslá jablka — quod non est in actis, non est in mundo!

Několik dní po sepsání sporného děje stran plotu zavítal Procházka opět do kanceláře.

“Žaloba je již podána,” oslovil jej právní přítel. “Postaral jste se o to, aby nebylo ničím hnuto?”

“Obě tyče leží, jak na zem dopadly.”

“Dobrá. Jedná se o to, aby shledala komise při místním ohledání pokud možná neporušený obraz rušebního činu.”

“Ale je v tom háček, pane doktore.”

“Jaký háček?”

“Tím otvorem v plotě — víme — hrne se drůbež z jejího dvorku do mé zahrady a činí mi tam hrozné škody. Moje nebožka žena právala drůbeží a já sám vidám s potěšením ošatku pěkných zlatých housátek nebo drobnou strakatinu, dovádějící kolem roz-

šafné kvočny. Ale Vrchcábová přesahuje i v té věci všechny meze. Její dvorek je učiněnou posadou na drůbež. Hemží se zrovna strakatým mračnem kohoutů, slepic, kapounů, kachen, krůt a krocanů. A nechová je pro užitek nebo potěšení, nýbrž jen proto, aby mne mučili od rána do večera svým kokrháním, kdákáním, pípáním, a štěbetáním a lítali přes plot do mé zahrady a pustošili mi ji, až srdce bolí. Již před tím nestačil jsem odháněti tu strakatu spoustu a nyní, co scházejí ty dvě tyče v plotu, peleší se v mé zahradě jako doma. Ale učiním tomu konec. Koupím si — víme — dvojku a zastřelím, co plotem proběhne, kdyby to byl třeba nejkrásnější její krocan.”

“Tím byste si hrubě neposloužil. Poradím vám jiný prostředek. Zajmíte několik kusů její drůbeže v zástavu pro svou škodu. Jest to zvláštní druh zástavního práva, který vám zákon v tomto případě poskytuje.”

Opět několik dní po této poradě přišel Procházka do kanceláře v patrném rozčilení.

“Nuže, zajal jste drůbež?” otázal se ho doktor.

“Zajal.”

“A jaký byl výsledek?”

“Tenhle!” Procházka odhrnul si suché žluté vlasy s čela a pod nimi zjevila se krví podlitá prouha a několik slušných boulí.

“Tedy rvačka!”

“A jaká! Přišla si s čeledínem a děvečkou pro drůbež. Nadávala mi loupežníkům, zlodějům, lotrům. Vybrala mi slepice mocí, a když jsem se za ní hnál do zahrady, popadla tam jednu z těch vylomených tyčí a udeřila mne do hlavy. Já jsem popadl druhou tyč, a byli bychom si je nepochybně o hlavu roztloukli, kdyby nebyli vstoupili mezi nás sousedé.”

“Však ji naučíme způsobům. Vypravujte ještě jednou do podrobnosti celý sběh věcí. Podáme na ni hned zítra trestní udání pro přestupek proti bezpečnosti cti. Pojedete si sám k okresnímu soudu ke stání: dám vám zevrubnou instrukci, jak se tam máte

chovatí. Jel bych s vámi, ale nemohu pro jiné neodkladné záležitosti."

Po této rozmluvě neobjevil se Procházka v kanceláři tak dlouhý čas, že to bylo všem podivno. Minul týden, minuly dva, tři týdny, a kancelář pohřešovala již bolestně mezi svými všedními figurkami hranatou postavu bodrého venkovana. Mezi tím stala se věc tak dlouho kýžená: spor o jablon ukončen byl rozsudkem úplně ve prospěch Matěje Procházky.

"Když tento po drahé době poprvé opět do kanceláře vstoupil, zatřepal mu advokát, vítězoslavně rozsudkem před očima.

"Vyhráno, příteli, vyhráno!"

Ale k nemalému úžasu vítězného advokáta zablesklo se pouze na okamžik oko Procházkovo a hned na to rozhostil se opět po tváři jeho výraz rozpačitosti, s nímž byl do kanceláře vstoupil.

"Což stojíte jako bez života? Co se vám stalo? Skončilo snad jednání při okresním soudě pro urážku na cti nepřiznivě pro vás?"

"Neskončilo."

"Nu, což tedy? Přečtete si přece ten skvostný rozsudek. Vrchcábová hrála asi při čtení jeho všemi barvami. Pohled'te jen na ohromné ty útraty, které vám musí zaplatit."

"Ted' už je pozdě," zakoktal Procházka.

"Pozdě? Proč pozdě?" otázal se advokát udiven.

"Poněvadž jsme již na polovic svoji."

"Vy — a Vrchcábová?"

"Včera spadli jsme ponejprv s kazatelny."

"Není možné? Vy že si vezmete Vrchcárovou? Povězte mi, jak se to stalo?"

"Stalo se, stalo. Zvláštní ta historie začíná u okresního soudu při stání pro urážku na cti. Když nás předvolali do kanceláři, seděli pan soudce u svého stolku, zády k nám obrácen a psal. Snad ho ráčíte znáti, pane doktore?"

"Viděl jsem ho několikrát. Jeden z těch starých pánů soudců, kteří by posloužili sobě a stranám nejlépe,

kdyby se odebrali na zasloužený odpočinek."

"Ovšem, je to velmi starý pán. Hlavu má již jako mléko. Ale tvář jeho září posud zdravím. Seděl tedy zády k nám u stolu a psal. Za druhým stolem seděl písař s pérem v ruce a rovnal před sebou spisy. Chvíli jsme čekali mlčky. Pak začala Vrchcábová. Vytáhla všechna stavidla. Ale já umím také mluvit. Jaktě živa neuslyšela tolik peprné pravdy, jako za tu krátkou chvíli. Pověděl jsem jí všechno, co mi tížilo srdce. Vyčetl jsem jí celý dlouhý rejstřík hříchů a vraceł jsem jí každou urážku se štědrým přívažkem. Sápala se na mne, plakala, dupala nohama — zkrátka ztropili jsme povyk, že páni adjunkti z vedlejších pokojů dvěře otvírali a písař úzkostlivě na pana soudce pohlížel. Ale ten kýval jen hlavou, usmíval se a psal dále. Teprve, když jsem si pořádně ulehčil a Vrchcábová již samým křikem ochraptěla, zastrčil péro za ucho, vzal si šňupec a obrátil se k nám: 'Nu, pověděli jste si již všechno?' pravil. 'Myslím, že bude ted' nejlépe, abyste si podali ruce a šli pěkně domů. A nejlépe by bylo, abyste ve svornosti a lásce soudské vůbec doma zůstávali a nám sem s podobnými věcmi neběhali. Tím věčným hašteřením neposloužíte ani své cti ani svému jmění.'"

"Taková bývají ti staří páni," prohodil trpce advokát. "Měnívají nejraději soudnou stolicí v kazatelnu. Nu, a jak se věc skončila? Zachoval jste se dle mého poučení?"

"Což jsem měl činiti?" odpověděl Procházka stísněným hlasem. "Pan soudce domlouval nám tak pěkně a při tom tak žertovně, že jsme si na konec bezděky, na polo se smíchem ruce podali."

"Tak! Vyřídil jste to pěkně!" zvolal advokát přecházeje prudce po pokoji. "Umíte-li tak dbáti mé rady, k čemu se o ni vůbec ucházíte? K čemu podáváte žaloby? K čemu byly všechny útraty? — Nu ovšem, zapomněl jsem, že jste nyní svoji. Snad vás pan soudce také hned oddal?"

"Ba na polo. Když jsme si podávali ruce, prohodil s úsměvem, že bychom si je měli podati na jiném místě a tím že byly rázem všechny sporné ploty a mezníky mezi námi odstraněny. Beztoho že jsme pro sebe jako stvoření. Na to jsme jeli domů, každý jinou cestou. Ale v neděli na to byl jsem v Mokříně na velké a pan kaplan kázal tam tak pěkně o sousedské shodě a lásce k bližnímu, slunce svítilo při tom vysokými okny tak vesele na pozlacenou kazatelnu, na obrazy a růže oltářů, na školáčky u mřížek a na shromážděnou obec, že mi při tom srdce opravdu roztálo. A když jsem se pak ubíral po ní pěšinou domů, když jsem se rozhlížel po zlatém božím požehnání, vlnícím se kolem do kola, když jsem pozoroval mušky a broučky, jak vesele se hemžili ve vzduchu a trávě, přišla mi bezděky na mysl rada starého pana soudce. A čím dále jsem krácel, tím naléhavěji dorážela na mne myšlenka, že bych smátkem s Vrchcábovou nejlépe odklidil ty věčné soudy a zjednal si svatý pokoj, po němž tak drahně toužím. Uvažoval jsem, že není škaredá, že rozumí hospodářství a že se naše usedlosti pěkně k sobě hodí. Tak jsem došel až před její hospodu. Zastavil jsem se tam zpocen a unaven a zadíval jsem se mimovolně na přívětivé stavení, po němž se pnou husté keře vinné až po střechu, na zahrád-

ku s houští slunečnic před tím, na dvořek plný strakaté drůbeže. Bývalo to u mne také tak za nebožky ženy. V tom uviděl jsem ji právě před sebou, v otevřeném okně, zalévající květiny. Když jsem ji tak mimo nadání před sebou spatřil, sáhl jsem mimovolně na čepici a ona zvolala hned s přívětivým úsměvem: "Pozdrav Bůh, sousede! Nevejdete na sklenici piva?" A já jsem vstoupil bezděčně do hospody — a — a —"

"Nu a proč ke mně přicházíte? Mám vám sepsati svatební smlouvu?"

"Stran té přijdeme sem některý den s mou nastávající. Ale dnes mám něco jiného na srdci."

"Nuže, mluvte!"

"Uradili jsme se s ní již o některých věcech, týkajících se našeho budoucího společného majetku. Usedlost její sousedí — víme — na druhé straně s pozemky chalupníka Mareše. Je to chlap všemi mastmi mazaný — víme — má tam klín máku mezi jejími pozemky a dělá jí — víme — pěšinu přes pole —"

Obličej právního přítele rozšířil se v upřímném smíchu.

"Zvolna, pantáto," pravil. "Musíme to sepsati pěkně do pořádku. Počkejte, ořízneme si na toho darebáka Mareše novou tužku. Tak! Zde tedy stojí — či stála jabloň a tuhle atd. — —"

Vzácný pamlsek

Napsala L. Grosmannová-Brodská

BSTÁRLÝ a přitloustlý doktor Šetina právě se vrátil ze své lékařské projížďky, těše se v duchu na krátký dopolední odpočinek a na posnídávku; věděl, že mu paní doktorová uchystala jeho oblíbenou pochoutkou — dušené telecí ledvinky.

Zaměnil provlhlou obuv za pohodlné domácí trepky, pan doktor Šetina se široka usedl na měkkou pohovku za stůl, kde na prostřeném bílém ubruše byly již v proutěném košíčku připraveny žemle a vedle láhve mělnického vína leskla se broušená křišťálová sklenka.

Starý pán upřímně a z hluboka si oddechl a když si pod bradu zatlačil cípek ubrousku, s chutí nalil do sklenky vína; přidržev nádobku proti světlu, labužnický si líboval:

“Jako granát, jako pravý granát je to naše mělnické!”

Za dveřmi ozvaly se šoupavé kroky — jistě služka Madlena nese na stůl posnídávku — pan doktor Šetina dychtivě se zadíval ku dveřím. V jedné ruce vidličku, ve druhé nůž, již předem se oddával požití u oblíbeného jídla tím spíše, an byl náležitě vyhladovělý. Ale na místě Madleny štrachala se do pokoje nepořádně oblečená vyzábílá babka.

Panem doktorem to trhlo. Poznal starou perníkárku Bartůňkovou, která byla postrachem celé obce pro svůj ostře nabroušený jazyk.

Ještě nežli nemile překvapený doktor se mohl otázati, co ji sem přivádí, babka zavřískla:

“Poníženež ruku líbám, milostpane doktore. Vodpustěj, že přicházím jako splašená, ale jich prosím, milostpane doktore, jdou k nám, nebo přijde

na zmar jeden lidskej život!”

“Tak co má býti?” broukl Šetina.

“Achich, to dítě, náš Ferdík leží v posledním tažení, a nyní snad již umírá.”

Doktor si patrně oddychl, řka:

“Nu, tak zle snad nebude, co pak hochovi se stalo?”

“Poníženež prosím, od žaludku je mu na nic, ba, je s tím hochem zle a zle.”

Vztýčiv pravicí, řekl doktor přísně:

“To se zase něčím přejedl, že?”

“Ale kde pak, to by s ním tak zle nebylo,” sípala babka.

“Jako tenkrát v létě, když se přecpal nezralým ovocem. Milá matko, má-li chlapec tak nerozumné rodiče a když vy, jako jeho vlastní babička svého vnuka lépe neopatrujete, tu pak není divu, že vám se rozstůně.”

“Ach, kdyby mé dceři umřel ten hoch, Marjánka jistě by se zbláznila, prosímich milostpane doktore, jdou k nám hned, nebo my všichni starosti uschneme.”

“Nu, takovou kopřivu mráz nespálí,” zabručel si doktor do vousů, ale vida veličenou úzkost Bartůškové, řekl:

“Můžete jíti napřed, přijdu hned za vámi.”

“Ale jistě?”

“Jistě.”

Babka odešla a lékař s povzdechem vstával s pohovky, hledaje očima kabát a klobouk, ale ještě nežli shodil trepky, byla zde sama paní doktorová, přinášeje misku libě vonící krmě.

“Prosím tě, Vincenc, kam se to hrabeš?” řekla udiveně.

“Musím na rychlo k nemocnému.”

“Ani nepojíš?”

“Až přijdu, věc spěchá, ten Krejčíkův chlapec prý se zle rozstonal.”

"Aha, proto ona Bartušková se zde v domě ometala! Slotá chytrá! Věděla, že bychom ji k tobě hned nepustili a vyčíhala, když ji nikdo z kuchyně nepozoroval. Ale muži, pamatuj na sebe trochu! O několik minut nebude tak zle; sedni si a pojez, až bys přišel, ohřívané jídlo nestojí za nic. Ještě dnes ráno, když jsi odjížděl, viděla jsem Ferdu, jak upaloval k nádraží, to ani nemůže býti, aby ten cvalík byl za tu krátkou dobu na umření."

Poslední slova rozhodla, lékař povolil naléhání manželčině a znovu se ku stolu usadil. Jenže jeho dobrá chuť byla ta tam a také zmizel ten příjemný pocit jistoty a domácího pohodlí. Jako na skoku si připadal a také paní Šetinová nebyla méně mrzuta když manžel chvatně utřel ústa ubrouskem, v stoje vypil sklenku vína a pak spěchal z domu rovnou cestou přes náměstí do domu truhláře Krejčíka, zetě Bartuškových.

Šetina se zarazil, vida, jak sám mistr úzkostlivě ho vyhlíží z okna světnice.

Když vstoupil do vnitř, truhlářka zvolala:

"Dobře, že již jdete, pane doktore! Umírám sama ouzkoostí o to dítě!"

Bartušková vzala lékaři z ruky hůl i klobouk a kladouc to jako svátost na vedlejší vystlanou postel, přistoupila nyní s ustaranou tváří k lůžku, na němž se svíjel naříkající Ferdík.

Zkoumaje Ferdíkovi tepnu, lékař bystře se zahleděl do bledé, bolestí strhané tváře asi osmiletého hochy.

"Nu, nu, ty bolesti záhy zaženeme a Ferdoušek bude chlapík," laskavě promlouval lékař k hochovi, "pověz, maličký, kde tě nejvíce bolí?"

Chlapec zanařikal, ukazuje na žaludek a na břicho.

"Mě se zdá, žeš se něčeho přes míru najedl, pravda-li?"

Ferdík sklopil oči.

"Mám-li tu uleviti, musíš se přiznat cos snědl."

Hoch jen zarytě mlčel.

"Jak pak nenajedl se něčeho u dě-

dečka perníkáře?" vyzvídal Šetina na matce. Ta jen němě hlavou zavrtěla, za to Bartušková zavřískla:

"Už tři dni Ferdoušek ani nohou k nám nepáchl. Nepustili jsme ho k nám."

"Proč?"

"Inu, je před pouti, můj starej peče marcipánové a perníkové zboží a protože si chlapec nedá bránit a vždy se tím přecpe, ani jsme ho k nám nepustili," vykládala babka.

"A doma také k ničemu nezdravému nepřišel, ráčejí mě to věřiti, pane doktore," dušovala se truhlářka.

"Poslyš, Ferdíčku, nechceš-li umřít, musíš se přiznat cos snědl," že má hoch pokažený žaludek i jakýsi druh lehké otravy, lékař dobře rozpoznal; ale marně chlapci domlouval, ten jenom hekal a na lůžku sebou házel až strach.

Náhle přišla Šetinovi dobrá myšlenka, obrátiv se ku truhlářce, řekl:

"Prohlédněte mu kapsy, snad tam nějakou stopu nalezneme."

Stalo se.

Sám Krejčík chytil v koutě pohozené synkovy spodky a jal se z kapes vyndávat nejprve míč, sešitý z pestrých soukených kostek, otlučenou káču, špačka, chumáče provázků a papíru nalezaly se v jedné kapse, v druhé vedle strakatého kapesníku a kudly jakási porcelánová, cedulkou opatřená nádobka.

"To je nějaký divný tyglík," povídal truhlář, "kdes to sebral, Ferdo?"

Ferda nic a jen se svíjel.

Lékař vzal nádobku do ruky, přičichl k ní pak zablýskal očima, úsměv sotva znatelný kmitl se mu přes obličej a on nakloniv se k malému pacientuž řekl:

"To tys vylízal ten obsah, vid' Ferdíku?"

"Ano," řekl hoch pod vlivem přísně zkoumavého pohledu.

"Tu to máme! Jeho veliká mlsota opět Ferdíkovi nepěkně zahrála," řekl doktor veselejším již hlasem.

"Copak se stalo — neumře z toho?" zněly kolem otázky ustrašených domácích lidí.

"Jen zvolna, zvolna lidičky! Hlavní věcí jest, že hoch jest mimo veškeré nebezpečí. Zítřka bude zase dobře. Jen když vím, od čeho ta jeho nemoc pochází."

"A od čeho, poníženě prosím?" pravila Bartůšková a ustaraný výraz její tváře ustoupil dychtivě zvědavosti.

"Hm, to by vám mohl Ferdík povědět skoro lépe nežli já," usmíval se starý lékař.

"Ale vždyť to dítě pro bolest nemůže ani mluvit," starala se truhlářka.

"Nu, tomu odpomůžeme," vece Šetina, "přineste sem kousek cukru."

Potom vyňal lékař z náprsní kapsy objemné kožené pouzdro, vzal z něho láhvičku z níž nakapal na cukr několik kapek, — chlapec bez omluvy to spolkl a truhlář se tázal:

A což, pane doktore, nepředpíšete mu žádnou medicínu?"

"Předpíšu, pane mistře, bude toho třeba pro dávení i pro trávení, tak mě jen přichystejte papír, pero a inkoust."

Potrvalo chvílku, než-li našli u Krejčíků psací náčiní a mezi tím, kdy lékař seděl u stolů ještě jednou vážně zkoumal napsaný recept, hoch se vůči- hledě upokojoval; pominulo bolestné ztrnutí obličeje, také sebou již tak prudce nezmrítal a v jeho zraku dokonce zablesklo staré čtveráctví, když Šetina poznovu k lůžku přistoupil.

"No tak, je nám již lépe?"

Ferdík ochotně zakývl hlavou.

"To ty kapky, víš, ty dělají dobře." Hoch se spokojeně usmál.

"Poslyš, Ferdíku, nyní se přiznej, cos smlsal, já jsem ti to poznal na nose, ale otec musí vědět, jak jsi k tomu pamlsku přišel, sice byste měli ještě ke všemu snad mrzutě opletání."

"Pro pána krále, to snad ne?" dělala se truhlářka.

Krejčík mrzutě sebou trhl a chtěl přísně uhoditi na hochu, ale stařena ho předešla, řkouc mazlivým hlasem:

"Povíš-li to před panem doktorem, přinesu ti od dědečka velikého perníkového husara a dobrý marcipán."

To patrně účinkovalo; Ferda se šibalsky kolem rozhlédl a když mu dok-

tor přidržel před očima onu nádobku, tázaje se komu patří, chlapec odpověděl:

"To je tetičky Matyldy."

"A jak jsi k tomu přišel?" spráskla matka ruce, "vždyť jsi tam už kolik dní nebyl?"

Teta Matylda byla svobodná sestra truhláře Krejčíka, stárnoucí krasavi- ce, která tuze dbala o svůj zevnějšek.

Ferdík, jehož bolesti úplně přestaly trápit, snad radostí nad tím, pěkně se nyní rozpovídal. Lékař se smál až se ohýbal a jen Krejčík si mrzutě odlehčil:

"Zpropadené ženské s tou jejich parádou, aby je čert vzal!"

Když po té doktor Šetina se vrátil domů, panička hned mu na obličej vyčetla jeho dobrý rozmar a on se také nedal dlouho pobízeti, aby ji sdělil příčinu Ferdovi nemoci a vypravoval v nejlepším rozmaru:

"Ta stará koketa Matylda Krejčí- ková, používá proti pihám a ku zjem- nění pleti jakéhosi krému. Zde to nekoupí proto, aby se to o ni neroz- nešlo a tudíž nechává si to posílati přímo z Prahy. Nedávno zde byla kterási její sestřenice — a ta odsud z návštěvy u Krejčíků jela do Prahy, odkud pak chtěla jeti přímo domů zkrze naší stanici. Matylda ji požá- dala, aby ji koupila v Praze ty okráš- lovací prostředky, a protože sestře- nice nehodlala zde vystoupiti, vyslán Ferda, aby tetě donesl z nádraží tu zásilku. Chlapec dobře drahou tetku natrefil, ale všetečnému mlsoutovi ne- dalo to dobře dělati: otevřel balíček a našel nádobku s libě vonícím obsa- hem. Nápis nádobky byl nesrozumí- telný. Ferda jen vyrozuměl, že to je nějaký "krém" a on tuze rád krémové tubičky. — Nevěda, k čemu toto Ma- tylda používá, myslil, že je to nějaký vzácný pamlsek a tak, třeba mu to valně nechutnalo, — snědl téměř vše- chen obsah nádobky, která obsaho- vala Luisakrém proti pihám.

Lékař si oddychl, neboť paní se smíchem až kuckala, teprve po chvíl- ce zmohla se na otázku:

"A bylo skutečně tak zle?"

“Nu, hoch jest tuze rozmazlený a neškodilo mu toto naučení, jen když to nebude mít horší následky.”

“Ale ta Matylda, ta hloupá husa, co si myslí s takovými hloupými prostředky okrášlovacími? A ještě pro to pošle takového hloupého, umrněné-

ho kluka,” vece paní doktorová.

“Ta také dostane svůj díl. Jedovatý jazyk staré Bartůškové již to roznese po celém okolí,” povídal Šetina a oba manželé ještě dlouho po té vždy se srdečně rozesmáli, když si vzpomněli na ten prazvláštní pamlsek.

Soused Hnojka dostává za "stojku" drobné. Přepočítá si to. Klade na stůl zlatník za zlatníkem a počítá: "Jeden, dva, tři... osm, devět... Náhle shrne všechny peníze do pytlíku a mávne rukou: "Dyž to šlo tak dlouho dobře, půjde to tak až do konce."

Synovec: "Mami povídala, že ten dolar od vás si mám dát do banky, strýčku. Vid'te, že to není pravda. Kdybyste chtěl, abych si to uložil, dal byste mi nejmiň pětku, že?"

Synek advokátův: "Náš tatínek ti panečku, udělá u soudu z vlka beránka."

Synek hostinského: "To není nic, náš udělá dokonce z kočky zajíce."

"Tohle barvení vlasů je nebezpečná věc, leckdy jedovatina bývá přimíšena..."

"Ani to ne, ale je to vůbec vždy nebezpečno. Ondy dal si obarvit můj strýc vousy a vlasy a za čtrnáct dnů byl — manželem vdovy s pěti dětmi."

Host k preclíkáři o půl noci v hospodě: "Věru, vaše řemeslo vám zavedeme! Čím později přijdete z hospody na noc domů, tím raději to žena vaše vidí."

Asistent Jíra se hlásil nemocným, je nastuzen — —

"Není divu, pane správce, měl mít noční službu, a na tu každý kašle."

"Muži jsou všichni stejní. Co jim řekneš do jednoho ucha, vyjde druhým."

"Ženy jsou také všechny stejné... Co jim řekneš do ucha, vyjde ústy."

"Pravil jste nedávno, že uděláte své paní přednášku o šetrnosti. A udělal jste to?"

"Ale ovšem!"

"A účinek?"

"Od té doby nekouřím!"

Lékař byl raněn mrtvicí, ubíraje se právě na vísit. Donesli ho do blízké lékárny a jeden z těch, kdo mu přispěli ku pomoci povídá: "Doktor Červenka bydlí nejbližší, doběhnu k němu, aby..."

"NE, ne, zakazují šití to," skuhral umírající. "kdyby mne zachránil, měl by z toho ohromnou reklamu."

Hejtman: "Tak vy tak, bando, hrát v karty o peníze?"

Voják: "Poslušně hlásím, pane hejtman, my hráme jen o knoflíky."

Hejtman: "Ale vždyť máte na stole peníze!"

Voják: "To my jen tak penězi markýrujem."

"Ať jdeš ze školy rovně domů, to ti povídám!"

Synáček: "Jak mohu jít ze školy rovně, když zůstáváme za rohem."

Pan vikář zkouší náboženství a ptá se, kterak pátral Noe, opadávají-li už vody po potopě světa. Děti jsou slavnostním dojmem jako zařezány. Konečně si dodá jedno odvahy a prohlásí, že vypustil Noe z korábu ptáka.

"Dobrá, chválí pan vikář, "jenom že však nevíme, jaký to byl pták."

Děti ani muk; rozpačitě dívají se kolem sebe a vzpomínají.

Najednou vystrčí drobný záček ruky a dí: "Poslouchejte, velebný pane, jest-li byl pod břichem žlutý — tedy to byl strnad!"

OBSAH:

Prameny života	15
Adolf Piskáček	
Dědečkovno tajemství	35
Václav Špaček	
"Fabiáne, Luft!"	62
František Křen	
První úspěch	69
L. Grossmannová-Brodská	
Z pamětí kočího	77
Bohdan Kaminský	
Lejčarova obava	92
V. Jindra	
Jak se často v obcích volívalo	96
František Křen	
Maminka	102
Josef Kejdana	
Svatební závoj	107
Emil Vachek	
Výměnkář	112
Adolf Piskáček	
Tam a zde	118
Frank Mstiboj Dejml	
Kokt	171
Marie Tippmannová	
Divoký Jáchym	188
Václav Špaček	
Jabloň	214
Svatopluk Čech	
Vzácný pamlsek	219
L. Grossmannová-Brodská	

